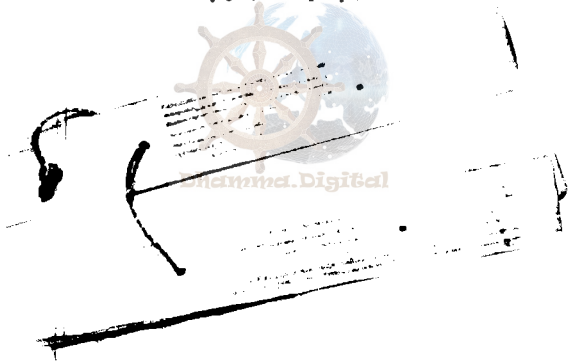

ऐतिहासिक कथं नेपालम् जुहगु बुद्धवचन त्रिपिटकया संक्षिप्त संगायनया लसताम्
मूल पालिया नेपाल भाषाय् अनूदित ग्रन्थ

संगायनपाठ
संगायनपाठ
(Saṅgāyanapāṭha)

अनुवादक/सम्पादक
दुण्डबहादुर वज्राचार्य

प्रधान सम्पादक
श्रीधर धर्मगुप्त

वीर-पूर्ण पवित्र स्मृति ग्रन्थमाला -१४ गुगू

ऐतिहासिक कथं नेपाल् जुङ्गु बुद्धवचन त्रिपिटकया संक्षिप्त संगायनया लसताय् मूल पालिया
नेपाल भाषाय् अनूवित ग्रन्थ

संगायनशाठ संगायनपाठ (Samgāyanapāṭha)

साभार सफूवा अनुवादणि

भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर

अनागारिका अगजाणी व विलमन्याणी

अनागारिका उत्पलवर्णा

धर्मरत्न शाक्य 'त्रिशुली'

प्रथमहाक :

अशोकरत्न वज्जाचार्य

डा. प्रविष बहावुर वज्जाचार्य

वीर-पूर्ण पुस्तक सप्रहालय

हखबहा, गाबहा, यल ।

जिमिगु प्रकाशित ग्रन्थत

- १) दीघनिकाय (नेपाल भाषा व नेपाली भाषा)
- २) मज्झिमनिकाय (नेपाल भाषा व नेपाली भाषा)
- ३) संयुत्तनिकाय
- ४) इतिवृत्तक
- ५) मिलिन्द-प्रश्न (नेपाल भाषा व नेपाली भाषा)
- ६) पायासि सूत्र
- ७) The Buddha, The Truth and The Human Beings
- ८) महापरित्राणया सक्षिप्त परिचय
- ९) मांयात निर्वाण-स्वाँ
- १०) बौयात निर्वाण-स्वाँ
- ११) महापरिनिब्बान-सुत्त
- १२) कम्मद्वान-दीपनी
- १३) पूर्णबहादुर स्मृतिग्रन्थ
- १४) निदान कथा
- १५) धम्मपद
- १६) पवित्रबहादुर स्मृति ग्रन्थ
- १७) पुग्गलपत्रति आदि

Dhamma.Digital

प्रथम संस्करण: १००० प्रति

बुद्ध संवत् २५५२
नेपाल संवत् : ११२९
विक्रम संवत् : २०६५
ईस्वी संवत् : २००९

थाकू

ठन्डू जेपाल प्रेस

नक्साल नागपोखरी, काठमाडौं, फोन: ४४३४८५०, ४२५९०३२

मू: १००/- (सहयोगार्थ - धुगु ग्रन्थ संग्रहकर्तापाखें संचित जुइगु सहयोग पाठ्य सफू
पिकायेत नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षायात)

समर्पण

हेरादेवी वज्राचार्य

जन्म : वि.सं. १९८९ कार्तिक १९, सन् १९३२ नोभेम्बर ४
दिवंगत : वि.सं. २०६३ पौष २४, सन् २००७ जनवरी ८

लुमन्ति कथं गुम्हसियात निर्वाण कामनार्थं
थुगु ग्रन्थ दोहलपा ।

जिमिगु थःगु धापू

श्रद्धेय भिक्षु संघपाखें २०६५ चैत्र २३ गते निसें केन्द्रीयक संक्षिप्त त्रिपिटक संगायन जुड्गुयात संगायनपाठे संग्रह याना बिज्याम्ह सम्पादक श्रद्धेय धम्मगुप्त महास्वविरपाखें छगू ग्रन्थ उपहार प्राप्त जुल । 'धुकी छपिनिगु न्हापा हे प्रकाशित बाँझि मयाक सूत्रत अनुवाद दु' धका नं न्यका बिज्यात । अथे जुसा बुकियात नेपाल भाषा अनुवाद पूर्वका पिकाये माल धका बिजित याना । बुकिया निति निम्ह मिले जुया पूर्वकेगु कोचिना । बाँझि सिने कम इलं ल्यंगु अनुवाद सिधयकेया लिसें कम्प्युटर टाइप याका प्रेसय् छापे याका इलय् हे पिकायेगु धौमिहगया १६ घन्टे लोड सेडिङया इलय् कम चूनीतिया खं मखु । अथेन्ह संगायनया लसताय् ग्रन्थ पिकायेत ताःलागु जिमि निति धम्म प्रीतिया खं जुल ।

त्रिपिटक ग्रन्थतयगु प्रकाशकपिं मध्ये छम्ह तता हेरादेवी बज्जाचार्य (वि.स. १०८९ कार्तिक १९- २०६३ पौष २४) मदुम्हसिया स्मृती धुगु ग्रन्थ वसपोलया नाम धपिस पिकायेत भन्तेयाके बच कयागु जुल । वसपोलप्रति दुनुगलनिसें कृतज्ञता व्यक्त याना च्वना । वसपोल तताया जन्म ने.सं. १०५३ कार्तिक शुक्ल षष्टिपर सप्तमी शुक्रवार खुन्दु जूगु छः । प्रातःस्मरणीय बौ पूर्णबहादुर बज्जाचार्य (ने.सं.१०२९ कार्तिक शुक्ल पूर्णिमा - ११०५ थिलाख्व नःमी) व अनन्त गुणी मा वीरमाया बज्जाचार्य (ने.सं.१०३० कछलाख पंचमी - ११०४ पोहेलागा पंचमी) या स्वम्ह सन्ततिया रूपय् वसपोलया जन्म यल, गाबहालय् जूगु छः ।

मां बौपिं व सद्धर्मप्रेमी समाजसेवी उपासक दाजु पवित्रबहादुर बज्जाचार्य (ने.सं. १०६५ कृष्णपक्ष द्वितीया - ११२२ कछलाख सकिमिला पुन्ती) नं मदुसेली वसपोल तता जिमित छम्ह योग्य कुशल अभिभावक जुया बुद्ध धर्मकथं सूत्र समुद्रिया निति निर्देशन बिया धका बिज्यात । वसपोल थत नं छम्ह आदर्शम्ह उपासिकाकथं म्हसिके बिया देश विदेशया चतुर्दिशा बिज्यापिं विश्व प्रसिद्धपिं भन्ते व गुरुमापिनिपाखें धर्मया खं न्यना दान, शील व भावनाय् लगे जुया न्हिन्हिं बुद्ध पूजा याना शील सम्पन्न जुया उपोसधया दिनय् उपोसधिक जुया च्यागू अंगं युक्तगु अष्टशील पालन याना आजीवन ब्रह्मचर्य जीवन हना बिज्यात ।

श्रद्धेय ज्ञानपूर्धिक महास्वविरया उभयप्रतिमोक्ष व अनागारिका अगगन्याणी गुरुमायागु चूलनिर्देश ग्रन्थ छुं छुं अंश कम्प्युटर डाटा साभार कयागु दु । अथे हे अन्य ग्वाहाली सफुया अनुवादकपिं व प्रकाशकपिंप्रति नं आभार व्यक्त याना च्वना । इलय् छापे याना ब्यूम्ह न्यू नेपाल प्रेसयात नं धन्यवाद दु । लोड सेडिङया बखतय् तःसकं म्हो इलं गनं गनं पूफ छकोतकं च्वने मलाःकं ग्रन्थ तयार याये माःगुलिं गनं हं जुड्गु । उकिं छुं हं बिद्ध दसा क्षमा फचना च्वना ।

श्रद्धेय ज्ञानपूर्धिक महास्वविरया उपसम्पन्न जूगु स्वर्ण जयन्तीया लसताय् वसपोलयात सुस्वास्थ्य वा ताः आयुया कामना यासे बुद्धशासन चिरस्थायी यायेया निति धुगु चूल संगायनपाखें ऐतिहासिक व स्वर्णाक्षरं च्येबह जुड्गु त.धकं योगदान चूलाइ धका भित्तुना ।

बुद्धत्व प्राप्तनिसें तथागतया महापरिनिर्वाण तकया खं दुध्यागु बुद्धवचन त्रिपिटकया छगू प्रतिनिधि नाणे बहःगु धुगु ग्रन्थ च्वना पाठकपिस बुद्धज्ञानद्वारा सांसारिक दुःख अन्त यायेया निति ग्वाहाली कायेत सक्षम जुइ धका आशा याना ।

अन्तस धुगु पवित्र ग्रन्थ प्रकाशनया पुण्यया प्रभावं मदुम्ह हेरादेवी बज्जाचार्य प्रमुख मदया बपिं सकल प्राणीपित निर्वाण प्राप्तिया निति हेतु जुइमा धका आशिका यानागु जुल ।

२०६५ चैत्र १२ गते

सम्पादक तथा प्रकाशक
वीर-पूर्ण पुस्तक संग्रहालय
रत्नाकर महाबिहार,
हखबहा, गाबहा, यल ।

निगू शब्द

भगवान् बुद्धं बहुजन हितार्थं व सुखार्थया नितिं ४५ दै तक गामं गामय् नगरं नगरय् व देशं देशय् शुद्धं धर्मया उपदेश विद्या आपालं जनपितं लै क्यना विज्यात । शुद्धं बुद्धं धर्मया सैद्धान्तिकं व व्यावहारिकं निगू पक्षं दु । सुखमयं जीवनं हनेत सुस्पष्टं, सुनिश्चितं, हितकारी, सहजकथं थुइगु, धनं हे फलं विइगु व अन्तय् निर्वाणय् ध्यंका विइगु धर्मं जुया लोकप्रियता व राजकीय संरक्षणं याना धी धी देया धथःगु लिपिं त्रिपिटकं लिपिबद्धं जूगुया लिसैं अनुवादं नं जुइ धुंकल । थाय् थासय् कना विज्यागु उपदेशयात छथासं मुना लिपिबद्धं याना तःगुयात त्रिपिटकं धाइ । ध्व त्रिपिटकय् १. विनयपिटकं, २. सुत्तपिटकं, व ३. अभिधम्मपिटकं दु । बुद्धवचनयात पिटककथं स्वब्बः थला, धर्मं व विनयकथं निब्बः थला तःगु खःसा अङ्ककथं गुब्बः थला तःगुयात 'नवाङ्ग बुद्ध शासनं' धाइ । बुद्धवचन संग्रह व संरक्षणं यायेत थौं तक ततःधंगु खुगू ऐतिहासिक संगायन (संगीति) जुइ धुंकल । संगायनाय् अग्रजं वा ज्येष्ठं महास्थविरं भिक्षुं मूलपाठं ब्वनेगु शुरु यानालि उपस्थित सकल भिक्षु महासंघपाखें पालाक सञ्चालना (पाठ) याइ । उपस्थित सकल भिक्षुपिसैं एकमतं जुया स्वीकारं यात धाःसा उगु संगायना प्रामाणिकं जुइ । बुद्धशासनं भन्नुं सुरक्षितं व अभिवृद्धिं जुइ ।

थुगु सफूली व्यावहारिकं जीवनय् अत्यावश्यकं सूत्रं मुनागु खः । बुद्धशासनया आयु विनयं जूगुलिं विनयपिटकया पातिम्भेक्षयात न्त्यवः गणपाठं यायेगु यानागु खः । धम्मपदया जरावर्गं, मार्गवर्गं, भिक्षुवर्गं, अर्हत्तवर्गं व बुद्धवर्गं दुध्याकागु जुल । विनयपिटकं महावर्गया बोधिक्थानिसैं पञ्चवर्गियकथातक कयागु जुल । सूत्रपिटकया रूपादिवर्गं निसैं अग्रत्तमवर्गं, कल्याणसीलसुत्तं, नदीसोतसुत्तं, लोभसुत्तं, दोससुत्तं, मेत्ताभावनासुत्तं, खगविसाणसुत्तं, कसिभारद्वाजसुत्तं, आमगन्धसुत्तं, कामसुत्तं, अजितमाणवपुच्छानिसैं पारायनानुगीतिगाथा, धमदायादसुत्तं, महासतिपट्ठानसुत्तं, महादुक्खवन्धन्यसुत्तं, ककचूपमसुत्तं, अलगदुपमसुत्तं, वस्मिकसुत्तं, धम्मचेतियसुत्तं, सङ्गीतिसुत्तं, तथागतया अन्तिमं वचनं, परिनिर्वाणकथातक दुध्याकागु जुल । श्रद्धेयं ज्ञापार्णिकं महास्थविरं भन्तेया ५० दै क्यंगु प्रव्रजितं जीवनया लसतायु २०६५ सालं चैत महिनाय् नेपालय् जुइत्यंगु चूलसंगायनया नितिं संगायनपाठं तयारं यानागु जुल ।

थुगु सफू हथासं पिकाये माःगुलीं गनं गनं प्रुफ स्वयत्तकं मलागुलिं द्वंधाय् मिलेयाना ब्वना दी धक्कु आशा याना च्वना । अन्तय् सम्पादक व प्रकाशक परिवारया उपासकपिं दुण्डबहादुर वज्राचार्य, अशोकरत्न वज्राचार्य, डा. प्रदीपबहादुर वज्राचार्ययात साधुवादं दु । थुगु सफू ब्वना त्रिपिटकया सारसंक्षेपया ज्ञान अवश्यं लाभं जुइ धयागु मनंतुना च्वना । अस्तु !

सम्पादक

भिक्षु धर्मगुप्त महास्थविर

बौद्ध जन विहार, सुनारगुं ललितपुर, नेपाल ।

विषय सूची

जिभिगु धगु धागु	
निगू शब्द	
संगायनपाठ	
संगायनया निति संघयात जापन	२
भिझु प्रतिमोक्ष	३
निदानुदेश	३
पाराजिकुदेश	३
संघादिशेषुदेश	५
अनियतुदेश	७
निसर्गिय प्रायश्चित्तीय	८
शुद्ध पाचितीय	१२
प्रतिदेशानीय	२२
सेखिय	२२
अधिकरणसामय	२५
जरा वर्ग	२६
बोधिकया	२६
अजपालकया	२७
मुञ्चलिनन्द कथा	२८
राजायतनकथा	२८
ब्रह्मयाचनकथा	२९
पञ्चवर्गीयकथा	३०
रूपादि वर्ग	३६
नीवरणप्रहाण वर्ग	३७
अकर्मनीय वर्ग	३८
अदमन वर्ग	३९
प्रणिहितस्वच्छ वर्ग	३९
चुटकि न्यायकेगु वर्ग	४०
वीर्यारम्भ आदि वर्ग	४१
कन्याणभिन्न आदि वर्ग	४२
प्रमाद आदि वर्ग	४३
निगूगू प्रमाद आदि वर्ग	४४
अधर्म वर्ग	४५
अनापत्ति वर्ग	४६
छम्भ पुद्गल वर्ग	४७
१४. अग्रतम वर्ग	४८
१. न्हापांगु वर्ग	४८
२. निगूगू वर्ग	४८

३. स्वंगूणु वर्ग	४८
४. प्यंगूणु वर्ग	४९
५. न्यागूणु वर्ग	४९
६. खुगूणु वर्ग	५०
७. न्हेगूणु वर्ग	५०
भिष्णु वर्ग	५१
कल्याणसील सुत्त	५२
मार्ग वर्ग	५२
अर्हत्तु वर्ग	५३
नदीसोत्त सुत्त	५४
लोभ सुत्त	५५
दोस सुत्त	५५
मोह सुत्त	५५
बुद्ध वर्ग	५६
मेत्ताभावना सुत्त	५६
खग्विज्ञान सुत्त	५७
कसिभारद्वाज सुत्त	६१
आमगन्ध सुत्त	६२
काम सुत्त	६३
अजित माणवकया प्रश्न	६३
तिस्समेत्तेय्य माणवकया प्रश्न	६४
पुण्णक माणवकया प्रश्न	६४
मेत्तगू माणवकया प्रश्न	६५
घोतकमाणवकया प्रश्न	६६
उपसीव माणवकया प्रश्न	६७
नन्द माणवकया प्रश्न	६७
हेमक माणवकया प्रश्न	६८
तोदेय्य माणवकया प्रश्न	६९
कप्प माणवकया प्रश्न	६९
जत्तुकण्णिमाणवकया प्रश्न	६९
भद्दाबुध माणवकया प्रश्न	७०
उदय माणवया प्रश्न	७०
पोसालमाणवकया प्रश्न	७१
मोघराज माणवकया प्रश्न	७१
पिण्डिय माणवकया प्रश्न	७२
पारायनत्तुत्तिगाथ	७२
पारायनानुगीति गाथा	७३
धम्मदायाद सुत्त	७४

महासतिपट्ठान सुत्त	७६
काथानुपशयना	७७
(१) आनापानस्मृति	७७
(२) ईयापथस्मृति	७७
(३) सम्प्रज्ञानकारी	७८
(४) प्रतिकूल मनसिकार	७८
(५) धातु मनसिकार	७८
(६) अशुभानुस्मृति	७९
३. वेदानुपशयना	७९
४. चिदानुपशयना	८०
५. धर्मानुपशयना	८०
(१) पञ्च नीवरण	८१
(२) पञ्च उपादान स्कन्ध	८१
(३) दुने व पिनेया आयतन	८१
(४) न्हेगू बोध्यङ्ग	८२
(५) प्यंगू आर्य सत्य	८२
(१) दुःख आर्य सत्य	८२
(२) दुःख समुदय आर्य सत्य	८४
(३) दुःख निरोध आर्य सत्य	८५
(४) दुःख निरोध गामिनी प्रतिपदा आर्यसत्य	८६
महादुस्खल्लन्ध सुत्त	८८
ककचूपम सुत्त	९३
अलगहूपम सुत्त	९७
वम्मिक सुत्त	१०४
धम्मचेतिय सुत्त	१०६
सङ्गीति सुत्त	१०९
निगण्ठतय् त्वापु जूगु खं	११०
निता धर्म	१११
स्वता धर्म	१११
प्यता धर्म	११४
न्याता धर्म	११८
खुता धर्म	१२२
न्हेता धर्म	१२४
च्याता धर्म	१२६
गुता धर्म	१२९
फिक्ता धर्म	१३०
तथागतया अन्तिम वचन	१३३
परिनिर्वाण कथा	१३३
मूल ग्रन्थ	१३६

वसपोल भगवान् अर्हत् सम्यकसम्बुद्धयात नमस्कार ।

संगायनपाठ

संघनायक महास्थविरया अवकाश दानकथा (संघनायक महास्थविरयापाश्चें संगायन यायेत अनुमति):

भन्ते संघ ! जिगु खं न्यना विज्याहूं । ध्व तःधंगु परिषद् खः । धुगु परिषदय् तिपिटकया खं फुकं पाठ यायेगु अगु मजू । उकिं आयुष्मान् तिस्स व आयुष्मान् दत्तयात विनय न्यकेगु व विनयया लिस्सः विद्दगु अभिभार न्यव्ययेत अवकाश विद्याध्वना । आयुष्मानपि ! छलपोलपिसं सर्गीतया न्यो यायेमाःगु विनयया वारे न्यनेगु व विनयया वारे लिस्सः विद्दगु ज्याः यथाधर्म व यथाविनयकथं याना विज्याहूं ।

भन्ते संघ ! जिगु खं न्यना विज्याहूं । यदि संघयात उचित जूसा जि आयुष्मान् दत्तयाके विनयया खं न्यने ।

भन्ते संघ ! जिगु खं न्यना विज्याहूं । यदि संघयात उचित जूसा जि आयुष्मान् तिस्सं न्यंगु विनयया न्यसःया लिस्सः विये ।

१. न्यसः- सिया विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान् अर्हत् सम्यकसम्बुद्धं न्हापांगु पाराजिका गन प्रज्ञत याना विज्यागु ? लिस्सः- वैशाली प्रज्ञत याना विज्यागु । न्यसः- सुयागु कारणय् ? लिस्सः- सुदिन् कलन्दपुत्रया कारणय् । न्यसः- छु विषयय् ? लिस्सः- सुदिन् कलन्दपुत्रं यः न्हापायाम्ह कलानापं मैथुन सेवन याःगु विषयय् । न्यसः- उक्की प्रज्ञति, अनुप्रज्ञति, व अनुप्पनप्रज्ञति दुला ? लिस्सः- उक्की छगु प्रज्ञति, निगु अनुप्रज्ञति दु, व अनुप्पनप्रज्ञति जक मदु । न्यसः- सर्वथप्रज्ञति ला वा प्रदेशप्रज्ञति ? लिस्सः- सर्वथप्रज्ञति । न्यसः- साधारणप्रज्ञति ला वा असाधारणप्रज्ञति ? लिस्सः- साधारणप्रज्ञति । न्यसः- छगुगु प्रज्ञति ला वा निगुगु प्रज्ञति ? लिस्सः- निगुगु प्रज्ञति । न्यसः- न्यागुगु नं प्रातिमोक्षउद्देस छुकी लागु व छुकिं युक्तगु ? लिस्सः- निदानय् लागु व निदानं युक्तगु । न्यसः- गुगु उद्देसं उद्देसं वड ? लिस्सः- निगुगु उद्देसं उद्देसं वड । न्यसः- प्यंगु विपति मध्ये गुगु विपति ? लिस्सः- शीलविपति । न्यसः- नेगु आपतिस्कन्ध मध्ये गुगु आपतिस्कन्ध ? लिस्सः- पाराजिकापतिस्कन्ध । न्यसः- खगु आपति उत्पन्नस्थान मध्ये खगु आपति उत्पन्नस्थानं उत्पन्न जगु ? लिस्सः- छगु उत्पन्नस्थान उत्पन्न जुड - शरीरं वा चित्तं, वचनं जुडमखु । न्यसः- प्यंगु अधिकरण मध्ये गुगु अधिकरण ? लिस्सः- आपति अधिकरण । न्यसः- नेगु समय मध्ये खगु समयं शान्त जुड ? लिस्सः- सम्मुखविनय व प्रतिज्ञातकरण ध्व निगुलिं शान्त जुड । न्यसः- अन विनय छु व अभिविनय छु ? लिस्सः- प्रज्ञति विनय खः, विभक्ति अभिविनय खः । न्यसः- अन प्रातिमोक्ष छु व अभिप्रातिमोक्ष छु ? लिस्सः- प्रज्ञति प्रातिमोक्ष खः, विभक्ति अभिप्रातिमोक्ष खः । न्यसः- छु विपति ? लिस्सः- असंवर विपति । न्यसः- छु सम्पति ? लिस्सः- संवर सम्पति । न्यसः- छु प्रतिपति ? लिस्सः- जिं जीवनभर बुजागु ज्या यायेमखु धका सास दत्ते शिक्षापदय् समादान याना पालन याइ । न्यसः- खगु अर्थया कारणं भगवान् बुद्धं न्हापांगु पाराजिका प्रज्ञत याना विज्यागु ? लिस्सः- फिगु अर्थया कारणं भगवान् बुद्धं न्हापांगु पाराजिका प्रज्ञत याना विज्यागु - संघयात अपुकेत, संघया सुखया नितिं, अप्रसन्न पुद्गलपित निग्रह यायेत, भिपिं भिक्षुपित सुखविहारया नितिं, आः दयाच्चंगु आयव संवरया नितिं, लिपा दइगु आश्रव नाराया नितिं, अप्रसन्नपित प्रसन्न यायेया नितिं, प्रसन्नपित भन्नु प्रसन्न यायेया नितिं, सद्वर्मायात स्थायी यायेया नितिं व विनयया अनुग्रह यायेया नितिं खः । न्यसः- सुना सय्किइ ? लिस्सः- शैक्षिपि व कल्याण प्यरणनपिसं सय्किइ । न्यसः- सु शिक्षा सय्के धुंकिपि जुड ? लिस्सः- अर्हतिपि शिक्षा सय्के धुंकिपि जुड । न्यसः- गन स्थित जुड ? लिस्सः- शाकाकामीपिके स्थित जुड । न्यसः- सुनां धारण याइ ? लिस्सः- सुनां आचरण याइ इमिसं धारण याइ । न्यसः- सुयागु वचन ? लिस्सः- भगवान् अर्हत् सम्यकसम्बुद्धया वचन । न्यसः- गथे जुया वयाच्चंगु ? लिस्सः- परम्परां वयाच्चंगु ।

२. न्त्यसः- सिया विज्याम्, खंका विज्याम् वसपोल भगवान् अर्हतं सम्यकसम्बुद्धं निगुणु पाराजिका गन प्रजप्त याना विज्यागु ? लिसः- राजगृहयु प्रजप्त याना विज्यागु । न्त्यसः- सुयागु कारणयु ? लिसः- धनिय कम्भकारपुत्रया कारणयु । न्त्यसः- छु विषययु ? लिसः- धनिय कम्भकारपुत्रं जुजुया सिं मविद्धकं कागु विषययु । छगु प्रजप्ति वा छगु अनुप्रजप्ति । न्त्यसः- खुगु आपत्ति उत्पन्नस्थान मध्ये वगु आपत्ति उत्पन्नस्थानं उत्पन्न जूगु ? लिसः- स्वंगु उत्पन्नस्थानं उत्पन्न जुद्ध - शरीरं व चित्तं उत्पन्न जुया, वचनं उत्पन्न जुद्धमखु; वचनं व चित्तं उत्पन्न जुया, शरीरं उत्पन्न जुद्धमखु; शरीरं, वचनं व चित्तं नं उत्पन्न जुद्ध ...पूर्वत् ... ।

३. न्त्यसः- सिया विज्याम्, खंका विज्याम् वसपोल भगवान् अर्हतं सम्यकसम्बुद्धं स्वंगुणु पाराजिका गन प्रजप्त याना विज्यागु ? लिसः- वैशाली प्रजप्त याना विज्यागु । न्त्यसः- सुयागु कारणयु ? लिसः- आपात्तं भिक्षुपिनिगु कारणयु । न्त्यसः- छु विषययु ? लिसः- आपात्तं भिक्षुपिं थःबंधवे आत्माहत्या (स्याना सिनावंगु) यागु विषययु । छगु प्रजप्ति वा छगु अनुप्रजप्ति । न्त्यसः- खुगु आपत्ति उत्पन्नस्थान मध्ये वगु आपत्ति उत्पन्नस्थानं उत्पन्न जूगु ? लिसः- स्वंगु उत्पन्नस्थानं उत्पन्न जुद्ध - शरीरं व चित्तं उत्पन्न जुया, वचनं उत्पन्न जुद्धमखु, वचनं व चित्तं उत्पन्न जुया, शरीरं उत्पन्न जुद्धमखु; शरीरं, वचनं व चित्तं नं उत्पन्न जुद्ध ...पूर्वत् ... ।

४. न्त्यसः- सिया विज्याम्, खंका विज्याम् वसपोल भगवान् अर्हतं सम्यकसम्बुद्धं प्यंगुणु पाराजिका गन प्रजप्त याना विज्यागु ? लिसः- वैशाली प्रजप्त याना विज्यागु । न्त्यसः- सुयागु कारणयु ? लिसः- वगुमुदातीरिययापिं भिक्षुपिनिगु कारणयु । न्त्यसः- छु विषययु ? लिसः- वगुमुदातीरिययापिं भिक्षुपिसं थःबंधवे उत्तरिमनुष्यधर्मया वर्णन यागु विषययु । छगु प्रजप्ति वा छगु अनुप्रजप्ति । न्त्यसः- खुगु आपत्ति उत्पन्नस्थान मध्ये गोगु आपत्ति उत्पन्नस्थानं उत्पन्न जूगु ? लिसः- स्वंगु उत्पन्नस्थानं उत्पन्न जुद्ध - शरीरं व चित्तं उत्पन्न जुया, वचनं उत्पन्न जुद्धमखु; वचनं व चित्तं उत्पन्न जुया, शरीरं उत्पन्न जुद्धमखु; शरीरं, वचनं व चित्तं नं उत्पन्न जुद्ध ...पूर्वत् ... ।

प्यंगु पाराजिका वचाल ।

संगायनया नितिं संघयात ज्ञापन

भन्ते संघ ! जिगु खं न्यना विज्याहं । जिं आयुष्मान् दत्तयाके पाराजिकया निदानं न्यनेधुन । पुद्गलं नं न्यनेधुन । विषयं नं न्यनेधुन । प्रजप्तिं नं न्यनेधुन । अनुप्रजप्तिं नं न्यनेधुन । आपत्तिं नं न्यनेधुन । अनापत्तिं नं न्यनेधुन । थये हे मेमेगु न्यनेमाःगु अनेकं खंत्तं न्यना, न्यन्यगु न्त्यसःया लिसः आयुष्मान् दत्तं विया विज्यात । भन्ते ! थये थ्व पाराजिक शिक्षापद वसपोल भगवान् अर्हतं सम्यकसम्बुद्धया निर्मलं, सुपरिशुद्धगु वचनं खः । उकिं थये न्हाया महाकाश्यप आदी पौराणसंगीतिकार-महास्थविरपिसं ब्रह्मचर्यं युक्तगु बुद्धशासनं चीरस्थापीया नितिं, लोकया अनुकम्पाया नितिं, बहुजनहितया नितिं, बहुजनसुखया नितिं, देव, मनुष्यपिनिगु अर्थ, हितं व सुखया नितिं धर्मविनय संगायनं व अनुसंगायनं याना विज्यात । थये हे भ्नी सकलं छपुचः छ्छ्नी जुया संगीतमहाधर्मसभायु दुने थ्व प्रातिमोक्ष पाःलाक गणसज्जभायनं वायेनु/याना विज्याहं ।

भिक्षु प्रातिमोक्ष

पूर्वकर्म प्यंगू:

“उपोसथागारय् वं पुइगु, ख्मुसा मत च्याकेगु, लःतयेगु व फय्तुइत आसन लायेगु । ध्व प्यता उपोसथ याये न्यो यायेमाःगु ज्या (पूर्वकर्म) धाइ ।”

पूर्वकृत्य न्यागू:

“छन्द निवेदन यायेगु, पारिशुद्धि कनेगु, ऋतुया खं कनेगु, भिक्षुपिं ल्या ख्यायेगु व भिक्षुपीपित उपदेश विइगु । ध्व न्यागू ज्यायात उपोसथकर्मया पूर्वकृत्य धाइ ।”

प्राप्तकालया अङ्ग प्यंगू:

“उपोसथ दि जुइगु, भिक्षुपिं मुना च्वनीगु, छगू हे स्वभावया आपत्ति लापिं भिक्षुपिं सुं मदइगु व अलग यायेमाःपिं भनूत नं सुं मदइगु । युलि जुइवं युक्तियात 'प्राप्तकाल' अर्थात् समय ठीक जुल धका धाइ ।”

‘पूर्वकर्म व पूर्वकृत्य याये सिधयका आपत्ति देशना याना समग्गी जुयाच्चपिं भिक्षुसंघया अनुमतिद्वारा प्रातिमोक्ष उद्देशण यायेन वा च्चनेत प्रार्थना यानाच्चना ।’

निदानुद्देश

भन्ते संघ ! जिगु खं न्यना बिज्याहुं । यौ पञ्चरसी उपोसथ खः । यदि संघया उपोसथ यायेगु ज्या त्यल धाःसा संघ उपोसथ याना बिज्याहुं, प्रातिमोक्ष उद्देशण याना बिज्याहुं अर्थात् प्रातिमोक्ष च्वना बिज्याहुं ।

संघया पूर्वकृत्य छु खः ? आयुष्मान्पिं पारिशुद्धि कना बिज्याहुं । उक्तियात भी सकसिनं वालाक न्यने, मने तये । गुम्हसिया आपत्ति दइ वं प्रकट याना बिज्याहुं । आपत्ति मदुसा सुमुकं च्वना बिज्याहुं । सुमुक च्वना बिज्यागु खना आयुष्मान्पिं पारिशुद्धि धका सीका काये । गते म्दति म्दति न्यनिबले कनेगु खः अथे हे धका भापिये । युक्तं ध्व परिषदे स्वक्वतक न्यकी । स्वक्वतक न्यकेबले गुम्ह भिक्षुं लुमना वःगु आपत्तियात कनी मखु उम्हसित सम्प्रजान म्घावादया दोष लाइ । आयुष्मान्पिं ! सम्प्रजान म्घवादयात भगवानं विघ्नकारक धर्मं धका उजुं दयका बिज्यागु दु । उकिं स्मरण याइपिं भिक्षुपिसं, आपत्ति जूपिं भिक्षुपिसं, विशुद्ध जुइगु अपेक्षा याइपिं भिक्षुपिसं दुगु आपत्तियात प्रकट याय्माः, प्रकट याय्बले हे बयात आराम जुइ ।

आयुष्मान्पिं निदानया खं न्यके सिधल । आः धन आयुष्मान्पिके न्यनेकि छलपोपिं पारिशुद्धि जुया बिज्या मखुला? निकोखुसिनं न्यनेकि छलपोपिं पारिशुद्धि जुया बिज्या मखुला? स्वकोखुसिनं न्यनेकि छलपोपिं पारिशुद्धि जुया बिज्या मखुला? आयुष्मान्पिं पारिशुद्धि जुया बिज्याः उकिं छलपोपिं सुमुक च्वना बिज्यागु खः । थथे धका जिं धारण याये ।

निदानुद्देश बचाल ।

पाराजिकुद्देश

मैयुनधर्म शिक्षापद

१. गुम्ह भिक्षु भिक्षुपिनि प्रातिमोक्ष शील युक्त जुया, शिक्षायात मतोत्तसे, दुर्बलतायात प्रकट मयासे मैयुन धर्म सेवन यात धाःसा, कमसेकम पशुजाति नाप नं मैयुन धर्म सेवन यात धाःसा पाराजिका जुइ अर्थात् पराभगवानयात जुम्ह जुइ । संघ नापं छथायसं च्वना संघकर्म याये मध्याम्ह जुइ ।

अदिनादान शिक्षापद

२. गुम्ह भिक्षुं गामं वा जङ्गलं ख्या कायगु नियतं धुवानं मविद्धकं छुं वस्तु काल धाःसा, गुजागु वस्तु कायबले -जुजुं ख्यायातः ज्वना "छ ख्या खः, छ मूर्खं खः, छ मूढमं खः, छ सुचुकीमं खः" धका स्याद्गु, चिद्गु अथवा देशं पित्तिना छवद्गु खः - उजागु वस्तु काल धाःसा व भिक्षु पाराजिका जुइ । संध नापं छथायसं च्वना संधकर्मं याये मय्याम्ह जुइ ।

मनुष्यविग्रह शिक्षापद

३. गुम्ह भिक्षुं स्यायगु नियतं तथा गर्भेच्चमं नापं याना मनुयातः स्यात धाःसा अथवा स्यात्त शस्त्र-अस्त्र माला जुल धाःसा अथवा मरणया बयान वा मरण जुद्धत स्वीकार याकल धाःसा शुकिं नं व भिक्षु पाराजिका जुइ । संध नापं छथायसं च्वना संधकर्मं याये मय्याम्ह जुइ । गुकथं मरण जुद्धत स्वीकार याकेतं सनि धाःसा -"हे पुरुष ! छंतं ध्व दुःख कष्टगु थाकगु जीवनं छु याइ ! छंतं ला म्वाना च्वनेगु सिबे सिना वनेगु हे बाला !" धका स्यायगु नियतं चित्तेतया, संकल्पं याना अनेक प्रकारं मरणया वर्णनं वा मरणं ज्वीतं स्वीकार याकी ।

उत्तरिमनुष्यधर्म शिक्षापद

४. गुम्ह भिक्षुं धके मदुगु उत्तरिमनुष्यधर्मं धके दुषे याना क्यना जिके आर्यज्ञानदर्शनं दु धका शरीरया आकार प्रकारं व वचनं प्रकटं याना धथे धाइ -"ध्व जिं स्यू, ध्व जिं खं ।" अले लिपा वया मने जिं मखुगु धायं लात धयाये जुया दोषं मुक्तं जुया विशुद्धं जुयगु आशा तथा मेपिसं न्यसां मन्थसां व धथे धाइ - "आवुसो ! मसीकं हे जिं "स्यू" धका धायलात, मखकं हे जिं 'खं' धका फुस्तुगु, भूठगु तथा प्रलापगु खं ल्हायलात धका, अभिमानं बाहेक, मेकथं धाःगु खःसा शुकिं नं व भिक्षु पाराजिका जुइ । संधनापं छथायसं च्वना संधकर्मं याये मय्याम्ह जुइ ।

आयुष्मान्पि ! प्यता पाराजिकाया खं प्रकटं यायेयुन । शुकिमध्ये छगू मखुं छगुलिं लात धाःसा व भिक्षुयातः संधनापं छथायसं च्वना संधकर्मं याये दइमखु । गुणे न्हापा गृहस्थीबले खः अथे हे जुया पाराजिका जुइ । संधनापं च्वने बहःम्ह जुइ मखु ।

आः धन आयुष्मान्पिके न्यने किं छलपोलपिं परिशुद्धं जुया बिज्या मखुला ? निकोखुसिनं न्यनेकिं छलपोलपिं परिशुद्धं जुया बिज्या मखुला ? स्वकोखुसिनं न्यनेकिं छलपोलपिं परिशुद्धं जुया बिज्या मखुला ? आयुष्मान्पिं परिशुद्धं जुया बिज्याः उकिं छलपोलपिं सुमुकं च्वना बिज्यागु खः । धथे धका जिं धारणयाये ।

पाराजिकुत्ता ब्वचात ।

(आयुष्मान्पि ! निदानया खं कनेधुन, प्यंगु पाराजिकाया खं कनेधुन, किंस्वंगु संघादिशेषया खं, निगु अनियतया खं, स्वीगु निस्संगिय पाचित्तिया खं, स्वीनिगु पाचित्तिया खं, प्यंगु पाटिदेसनीयया खं, नेप्यंगु सेखियया खं व नेगु अधिकरणसमथया खं आयुष्मान्पिसं न्यनातःगु दु - धुलिं खं वसपोल भगवान्नायेके न्यना वयाच्चंगु तथा सूत्रे दुष्याना च्वंगु खः गुगु हरेक बाःछिं छको उद्देशणं याना वयाच्चनं । अनं सकसिनं समग्गी जुया, प्रसन्नं जुया विवादं मयासे ध्व शिक्षापदतं सय्का काय्साः ॥)

संघादिशेषुद्देश

आयुष्मानपि ! ध्व किस्वंगू सङ्घादिशेषया खं कनेगु अवस्था वयाच्चन ।

शुक्र विमोचन शिक्षापद

१. गुम्ह भिक्षुं दयनाच्चंबले बाहेक मेवले चाय्क चाय्क वा थःम प्रयत्न याना शुक्र विमोचन यात धाःसा संघादिशेष धैगु दोष लाइ ।

कायसंसर्ग शिक्षापद

२. गुम्ह भिक्षुं रागचित्तद्वारा मख्खुगु भावना तथा सुं मिसा नापं धितुं धीक च्वनी अथवा ल्हा ज्वनी वा सःपः ज्वनी अथवा उगुं बुगुं शरीरया अइ पित्तुपिल धाःसा वयात संघादिशेष धैगु दोष लाइ ।

दुष्कुल्य वचन शिक्षापद

३. गुम्ह भिक्षुं रागद्वारा मख्खुगु भावना मनेतया सुं मिसानापं मैथुन सम्बन्धी गुल्य इन्द्रिय नां कया ल्याय्मह ल्यासेतसें थें मैथुन सम्बन्धी खं ल्हात धाःसा वयात संघादिशेष दोष लाइ ।

आत्मकामना परिचर्या शिक्षापद

४. गुम्ह भिक्षुं राग चित्तद्वारा मख्खुगु भावना मनेतया सुं मिसायात थः नापं मैथुन याकेगु मनेतया - "क्यहे मय्जु ! सेवाराशुष्या मध्ये दके तढंगु ला जि थें जाःम्ह शीलवान् कल्याणघर्मी ब्रह्मचारीयातः थुकथं सेवाराशुष्या याये सय्केमाः" धका मैथुन सम्बन्ध तथा बयान कन धाःसा वयात संघादिशेष दोष लाइ ।

सञ्चरित्त शिक्षापद

५. गुम्ह भिक्षुं मिसाया खं वा मिजंयाथाय्, मिजंया खं वा मिसायाथाय् यंकेगु ज्या याना लभिया ज्या यासे - थ्व मिसा छं कला जुइ वा थ्व मिजं छं भात जुइ धका अथवा पलखयात जक जुसां सुं रण्डीया खं सुं मिजंयाथाय् वा सुं मिजंयाखं सुं रण्डीयाथाय् थ्यंका वीगु ज्या यात धाःसा वयात संघादिशेष दोष लाइ ।

कृटिकार शिक्षापद

६. कुटी दय्का बिइम्ह दाता मदुम्हसिनं स्वयं थःम सामानत फवना कुटी दय्कीम्ह भिक्षुं प्रमाण युत्तगु कुटी दय्केमाः । प्रमाण थपे खः - हाक कथं बुद्धया वित्तां भिनिगु वित्ता जुइमाः । ब्याकथं बुद्धया वित्तां न्हेगु वित्ता जुइमाः । दय्के थाय् भूमिभाग उचित जू लाकि मज्जु धका स्वयत्त भिक्षुपिं ब्वना यंकेमाः । अले व भिक्षुपिसं अन कीत वा कुम्भिचात आदिद्वारा स्वीगू प्रकारया विघ्नबाधा दु लाकि मद्दु धका स्वय्माः । हानं कुटी छ्वाब्बरं चाः हिलेत थाय् गाः लाकि मगाः धका नं स्वय्माः । यदि कीत वा कुम्भिचात आदि दुगु थासय्, चाःहिलेत थाय् मगाःगु थासय्, थःमत्तु सामानत ज्वना सुं भिक्षुं कुटी दय्कल धाःसा हानं भूमिभाग स्वयत्त भिक्षुपिं नं ब्वना मयंकल धाःसा, प्रमाण नं उल्लेखन यात धाःसा - वयात संघादिशेष दोष लाइ ।

विहारकार शिक्षापद

७. कुटी स्वयानं तढंगु विहार (छें) दय्कां बिइम्ह दाता दुम्हसिनं थःगु नित्तं विहार दय्केवले भूमिभाग निरीक्षण याय्त्त भिक्षुपिं ब्वना यंकेमाः । व भिक्षुपिसं स्वीगू प्रकारया विघ्नबाधा दुगु थाय् खःला मख्खु धका तथा विहार चाःहिलेत थाय् गाःला मगाः धका स्वय्माः । यदि विघ्नबाधा दुगु थासय्, विहार चाःहिलेत मगागु थासय् तथा भिक्षुपिं भूमिभाग निरीक्षण याय्त्त ब्वना मयंकुसे दय्का बिइम्ह दाता दुसां सुं भिक्षुं विहार दय्कल धाःसा - वयात संघादिशेष दोष लाइ ।

दुष्टदोष शिक्षापद

८. सुं गुम्ह भिक्षुं सुं गुम्ह भिक्षुयातः, द्वेषभाव व अप्रसन्नताया कारणं छु हे आधार मदय्क "ध्वयात भिक्षुभावं न्वफाय्माल" धैगु नियत तथा पाराजिका जुल धका दोषारोपन याइ । अले लिपा व भिक्षुयाके पुरपच्छे याय्वले वा पुरपच्छे मयाकं हे वं धःगु दोषयात स्वीकार यात धाःसा तथा उम्ह भिक्षु नं दोष रक्षितम्ह ठहरे जुल धाःसा- वयात सघादिशेष दोष लाइ ।

अन्यभागीय शिक्षापद

९. सुं गुम्ह भिक्षुं सुं गुम्ह भिक्षुयातः, द्वेषभाव व अप्रसन्नताया कारणं "ध्व भिक्षुयातः न्वफाय् माल" धैगु नियत तथा मेगु हे खँयात कया मेगु हे खँ नापं सम्बन्ध ज्वरे याना पाराजिका जुल धका दोषारोपन याइ । अले लिपा व भिक्षुयाके पुरपच्छे याय्वले वा पुरपच्छे मयाकं हे वं धःगु दोषयात स्वीकार यात धाःसा तथा व खँ नं मेगु हे खँयात कया मेगु हे खँ नापं सम्बन्ध ज्वरेयागु ठहरे जुल धाःसा- वयात सघादिशेष दोष लाइ ।

संघभेद शिक्षापद

१०. सुं गुम्ह भिक्षुं मिलेचले जुया च्वपिं संघयातः फाय्त सन धाःसा अथवा फाटे याय्गु खँ ज्वना पूर्वाग्रह याना धिताहा जुया च्वन धाःसा - खपि वा तापिं भिक्षुपिसं व भिक्षुयातः थये धाय्माः - "आयुष्मान् ! मिलेचले जुया च्वपिं संघयातः फाय्गु ज्या याय्मते, भेद जुइगु खँयात कया पूर्वाग्रह याना धिताहा जुया च्वने मते । आयुष्मान् ! संघनापं मिले जुया च्वं । मिलेचले जुया च्वपिं संघ परस्पर भेम तथा, परस्पर विवाद मयासे छगुहे सीमागुहले उपोसथ याना याजाक च्वनी ।" खपि वा तापिं भिक्षुपिसं व भिक्षुयातः थये धाल नं वं अथेह पूर्वाग्रह याना च्वं च्वन धाःसा - भिक्षुपिसं व भिक्षुयात वया दृष्टि तोतकेयानिति स्वकोतक श्रमण-भाषण याय्माः । स्वकोतक श्रमण-भाषण याइबलेतकं उगु विचारयात तोतल धाःसा वया नितिं ध्व कल्याण हे जुइ । यदि मतोतल धाःसा वयात सघादिशेष दोष लाइ ।

दुर्वच शिक्षापद

११. भिक्षु जुलसा धया खँ मन्यनीम्ह जुइ । प्रातिमोक्ष उद्देशण याय्वले शिक्षापद अनुरुप छु धाय्वले थःत मघाय्केगु यासे - "आयुष्मानपिसं भिगुं जुसां मभिगुं जुसां भगवानयात छु धया विज्यायेमते । जिं नं छलपोलपितं भिगुं जुसां मभिगुं जुसां छु धाय्मखु । छलपोलपिं भगवानयात छु धाय्गुलिं लिचिला विज्याहुं धका धाइ । अले व भिक्षुयात भिक्षुपिसं थये धाय्माः - "आयुष्मान् थःत छु धाय्मोम्ह याना विज्यायेमते । धाय्माःम्ह हे याना विज्याहु । आयुष्मानं नं शिक्षापद अनुरुप भिक्षुपितं छु धया विज्याहुं । भिक्षुपिसं नं आयुष्मान्यात शिक्षापद अनुरुप छु धया विज्याइ । गुगु वं वयात वं वयात धाय्गु व वं वयात वं वयात आपत्तिं मुक्क याय्गु खः - ध्वहे तरिका वसपोल भगवान्या परिषदपिं अभिवृद्धि जुया च्वंगु खः ।" भिक्षुपिसं थये धाय्वले व भिक्षु न्हापायै हे पूर्वाग्रह याना च्वन धाःसा, व भिक्षुयात भिक्षुपिसं स्वकोतक वया दृष्टि मदय्का छवप्या नितिं श्रमण भाषण याय्माः । स्वकोतक श्रमण भाषण याय्वले तर्क वं न्हापाया दृष्टियात तोता छवत धाःसा वयात दोष लाइमखु । तोता मछवत धाःसा वयात सघादिशेष दोष लाइ ।

कुलदूषक शिक्षापद

१२. भिक्षु जुलसां छुं गां व निगमया आश्रय कया कुलयात स्यंका, दुराचारी जुया च्वं च्वनी । वया दुराचारया खँ खने नं दु, न्यने नं दु । वं कुलयात स्यंकाच्वंगु खँ खने नं दु, न्यने नं दु । उजाम्ह भिक्षुयात भिक्षुपिसं थये धाय्माः "आयुष्मान् जुलसां कुल स्यंकीम्ह दुराचारीम्ह खः । आयुष्मान्या दुराचारया खँ खने नं दु, न्यने नं दु । आयुष्मान् कुलयात स्यंकां खँ खने नं दु, न्यने नं दु । आयुष्मान् ध्व आवास पिहाँ विज्याहुं । ध्व आवासे च्वने गात ।" थये धाय्वले वं भिक्षुपित थये धाइ - "पक्षपातीपिं भिक्षुपिं । द्वेषभाव तथा ज्या याइपिं भिक्षुपिं । मोहित जुया

ज्या याइपिं भिक्षुपिं । ग्याना ज्या याइपिं भिक्षुपिं । उजागु हे आपत्तिले लापिं गुलिसित धा:सा पितिना छवइगु, गुलिसित धा:सा पितिना मद्धवइगु । व भिक्षुयात भिक्षुपिसं धये धायमा: - “आयुष्मान् धये धायमते । “भिक्षुपिं पक्षपातीपिं मखु । भिक्षुपिं द्वेषीपिं मखु । भिक्षुपिं मोहीपिं मखु । भिक्षुपिं ग्याइपिं मखु । आयुष्मान् जुलसा कुल स्यंकीम्ह दुराचार याइम्ह ख: । आयुष्मान्या दुराचारया खं खने नं दु, न्यने नं दु । कुलयात नं आयुष्मनं स्यंकीम्ह खं खने नं दु, न्यने नं दु । ख् आवासं आयुष्मान् पिहाा विज्याहुं । ख् आवासं च्वने गात ।” धये धालनं व भिक्षुं अथेदे पूर्वाग्रह याना च्वन धा:सा- व भिक्षुयात भिक्षुपिसं स्वकोतक बया दृष्टि मदयका छवयया नितिं भ्रमण भाषण यायमा: । स्वकोतक भ्रमण भाषण यायबने तकं वं न्हापाया दृष्टियात तोता छवत धा:सा वयात दोष लाइ मखु । तोता मद्धवत धा:सा वयात संघादिशेष दोष लाइ ।

आयुष्मान्पिं ! न्हापां अतिक्रम यायगु अणय् आपत्ति लाइगु गुता (९) सघादिशेष, स्वकोतक ज्जित कर्मवाचाद्वारा उपदेश बी धुंका अन्तिमय् आपत्ति लाइगु प्यता (४) संघादिशेष याना जम्मा भिंस्वगु (१३) संघादिशेष आपत्तिया खं न्यके धुन । गुम्ह भिक्षुं भिंस्वगु संघादिशेष मध्ये छगु मखु छगु संघादिशेषय् लाना: आपत्ति लात धयागु सीक, सीकं त्वपुया तइ, अथे त्वपुया त:गु दिं गोछितकं उम्ह भिक्षु इच्छ मइसां तमि परिवास च्वनेमा: । परिवास च्वनेधुंका भिक्षुं भिक्षुपिनि मानया नितिं बुचातक मानात्म आचरण यायमा: । बुचातक मानात्म आचरण याये धुंकीम्ह भिक्षुयात, गगु सीमाय् २० म्ह भिक्षुपिं दइ, उगु सीमाय्, उम्ह भिक्षुयात भिक्षुपिसं दुकायेमा: । छम्ह जक पा: जगु (१९ म्ह दगु) भिक्षुसंघ उम्ह भिक्षुयात दुकाल धा:सा उम्ह भिक्षुयात दुकागु नं जुइमखु, दुकापिं उपिं भिक्षुपित नं निन्दा याये जुइ । अर्थात् इपिं भिक्षुपित दृच्छ्या आपत्ति लाइ । ख्हे वनया उचित कर्म ख: ।

आ: धन आयुष्मान्पिंके न्यने कि छलपोलपिं परिशुद्ध ज्याविज्या मखुला ? निकोखुसि नं न्यने कि छलपोलपिं परिशुद्ध ज्याविज्या मखुला ? स्वकोखुसि नं न्यने कि छलपोलपिं परिशुद्ध ज्याविज्या मखुला ? आयुष्मान्पिं परिशुद्ध ज्याविज्या: उकिं छलपोलपिं सुमुक च्वनाविज्या:गु ख: । धये धका जिं धारण याये ।

अनियतुद्देश

आयुष्मान्पिं ! ख् निगु अनियतया खं कनेगु अवस्था बयाच्वन ।

प्रथम अनियत शिक्षापद

१. गुम्ह भिक्षु मिसा तिसे याक याक शून्यगु, अंग: आदि त्वपुया च्वंगु, मैयुन याये छिगु धासय फेतुना च्वनी वा गोतुला च्वनी, उम्ह भिक्षुयात विरवास यायबह:म्ह अर्थात् मार्गफल प्राप्तम्ह आर्य श्राविकां खना: पाराजिका, संघादिशेष वा पाचित्तिय आपत्ति मध्ये छगु मखु छगुलिं धाइ, फेतुना च्वंम्ह वा गोतुला च्वंम्ह भिक्षुयाके न्यना: पाराजिका, संघादिशेष वा पाचित्तिय आपत्ति मध्ये छगु मखु खगुलिं ज्या-खं यायेमा: । अथवा गगु आपत्तिं विरवास याय बह:म्ह उम्ह उपासिकां धाइगु ख:, उगु आपत्तिं उम्ह भिक्षुयात ज्या-खं यायमा: । ख् धर्म अनियत ख: ।

द्वितीय अनियत शिक्षापद

२. अंग: आदि त्वपुया गुप्त ज्या च्वंगु बाय् धा:सा मखु न मैयुन सेवन यायेछिगु बाय् ख: । तर मिसा नापं दुष्कुल्लगु खं धा:सा न्हायेछिगु बाय् ख: । गुम्ह भिक्षु उजोगु धासय मिसा तिसे याक: याक: शून्यगु धासय च्वना च्वनी, उम्ह भिक्षुयात विरवास यायबह:म्ह अर्थात् मार्गफल प्राप्तम्ह आर्य श्राविकां उपासिक खना: संघादिशेष वा पाचित्तिय आपत्ति निगु मध्ये छगु मखु छगुलिं धाइ, फेतुना च्वंम्ह भिक्षुयाके न्यना: संघादिशेष वा पाचित्तिय विरवास याय बह:म्ह उम्ह आर्य श्राविका उपासिकां धाइगु ख:, उगु आपत्तिं उम्ह भिक्षुयात ज्या-खं यायेमा: । ख् धर्म अनियत ख: ।

आयुष्मान्पिं नित्त प्रकारया अनियत आपत्तिया खं न्यकंधुन । आ: धन आयुष्मान्पिंके न्यने कि छलपोलपिं

परिशुद्ध जुयाविज्या मखुला ? निकोखुसि न न्यने कि छलपोलपिं परिशुद्ध जुयाविज्या मखुला ? स्वकोखुसि न न्यने कि छलपोलपिं परिशुद्ध जुयाविज्या मखुला ? आयुष्मान्पिं परिशुद्ध जुयाविज्याः उकिं छलपोलपिं सुयुक्त च्चनाविज्याःगु खः । वये धका जिं धारण याये ।

अनियतदेशे स्वचाल ।

निसर्गिय प्रायश्चित्तीय

आयुष्मान्पिं ! ध्व स्वीगू निसर्गिय पाचित्तियया खं कनेगु अवस्था वया च्चन ।

कठिनवर्ग प्रथम

प्रथम कठिन शिक्षापद

१. भिक्षुया चीवर सिधःगु नं जुया च्चनी, कठिन नं ल्यहें थना छवये धुंकुगु जूसा उम्ह भिक्षुं अप्चलं अप्चः फिन्हुतक अधिष्ठान व विकम्पन याना मतःगु चीवर तय्यजू, वयां अपो तल धाःसा निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

त्रिचीवर विप्रवास शिक्षापद

२. भिक्षुया चीवर सिधःगु नं जुया च्चनी, कठिन नं ल्यहें थना छवये धुंकुगु जूसा सम्मुति प्राप्त रोगी भिक्षुयात तोताः मेह भिक्षुं अधिष्ठान याना तःगु त्रिचीवर मध्ये छपु जक चीवर नाप छचा जक अलग जुया च्चन धाःसा निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

अकाल चीवर शिक्षापद

३. भिक्षुया चीवर सिधःगु नं जुया च्चनी, कठिन नं ल्यहें थना छवये धुंकुगु जुया च्चनी, अले ववेलस भिक्षुयात असमयया चीवर उत्पन्न जुल धाःसा, इच्छ जूसा कायेजू । कया याकनं चीवर तयार यायेमाः । यदि चीवरयात काप मगाःसा, तथा मगाःगु काप प्राप्त जुइगु आशा नं दत धाःसा, लच्छित्तक व चीवर छले तथा तयेजू । अनं अपो, मगाःगु काप प्राप्त जुइगु आशा तथा तयेमजू । तथा तल धाःसा निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

पुराण चीवर शिक्षापद

४. गुम्ह भिक्षुं थःमलाःम्ह भिक्षुणीयात पुलांगु चीवर हीके विल, रंग छिके विल, दाय्के विल अथवा छवावायेके विल धाःसा निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

चीवर प्रति ग्रहण शिक्षापद

५. गुम्ह भिक्षुं थःमलाःम्ह भिक्षुणीया ल्लातं, हिलाबुला याना कायेगु बाहेक मेकथं चीवर काल धाःसा निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

अज्ञातिक विज्ञप्ति शिक्षापद

६. गुम्ह भिक्षुं उचित समयले बाहेक मेगु समयस गृहस्थी वा गृहस्थिनीयाके चीवर वस्त्र ज्वना काल धाःसा निस्सगिय पाचित्तिय लाइ । उचित उमय धयागु-भिक्षुया चीवर खुा नं लाका यका तःगु जुइ वा भि नःगु जुइ । ध्व उचित समय खः ।

ततुतरर शरकषापद

ॡ. यदर व भरकुषुयत ढःललःतु गृहसुथी वर गृहसुथीनं आडलनं ऑीवर गृहण यलनर कुरेयल नरतर डुररधनर यलत डुरःसर ऑीवर तदुतुडु भरकुषुं सुवडु ऑीवर तडुये डुडु डुक ऑीवर गृहण यलनर कुरेयलः । (सुवडुतर ऑीवर तदुतुडुतर नरडु ऑीवर, नरडु तदुतुडुतरनं डुडु कुरेयलः । डुडु तदुतुडुतरनं कुरेयलतनुडु ॥ वडुं अडु कल डुरःसर नरसुसरगुडु डुररऑरतरतुडु ललडु ।

डुरडुत डुडुसुकुत शरकषापद

ऑ. ऑलतर सतुतुनुडु तदुतुडु सुं डुतुडु गृहसुथीनं वर गृहसुथीनं डुलनलतुडु भरकुषुयत डुव तुडुतु वर वसुतुडुरलर ऑीवर तडुरर यलनर वरडुतुडुतुल डुकल तने तडुल तुडुतु वर ऑीवर दडुकेत तडुःगु वसुतुतु तुडुकर तडु अले भरकुषुं सुीकर डुरवं सुऑनल तदुडुकेतु हे वडुलडुलतु वनलः "तडुऑुडुडु ! डुव तुडुतु अडुवल तनुलतःगु वसुतुडुरलर डुडुे डुडुे यलनल ऑीवर तडुरर यलनल दलन वुडुसर डुेश ऑुडु" डुकल तललकुरेगु तने तडुल डुलल डुरःसर नरसुसरगुडु डुररऑरतरतुडु ललडु ।

दुतरडुत डुडुसुकुत शरकषापद

ॡ. ऑलतर सतुतुनुडु तदुडुडुडु नरतुडुं गृहसुथीनं वर गृहसुथीनं तुडुतर नुडुतर नुडुतर डुलनलतुडु भरकुषुयत डुव तुडुतु वर वसुतुडुरलर ऑीवर तडुरर यलनल वरडुतुडुतुल डुकल तने तडुल तुडुतु वर ऑीवर दडुकेत तडुःगु वसुतुतु तुडुकरतुडु । अले भरकुषुं सुीकर डुरवं सुऑनल तदुडुकेतु हे दुडुतुडुलतु वनल "तडुऑु, तडुऑुऑुडुडु ! डुव तुडुतु अडुवल तनुलतःगु वसुतुडुरलर डुडुे डुडुे यलनल ऑीवर तडुरर यलनल नरतुडुं ऑलनल डुऑुगु हे यलनल ऑीवर दलन वुडुसर डुेश ऑुडु" डुकल तललकुरेगु तनेतडुल डुलल डुरःसर नरसुसरगुडु डुररऑरतरतुडु ललडु ।

रलऑ शरकषापद

ॡ०. सुं भरकुषुयत उदुडुडुडु यलनल ऑुऑु, रलऑकतुडुऑररी, तुरलसुडुण वर गृहसुथीनं दूतडुल नुडुतर डुतुडु वरडुल "डुव तुडुतु वर ऑीवर तडुरर यलनल डुलनलतुडु भरकुषुयत ऑीवर दलनवुडु" डुकल डुरलडु । व दूत वर डुरकुषुलडुलतुडु वनल डुडुे डुरलडु - "तनुते ! आयुडुडुतुडुल नरतरतुडु ऑीवर तडुरर डुरलडुतु तुडुतुतु हडुलतुगु दु । ऑीवरडुल नरतरतुडु तुडुतु कडुल तुरऑुललु ।" व भरकुषुं व दूतडुलतु डुडुे डुरलडुतुडुलः - "तडुऑु ! ऑुतुडुसं तुडुतु गृहण तडुलनल । सतुडु तुडुतुडुवं वर ऑीवर तललडुवं उऑरतुगु ऑीवर हे ऑुक ऑुतुडुसं कुरेयल ।" अले व दूत वर डुरकुषुलडुलके डुडुे तुडुनी - "आडुडुडुतुडुल सुं कडुडुडुकरक दुलल डुे ?" भरकुषुडु ! ऑीवरडुल दुऑुऑु डुरलडुतुडुल भरकुषुं वरलरडुतु वऑुनीतु वर तडुडुडु सुं उडुलसकडुलतु "डुव कडुडुडुकरक डुः" डुकल कडुडुडुकरक कडुनल तुरदुडुतुडुलः । अले व दूत वडुलतु तडुःगु डुडुं अडु वर डुरकुषुलडुलतु वनलः डुडुे डुरलडु - "तनुते ! तुडुतु कडुडुडुकरकडुलतु डुऑुडुसं कडुनल तुरऑुलतु वडुलतु ऑु तडुःगु डुडुं डुरलडुतुडुन । आः डुऑुडुडु सतुडु तुडुतुडुवं वडुलडुलतु तुरऑुललु । वं डुऑुडुडुडु नरतरतुडु ऑीवर तडुरर यलनल वरदु ।" भरकुषुडु ! ऑीवर तडुःतुडु भरकुषुं "आवुसु ! ऑीवर आवरडुडुक ऑुल" डुकल कडुडुकरडुलडुलतुडु वनल नरकुरे सुवकुरे तक डुरलडुतुडुलः । नरकुरे सुवकुरे तक डुरलडुतुडुले ऑीवर तडुरर यलनल तुरलल डुरःसर डुेश हे ऑुल । तुरललल डुरःसर डुडुकुरे, नुडुलकुरे, सुकुरे तक वडुलडुलतु वनल ऑीवरडुल नरतुडुडुलसे नल वऑुनेतुडुलः । डुडुकुरे, नुडुलकुरे, सुकुरे तक वडुलडुलतु वनल ऑीवरडुलनरतरतुडु नतुडुलसे दनल वऑुनेतुडुले ऑीवर तडुरर यलनल तुरलल डुरःसर डुेश हे ऑुल । वडुं अडु कुरेशलस डुरलडुतुडुले ऑीवर तडुरर यलनल तुरलल डुरःसर व कल डुरःसर नरसुसरगुडु डुररऑरतरतुडु ललडु । यदर ऑीवर तडुरर यलनल तुरललल डुरःसर तुडुतुडुतरनं ऑीवरडुल नरतरतुडु तुडुतु वरडुलतुडुलःगु डुः उतुडुलसलडुलतु सुवडुं वर वनल अडुनल दूत डुऑुडुडुल डुडुे डुरलडुतुडुलः - "तडुऑुडुडु ! दुऑुडुडुडुसं तुडुतु भरकुषुलडुल नरतरतुडु ऑीवरडुल नरतरतुडु तुडुतु वरडुलतुडुलःगु डुः उऑुं उतुडुल भरकुषुलडुल नरतरतुडु डुऑु वडुलतुः वःगु तदु । अतः डुःगु डुलन डुःतु सुीकरदरसं । डुःगु डुलन वरनलश डुरलनल दूी तने ।" डुवहे अन उऑरतुडु कतुडुतुडु डुः ।

कठरनवरुं डुरडुतु वनडुलल ।

कौशियवर्ग द्वितीय

कौशिय शिक्षापद

११. गुम्ह भिक्षु रेशामका ल्वाकज्याना च्वंगु लासा दयेकी वयात निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

शुद्धकालक शिक्षापद

१२. गुम्ह भिक्षु मुक्कं हाकुसे च्वंगु फैचिया साया लासा दयेके विइ उम्ह भिक्षुयात निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

द्विभाग शिक्षापद

१३. न्हूगु लासा दयेके बीम्ह भिक्षु मुक्कंहाकुगु फैचिया सँ निगू भाग, तुयुगु फैचिया सँ स्वब्बय् छब्ब, वाचुगु व म्हासुगु ल्वाक ज्याःगु फैचिया सँ प्यब्बय् छब्बः तयेमाः । यदि भिक्षु मुक्कं हाकुगु फैचिया सँ निगू भाग, तुयुगु सँ स्वब्बय् छब्बः, वचुगु म्हासुगु रंग ल्वाक ज्याःगु फैचिया सँ प्यब्बय् छब्बः मतःसे न्हूगुलासा दयेके विल धाःसा उम्ह भिक्षुयात निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

छवर्ष शिक्षापद

१४. न्हूगु लासा दयेके बी धुंका भिक्षु खुदातक धारण यायेमाः । खुदाया दूने उगु लासायात त्याग भयासे, भिक्षु सम्मतिविना, मेगु न्हूगु लासा दयेके विल धाःसा उम्ह भिक्षुयात निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

निषन संस्तुत शिक्षापद

१५. फेतुइगु फैचिया साया लासा (तोया लासा) दयेके विइम्ह भिक्षु दुर्वण यायेया निति पुलांगु लासाया छचाख्यल बुद्धयागु ल्हाया वनाछित्ति चाना कया तयेमाः । उकथं भयासे फेतुइगु न्हूगु लासा दयेके विइम्ह भिक्षुयात निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

एडकलोम शिक्षापद

१६. ताःहाकुगु लाय वनाच्यम्ह भिक्षुयात फैचिगु सँ (ताय) प्राप्त जुल धाःसा ग्रहण यायेगु इच्छा दुम्ह भिक्षु ग्रहण यायेफु । ग्रहण याये धुंका यका विइपिं सुं मदुसा थः थःम्हंतु अप्पल अप्पः स्वंगू योजन तक ज्वना वनेफु । यका विइपिं मदुसा तभी स्वंगू योजनं अप्पः थःथःम्हं यंकल धाःसा निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

एडकलोम धोवापन शिक्षापद

१७. गुम्ह भिक्षु ज्ञाति सम्बन्ध मदुम्ह भिक्षुपीयात ताय् हीके विइ, रंग छीके विइ वा यंके विइ उम्ह भिक्षुयात निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

रुप्य शिक्षापद

१८. गुम्ह भिक्षु लुा वह ध्यवा स्वयं ग्रहणयात वा मेपिन्त ग्रहण याकल अथवा “ध्व छपित” धका तोता थकुगुयात स्वीकारयात धाःसा निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

रुप्य संब्यवहार शिक्षापद

१९. दा-ध्यवाया काल-विल यात धाःसा वयात निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

क्रविक्रय शिक्षापद

२०. गुम्ह भिक्षु विभिन्न प्रकारं न्यायेगु-मीगु ज्या याइ वयात निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

कौशियवर्ग द्वितीय अध्याय ।

पात्रवर्ग तृतीय

पात्र शिक्षापद

२१. अप्वलं अप्वः फिन्हुतक अधिष्ठान व विकम्पन याना मतःगु पात्र तयेज्यू । फिन्हु पुद्दकूम्द भिक्षुयात निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

न्यून पञ्चवन्धन शिक्षापद

२२. गुम्द भिक्षुं न्याप्पातक परके मधुंक् नूगु पात्र ज्वना काल धाःसा वयात निस्सगिय पाचित्तिय लाइ । उम्द भिक्षुं उगु पात्र भिक्षु परिषदय त्याग याना वियेमा । भिक्षु परिषदया गुगु अन्तिमगु पात्र खः व उम्द भिक्षुयात "भिक्षु ! छ्ं ख्व पात्र तःमज्यातले छ्यलेमाः" धका विदमाः । व अन धर्मता खः ।

भैषज्य शिक्षापद

२३. म्दं मफुपिं भिक्षुपिसं सेवन याये ज्यूगु गुगु वासः खः गये कि घ्यो, नौनी, चिकं, कस्ति, साख । व वासः लः ल्हाना कया अप्वलं अप्वः न्हेन्दुतक तथा सेवन यायेज्यू । न्हेन्दुं अप्वः पुद्दकल धाःसा निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

वर्धिक शाटिक शिक्षापद

२४. तात्ला ४ ला मध्ये लच्छि जक न्यं दनि धका जेष्ठ कृष्णपक्ष पारु खुनुनिसं भिक्षुं वर्षाटि चीवर मालेमाः । तात्ला मध्ये फिन्ह्यानु जक न्यं दनि धका आषाढ शुक्लपक्ष पारु खुनुनिसं चीवर सुद्दगु रंगं छीगु, कप्पविन्दु चिं तयेगु याना पुनेमाः । उगु तात्लाया अन्तिम लच्छिया धुके (जेष्ठ कृष्णपक्ष पारु मध्यनिवं) वर्षाटि चीवर माला प्राप्त जूसां तात्लाया अन्तिम फिन्ह्यानुया धुके (आषाढ शुक्ल पारु मध्यनिवं) सुद्दगु रंगं छीगु, कप्पविन्दु चिं तयेगु याना पुन धाःसा निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

चीवर अच्छन्दन शिक्षापद

२५. गुम्द भिक्षुं मेम्द भिक्षुयात स्वयं यःमं चीवर बिया लिपा ता पिहां वया अप्रसन्न जुया वयाकें चीवर लाका काइ वा मेपित धया लाका कायके विल धाःसा उम्दसित निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

सुत्त विज्ञप्ति शिक्षापद

२६. गुम्द भिक्षुं स्वयं यःमं का ज्वना कया धाज्या याइपित्त चीवर धायेके विल धाःसा उम्द भिक्षुयात निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

महापेशकार शिक्षापद

२७. भिक्षुयात उद्देश्य याना ज्ञाति सम्बन्ध मदुम्द गृहपतिं वा गृहपतिनीनं वा धाज्या याइपिनिपाखें चीवर धाके विइ । अले भिक्षु दाताया पूर्वसूचना मदयेकं धाज्या याइपिपाय् वना चीवरया विषयले "दायकपिं ! धुगु चीवर भगवानयात उद्देश्य याना धायका ख्वंगु खः । उकिं हाकः नं ताहाकः या, ब्या नं तब्या या, ख्वातुसे क्वातुसे नं ख्वकि, सूत्त मिले जुद्दक धायेगु नं या, बांलाक मिले जुद्दक चक्ककि, बांलाक पाय्छि जुद्दक दं नं क्वत्यलेगु नं या, बांलाक थकूतिं छ्यनेगु नं या, जिमिसं नं छिमित छुं भति त्रियेकु" धयालिपा उम्द भिक्षुं छुं भोजन मात्र जूसां विल धाःसा उम्द भिक्षुयात निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

अत्यधिक चीवर शिक्षापद

२८. आशिवन पुत्तीया फिन्हु न्त्यो तर्कं (आशिवन शुक्ल पञ्चमीनिसं पुत्तीकया दुने) अच्चेक चीवर (हथासं प्राप्त जुद्दगु चीवर) उत्पन्न जुल धाःसा, अच्चेक चीवर धका सीका भिक्षुं ग्रहण याना कायेज्यू । ग्रहण याना कया अधिष्ठान व विकम्पन मयासे चीवर समय मफुतले तयातयेज्यू । चीवर समय स्वया अप्वः अधिष्ठान व विकम्पन मयासे तयातल धाःसा निस्सगिय पाचित्तिय लाइ ।

साशक शिक्षापद

२९. टुटे मज्झक वर्षावास च्वने धुंका खु, डाखुतयेपाखें भय दु धैगु आशंका जुल धा:सा उजागु विहारय कार्तिक पुन्हीतक च्वना च्वनीम्ह भिक्षुया इच्छा जुल धा:सा अधिष्ठान यानात:गु स्वपु चीवरत मध्ये छपु चीवर गामय् छो तयातयेफु । उकथं चीवर अलग्ग याना तया तयेमा:गु कारणत दत धा:सा अप्पलं अप्प: खुन्हुतक जक अलग्ग तया तयेज्यू । चीवर अलग्ग तया च्वनेगु सम्मति मदयेकं अथे अलग्ग तया च्वनीम्ह भिक्षुयात निस्सगिय पाचितिय लाइ ।

परिणत शिक्षापद

३०. गुम्ह भिक्षुं सीक सीकं सघयात प्राप्त जुइगु लाभयात थ:त बीकेत लगेयात धा:सा निस्सगिय पाचितिय लाइ ।

पात्रवर्ग तृतीय

आयुष्मान्पिं ! स्वीगू (३०) निस्सगिय पाचितियया खँ न्यंकेधुन । आ: धन आयुष्मान्पिके न्यने कि छलपोलपिं परिशुद्ध जुया बिज्या मखुला ? निकोखुसि नं न्यने कि छलपोलपिं परिशुद्ध जुया बिज्या मखुला ? स्वको खुसि नं न्यने कि छलपोलपिं परिशुद्ध जुया बिज्या मखुला ? आयुष्मान्पिं परिशुद्ध जुया बिज्या: उकिं छलपोलपिं सुमुक च्वना बिज्या:गु ख: । पथे धका जिं धारण याये ।

निस्सगिय पाचितिय स्वचाल ।

शुद्ध पाचितीय

आयुष्मान्पिं ! थ्व न्वीनिगू पाचितियया खँ कनेगु अवस्था वया च्वन ।

मृषावाद वर्ग
मृषावाद शिक्षापद

१. सीक सीकं असत्य खँ ल्हायेगुलिं पाचितिय आपत्ति लाइ ।

अवमृषवाद शिक्षापद

२. ध्याचो न्यंका खँ ल्हायेगुलिं पाचितिय आपत्ति लाइ ।

पैशून्य शिक्षापद

३. भिक्षुं भिक्षुया चुगली यायेगुलिं पाचितिय आपत्ति लाइ ।

पदशो धर्म शिक्षापद

४. गुम्ह भिक्षुं गृहस्थी वा भ्रामणेरायात पद पद चूलाका मूलपालि अर्थकथा, धर्मया खँ नाप नाप व्जंकी, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

प्रथम सहशैव्य शिक्षापद

५. गुम्ह भिक्षुं गृहस्थी वा भ्रामणेरा लसे निचा: स्वचालं अप्प: दघनी, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

द्वितीय सहशैव्य शिक्षापद

६. गुम्ह भिक्षुं स्त्रीजाति लसे पौ छस्वा: जुया च्चंगु धासय् घनेगु याइ, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

धर्मदिशना शिक्षापद

७. गुम्ह भिक्षुं खं बुद्धके फुम्ह भिजं जाति न्त्योने मदयेका भिसा जातियात न्यागू खुगू वाक्यं अप्कःगु वाक्यद्वारा धर्मोपदेश याइ, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

भूतारोचन शिक्षापद

८. गुम्ह भिक्षुं गृहस्थी वा श्रामणेरयात उत्तरि मनुष्यधर्मं धयागु ध्यान, मार्गफल आदिया खं कन धाःसा, कंगु अनुसारं धात्ये थःके दुगु खःसा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

दुष्पुल्य आरोचन शिक्षापद

९. भिक्षु सम्मति मदयेकं सुं गुम्ह भिक्षुं गुम्ह भिक्षुया दुष्पुल्य आपत्तिया खं गृहस्थी वा श्रामणेरयात कन धाःसा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

पृथ्वीखणन शिक्षापद

१०. गुम्ह भिक्षुं स्वयं थःमं वा म्हुइ वा मेपिंत धया म्हुकी, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

भूवावाद वरं प्रथम स्खाल ।

भूतग्राम वरं

भूतग्राम शिक्षापद

११. बुयाबया च्वंगु घाय, सिमा आदिया बीजयात नारायात वा नारा याकेबिल धाःसा अथवा घाय, सिमायात त्वाल्हात वा त्वाल्हाके बिल धाःसा पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

अन्यवादक शिक्षापद

१२. संघया वधुइ आपत्ति सम्बन्धी प्रश्न न्यनीबले नमवासे च्वना संघयात शास्ति बिद्दम्हसित पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

अवध्यापनक शिक्षापद

१३. निन्दा उपहास याना खं ल्हायेगुलिं व दोषारोपण याना ख्वहृयंका खं ल्हायगुलिं पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

प्रथम शयनासन शिक्षापद

१४. गुम्ह भिक्षुं साधिक खंता कुर्सि, दस्ना वा पाचालासा खुल्लागु धासय् स्वयं थःमं लाया वा लायेके बिया लिपा दना वनीबले स्वयं थःमं वा मेपिन्त धया मधकल धाःसा अथवा सुयाके मन्यसे बना धाःसा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

प्रथम शयनासन शिक्षापद

१५. गुम्ह भिक्षुं साधिक विहारय् लासालिसा लाना वा मेपिन्त लायेके बिया लिपा मेघाय् वने मालीबले उगु लासालिसा थःमं नं मधसे मेपिन्त धया नं मधकुसे, हानं स्वैकनं मन्यसे वन धाःसा वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

अनुप्रस्कन्दध शिक्षापद

१६. गुम्ह भिक्षुं सीक सीक थःस्वया न्हापां विहारय् च्वनाच्वंम्ह भिक्षुयात “मखिसा पिहां वनि का” धैगु मनेतया वयालिम्क बना लासा लाया दघनी वा फेतुइ, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

निष्कासन शिक्षापद

१७. गुम्ह भिक्षुं सुं गुम्ह भिक्षुयात तँचाया वा अप्रसन्न जुया साधिक विहारं पितिना छुवइ वा पितिना

द्वयकेगुलि लगेयाइ, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

वेहायस कुटि शिक्षापद

१८. गुम्ह भिक्षुं साधिक विहारया च्चे तल्लाय च्वंगु कोघाय दुगु तुत्ति दुगु खाता व कुर्सिस ध्वा ध्वा सः वयक फेतुइ वा गोतुली, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

महल्लक विहार शिक्षापद

१९. विहार दयका वीम्ह दाता दुम्ह भिक्षुं तद्धक विहार दयकेगु इच्छा जुल धाःसा लुखाया चौकोसे गजबार तयेमाः, खापा, भ्या द्हुइमाः अले निता स्वता तक पी तयेज्यू । पी तयेबले वा तयुकेबले पनी च्चम्हसिनं खनेदेगु वाउासे च्वंगु बालि-बिलि मदुगु घासय् च्चना तयुके वीमाः । वाउासे च्वंगु बालि-बिलि मदुगु घासय् च्चना जूसां स्वता अपो पी तयुके बिल धाःसा, पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

सप्राणक शिक्षापद

२०. गुम्ह भिक्षुं सीक सीक की दुगु लः घासय् वा चाय् लुल वा लुइके बिल धाःसा वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

भूतगामर्ग द्वितीय व्वचाल ।

भिक्षुणी अववाद वगं

अववाद शिक्षापद

२१. गुम्ह भिक्षुं सम्मत्ति मदेकं भिक्षुणीपित्त अववाद (उपदेश) बिल धाःसा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

अस्तंगत शिक्षापद

२२. सम्मत दुम्ह भिक्षुं जूसां सूर्यचो लुकं वियेधुंका भिक्षुणीपित्त अववाद बिल धाःसा वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

भिक्षुणी उपश्रय शिक्षापद

२३. उचितगु समय मखयकं सुं गुम्ह भिक्षुं भिक्षुणीपिनि उपश्रयले वना भिक्षुणीपिन्त अववाद बिल धाःसा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ । यदि भिक्षुणी म्मं मफया च्चन धाःसा -ध्व उचितगु समय खः ।

आमिष शिक्षापद

२४. सुं गुम्ह भिक्षुं "चीवर पिण्डपात्र आदिया कारणे स्थविर भिक्षुपिसं भिक्षुणीपित्त उपदेश याना च्चन" धका धाल धाःसा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

चीवर दान शिक्षापद

२५. सुं गुम्ह भिक्षुं ज्ञाति सम्बन्ध मदुम्ह भिक्षुणीयात हिलाफुला मयासे अथे चीवर बिल धाःसा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

चीवर सीवन शिक्षापद

२६. सुं गुम्ह भिक्षुं ज्ञाति सम्बन्ध मदुम्ह भिक्षुणीया चीवर सुल वा सुइके बिल धाःसा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

सविधान शिक्षापद

२७. गुरू भिक्षुं बजात नापं वनेगु समय, खा दुगु लापुइ वनेगु समय व भय दुगु लापुइ वनेगु समय बाहेक मेघाय् ताःहाकगु लापुइ वनेत भिक्षुणी नापं खं-खिं मिलेयाना वन धाःसा, अथवा कमसेकम गामं गामैतक जक नं वन धाःसा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

नावा अभिरूहन शिक्षापद

२८. गुरू भिक्षु भिक्षुणी नापं खं मिलेयाना वारीनं पारी वनेगु नांचाय् बाहेक छगूहे नांच् च्वना च्वेपाखे वा वनेपाखे वना धाःसा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

परिपाचित शिक्षापद

२९. गुरू भिक्षुं गृहस्थीपिसं न्हापातुं ज्वरे याना तःगु भोजन बाहेक भिक्षुणीनं ज्वरेयाका तयार याना तःगु धका सीक सीक भोजन यात धाःसा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

३०. गुरू भिक्षु भिक्षुणी नापं याकः याकः मिखां खने मदुगु गुप्तगु धासय् वा स्वाभाविकरूपं खं न्हाइगु ताये मदुगु धासय् च्वन धाःसा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

भिक्षुणी अवधार वरगं तृतीय स्वप्नाल ।

भोजनवर्ग

आवासधपिण्ड शिक्षापद

३१. वासं च्वनेगु धर्मशालाय् व्यवस्था याना तःगु भोजन रोगी मज्जूम् भिक्षुं छछ जक यायेज्यू । छछ स्वया अन्वः भोजनयात धाःसा वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

गणभोजन शिक्षापद

३२ उचित समयस बाहेक मेगु समयस गणभोजन यात धाःसा पाचितिय आपत्ति लाइ । उचित समय धयागु- रोगी जुया च्वंगु समय, चीवर दानया समय, चीवर सुइगु समय, चीवर रंगे यायेगु समय, ताःहाकगु यात्राय् वनेगु समय, नांचाय् च्वना वनेगु समय, निम्ह स्वम्ह भिक्षुपिं भिक्षा ज्वना छयाय् च्वना नइगु समय व श्रमण धाःपिनि भोजन याकीगु समय खः । ध्वहे उचित समय खः ।

परम्परा भोजन शिक्षापद

३३. भोजन यायेगु उचित समय बाहेक, लिपा लिपा निमन्त्रण याइपिनिगु भोजन स्वीकार यात धाःसा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ । उचित समय धयागु- रोगी जुया च्वंगु समय, चीवर दानया समय, चीवर सुइगु व रंगं छीगु समय खः । ध्वहे उचित समय खः ।

काणमाता शिक्षापद

३४. छेय् वम्ह भिक्षुयात मधि-चधि वा सतु आदि हया गुलिमाः उलि कया विज्याहुं धका छेय् च्वपिसं धाल धाःसा इच्छा जूम्ह भिक्षुं निगः वा स्वंगः पात्र जायक कायेज्यू । वयां अपो काल धाःसा वयात पाचितिय आपत्ति लाइ । निगः स्वंगः पात्र जायक कया यका भिक्षुपित हुना विइमाः । ध्वहे धर्मं खः ।

प्रथम प्रवारण शिक्षापद

३५. गुरू भिक्षुं बच्छि नयेधुंका गात धका चीका छ्वे धुंकुम्ह भिक्षुयात अतिरिक्त याना मतःगु खादप भोज्यद्वारा न्योनेहया “भिक्षु ! ना कया विज्याहुं, सेवन याना विज्याहुं, भोजन याना विज्याहुं” धका दोषारोपण

यायेगु मने तथा बिल धा:सा, भोजन याये सिधयेबं, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

विकाल भोजन शिक्षापद

३७. बान्हि लिपा खादच वा भोज्य पदार्थ सेवन यात धा:सा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

सत्रिधिकारक शिक्षापद

३८. गुम्ह भिक्षुं सचे याना ल्यंका तयात:गु खादच वा भोज्य पदार्थ सेवन यात धा:सा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

प्रणीत भोजन शिक्षापद

३९. गुगु व प्रणीतगु आहार लिसे ल्वाक छधाना त:गु भोजनत दु गथे कि घ्यो, नौनी, चिकं, कस्ति, साख, न्या, ला: दुरु, धौ । सु गुम्ह भिक्षुं पुजोगु आहार लिसे ल्वाकछधाना त:गु भोजन रोगी मख्यक थ:गु निति ज्वना काल धा:सा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

दन्तपोन शिक्षापद

४०. गुम्ह भिक्षुं ल: व दतिवन बाहेक ल:ल्लाना मव्युनिगु आहार म्हुतुप्याले थंकल वा नुन धा:सा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

भोजन वर्ग चतुर्थ ऋचाल ।

अचेलक वर्ग

अचेलक शिक्षापद

४१. गुम्ह भिक्षुं नांगा साधुयात वा साधुनीयात थ:गु ल्वाति खादच पदार्थ बिल धा:सा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

उयोजक शिक्षापद

४२. गुम्ह भिक्षुं भिक्षुयात "आवुसो ! वा गामे वा निगमे भिक्षाया निति दुहावने" धका स:ता ब्वना यंका लिपा सुं मिसालिसे खं खिं ल्हायेगु मनेतया व भिक्षुयात छुं आमिस वस्तु वीके बिया वा वीके मव्युसे "आवुसो ! आ: छुं हुं, छुं नापं च्वना खं ल्हायेगु वा फेतुना च्वनेगुलि भगवानयात म्छिं । जि याकचा जूडबले खं ल्हायेगु वा फेतुना च्वनेगुलि भगवानयात छिं" धका थ्वहे कारण मनेतया व भिक्षुयात लितछुवत धा:सा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

सभोजन शिक्षापद

४३. गुम्ह भिक्षुं निम्हतिपु दुगु छे दधनिगु खाताय् लिक्क वना फेतुइ, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

रहप्रतिच्छन्न शिक्षापद

४४. गुम्ह भिक्षुं मिसा जातिलिसे मिखां खने मदुगु पासय् गोप्यगु आसनय् फेतुइगु ज्या याइ, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

रहनिसद्य शिक्षापद

४५. गुम्ह भिक्षुं मिसा जातिलिसे याक: याक: स: ताये मदुगु पासय् फेतुना च्वन धा:सा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

चारित्र शिक्षापद

४६. गुम्ह भिक्षु भोजनद्वारा निम्तो याना तथाय भोजन याये सिघयका वा भोजन याये सिमघकुसे अन दुम्ह भिक्षुयाके मन्यसे, विशेष समय बाहेक, मेबले छे छेय चाहिला जुल धा:सा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ । विशेष समय धयागु-चीवर.दान समय, चीवर सुइगु समय खः । ख्वहे अनया समय खः ।

महानाम शिक्षापद

४७. हानं बी घका वचन बियातगु बाहेक, सदां बी घका वचन बियातगु बाहेक, निरोगीम्ह भिक्षु प्यलायात बी घका वचन ब्युगु मैषज्यं प्रत्ययात स्वीकार यायेज्यू । वयां अपो स्वीकारयात धा:सा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

उदघुक्त सैन्य शिक्षापद

४८. गुम्ह भिक्षु सेनात दुथाय, उजागु हे कारण मखयकं स्वः वन धा:सा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

सैन्यवास शिक्षापद

४९. यदि उम्ह भिक्षुयात सेना दुथाय वनेमा:गु उजागु हे कारण परे जुल धा:सा सेनात दुथाय वना निचा वा स्वचाक बिते यायेज्यू । व सिबे अपो बितेयात धा:सा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

उयोधि शिक्षापद

५०. निचा: स्वचा: तक सेना दुथाय च्वनीम्ह भिक्षु युद्धक्षेत्रे, सैन्यत त्या खाइगु धासय, सेनाव्यूहले अधवा किसि-सैन्य आदि दुथाय स्वयेत वना धा:सा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

अथेलक पञ्चम वर्ग स्वचाल ।

सुरापान वर्ग

सुरापान शिक्षापद

५१. अय्ला ध्वा त्वनेगुलि पाचितिय आपत्ति लाइ ।

अंगुलि प्रतोदक शिक्षापद

५२. पतिनं सुया ह्या यायेगुलि पाचितिय आपत्ति लाइ ।

हाशघर्म शिक्षापद

५३. म्हितेगु व न्हिलेगु मनेतया लखे सनेगुलि पाचितिय आपत्ति लाइ ।

अनादर्य शिक्षापद

५४. व्यक्ति व धर्मयात अनादर यायेगुलि पाचितिय आपत्ति लाइ ।

भीषापण शिक्षापद

५५. गुम्ह भिक्षु भिक्षुयात ह्यात वा ह्याकेबिल धा:सा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

ज्योति शिक्षापद

५६. उजागु कारण मखयेकं गुम्ह भिक्षु रोगी मखयेकं मिं पनेगु इच्छयाता मिं छ्वयेकल वा छ्वयेके बिल धा:सा, वयात पाचितिय आपत्ति लाइ ।

स्नान शिक्षापद

५७. गृह्ण भिक्षुं विशेष समय मख्यकं, बाःछि न्त्यो मोल्हल धाःसा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ । विशेष समय धयागु- गृष्म ऋतु(ताल्ला) या न्युं दुगु लत्या, वर्ष ऋतुया न्हापांगु लच्छि याना नित्तल्या, तान्वःगु समय दाह जुइगु समय, रोगी जुइगु समय, ज्या यायेगु समय, तःहाकगु यात्राय् वनेगु समय व वाफ्य थइगु समय खः । अनया समय ध्वहे खः ।

दुर्वर्णकरण शिक्षापद

५८. न्हूगु चीवर लाभ जूह भिक्षुं स्वताजि रंग मध्ये छताजि रंग चीवर दुर्वण यायेमाः । वाचुगु रंगं, ध्याना रंगं अथवा हाकुनःगु रंगं । स्वताजि रंग मध्ये छता हे रंगं दुर्वर्ण मयासे न्हूगु चीवर पुन धाःसा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

विकम्पन शिक्षापद

५९. गृह्ण भिक्षुं स्वयं थःमं मेह्ण भिक्षुयात भिक्षुणीयात शिक्षमाणयात, श्रामणेयात वा श्रामणेरीयात चीवर बिया, वं हानं लित्त मबीकं चीवर परिभोग यात धाःसा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

अपनिधान शिक्षापद

६०. गृह्ण भिक्षुं भिक्षुया पात्र, चीवर, फेत्तुयेगु लासा, मुलुबत्ता तथा कायबन्धन ह्या यायेगु विचार याना जूमां, सुचुका तइ वा सुचुके विइ, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

सुरपान षष्ठम वर्ग खचाल ।

सप्राणक वर्ग

सञ्चित्तिय शिक्षापद

६१. गृह्ण भिक्षुं सीक सीकं पशु प्राणीतेत स्याइ वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

सप्राणक शिक्षापद

६२. गृह्ण भिक्षुं सीक सीकं कीटाणु दुगु लःत्वनी, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

उक्कोटन शिक्षापद

६३. गृह्ण भिक्षुं सीक सीकं धर्मतापूर्वक सिधयके धुंकुगु ल्वापुयात हानं ग्वाकल धाःसा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

दुष्कुल्य शिक्षापद

६४. गृह्ण भिक्षुं सीक सीकं दुष्कुल्य आपत्तियात त्वःपुइ, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

न्यून विंशति वर्ष शिक्षापद

६५. गृह्ण भिक्षुं सीक सीकं न्यीदा मन्थनिह्ण व्यक्तियात उपसम्पन्न यात धाःसा, व व्यक्ति नं उपसम्पन्न जूह जुइमखु, उपसम्पदा याःपि भिक्षुपि नं निन्दनीय जुइ । उपाध्याय जुया उपसम्पदा याःह्ण भिक्षुयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

स्तेयसार्थ शिक्षापद

६६. गुम्ह भिक्षुं खुया खुया वंपि वंजात नापं खं दयका छगू हे ताः हाकगु लापुइ वन धाःसा वा छगू गामं मेगु गामेतक जक वना धाःसा, वयात पाचिस्ति य आपत्ति लाइ ।

सविधान शिक्षापद

६७. गुम्ह भिक्षुं भिसाजातिं लिसे सल्लाह दयेका छपु मात्र ताहाकःगु लापुइ वन वा छगू गामं मेगु गामे तक जूसां वन धाःसा, वयात पाचिस्ति य आपत्ति लाइ ।

अरिष्ट शिक्षापद

६८. गुम्ह भिक्षुं थथे धाइ - "भगवानं गुगु धर्मं सेवन यायेबले विघ्न जुइ धका धया विज्याःगु दु व धर्मं सेवन यायेबले विघ्न मजू" थथे धाइम्ह भिक्षुयात मेपिं भिक्षुपिसं थथे धायेमाः- "आवुष्मान् ! थथे धायेमते । भगवान्यात भूचारोपण यायंमते । भगवान्यात भूचारोपण यायेगु बांमला । भगवानं कदाचित् थथे धया विज्याइ मखु । भगवानं अनेकप्रकारं विघ्नकारक धर्मयात विघ्नकारक धका धया विज्यागु दु । छं सेवन यायेबले नं विघ्नकारक हे जुइ ।" भिक्षुपिसं थथे धालनं वं अथेहे जिद्दियाना च्वन धाःसा, व विचारयात तोतकेया निति, वयात स्वकोतक श्रमणभाषण यायेमाः । स्वकोतक श्रमणभाषण यायेबले वं उगु विचारयात त्वःता छ्वत धाःसा वेशहे जुल, त्वःता मछ्वःसा वयात पाचिस्ति य आपत्ति लाइ ।

उक्षिप्त सम्भोग शिक्षापद

६९. सुं गुम्ह भिक्षुं, सीक सीकं अरिष्टं थे ज्याःम्ह भिक्षुं नापं, संघं पितिना तयातःम्ह, संघे दुमकानीम्ह भिक्षुं नापं, भगवानं विघ्नकारक धाइगुयात विघ्नकारक मजू धका धाइम्ह भिक्षुं नापं छथायसं च्वना भोजन यात धाःसा, उपोस पवारणादि विनयकर्म यात धाःसा, वयात पाचिस्ति य आपत्ति लाइ ।

कण्टक शिक्षापद

७०. यदि श्रामणेरे न थथे धाल धाःसा - "भगवानं गुगु धर्मं सेवन यायेबले विघ्न जुइ धका धया विज्याःगु दु व धर्मं सेवन यायेबले विघ्न मजू" थथे धाइम्ह श्रामणेरेयात भिक्षुपिसं थथे धायेमाः- "आवुसो श्रामणेरे ! थथे धायेमते । भगवान्यात भूचारोपण यायंमते । भगवान्यात भूचारोपण यायेगु बांमला । भगवानं कदाचित् थथे धया विज्याइ मखु । आवुसो श्रामणेरे ! भगवानं अनेकप्रकारं विघ्नकारक धर्मयात विघ्नकारक धका धया विज्यागु दु । छं सेवन यायेबले नं विघ्नकारक हे जुइ ।" भिक्षुपिसं थथे धायक नं वं अथेहे जिद्दियाना च्वन धाःसा, भिक्षुपिसं व श्रामणेरेयात थथे धायेमाः - "आवुसो श्रामणेरे धमिनिसें छं वसपोल भगवान्यात गुरु धका धायेमोल । गुगु श्रामणेरेपित निचा स्वचा भिक्षुपिं नापं दचने ज्यूगु खः व नं आः छंत मन्त । आः छं पिनेवना विनाशजुं हुं । गुम्ह भिक्षुं चुकथं विनाश याये धुकुम्ह श्रामणेरे धका सीक सीकं वयात प्रलोभन याइ वा उपस्थान याकी वा नापं भोजन याइ अथवा व नापं दचनी, वयात पाचिस्ति य आपत्ति लाइ ।

सप्राणक सज्जन वर्गं स्वचाल ।

सहधर्मिक अष्टम वर्ग

सहधर्मिक शिक्षापद

७१. गुम्ह भिक्षुं शिक्षापद अनुरूप धायेबले थथे धाइ - "आवुसो ! गुबलेतक जिं मेम्ह दक्षम्ह विनयधरयाके न्यने खनि मछुनि अबलेतक जिं थ्व शिक्षापदयात ग्रहण याये कैमखु" धका धाल धाःसा, वयात पाचिस्ति य आपत्ति लाइ । भिक्षुपिं ! स्थना काइम्ह भिक्षुं सीका कायेमाः प्रश्न याये फयेकेमाः, चिन्तन याये फयेकेमाः । थ्व अनयात उचित कारण जुइ ।

विलेखन शिक्षापद

७२. प्रातिमोक्ष ब्वनेबले वा ब्वंका च्वनेबले यदि सुं भिक्षुं -“चीघंगु व अति चीघंगु शिक्षापदत ब्वनाया छु फाइदा ? थुकिजा भन दकले शंका सन्देह पीडा व चिन्ता दयके विद्दयो धका शिक्षापदया अवर्णन व निन्दायात धा:सा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

मोहन शिक्षापद

७३. गुम्ह भिक्षुं वा:छि छको प्रातिमोक्ष ब्वनीबले धधे घाल धा:सा “आ:हे तिनि जिं सिल कि थ्व शिक्षापद प्रातिमोक्षले दुध्याना च्वंगु दु । सूत्रले वयाच्वंगु दु तथा वा:छि छको ब्वनीगु याना वया च्वंगु दु ।” मेपि भिक्षुपिसं स्यू कि व भिक्षु न्हापा न्हापा नं निको स्वको तक प्रातिमोक्ष ब्वना च्वंथाय् सम्मिलित जुइ धुंकुगु खं । वया आपोया छु खं धका ! वं मसिल धका वयात थुकि मुत्तादै मखु । गुगु अन वयात आपत्ति ला:गु ख: व न धर्मतापूर्वक यायेमा: । थ्वयां अलावा वयात “छं मोहले लात” धका आरोपण यायेमा: । वयात वये नं न्यकेमा: कि “आवुसो ! छंत थ्व अलाभ ख:, छंत थ्व दुर्लाभ ख । गुगु छं प्रातिमोक्ष ब्वना च्वंगु वखते वालाक ध्यान बिया मनतया मन्य ।” मोहित जूगु बारे वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

प्रहार शिक्षापद

७४. गुम्ह भिक्षुं भिक्षुयात ता पिकया अप्रसन्न जुया प्रहार यात धा:सा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

तलशान्तिक शिक्षापद

७५. गुम्ह भिक्षुं भिक्षुया प्रति ता पिकया अप्रसन्न जुया ल्हा: लमुया क्यन धा:सा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

अमूलक शिक्षापद

७६. गुम्ह भिक्षुं भिक्षुयात आधारहीनगु संघादिशेष आपत्तिद्वारा आरोप लगेयात धा:सा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

सचित्तिय शिक्षापद

७७. “पलखयात जूसां थ्वयात व मखिनेमा:” धैगु नियत तथा गुम्ह भिक्षुं सीक सीकं भिक्षुया मने शंका सन्देह उत्पन्न ज्वीगु ज्या यात धा:सा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

उपश्रुति शिक्षापद

७८. गुम्ह भिक्षुं भिक्षुपिनि ल्वापु, कलह व विवाद जुइबले “इभिसं धाइ खनि” धका सीकेगु मनेतया सुला खं न्यन धा:सा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

कर्म प्रतिवाहन शिक्षापद

७९. गुम्ह भिक्षुं धार्मिक ज्यायात सहमति बिया लिपा हान उपहास यात धा:सा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

छन्दं अदत्त्वा गमन शिक्षापद

८०. गुम्ह भिक्षुं संघया दथुइ विनिरचय खं जुया च्वनिबले सहमति मख्यूसे आसनं दनावन धा:सा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

उपहास शिक्षापद

८१. एकमत जुयासंघं नी धुंकुगु चीवरयाबारे गुम्ह भिक्षुं “भिक्षुपिसं ल्वा: स्वया म्हेस्यूम्हसित चीवर बिल”

धका उपहास यात धा:सा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

परिणामन शिक्षापद

८२. गुम्ह भिक्षुं सीक सीकं संघयात वी धका घया त:गु दानवस्तुयात सुं ब्यक्तियात बीकल धा:सा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

सहधर्मिक अष्टम वर्ग स्वचाल ।

रत्न वर्ग

अन्त:पुर शिक्षापद

८३. सुं गुम्ह भिक्षुं अभिषेक प्राप्तम्ह क्षत्री जुजु थ:गु दधनेगु कोथां पिहा मवनिवं, रानी नं पिहा मवनिवं पूर्वसूचना मध्यसे अन्त:पुरया लुखाखलुं दुहावन धा:सा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

रत्न शिक्षापद

८४. सुं गुम्ह भिक्षुं आरंभया कम्पाउण्डया दुने च्वंगु वा च्वनेगु छेया कम्पाउण्डया दुने च्वंगु थासं नाहेक मेथासय् च्वंगु रत्न वा रत्न सम्मतगु वस्तु काल वा कायेकल धा:सा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ । आरामया कम्पाउण्डं दुने च्वंगु वा च्वनेगु छेया कम्पाउण्डया दुने च्वंगु रत्न वा रत्न सम्मतगु वस्तु कया वा कायेके विया "सुया ख: वं काइ" धका भालपा छखेपाखे तयातये मा: । अन यायेमा:गु कर्त्तव्य ध्वहे ख: ।

विकालग्राम प्रवेश शिक्षापद

८५. गुम्ह भिक्षुं अन दुम्ह भिक्षुयाके मन्यक अजागु हे अति जरुरीगु ज्या मख्यकं विकाले गामे दुने वन धा:सा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

सूचिघर शिक्षापद

८६. गुम्ह भिक्षुं न्नेयागु, दन्त्यागु, न्यक्यागु मुलु तयेगु त्वा:चा दयेके बिल धा:सा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ । व मुलु तयेगु त्वा:चा तच्छघाना वियेमा: ।

मञ्चपीठ शिक्षापद

८७. न्हूगु खाता वा मेच दयेकीम्ह भिक्षुं न्नेयागु मायात तोता भगवान्या पतिनं च्यालांगु दुगु तुती दयेकेमा: । व स्वया अपो तथा लिपा त्वाल्हाये मालिकथं दयेकल धा:सा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

तूलोनढ शिक्षापद

८८. सुं गुम्ह भिक्षुं कपाय् तथा खाता वा मेच दयेकल वा दयेके बिल धा:सा, कपाय् लिकाय् मायकल धा:सा, पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

निषवन शिक्षापद

८९. फेत्तुइगु लासा दयेकीम्ह भिक्षुं प्रमाण युक्तगु दयेके वीमा: । उकिया प्रमाण थये ख: - हाकपाखे तथागतया न्हातं निगू कोलाखि व ब्यापाखे तथागतया न्हातं छगू त्या कोलाखि । ध्व स्वया अपो जुया त्वाल्हाये माल धा:सा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

कण्डुप्रतिच्छादि शिक्षापद

१०. घा तोपुद्गु चीवर दयेके बीम्ह भिक्षुं प्रमाणं युक्तुगु दयेके बीमाः । प्रमाणं धथे खः भगवान् बुद्धया ल्हातं प्यंगु कोलाछि हाक, निगू कोलाछि ब्या वसिबे तःकु याना दयेका त्वाःल्हाये माल धाःसा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

वर्षिक शटिक शिक्षापद

११. वर्षाटी चीवर दयेके बीम्ह भिक्षुं प्रमाणं युक्तुगु दयेके बीमाः । अनया प्रमाणं धथे खः - हाकपाखें तथागतया ल्हातं खुगू वित्ता, व्यापाखें निगू त्वा वित्ता । वसिबे तद्धकं दयेका त्वाःल्हाये माल धाःसा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ ।

नन्द शिक्षापद

१२. गुम्ह भिक्षुं बुद्धया चीवर पायुधंगु दयेकल वा वस्वया तःकु याना दयेका लिपा त्वाःल्हात धाःसा, वयात पाचित्तिय आपत्ति लाइ । तथागतया चीवर प्रमाणं धथे खः - हाकनं तथागतया ल्हातं गुगू वित्ता, व्याकथं खुगू वित्ता । ध्व खः सुगतया सुगतचीवरया प्रमाणं ।

रत्न नवम वगं स्वचाल ।

प्रतिदेशनीय

आयुष्मान्पि ! ध्व प्यंगू पाटिदेशनीयया खं कनेगु अवस्था वयाच्चन ।

प्रथम प्रतिदेशनीय शिक्षापद

१. गुम्ह भिक्षुं गामय् दुने बना च्वम्ह ज्ञाति सम्बन्ध मदुम्ह भिक्षुणीयात ल्हातं खादथ वा भोज्य पदार्थत धःगु हे ल्हातं ग्रहण याना सेवन यात वा भोजन यात धाःसा उम्ह भिक्षुं "आवुसो ! निन्दनीयगु, मन्वःगु तथा प्रतिदेशना याये माःगु आपत्ति लात, उकियात प्रतिदेशना याये" धका धायेमाः ।

द्वितीय प्रतिदेशनीय शिक्षापद

२. निमन्त्रणा याइबले भिक्षुपि छेय् बना भोजन याः । अन भिक्षुणी छेय्पुवा दातापितं "धन क्यें तयाव्यु, धन भोजन तयाव्यु" धका स्यनाबिया चवन धाःसा व भिक्षुणीयात भोजन याना च्वपि भिक्षुपिसं धथे धायेमाः - "क्यहे मय्जु ! भिक्षुपिनि भोजन याये सिमधतले छ्छे छखे चिलाच्चं" यदि अन भोजन याना च्वपि भिक्षुपि मध्ये छम्हसिनं हे अथे मधाःसा प्रतिदेशना यायेमाः । व भिक्षुपिसं धथे धायेमाः- "आवुसो ! निन्दनीयगु, मन्वःगु तथा प्रतिदेशना याये माःगु आपत्ति लात, उकियात प्रतिदेशना याये ।"

तृतीय प्रतिदेशनीय शिक्षापद

३. शैक्ष धका सम्मत दयाच्चंगु गुगु कुनवंश दु, उगु कुले गुम्ह भिक्षुं न्हापां निमन्त्रण मदयेकं, म्ह मफु नं मजुदकं खादथ वा भोज्य पदार्थं धःगु ल्हातं ग्रहण याना सेवन यात वा भोजन यात धाःसा- उम्ह भिक्षुं - "आवुसो ! निन्दनीयगु, मन्वःगु तथा प्रतिदेशना याये माःगु आपत्ति लात, उकियात प्रतिदेशना याये" धका धायेमाः ।

चतुर्थ प्रतिदेशनीय शिक्षापद

४. आशंकां युक्तुगु तथा भय युक्तुगु धका धायातःगु जंगले च्वंगु शयनासने च्वनीम्ह भिक्षुं थःत पूर्व सूचना मदयेकं अथवा विरामी मजुदकं सुं गुम्हसिया ल्हातं खादथ वा भोज्य पदार्थं धःगु हे ल्हातं कया सेवन यात वा

भोजन यात धा:सा - व भिक्षुं प्रतिदेशाना यायेमा: - "आवुसो ! निन्दनीयगु, मन्व:गु तथा प्रतिदेशाना याये मा:गु आपत्ति लात, उक्कियात प्रतिदेशाना याये ।"

आयुष्मान्पि ! प्यंगू (४) प्रतिदेशनीय आपत्तिया खं न्यकेधुन । आ: धनआयुष्मान्पिके न्यने कि छलपोलपि परिशुद्ध जुयाविज्या मखुला ? निकोखुसि नं न्यने कि छलपोलपि परिशुद्ध जुया विज्या मखुला ? स्वकोखुसि नं न्यने कि छलपोलपि परिशुद्ध जुया विज्या मखुला ? आयुष्मान्पि परिशुद्ध जुया विज्या: उकिं छलपोलपि सुमुक च्चना विज्यागु ख: । धये धका जि धारण याये ।

प्रतिदेशनीय न्वचाल ।

सेखिय

आयुष्मान्पि ! ध्व सेखियया खं कनेगु अवस्था वया च्चन ।

१. छ्चाखेरं चाक:माक: लाक: अन्तरवासक पुने सयेके धका आचरण यायेमा: ।
२. छ्चाखेरं चाक:माक: लाक: उत्तरासंग पुने सयेके धका आचरण यायेमा: ।
३. ग:प व नाडी तक बांलाक चीवरं त्वपुया छैय् दुने वने सयेके धका आचरण यायेमा: ।
४. ग:प व नाडी तक बांलाक चीवरं त्वपुया छैय् दुने फेतुइ सयेके धका आचरण यायेमा: ।
५. बांलाक संयमित जुया छैय् दुने वने सयेके धका आचरण यायेमा: ।
६. बांलाक संयमित जुया छैय् दुने फेतुइ सयेके धका आचरण यायेमा: ।
७. न्वय् न्वछुया स्वया छैय् दुने वने सयेके धका आचरण यायेमा: ।
८. न्वय् कोछुया स्वया छैय् दुने फेतुइ सयेके धका आचरण यायेमा: ।
९. चीवर व्हेना वा धतछ्ववया छैय् दुने वनेमखु धका आचरण याये सयेकेमा: ।
१०. चीवर व्हेना वा धतछ्ववया छैय् दुने फेतुइमखु धका आचरण याये सयेकेमा: ।

न्हापांगु परिमण्डलवर्ग न्वचाल ।

११. त:तसकं न्हिला छैय् दुने वनेमखु धका आचरण याये सयेकेमा: ।
१२. त:तसकं न्हिला छैय् दुने फेतुइमखु धका आचरण याये सयेकेमा: ।
१३. चीस: याना छैय् दुने वनेमखु धका आचरण याये सयेकेमा: ।
१४. चीस: याना छैय् दुने फेतुइमखु धका आचरण याये सयेकेमा: ।
१५. म्हर संकासंका छैय् दुने वनेमखु धका आचरण याये सयेकेमा: ।
१६. म्हर संकासंका छैय् दुने फेतुइमखु धका आचरण याये सयेकेमा: ।
१७. लप्पा संका संका छैय् दुने वनेमखु धका आचरण याये सयेकेमा: ।
१८. लप्पा संका संका छैय् दुने फेतुइमखु धका आचरण याये सयेकेमा: ।
१९. छ्छय्यो संका संका छैय् दुने वनेमखु धका आचरण याये सयेकेमा: ।
२०. छ्छय्यो संका संका छैय् दुने फेतुइमखु धका आचरण याये सयेकेमा: ।

निमूणु उज्जयिधक वर्ग न्वचाल ।

२१. जं तिया तिया छैय् दुने वनेमखु धका आचरण याये सयेकेमा: ।
२२. जं तिया तिया छैय् दुने फेतुइमखु धका आचरण याये सयेकेमा: ।
२३. छ्छय्यो त्व:पुया छैय् दुने वनेमखु धका आचरण याये सयेकेमा: ।

२४. छ्यौं त्वःपुया छ्यैम् दुने फेतुइमखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 २५. पुलि घयेपुना छ्यैम् दुने वनेमखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 २६. पुलि घयेपुना छ्यैम् दुने फेतुइमखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 २७. सत्कारपूर्वक स्मृति तथा भिक्षा भोजन ग्रहण याना काये सयेके धका आचरण यायेमाः ।
 २८. पात्र धका सजा तथा जुया भिक्षा भोजन ग्रहण याये सयेके धेगु आचरण यायेमाः ।
 २९. भोजनयात ठीक प्रमाण जुइकथं सूप ग्रहण याना काये सयेके धेगु आचरण यायेमाः ।
 ३०. पात्रया सी तक्क जक भिक्षा भोजन ग्रहण याये सयेके धेगु आचरण यायेमाः ।

स्वगुणु स्कम्भकृत वगं स्वचात ।

३१. सत्कारपूर्वक स्मृति तथा भिक्षा भोजन याये सयेके धेगु आचरण यायेमाः ।
 ३२. पात्र धका सजा तथा भिक्षा भोजन याये सयेके धेगु आचरण यायेमाः ।
 ३३. छसिकथं भिक्षा भोजन याये सयेके धेगु आचरण यायेमाः ।
 ३४. ठिक्क मिले ज्वीक जा-क्यैं ल्वाकःछ्याना भिक्षा भोजन नये सयेके धेगु आचरण यायेमाः ।
 ३५. भोजनया दधु वा च्चकानिसं न्हापा जाप्ये कया भोजन यायेमखु धेगु आचरण याये सयेकेमाः ।
 ३६. अपो कायेगु नियतं क्यैं तरकारी भोजनं त्वपुये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ३७. तोगी मजुइकं जा, क्यैं तरकारी थःगु नितिं फचना कया नये मखु धेगु सीका सयेका कायेमाः ।
 ३८. उपहास यायेगु मने तथा मेपिनि पात्रे स्वये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ३९. (भ्हेखायागु छ्यैयें) तःप्ये जाप्ये कया नये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ४०. छ्चाखेरं गोलाक जाप्ये काये सयेके धका आचरण याये सयेकेमाः ।

यागुणु कवल वगं स्वचात ।

४१. जाप्ये म्हुतुइ मध्यतले म्हुतुप्वाः वां खाये मखु धका आचरण यायेमाः ।
 ४२. भोजन यायेबले ल्हाः छ्हापातं म्हुतिई दुने दुइवये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ४३. जाप्ये सहितगु म्हुतुं खं ल्हाये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ४४. जाप्ये कुतुं कुतुं वका भोजन याये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ४५. जाप्येययात कुथला कुथला भोजन याये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ४६. माकःतययें न्यता प्वः प्वः खायेक तथा भोजन याये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ४७. ल्हाः थाया याना भोजन याये मखु मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ४८. जाव्वः च्चिचामिच्चा दंक भोजन याये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ४९. म्यें पिकया पिकया भोजन याये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ५०. प्याक प्याक सः वयेका भोजन याये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।

यागुणु कवल वगं स्वचात ।

५१. सुरुसुरु सः वयेका भोजन याये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ५२. ल्हाः फ्यया फ्यया भोजन याये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ५३. पात्र फ्यया फ्यया भोजन याये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ५४. म्हुतुसि फ्यया फ्यया भोजन याये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ५५. चिप जुया च्चंगु ल्हाःतं लः त्वनेगु धल ज्वने मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ५६. भोजन याना चिप जुया च्चंगु पात्र सिलागुया लः छ्यैम् दुने वांइवये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।

५७. ल्हाःती कुसा दुम्ह निरोगीम्ह मन्ूयात धर्मोपदेश याये मखु धका सीका कायेमाः ।
 ५८. ल्हाःती कधि दुम्ह निरोगीम्ह मन्ूयात धर्मोपदेश याये मखु धका सीका कायेमाः ।
 ५९. ल्हाःती चुपी आदि शस्त्र दुम्ह निरोगीम्ह मन्ूयात धर्मोपदेश याये मखु धका सीका कायेमाः ।
 ६०. ल्हाःती धनुष आदि आयुध दुम्ह निरोगीम्ह मन्ूयात धर्मोपदेश याये मखु धका सीका कायेमाः ।

बुग्गु सुरु सुरु बर्ग ब्वचान ।

६१. क्वापा लाकां न्ह्याना तःम्ह निरोगीम्ह मन्ूयात धर्मोपदेश याये मखु धका सीका कायेमाः ।
 ६२. लाकां न्ह्याना तःम्ह निरोगीम्ह मन्ूयात धर्मोपदेश याये मखु धका सीका कायेमाः ।
 ६३. रथे च्वना च्वम्ह निरोगीम्ह मन्ूयात धर्मोपदेश याये मखु धका सीका कायेमाः ।
 ६४. लासाय् गोतुला च्वम्ह निरोगीम्ह मन्ूयात धर्मोपदेश याये मखु धका सीका कायेमाः ।
 ६५. पुलि घयेपुया च्वना च्वम्ह निरोगीम्ह मन्ूयात धर्मोपदेश याये मखु धका सीका कायेमाः ।
 ६६. फेटां चिनातःम्ह निरोगीम्ह मन्ूयात धर्मोपदेश याये मखु धका सीका कायेमाः ।
 ६७. गाबलं छुयौ तोपुया च्वम्ह निरोगीम्ह मन्ूयात धर्मोपदेश याये मखु धका सीका कायेमाः ।
 ६८. बंय् फेनुत्ता आसनय् च्वनाच्वम्ह निरोगीम्ह मन्ूयात धर्मोपदेश याये मखु धका सीका कायेमाः ।
 ६९. चीजाःगु आसनय् च्वना तःजाःगु आसनय् च्वनाच्वम्ह निरोगीम्ह मन्ूयात धर्मोपदेश याये मखु धका सीका कायेमाः ।
 ७०. फेनुत्ता च्वम्ह निरोगीम्ह मन्ूयात धर्मोपदेश याये मखु धका सीका कायेमाः ।
 ७१. न्ह्योने बना च्वम्ह निरोगीम्ह मन्ूयात धर्मोपदेश याये मखु धका सीका कायेमाः ।
 ७२. पद्य लंपुइ बनाच्वम्ह निरोगीम्ह मन्ूयात धर्मोपदेश याये मखु धका सीका कायेमाः ।
 ७३. म्हु मफु मजुइकं दना दना दिसा पिसाब याये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ७४. म्हु मफु मजुइकं बाउंगु थासे दिसा पिसाब व छै फाये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।
 ७५. म्हु मफु मजुइकं लखय दिसा पिसाब व छै फाये मखु धका आचरण याये सयेकेमाः ।

न्हेग्गु पादुका बर्ग ब्वचान ।

आयुष्मान्पि ! सेखियया खं कनेधुन । आः यन आयुष्मान्पिके न्यनेकि छलपोलपि परिशुद्ध जुया विज्याः मखुला ? निकोबुसि नं न्यनेकि छलपोलपि परिशुद्ध जुया विज्याः मखुला ? स्वकोबुसि नं न्यनेकि छलपोलपि परिशुद्ध जुया विज्याः मखुला ? आयुष्मान्पि परिशुद्ध जुया विज्याः उकिं छलपोलपि सुमुक च्वना विज्यागु खः । थये धका जिं धारण याये ।

सेखिय ब्वचाल ।

अधिकरणशामथ

आयुष्मान्पि ! न्हेग्गु ल्वापु शान्त यायेगु खं कनेगु अवस्था बया च्वन । -

उत्पन्न जूगु व अधिकरण (ल्वापु) शामथ (शान्त) यायेया निति (१)सम्मूखविनय विइमाः (निखलः नं न्ह्योने तया ल्वापु छयनेगु) (२) स्मृतिविनय विइमाः (युइका लुमका समाधान यायेगु) (३) अमूइ (भति भ्रम जुया याःगु ल्वापुयात क्षमा याचनद्वारा शान्त यायेगु) विनय विइमाः, (४) प्रतिज्ञा यायेमाः (लिपा हानं मन्वायेगु प्रतिज्ञा याकेमाः) (५) येभूय्यसिका (बहुमतं ल्वापु छिने यायेमाः) द्वारा शान्त यायेमाः, (६) तस्सपापिप्यसिका (नितंज्जी, इक्कमसित दण्ड विइगु यायेमाः) व (७) तिणवत्थारक गथे घाय् लायेवले समान रूप मिले जुइगु खः अथे हे उगु ल्वापुयात समान रूप निर्णय याना शान्त यायेमाः ।"

आयुष्मान्धि ! नेतू त्वापु-ख्यापु शान्त यायेगु कनेधुन । आः धन आयुष्मान्धिके न्यनेकि छलपोलपि परिशुद्ध जुया बिज्याः मखुला ? निकोखुसि न न्यनेकि छलपोलपि परिशुद्ध जुया बिज्याः मखुला ? स्वकोखुसि न न्यनेकि छलपोलपि परिशुद्ध जुया बिज्याः मखुला ? आयुष्मान्धि परिशुद्ध जुया बिज्याः उकिं छलपोलपि सुमुक च्चना बिज्यागु खः । यथे धका जिं धारण याये ।

अधिकरणसमय स्वप्नल ।

आयुष्मान्धि ! निदानया खं कनेधुन, प्यंगू (४) पाराजिकाया खं कनेधुन, फिंस्वगू (१३) सघादिशेषया खं कनेधुन, निगू (२) अनियतया खं कनेधुन, स्वीगू (३०) निस्सग्गिया पाचिचित्तिया खं कनेधुन, वीनिगू (९२) पाचिचित्तिया खं कनेधुन, प्यंगू (४) फटिदेशनीयया खं कनेधुन, नेत्त्यागू (७५) सेखियया खं कनेधुन, नेतू (७) अधिकरणसमयया खं न कनेधुन । युलि खं वसपोल भगवानयाके न्याना वया च्वंगु तथा सूत्रय् दुय्याना च्वंगु खः । गुगु प्रत्येक बाःछिया छको उद्देशण याना वया च्वन । अन सकसिनं सामग्गी जुया, प्रसन्न जुया, विवाद मयासे थ्व शिक्षापद सयेका कायेमाः ।

भिक्षु पातिमोक्ष स्वप्नल ।

जरा वर्ग

न्याबलं रागादि मि च्याना च्वंगु लोक्य छु न्हिलेगु ? छु न्याइपु तायेगु ? अविचारूपी अन्धकारं प्यखेरं त्वपुया तःगु दु, अयनं छं प्रज्ञारूपी जः छाय् ममालागु ?

धुगु विधिब्रकथं समाये याना तःगु शरीरयात स्व, गुगु के व धालं जाया च्वंगु, फुले जुया च्वंगु, क्वचं थना तःगु, धीधी संकल्पं भरे जुया च्वंगु दु । धुगु शरीरया स्थिति धुव व स्थायी मजू ।

धुगु शरीर धयागु आयुलिसे जीर्ण जुइगु खः, युगु शरीर धयागु रोगया छे खः, क्षण भंगुरगु शरीर खः, दुर्गन्धया पुचः खः । जीवनया अन्त सिइगु हे खः ।

शरद श्रतुया इलय् वांछवया तःगु ज्या छ्यले मदगु लौकाथे जाःगु, बखुयाथे जाःगु त्वयगु क्वेयात खंका च्वम्हसिनं थ्व शरीरय् छु न्याइपु तायेगु ?

ध्व शरीर धयागु क्वेयागुलि नगर दयेका तल, ला हिं पानां लेपन याना तल, गुगु धासय् जरा, मृत्यु, अभिमान, प्रक्ष सुला च्वं च्वंगु दु ।

बालाक रत्नं छायपिया तःगु जुजुया रथ (छन्हु) पुलां जुया भ्वायः जुया वनीथे, ध्व शरीर नं न्याबल विचाः याना तःसां पुलां जुया भ्वायः जुया बना च्वंगु दु । परन्तु सज्जनपिनिगु सत्यधर्म धयागु गुबलं पुलां जुया भ्वायः जुया मवं धका सज्जन पण्डितपिसं धाह ।

अजानीम्ह मनु धयाम्ह द्रहंथे बढे जुइ, अजाम्हसिया ला जकं बढे जुइगु सिवाय वयागु प्रज्ञा बढे जुइगु मखु ।

बार बार जन्म कायेमाःगु दुःख जुगुलि जिं शरीररूपी छे दयेकूम (तुष्णारूपी सिकमि) यात माः जुजु ध्व संसारय् अनेक जन्म तक जन्म काये धुन ।

अय् गृहकारक ! जिं छतं (प्रज्ञारूपी मिखा) खंकेधुन, आः छं हाकनं (स्वन्यारूपी) छे दयेके फइ मखुत । छंगु छे दयेकेगु ज्याभः (क्लेशा) दन्व तोयुला बियेधुन । (अविचारूपी) छेया धुलि स्यंकेधुन । जिगु चित्त संस्कार मदगु निर्वाणय् थ्येने धुकल, अले सकतां तुष्णा फुका (अर्हत फल) काये धुन ।

गुपिसं ब्रह्मचर्य (उत्तम आचरणा) पालन याःगु दइ मखु वा यौवन अवस्थाय् धन सम्पत्ति कमाये याःगु दइ मखु, इपिं न्यां मदगु पुखुली बुराम्ह न्याखुं ब्वह भुगुं च्चना फुके जुया च्वथे च्चना च्वने माली ।

गुपिसं ब्रह्मचर्य पालन याःगु दइ मखु व यौवन अवस्थाय् धन सम्पत्ति नं कमाये याःगु दइ मखु, इपिं धनुषं छुटे जुइ धुंकागु बाणथे जुया वने धुंकागु ख्यं जक खंल्लाना दुःखी जुइका च्वं च्वनी ।

जरावर्ग स्वप्नल ।

बोधिकथा

उगु समयय् भगवान बुद्ध न्हापां अभिसम्बुद्धत्व (बोधिज्ञान) प्राप्त याना उरुबेलाय् नेरञ्जरा खुसी सिषय् बोधिवृक्ष मूलय् विहार याना विज्याना च्वन । भगवान बोधिवृक्ष मूलय् विमुक्ति (अरहत् फल) सुख अनुभव याया छ्गु हे आसनं हेन्नु यकं च्वना विज्यात । अबले भगवानं चान्हेसिया प्रथम यामय् प्रतीत्यसमुत्पादयात अनुलोम प्रतिलोमकथं विचार याना विज्यात—

“अविद्याया प्रत्ययं (कारणं) संस्कार दइ, संस्कारया प्रत्ययं विज्ञान, विज्ञानया प्रत्ययं नामरूप, नामरूपया प्रत्ययं षडायतन (खुणु आयतन), षडायतनया प्रत्ययं स्पर्श, स्पर्शया प्रत्ययं वेदना, वेदनाया प्रत्ययं तृष्णा, तृष्णाया प्रत्ययं उपादान (क्वातुक ज्वनेगु), उपादानया प्रत्ययं भव, भवया प्रत्ययं जाति, जातिया प्रत्ययं जरा, मरण, शोक, परिदेव, दुःख, दौर्भनस्य व उपायास दइगु जुया च्वन । थुकथं च्व सम्पूर्ण दुःखस्कन्धया उत्पत्ति जुइगु जुया च्वन ।

अविद्याया हे अशेष विराग निरोधं संस्कार निरोध (शान्त) जुइगु जुया च्वन, संस्कार निरोधं विज्ञान निरोध, विज्ञान निरोधं नामरूप निरोध, नामरूप निरोधं षडायतन निरोध, षडायतन निरोधं स्पर्श निरोध, स्पर्श निरोधं वेदना निरोध, वेदना निरोधं तृष्णा निरोध, तृष्णा निरोधं उपादान निरोध, उपादान निरोधं भव निरोध, भव निरोधं जाति निरोध, जाति निरोधं जरा, मरण, शोक, परिदेव, दुःख, दौर्भनस्य व उपायास निरोध जुइगु जुया च्वन । थुकथं च्व सम्पूर्ण दुःखस्कन्धया निरोध जुइगु जुया च्वन ।

भगवान बुद्ध थुगु अर्थ सीका उगु क्षणय् थुगु उदान व्यक्त याना विज्यात—

“क्लेशयात दग्ध यायेगु वीर्यं दुम्ह, मभिगु ज्यायात भष्म याये फुम्ह, मभिगु ज्यायात हटे याये धुकूम्ह अरहन्त्यात गबले स्वीन्हेगु बोधिपक्षीय धर्म यथार्थ रूपं प्रकट जुइगु जुया च्वन, अबले हेतु सहितगु प्रतीत्यसमुत्पाद धर्मयात छुटे जुइक सीका काइगुलिं उम्ह अरहन्त्याके फुककं संशय मदया वनीगु जुया च्वन ।”

हानं भगवान बुद्ध चान्हेसिया मध्यम यामय् प्रतीत्यसमुत्पादयात अनुलोम प्रतिलोमकथं विचार याना विज्यात “अविद्याया प्रत्ययं संस्कार उत्पन्न दइ, संस्कारया प्रत्ययं विज्ञान, विज्ञानया प्रत्ययं नामरूप ... थुकथं च्व सम्पूर्ण दुःखस्कन्धया उत्पत्ति जुइगु जुया च्वन । ... निरोध जुइगु जुया च्वन ।”

भगवान बुद्ध थुगु अर्थ सीका उगु क्षणय् थुगु उदान व्यक्त याना विज्यात—

“क्लेशयात दग्ध यायेगु वीर्यं दुम्ह, मभिगु ज्यायात भष्म याये फुम्ह, मभिगु ज्यायात हटे याये धुकूम्ह अरहन्त्यात गबले स्वीन्हेगु बोधिपक्षीय धर्म यथार्थ रूपं प्रकट जुइगु जुया च्वन, अबले (अविद्या इत्यादि) प्रत्यय धर्मया क्षय जुया च्वंगु निर्वाणयात सीका काइगुलिं उम्ह अरहन्त्याके फुककं संशय मदया वनीगु जुया च्वन ।”

हानं भगवान बुद्ध चान्हेसिया अन्तिम यामय् प्रतीत्यसमुत्पादयात अनुलोम प्रतिलोमकथं विचार याना विज्यात “अविद्याया प्रत्ययं संस्कार दइ, संस्कारया प्रत्ययं विज्ञान, विज्ञानया प्रत्ययं नामरूप ... थुकथं च्व सम्पूर्ण दुःखस्कन्धया उत्पन्न जुइगु जुया च्वन । ... निरोध जुइगु जुया च्वन ।”

भगवान बुद्ध थुगु अर्थ सीका उगु क्षणय् थुगु उदान व्यक्त याना विज्यात—

“क्लेशयात दग्ध यायेगु वीर्यं दुम्ह, मभिगु ज्यायात भष्म याये फुम्ह, मभिगु ज्यायात हटे याये धुकूम्ह अरहन्त्यात गबले स्वीन्हेगु बोधिपक्षीय धर्म यथार्थ रूपं प्रकट जुइगु जुया च्वन, अबले आकाशयात जाज्वल्यमान याये फुम्ह सूर्यं (अन्धकारयात मदयेका) च्वनीयें (उम्ह अरहन्तं) मार सौन्यात हटे याना च्वनीगु जुया च्वन ।”

बोधिकथा ब्वचल ।

अजपालकथा

अनलि भगवान् बुद्धं नेन्दुं वित्ते जुइव उगु (अरहत फल) समाधिं दना बोधिबुद्ध मूलं गन अजपाल वंगल सिमा दुगु खः, अन विज्यात, विज्याना अजपाल वंगल सिमा क्वयं नेन्दुं यंकं छगू हे आसनं विमुक्ति (अरहत फल) सुख अनुभव यायां फेतुना विज्यात । अबले छम्ह “हुं हुं” धका अधिमान पिकायेगु स्वभाव दुम्ह ब्राह्मण भगवान् बुद्धयाथाय् थ्यंकः वया भगवान् बुद्धं तापं कुशल वार्ता खँ ल्हात । तय्याताः वयेके बहःगु लुम्का तये बहःगु कुशल वार्ता खँ ल्हाये सिधयेका छसिलिकक दना उम्ह ब्राह्मणं भगवान् बुद्धयाके पथे न्यन-

“भो गौतम ! छु छु प्रमाणं ब्राह्मण जुइ, ब्राह्मणकारक धर्मं छु छु खः ?”

भगवान् बुद्धं धुगु अर्थ सीका उगु क्षणय् पुगु उदान वाक्य व्यक्त याना विज्यात-
“गुम्ह ब्राह्मणं (अरहन्तं) मभिंगु पाप धर्मयात हटे याना छुवये धुंकल, ‘हुं हुं’ धका अधिमान याये मसःम्ह (क्लेशरूपी) काषाव मद्दुम्ह (आवनाय्) अभ्यस्तगु चित्त दुम्ह, मार्गं जानना अन्तय् (अरहन्त फल) थ्यम्ह व उत्तमगु चर्यायात आचरण याये धुम्ह जुइ धुंकल, उम्ह ब्राह्मणं (अरहन्तं) धार्मिक रूपं जि ब्राह्मण खः धइगु खँ धाये योर्य जु । (कारण) उम्ह ब्राह्मणयाके गुगु लोकयं नं छु छगू आरम्भणय् आशक्ति धइगु मदये धुंकल ।”

अजपालकथा स्वचान ।

मुचलिनन्द कथा

अनलि भगवान् बुद्धं नेन्दुं वित्ते जुइव उगु समाधिं दना अजपाल निरोध सिमा क्वं गन मुचलिनन्द नां जुया च्वगु सिमा दुगु खः, अन विज्यात । अन नेन्दुं यंकं छगू हे आसनं विमुक्ति (अरहत फल) सुख अनुभव यायां च्वना विज्यात । उगु समयय् ख्वाउंसे च्वंगु फसं कष्ट बीक निभाः जःतकं मनुइक नेन्दुं यंकं तचोगु अकाल वर्षा जुल ।

अले मुचलिनन्द नागराज थःगु भूवनं पिहां वया भगवान् बुद्धया शरीरयात थःगु शरीरं नेहिं हिना छुव फुसे चक्कंगु फनां कुइका च्वना च्वन । “भगवान् बुद्धयात ख्वाउं मजुइमा, भगवान् बुद्धयात ताप मजुइमा, भगवान् बुद्धयात पतिं, भजिं, फसं, निभालं सर्पं विच्छेतयेस यी मफयेमा ।”

अले मुचलिनन्द नागराजा नेन्दुं वित्ते जुइव आकाशय् सुपायं मद्दुगु सीका भगवान् बुद्धया शरीर फण पयना थःगु भेष बदले याना मानवयागु भेष कया भगवान् बुद्धया न्त्योने भिफपिचं जोडे याना भगवान् शास्तायात नमस्कार याना दना च्वन ।

भगवान् बुद्धं उगु अर्थ सीका उगु क्षणय् ध्व उदान वाक्य व्यक्त याना विज्यात-

“मार्गं जान थ्यंगु धइगु सन्तुष्टि दुम्ह जुया दृष्टान्त सीके धुगु सम्पूर्ण धर्मयात खम्ह अरहन्त पुद्गलयात (निर्वाण धइगु) विवेक सुख खः, लोकय् तं पिहां मवइगु व सत्त्वप्राणी मात्र प्रति कष्ट मवीगु नं सुख खः ।”

“लोकय् कामगुणयात तापाका छुवयेगु धइगु आशक्त मजुइगु राग रहितगु भाव सुख खः । जि धइगु मानयात दमन यायेगु नं निःसन्देह उत्तमगु सुख खः ।”

मुचलिनन्दकथा स्वचाल ।

राजायतनकथा

अनलि भगवान् बुद्धं नेन्दुं वित्ते जुइव उगु समाधिं दना मुचलिनन्द सिमां गन राजायतन सिमा दुगु खः, अन विज्यात । राजायतन सिमाय् नेन्दुं यंकं छगू हे आसनं विमुक्ति (अरहत फल) सुख अनुभव यायां फेतुना विज्यात । उगु समयय् तपस्स व भल्लिक व्यापारित उन्कलां उगु उगु देशय् दीर्घ यात्रा याः वःगु जुया च्वन ।

अवलं तपस्स भल्लिक व्यापारितय् हिमा सम्बन्धी ज्ञाति देवता तपस्स भल्लिक व्यापारितयत् थथे धाल-

'हे मारिषी ! ध्वसपोल भगवान शास्ता न्हापां अभिसम्बुद्धत्व प्राप्त याना राजायतन सिमा क्वय विज्याना च्वन । हुं ... वसपोल भगवान बुद्धयात कस्तिं बुला तःगु सत्तुं सत्कार या । व सत्कार छिभित ताःकालतक हित सुखया नितिं जुइ ।'

अले तपुस्स भल्लिक व्यापारित कस्तिं बुला तःगु सत्तु ज्वना गन भगवान बुद्ध दुगु ख, अन वन । भगवान बुद्धयात अभिबादन याना छिसिलिकक च्वन । छिसिलिकक च्वना तपुस्स भल्लिक व्यापारितयुसं भगवान बुद्धयात धये निवेदन यात-

"भन्ते भगवान शास्ता ! जिभिगु कस्तिं बुला तद्दगु सत्तु ग्रहण याना विज्याहुं, गुगु ग्रहण जिभित ताःकालतक हित सुखया नितिं जुइ ।"

अले भगवानयात धये जुल- "ताघातपिसं ल्हातिं ग्रहण याना विज्याइ मखु । जिं छुकी कस्तिं बुला तःगु सत्तु ग्रहण याना काये ?"

अले चतुरमहाराज देवतापिसं घषगु चित्तं भगवान बुद्धयागु चित्तया तर्कना सीका प्यंगू दिशां वया प्यंगु त्वहंयागु पात्र भगवान बुद्धयात लःन्ताना विल "भन्ते भगवान शास्ता, कस्तिं बुला तःगु सत्तु बुकी ग्रहण याना विज्याहुं ।"

बुद्धं नं अलग अलग आपालं मू वंगु त्वहंया पात्रय कस्तिं बुला तःगु सत्तु ग्रहण याना भया विज्यात ।

तपुस्स भल्लिक व्यापारितयुसं भगवान बुद्धं पात्रं ल्हाःलिकया विज्याये धुंकूगु सीका भगवान बुद्धया पाली भोपुया वसपोलयात धये निवेदन यात-

"भन्ते ! जिपिं भगवानया शरण वया, वधे धर्मया नं । भगवान शास्ता ! जिमित धनिनिसे जीवन काडि शरण वःपिं उपासकपिं घका धारण याना विज्याहुं ।"

इपिं संसारय न्हापायापिं देवाचिक (शरणागत) उपासकपिं जुल ।

राजायतनकथा स्वचात ।

ब्रह्मयाचनकथा

अनलि भगवान बुद्ध नेन्हु बिते जुइवं उगु समाधि दना राजायतन सिमा क्वं गन अजपाल निग्रोध (सिमा) दुगु ख, अन विज्यात । अन भगवान बुद्ध अजपाल निग्रोध सिमा क्वय विज्याना च्वन । अनलि, एकान्तय ध्यान च्वना विज्याना च्वंफ भगवान्नाया मनय धजागु वितर्कना (मती) लुल - 'जिं ख धर्मयात अवबोध यायेधुन - गुगु गम्भीर, खंके धाकु, धुइके धाकु, शान्त, प्रणीत, अतर्कावचर, निपुण (सूक्ष्म) तथा पण्डितपिसं सिद्धकेवहःगु ख । धुपिं प्रजापिं (मनूत) आलय (पञ्चकाम विषय तुष्णा) य न्हाइपु तायेका च्वपिं, भुले जुया च्वपिं, लयलयताया च्वपिं ख । आलयय न्हाइपु तायेका च्वपिं, भुले जुया च्वपिं, लयलयताया च्वपिं प्रजापिसं धुगु प्रत्यय (कारण) द्वारा ध्व, ध्व जुइ धयागु प्रत्यय कारण सम्बन्ध दुगु प्रतीत्यसमुत्पाद धर्म धुइके फइ मखु । फुक्क संस्कारया शान्त जुया च्वंगु फुक्क उपधि (बन्धन) अन्त जुइवं तुष्णाया क्षय जुइवं विराग, निरोध व निर्वाण जुइगु खः धयागु धुजागु खं नं खंके धाकुइ । जिं ख धर्मया उपदेश ला याये परन्तु मेपिसं (जिगु) धर्मयात धुइका काये मफुसा ध्व जिगु नितिं ग्लानि अथवा पीडा जक जुइ । भगवान्नायात अनलि न्हापा गवले नं न्यने मनगु आश्चर्य चायेवहःगु गाथा लुमना वल -

"थाकुइ जिं प्राप्त यानागु ध्व धर्मयात छय्य प्रकारा याये, गात (म्वाःल),

राग त्रेषय वाथा वाथा कंका च्वपिसं ध्व धर्मयात सिद्धका काये था हे थाकुइ ।

"निपुण, गम्भीर, सूक्ष्म तथा प्रतिस्त्रोतगामी (ध्व धर्मयात) रागय रक्त जुया च्वपिं व तमस्कन्ध (अन्धकारया पुचलं) त्वपुइका च्वपिसं खंका काये फइ मखु ।"

धुकथं वितर्कना याना च्वबले भगवान्नायागु चित्त धर्मदेशना मयासे अल्प उत्सुकता (उत्साह रहित) पाखे फुके जुल । अनलि भगवान्नायागु चित्तय जुया च्वंगु (ध्व) वितर्कनायात सहम्पति ब्रह्मां धःगु चित्तं सिद्धका वया

मन्य धये जुल - "भो लोकजनपि ! यदि तथागत अरहत् सम्यक्सम्बुद्धयागु चित्त धर्मदेशना यायेगुली मवंसे अत्य उत्सुकतापाखे वन धाःसा ध्व लोक नाश जुइन, ध्व लोक विनाश जुइन । अनलि सहम्मति ब्रह्मां गथेकि - सु बलवानम्ह पुरुषं कयेकुंका तःगु ब्वह (आकाभाकां) चककेथे, चकंगु ब्वह कयेकुंकेथे ब्रह्मलोक अन्तर्धान जुया भगवान्या न्ह्योने प्रकट जुल । सहम्मति ब्रह्मां थगां न्यया जःगु पुलिं ब्यं चुया गुषेपाखे भगवान् विज्याना च्चगु दु उखेपाखे ल्हाः ज्वजलया विन्ति याना भगवान्यात धये विन्ति यात - "भन्ते ! भगवान् धर्मदेशना थाना विज्याहं, सुगत ! धर्मदेशना थाना विज्याहं । (लोक्य) गुलिं चित्तमल रहितपिं मनुत् नं दु, धर्मं न्यने मखनेवं इमित तःसकं हानि जुइ, धर्मं सिइका कायेफुपिं न दइ ।

सहम्मति ब्रह्मां भगवान्यात धये न्यकल, धये न्यका वं हान धये धाल -

"मगधय् न्हापा मलिन चित्तपिं मनुत्तयसं चिन्तित विचारित थाना तःगु मलिन धर्मं जक दुगु खः । उकिं अमृतया लोखा चायेका विज्याम्ह निर्मल पुरुषद्वारा साक्षात्कार थाना विज्यागु धुगु धर्मयात मनुखं न्यनेमा ।"

"गथे ल्हहंथागु पर्वत च्चकाय् फेतुना च्चंम्ह मनुखं प्यखेरं च्चना च्चपिं मनुत्तयत् (अपुक्य) खनिगु खः, अथे हे, हे वीतशोक ! धुगु धर्मं रूपी प्रासादय् च्चना शोकं पीडित जूपिं, जन्म जरा मरणं व्रतपिं मनुत्तयत् छको स्वया विज्याहं ।"

"हे संग्रामजित वीर ! दना विज्याहं । हे मार्गदर्शक ! हे सर्वविध ऋणं मुक्तम्ह ! संसारय् जनहितया दृष्टिं विचरण थाना विज्याहं, धर्मोपदेश थाना विचरण थाना विज्याहं, धुइका सिइका काइपिं (थुकिया आचरण याइपिं) आपालं दइ ।"

अनलि भगवान् ब्रह्मायागु अभिप्राययात सिइका प्राणीपिनि प्रति करुणा तत् बुद्ध-चक्षुं लोकयात स्वया विज्यात । भगवान् बुद्ध-चक्षुद्वारा लोकय् स्वया विज्याबले गुलिं अत्परज (=मल) दुपिं, गुलिं महारज दुपिं, गुलिं तीक्ष्ण इन्द्रिय दुपिं, गुलिं म्हु इन्द्रिय दुपिं, गुलिं सुआकार दुपिं, गुलिं दुराकार दुपिं, गुलिं सुविज्ञेय जूपिं, गुलिं दुर्विज्ञेय जूपिं, गुलिं परलोकवच भयदर्शी जुया च्चपिं, गुलिं परलोकवच भयदर्शी जुया मच्चपिं सत्त्वपिं खंका विज्यात । गथे गुलिं उत्पल (नील कमल), पद्य (रक्त कमल) अथवा पुण्डरीक (श्वेत कमल) पलेस्वां पुखुली गुलिं पलेस्वां लख्य बुया बडे जुया लख्य दुने तुं क्क्या च्चनी । हानं गुलिं पलेस्वां लया सतह तक बुया क्क्या च्चनी । गुलिं पलेस्वां लख्य लः स्वया थहां वया लखं मधिइक थहां वया क्क्या च्चनिगु खः । अथे हे तुं, भगवानं लोकय् बुद्ध-चक्षुद्वारा स्वया विज्याबले गुलिं अत्परज दुपिं, गुलिं परलोक भयदर्शी जुया मच्चपिं सत्त्वपिं खंका विज्यात । अनलि भगवानं सहम्मति ब्रह्मायात धुगु गाथाद्वारा धये आज्ञा जुया विज्यात -

"ब्रह्मा ! प्रगुण जुया नं कट्ट जुइ धयागु संज्ञी जुया प्रजापित धर्मदेशना मयायेगु विचार थाना च्चनागु खः । परन्तु न्यने यपिसं थःगु श्रद्धायात न्ह्यज्याका न्यं, इमिगु नितिं अमृतया लुखा चाल ।"

अनलि सहम्मति ब्रह्मा 'बुद्धं धर्मदेशना यायेगु वचन विद्या विज्यात' धका भगवान्यात अभिवादन व प्रदक्षिणा थाना अन हे अन्तर्धान जुया वन ।

ब्रह्मायचनकथा स्वचाल ।

पञ्चवर्गीयकथा

१०. "सहम्मति ब्रह्मा वने धुंका भगवान्यात धये जुल - 'सुयात जिं न्हापां धर्मदेशना याये, सुनां ध्व धर्मं याकनं सिइका काइ ? अनलि भगवान्यात धये जुल - 'धुम्ह आलार कालाम पण्डितम्ह खः व्यक्त (चतुर) म्ह खः, मेधावी (धायेसाय खं धुम्ह) खः, ताःदल निसे क्लेश रूपी अत्य मात्र रज (धुं) दुम्ह खः । आलार कालामयात न्हापां धर्मदेशना याये दसा वेश जुइ । वं ध्व धर्मं याकनं हे धुइका काइ । उवले लाक सुं (छम्ह) देवता वया भगवान्यात ध्व खं कबल - 'भन्ते ! आलार कालाम सीगु थनिं न्हेन्हु दत ।' आलार कालाम तःसकं सम्भवारम्ह खः । यदि वं ध्व धर्मं न्यने खंगु जूसा याकनं हे धुइका काइम्ह जुइ ।"

"हानं भगवानयात यथे जुल - जिं सुयात न्हापां धर्मदेशना याये, सुनां ध्व धर्मयात याकनं सिद्धका काइ ?" अनलि भगवानयात यथे जुल - धुम्ह उद्रक रामपुत्र पण्डितम्ह खः, व्यक्तम्ह खः, मेधावी खः ताःइलं निलें क्लेशा रूपी अल्प माव रज दुम्ह खः । उद्रक रामपुत्रयात न्हापां धर्मदेशना याये दसा वेशा जुइ । वं ध्व धर्म याकनं हे पुइका काइ । उबले लाक सुं (छम्ह) देवता वया भगवानयात ध्व खा कंवल - "भन्ते ! उद्रक रामपुत्र मिहग बहनि (चाह्ने ?) जक सीत ।" जिं नं (स्वयं धःम्ह) उद्रक रामपुत्र तःसकं सम्भकारम्ह खः । यदि वं ध्व धर्म न्यने खंगु जूसा याकनं हे धुइका काइगु जुइ ।"

"हानं भगवानयात यथे जुल - जिं सुयात न्हापां धर्मदेशना याये, सुनां ध्व धर्मयात याकनं सिद्धका काइ ? अनलि भगवानयात यथे जुल - भगवानयात पञ्चवर्गीय भिक्षुपिस आपालं उपकार याना तःगु दु, इमिसं भगवानयात दुष्करचर्या यानागु बखतय् सेवा टहल यात । जिं पञ्चवर्गीय भिक्षुपित सर्वप्रथम धर्मदेशना याये दसा वेशा जुइ । अनलि भगवानयात यथे जुल - "युगु इलय् पञ्चवर्गीय भिक्षुपिं गन च्वना च्वन जुइ ? जिं विशुद्ध (लोकोतर) दिव्यचक्षुं पञ्चवर्गीय भिक्षुपित वाराणसी ऋषिपतन मृगदावनय् च्वना च्वंगु खंका ।" अनलि भगवान उरुवेलाय् गुलि च्वने माःगु खः उलि च्वना गन वाराणसी दुगु खः, अन चारिका (प्रस्थान) याना विज्यात ।

११. गया व बोधि (बुद्ध) या विचे लाय् वना च्वनाबले भगवानयात उपक आजीवकं खन । खना भगवानयात यथे धाल - "आवुसो ! छंगु इन्द्रिय तःसकं यचुसे च्वं, छंगु छवि वर्णं नं यचुसे पिचुसे च्वं, आवुसो ! छ सुयागु उद्देश्य प्रवृत्तित जुयाम्ह खः ? छं गुरु सु खः ? छं सुयागु धर्मं ययेका च्वना ? यथे धायेव जिं उपक आजीवकयात गाथाद्वारा यथे धया -

"फुक्क त्रैभूमिक संसारयात धःम्हं त्याका (अभिभूत याना) सकतां चातुर्भूमिक भूमियात स्पृह खः, फुक्क त्रैभूमिक लोक्य अलिप्तम्ह खः, फुक्कं त्रैभूमिक लोकयात त्याग याये धुम्ह खः, तूष्णा क्षय जुया निर्वाणयात आरम्भण याना क्लेशां मुक्त जुयाः स्वयं धःम्हं बालाक सिद्धका कयाम्हं सुयात जिं गुरु नावने ?"

"जिं गुरु मद्दु, जिथें जाःम्ह मेपिं सुं मद्दु, देव सहित मनुष्य लोक्य जिगु दाजय् वये फुक्क पुद्गल (व्यक्ति) मद्दु ।"

"ध्व लोक्य जि हे अरहन्त खः, जि हे अनुत्तरम्ह शास्ता खः, फुक्क क्लेशरूपी भियात शान्त याना शीतल जुया च्चंम्ह सम्यक्सम्बुद्ध जि हे छम्ह खः ।"

"धर्मचक्र प्रवर्तन यायेया नितिं काशी देशय् वना च्वना । अन्धकारमय ध्व लोक्य अमृत-मेरी (नगरा) बाये त्यनागु दु ।"

(उपक -) "आवुसो ! छं धात्थें जाःम्ह छं खःसा जा छं अनन्तं जिन हे जुइ फु ।"

(भगवान् -) "जिथें जाःम्ह हे अनन्तं जिन जुइगु खः, गुम्हसिनं आसव क्षय याना निर्वाण प्राप्त याये धुंकेल । जि अक्षाल धर्मयात त्याकेयुन, उपक र उकिं हे जिं जिन" खः ।"

"यथे धायेवं (अं) खइ, आवुसो ! (अं) खइ, आवुसो !" धका धा धां छुधो ल्हुकु ल्हुकु संका सिधं सिधं लिना चिला वन ।"

अनलि भगवान छसिकथं चारिका याया गन वाराणसी (च्वंगु) ऋषिपतन मृगदा (मृगवन) दु, गन पञ्चवर्गीय भिक्षुपिं च्वना च्वंगु दु, अन ध्यंक्ः विज्यात । पञ्चवर्गीय भिक्षुपिसं भगवानयात तापाकनिसें वया च्वंगु खन । खना (इमि) दथःव्य कबुल यात -

"आवुसो ! धुम्ह श्रमण गौतम वया च्वन, यक्व सामान मुंकीम्ह, प्रधानं (तपश्चर्या) श्रष्ट जूम्ह, सरसामान यक्व दयकेया नितिं चाचा हिला जुया च्वन । वयात भीसं अभिवादन (प्रणाम) नं याये मखु, प्रत्युस्थान (स्वागत) नं याये मखु, वयागु पात्र-चीवर नं काये मखु । खाली आसन छगू जक तथा विइगु, वया मं (इच्छा) दसा फेतुइ ।"

(परन्तु) गुलि गुलि, पञ्चवर्गीय भिक्षुपिनि न्यथोने जि ध्यंक् वना, उलि उलि पञ्चवर्गीय भिक्षुपिनि यथःपिनिगु कबुलय् धातं च्वना च्वने मफुत । कबुलय् धातं च्वना च्वने मफुसेलि छम्हसिनं भगवानयात ला स्वःवया

पात्र-चीवर काल, छम्हसिनं आसन लाया बिल, छम्हसिन तुति सिलेत लः कया हया न्योने तये हल, छम्हसिनं तुति दिकेत कोपु (पीडा) तया बिल । अनलि जि लाया तःगु आसनय फेतुना । फेतुना तुति सिला । इमिसं भगवानयात "आबुसो" घका सःता व्यवहार यात ।"

थये धायेवं, जि इमित धया - "भिक्षुपि ! तथागतयात 'नाम वा 'आबुसो' धयागु शब्द छ्यले मते । भिक्षुपि ! तथागत अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध खः । भिक्षुपि ! न्हाय्प बिया न्यं । जि गुगु अमृत प्राप्त यानागु खः व छिभित उपदेश बिये, धर्मोपदेश बिये । उपदेश अनुसार आचरण यायेवं छिपि याकनं हे, गुकिया निति कुलपुत्र बालाक हे छे त्वःता अनगारिक जुया प्रव्रजित जुइगु खः, उगु अनुत्तरगु ब्रह्मचर्य-फलयात थ्व हे जन्मय छिमिसं सिइका अभिजाद्वारा साक्षात्कार याना प्राप्त याना च्चने दइ ।"

"थये धायेवं इपि पञ्चवर्गीय भिक्षुपिसं भगवानयात थये धाल - 'आबुसो गौतम ! छं गुगु चर्या, उगु आचरणं व उगु दुष्करचर्याद्वारा उत्तरीय-मनुष्य-धर्म तथा आर्यज्ञानदर्शनयागु विशेषता सिइके फइगु ज्ञान उपलब्ध याना काये मफुत धाःसा आः छे सरसामान यक्व यक्व मुकीम्ह जुया, ध्यानं क्तुं वःम्ह जुया, सरसामान यक्व मुकेया निति चाचाहिला जुइम्ह जुया आः नं छे छु उत्तरीय-मनुष्य-धर्मं व आर्य ज्ञानदर्शन विशेषयात गथे याना प्राप्त याना काये फइ ?"

"थये धायेवं जि पञ्चवर्गीय भिक्षुपितं थये धया - "भिक्षुपि ! तथागत यक्व लाभ मुका जुयाम्ह (बाहल्लिको) मखु, ध्यानं क्तुं वःम्ह मखु । लाभया निति चाचाहिला जुयाम्ह नं मखु । भिक्षुपि ! जि तथागत अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध खः । भिक्षुपि ! न्हाय्प बिया न्यं । जि गुगु अमृत प्राप्त यानागु खः व छिभित उपदेश बिये, धर्मोपदेश बिये । उपदेश अनुसार आचरण यायेवं याकनं हे, गुकिया निति कुलपुत्र बालाक हे छे त्वःता अनगारिक जुया प्रव्रजित जुइगु खः उगु अनुत्तरगु ब्रह्मचर्य-फलयात थ्व हे जन्मय छिमिसं सिइका अभिजाद्वारा साक्षात्कार याना प्राप्त याना च्चने दइ ।"

निकोलं नं पञ्चवर्गीय भिक्षुपिसं भगवानयात थये धाल - आबुसो गौतम ! उगु चर्या थ्व हे जन्मय छिमिसं सिइका अभिजाद्वारा साक्षात्कार याना प्राप्त याना च्चने दइ ।

स्वकोलं नं पञ्चवर्गीय भिक्षुपिसं भगवानयात थये धाल - आबुसो गौतम ! उगु चर्या आर्य ज्ञानदर्शन विशेषयात गथे याना प्राप्त याना काये फइ ?"

स्वकोलं नं जि पञ्चवर्गीय भिक्षुपितं थये धया - "भिक्षुपि ! तथागत लाभ यक्व मुका जुयाम्ह मखु थ्व हे जन्मय छिमिसं सिइका अभिजाद्वारा साक्षात्कार याना प्राप्त याना च्चने दइ ।"

थये धायेवं, जि पञ्चवर्गीय भिक्षुपितं थये धया (न्यना), - "भिक्षुपि ! जि छिभित थ्वयां न्हाया गुबले युक्तं छिभित धयागु स्यूला ?"

"मस्यु, भन्ते !"

"भिक्षुपि ! जि तथागत अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध खः । भिक्षुपि ! न्हाय्प बिया न्यं । जि गुगु अमृत प्राप्त यानागु खः, व छिभित उपदेश बिये, धर्मोपदेश बिये । उपदेश अनुसार आचरण यायेवं याकनं हे, गुकिया निति कुलपुत्र बालाक हे छे त्वःता अनगारिक जुया प्रव्रजित जुइगु खः उगु अनुत्तरगु ब्रह्मचर्य-फलयात थ्व हे जन्मय छिमिसं सिइका अभिजाद्वारा साक्षात्कार याना प्राप्त याना च्चने दइ ।

भगवान बुद्ध पञ्चवर्गीय भिक्षुपित्तं थुइका विज्याये फत, पञ्चवर्गीय भिक्षुपिसं भगवान बुद्धयागु खं न्यन । बालाक न्हाय्प बिल, ज्ञान सीकेया निति चित्तं न्यचिकल ।

१३. अन् भगवानं पञ्चवर्गीय भिक्षुपितं आमन्त्रणा याना विज्यात - "भिक्षुपि ! थुपि निगु अन्तं (वरमं खं) यात प्रव्रजितपिसं सेवन याये मते । १. गुगु थ्व हीन, ग्राम्य, पृथक्जनपितं योग्य, अनायं (सैवित), अनर्थं युक्तगु कामवासनाय काम-सेवनलिप्त जुइगु खः, हानं २. गुगु थ्व दुःखमय, अनायं, अनर्थं युक्तगु आत्मपीडा (कायक्लेश) य

लगे जुड़गु खः । भिक्षुपिं ! ध्व निगू अन्त्य मवसे तथागत मध्यम प्रतिपदा (मार्ग) सीका विज्यात, (गुगु कि) मिखा छुना विइगु, ज्ञान दयेका विइगु, शान्तिया निति अभिजाया निति, सम्बोधिया निति, निर्वाणया निति खः ।"

"भिक्षुपिं ! तथागत सीका विज्यागु मिखा दयेकीगु, ज्ञान उत्पन्न याइगु, उपशमया निति अभिजाया निति, सम्बोधिया निति मध्यम मार्ग त्वगु दु ? ध्व खः आर्यअष्टाङ्गिक मार्ग गथेकि सम्यक्दृष्टि, सम्यक्संकल्प, सम्यक्चन, सम्यक्कमान्त, सम्यक्आजिबिका, सम्यक्व्यायाम, सम्यक्स्मृति व सम्यक्समाधि । भिक्षुपिं ! तथागत सीका विज्यागु मिखा दयेकीगु, ज्ञान उत्पन्न याइगु, उपशमया निति अभिजाया निति, सम्बोधिया निति, निर्वाणया निति मध्यम मार्ग ध्व हे खः ।"

१४. "भिक्षुपिं ! ध्व दुःख आर्यसत्य खः, जन्म नं दुःख, जरा (वृद्धावस्था) नं दुःख, रोग नं दुःख, मृत्यु नं दुःख, मर्यापि लिसे हुवनेगु नं दुःख, यपि लिसे बायेगु नं दुःख, इच्छा जूगु वस्तु प्राप्त मजुइगु नं दुःख खः । सक्षिप्त न्यागु उपादानस्कन्ध हे दुःख खः ।"

"भिक्षुपिं ! ध्व दुःख समुदय आर्यसत्य खः, ध्व हानं हानं जन्म जुइकीगु प्रीति व रागं युक्तगु, उत्पन्न जूगु धास्य न्याइपु तायेकीगु तृष्णा, गथेकि १. कामतृष्णा २. भवतृष्णा (जन्म सम्बन्धी तृष्णा) ३. विभवतृष्णा (उच्छेदया तृष्णा) (दुःखसमुदय आर्यसत्य खः) ।"

"भिक्षुपिं ! ध्व दुःखनिरोध आर्यसत्य खः । गुगु व हे तृष्णाया सवं प्रकार विराग जुइगु खः, निरोध जुइगु खः, त्याग प्रतिनिसर्ग, मुक्ति (अलग जुइगु), लीन मजुइगु खः ।"

"भिक्षुपिं ! ध्व दुःखनिरोधगामिनी प्रतिपदा आर्यसत्य खः । ध्व व हे आर्यअष्टाङ्गिकमार्ग खः, गथेकि सम्यक्दृष्टि, सम्यक्संकल्प, सम्यक्चन, सम्यक्कमान्त, सम्यक्आजिबिका, सम्यक्व्यायाम, सम्यक्स्मृति व सम्यक्समाधि ।"

१५. "भिक्षुपिं ! ध्व दुःख आर्यसत्य जि न्हापा न्यने मनंगु खः । ध्व धर्मय् मिखा उत्पन्न जुल, ज्ञान उत्पन्न जुल, प्रज्ञा उत्पन्न जुल, विद्या उत्पन्न जुल, आलोक (ज्) उत्पन्न जुल । भिक्षुपिं ! ध्व दुःख आर्यसत्य परिज्ञेय (धुइके बहःगु) खः । जि न्हापा न्यने मनंगु खः । ध्व धर्मय् मिखा उत्पन्न जुल, ज्ञान उत्पन्न जुल, प्रज्ञा उत्पन्न जुल, विद्या उत्पन्न जुल, आलोक उतपन्न जुल । भिक्षुपिं ! ध्व दुःख आर्यसत्य परिज्ञात (सीके धुगु) खः । जि न्हापा न्यने मनंगु खः । ध्व धर्मय् मिखा उत्पन्न जुल, ज्ञान उत्पन्न जुल, विद्या उत्पन्न जुल, आलोक उत्पन्न जुल ।"

"भिक्षुपिं ! ध्व दुःख समुदय आर्यसत्य जि न्हापा न्यने मनंगु खः । ध्व धर्मय् मिखा उत्पन्न जुल, ज्ञान उत्पन्न जुल, प्रज्ञा उत्पन्न जुल, विद्या उत्पन्न जुल, आलोक उत्पन्न जुल । भिक्षुपिं ! ध्व प्रहातव्य (तोतेबहःगु) दुःख समुदय आर्यसत्य खः । जि न्हापा न्यने मनंगु खः । ध्व धर्मय् मिखा उत्पन्न जुल, ज्ञान उत्पन्न जुल, विद्या उत्पन्न जुल, आलोक उत्पन्न जुल । भिक्षुपिं ! ध्व दुःख समुदय आर्यसत्य प्रहीण जुल (तोते धुन) धका जि न्हापा न्यने मनंगु ध्व धर्मय् मिखा उत्पन्न जुल, ज्ञान उत्पन्न जुल, प्रज्ञा उत्पन्न जुल, विद्या उत्पन्न जुल ।"

"भिक्षुपिं ! ध्व दुःख निरोध आर्यसत्य जि न्हापा न्यने मनंगु खः । ध्व धर्मय् मिखा उत्पन्न जुल, प्रज्ञा उत्पन्न जुल, विद्या उत्पन्न जुल, आलोक उत्पन्न जुल । भिक्षुपिं ! ध्व दुःख निरोध आर्यसत्य साक्षात्कार याये माःगु खः । धका जि न्हापा न्यने मनंगु खः । ध्व धर्मय् मिखा उत्पन्न जुल, ज्ञान उत्पन्न जुल, प्रज्ञा उत्पन्न जुल, विद्या उत्पन्न जुल, आलोक उत्पन्न जुल । भिक्षुपिं ! ध्व दुःख निरोध आर्यसत्य 'साक्षात्कार याये धुन' धका जि न्हापा न्यने मनंगु खः । ध्व धर्मय् मिखा उत्पन्न जुल, ज्ञान उत्पन्न जुल, प्रज्ञा उत्पन्न जुल, विद्या उत्पन्न जुल, आलोक उत्पन्न जुल ।"

"भिक्षुपिं ! ध्व दुःख निरोधगामिनी प्रतिपदा (मार्ग) आर्यसत्य जि न्हापा न्यने मनंगु खः । ध्व धर्मय् मिखा उत्पन्न जुल, ज्ञान उत्पन्न जुल, प्रज्ञा उत्पन्न जुल, विद्या उत्पन्न जुल, आलोक उत्पन्न जुल । भिक्षुपिं ! ध्व दुःख निरोधगामिनी प्रतिपदा आर्यसत्य भावना (अभ्यास) याये माःगु खः जि न्हापा न्यने मनंगु खः । ध्व धर्मय् मिखा उत्पन्न जुल, ज्ञान उत्पन्न जुल, प्रज्ञा उत्पन्न जुल, विद्या उत्पन्न जुल, आलोक उत्पन्न जुल । ध्व दुःख

निरोधगामिनी प्रतिपदा आर्यसत्य 'भगवना याये धुन' धका जिं न्हापा न्यने मनगु खः । ध्व धर्म्यं मिखा उत्पन्न जुल, ज्ञान उत्पन्न जुल प्रजा उत्पन्न जुल, विद्या उत्पन्न जुल, आलोक उत्पन्न जुल ।"

१६. "भिक्षुपि ! गुबले तक ध्व प्यंगु आर्यसत्य्य धुजागु विपरिवर्तगु /स्वंगू तहः/ भिनिगु आकार दुगु यथार्थ ज्ञानदर्शन जिके विशुद्ध मजुनिगु खः, अबले तक भिक्षुपि ! जिं देव मार सहित ब्रह्म सहित सकल लोक्य देव मारपिं सहित मनुष्य सहित, श्रमण ब्राह्मण सहित समस्त प्रजापिं /प्राणिपिं/ मध्य्य सर्वोत्तमगु सम्यक्सम्बोधि जिं प्राप्त याना कया धका जिं दावी मयाना ।"

"भिक्षुपि ! गुबले भगवानयात ध्व प्यंगु आर्यसत्य्य युजागु विपरिवर्तगु /स्वंगू तहः/ भिनिगु आकार दुगु यथार्थ ज्ञानदर्शन विशुद्ध जुल, अबले तिनि भिक्षुपि ! जिं देव मार सहित, ब्रह्म-सहित सकल लोक्य देव मनुष्य सहित, श्रमण ब्राह्मण सहित सकल प्रजापिं मध्य्य सर्वोत्तमगु सम्यक्सम्बोधि प्राप्त याना कया धका जिं दावी याना । जिके ज्ञानदर्शन उत्पन्न जुल, जिगु चेतोविमुक्ति /चित्तया मुक्ति/ अचल जुल, ध्व जिगु अन्तिम जन्म खः, जिं हानं जन्म जुड् म्वाल धका धया ।" थुलि भगवान आज्ञा जुया विज्यात । लय्तापिं पञ्चवर्गीय भिक्षुपिंसं भगवानं आज्ञा जूगुयात अभिनन्दन यात ।

धये व्याख्यान /व्याकरण/ याना विज्यावले आयुष्मान् कौण्डिन्ययात "गुगु उत्पन्न जुड्गु स्वभाव खः, वं फुक्क नाशवान खः" धका परिशुद्ध, मल रहित धर्मं चक्षु उत्पन्न जुल ।

१७. भगवानं धर्मं चक्र प्रवर्तनं याना विज्यावले भूमी च्वपिं देवतापिसं उद्घोषण यात, शब्द पिकाल, भगवानं ध्व वाराणसीया ऋषिपतनयं मृगदावनयं अनुपमगु धर्मचक्र प्रवर्तनं याना विज्यात गुगु लोक्य श्रमण, ब्राह्मण, देव, मार, ब्रह्मा वा सुनानं प्रवर्तनं याये मफुगु खः ।

भूमी च्वपिं देवतापिनिगु घोषणा शब्द ताया चतुरमहाराज देवतापिसं घोषणा यात ... .. चतुरमहाराज देवतापिनिगु घोषणा शब्द ताया त्रायत्रिंश देवतापिसं ... यामा देवतापिसं ... तुषिता देवतापिसं ... निर्माणरती देवतापिसं ... परनिर्मितं वर्षवर्ती देवतापिसं ... ब्रह्मकायिक देवतापिसं घोषणा यात, "भगवान शास्ता वाराणसी ऋषिपतनयं मृगदावनयं लोक्य श्रमण, ब्राह्मण, देव, मार, ब्रह्मा वा सुं छम्हसिनं नं प्रवर्तनं याये मफुगु जः मदुगु ध्व धर्मचक्र प्रवर्तनं याना विज्यात ।" थुकथं उगु क्षणय उगु लयय उगु मुहूर्तय ब्रह्मलोक थ्यकं शब्द फेले जुया यहाँ वन । ध्व भिगु चक्रवाल कम्प जुल, तःसकं कम्प जुल, छ्चाख्यरं कम्प जुल । लोक्य देवतापिनिगु आनुभावयात पुला वनें फुगु प्रमाणं मदुगु तःधंगु जाज्जल्यमान (आभास) प्रकट जुल । अले भगवान वुद्ध ध्व उदान व्यक्त याना विज्यात, "कौण्डिन्यं धर्मं सीका काल, अहो ! कौण्डिन्यं धर्मं थुड्का काल ।" थुकथं आयुष्मान् कौण्डिन्यया आज्ञा कौण्डिन्य धका हे नां जुल ।

१८. अले आयुष्मान् कौण्डिन्यं धर्मं खम्हे, धर्म्यं थ्यम्हे, धर्मं स्यूम्हे, धर्म्यं दुथ्याम्हे, शाका तरे याये फुम्हे, धये ला अथे ला धड्गु कल्पना मदुम्हे वुद्धशासनयं निर्भीकत्वयं थ्यम्हे, वुद्ध वाहेक मेम्हे शरणं मदुम्हे जुया भगवान वुद्धयात धये निवेदन यात- "भन्ते भगवान ! जिं छुपिके प्रवज्या व उपसम्पदा कामना यानाचवना ।"

भगवान वुद्ध आज्ञा जुया विज्यात 'वा भिक्षु' बालाक कना तयागु धर्मं खः, दुःख अन्त यायेया नितिं उत्तमगु आचरणयात बालाक आचरण या ।

व वचन हे आयुष्मान् कौण्डिन्यया उपसम्पदा जुल ।

अन्त लिपा भगवान वुद्ध कौण्डिन्य भिक्षु वाहेक ल्यन्दुपिं भिक्षुपित धर्मं खं कना विज्यात, उपदेश विद्या विज्यात ।

अले भगवान शास्तायागु धर्मं खं व उपदेशं आयुष्मान् वय्य व आयुष्मान् भदियपित फुक्क उत्पन्न जुड्गु धर्मं विनाश जुड्गु स्वभाव दु' धड्गु क्लेशरूपी धू व मल रहितगु धर्मवक्षु उत्पन्न जुल ।

उपिं धर्मं खपिं, धर्म्यं थ्यपिं, धर्म्यं दुर्यपिं शाका तरे याये फुपिं, धये ला अथे ला धड्गु कल्पना मदुपिं वुद्धशासनयं निर्भीकत्वयं थ्यपिं व वुद्ध वाहेक मेपिं शरणं मदुपिं जुया (इमिस) भगवान वुद्धयात धये निवेदन यात- "भन्ते भगवान ! जिमिसं छुपिके प्रवज्या व उपसम्पदा कामना याना वना ।"

भगवान् बुद्धं आज्ञां जुया विज्यात- 'वा भिक्षुपिं, बालाक कना तयागु धर्मं खं, दुःखं अन्तं यायेया नितिं उतमगु आचरणयात बालाक आचरण या ।'

व वचनं हे उंपिं आयुष्मान्पिनि उपसम्मदा जुल ।

अनं लिपा भगवान् बुद्धं इपिं बाहेकं त्यं दनिपिं भिक्षुपिंतं धर्मं खं कना विज्यात, उपदेशं विया विज्यात ।

स्वम्हं भिक्षुपिंसं भिक्षाया नितिं चारिका याता गुगु भोजनं हया विज्यात, इपिं भिक्षुपिसं हःगु व भोजनं खुम्हं भिक्षुपिंतं गाःगु जुया च्वन ।

भगवान् बुद्धं धर्मं खं कना विज्यायेवं उपदेशं विया विज्यायेवं आयुष्मान् महानामं व आयुष्मान् अस्सजिपितं 'पुक्कं उत्पन्नं जुइमां धर्मं विनाशं जुइगु स्वभावं दुं धइगु स्लेशरूपीं धुं व मलं रहितगु धर्मचक्षुं उत्पन्नं जुल ।

इपिं धर्मं खंपिं, धर्मंयं ध्यापिं, धर्मं स्यूपिं, धर्मंयं दुग्गंयिं, शंका तरे जुपिं, थये ला अथे ला धइगु कल्पना मद्दुपिं बुद्धशासनंयं निर्भीकत्वंयं थ्यपिं, बुद्धं बाहेकं मेम्हं शरणं मद्दुपिं जुया । (इमिं) भगवान् बुद्धयात थये निवेदनं यात- "भन्ते भगवान् ! जिमिसं उंपिंके प्रवज्या व उपसम्मदा कामना याताच्वना ।"

भगवान् बुद्धं आज्ञां जुया विज्यात- 'वा भिक्षु' बालाक कना तयागु धर्मं खं, दुःखं अन्तं यायेया नितिं उतमगु आचरणयात बालाक आचरण या ।

व वचनं हे उंपिं आयुष्मान्पिनि उपसम्मदा जुल ।

थनं लिपा भगवान् बुद्धं पञ्चवगीयं भिक्षुपिंतं साता विज्यात-

'भिक्षुपिं ! रूपं अनात्मं खं । यदि भिक्षुपिं ! थ्वं रूपं आत्मं खःगु जूसा थ्वं रूपं कट्टया नितिं मजुइ माःगु खं, रूपंयं 'जिगु रूपं थथे जुइमा, जिगु रूपं थथे मजुइमा' धका (मनं तुनाथे) दयेके जी माःगु खं । गुगु कारणं भिक्षुपिं ! रूपं अनात्मं जुया च्वन, उगु कारणं कट्टया नितिं जुया च्वन । रूपंयं 'जिगु रूपं थथे जुइमा, जिगु रूपं थथे मजुइमा' धका (मनं तुनाथे) दयेके मज्यूगु जुया च्वन ।'

'भिक्षुपिं ! वेदना अनात्मं खं । यदि भिक्षुपिं ! थ्वं वेदना आत्मं खःगु जूसा थ्वं वेदना कट्टया नितिं मजुइ माःगु खं । वेदनायं 'जिगु वेदना थथे जुइमा, जिगु वेदना थथे मजुइमा' धका (मनं तुनाथे) दयेके जी माःगु खं । गुगु कारणं भिक्षुपिं ! वेदना अनात्मं जुया च्वन, उगु कारणं वेदना कट्टया नितिं जुया च्वन, वेदनायं 'जिगु वेदना थथे जुइमा, जिगु वेदना थथे मजुइमा' धका (मनं तुनाथे) दयेके मज्यूगु जुया च्वन ।'

'भिक्षुपिं ! संज्ञा अनात्मं खं । यदि भिक्षुपिं ! थ्वं संज्ञा आत्मं खःगु जूसा थ्वं संज्ञा कट्टया नितिं मजुइ माःगु खं, संज्ञायं 'जिगु संज्ञा थथे जुइमा, जिगु संज्ञा थथे मजुइमा' धका (मनं तुनाथे) दयेके जी माःगु खं । गुगु कारणं भिक्षुपिं ! संज्ञा अनात्मं जुया च्वन, उगु कारणं संज्ञा कट्टया नितिं जुया च्वन । संज्ञायं 'जिगु संज्ञा थथे जुइमा, जिगु संज्ञा थथे मजुइमा' धका (मनं तुनाथे) दयेके मज्यूगु जुया च्वन ।'

'भिक्षुपिं ! संस्कार अनात्मं खं । यदि भिक्षुपिं ! थ्वं संस्कार आत्मं खःगु जूसा थ्वं संस्कार कट्टया नितिं मजुइ माःगु खं । संस्कारयं 'जिगु संस्कार थथे जुइमा, जिगु संस्कार थथे मजुइमा' धका (मनं तुनाथे) दयेके जी माःगु खं । गुगु कारणं भिक्षुपिं ! संस्कार अनात्मं जुया च्वन, उगु कारणं संस्कार कट्टया नितिं जुया च्वन, संस्कारयं 'जिगु संस्कार थथे जुइमा, जिगु संस्कार थथे मजुइमा' धका (मनं तुनाथे) दयेके मज्यूगु जुया च्वन ।'

'भिक्षुपिं ! विज्ञान अनात्मं खं । यदि भिक्षुपिं ! थ्वं विज्ञान आत्मं खःगु जूसा थ्वं विज्ञान कट्टया नितिं मजुइ माःगु खं । विज्ञानयं 'जिगु विज्ञान थथे जुइमा, जिगु विज्ञान थथे मजुइमा' धका (मनं तुनाथे) दयेके जी माःगु खं । गुगु कारणं भिक्षुपिं, विज्ञान अनात्मं जुया च्वन, उगु कारणं विज्ञान कट्टया नितिं जुया च्वन, विज्ञानयं 'जिगु विज्ञान थथे जुइमा, जिगु विज्ञान थथे मजुइमा' धका (मनं तुनाथे) दयेके मज्यूगु जुया च्वन ।'

'भिक्षुपिं, युक्कियातं गये भाःपाः च्वना, 'रूपनित्यं ला किं अनित्यं ।'

'अनित्यं भन्ते ।'

'दुःखं ला किं सुखं ?'

'दुःखं भन्ते ।'

'गुण रूप अनित्य खः, दुःख खः, विपरिणाम धर्म (परिवर्तन शील) खः, उकीयात ध्व 'जिगु' खः, ध्व 'जि' खः, ध्व 'जिगु आत्म' खः धका बारबार खका च्वनेगु योग्य जू ला ?'

'मजू भन्ते !'

'भिक्षुपि ! संज्ञा नित्य लाकि अनित्य ?'

'अनित्य भन्ते !'

'गुण अनित्य खः, व दुःख ला कि सुख ?'

'दुःख भन्ते !'

'गुण संज्ञा अनित्य खः, दुःख खः, विपरिणाम धर्म (परिवर्तन शील) खः, उकीयात ध्व 'जिगु' खः, ध्व 'जि' खः, ध्व 'जिगु आत्म' खः धका बारबार खका च्वनेगु योग्य जू ला ?'

'मजू भन्ते !'

'भिक्षुपि ! संस्कार नित्य लाकि अनित्य ?'

'अनित्य भन्ते !'

'गुण अनित्य खः, व दुःख ला कि सुख ?'

'दुःख भन्ते !'

'गुण संस्कार अनित्य खः, दुःख खः, विपरिणाम धर्म (परिवर्तन शील) खः, उकीयात ध्व 'जिगु' खः, ध्व 'जि' खः, ध्व 'जिगु आत्म' खः धका बारबार खका च्वनेगु योग्य जू ला ?'

'मजू भन्ते !'

'भिक्षुपि ! विज्ञान नित्य लाकि अनित्य ?'

'अनित्य भन्ते !'

'गुण अनित्य खः, व दुःख ला कि सुख ?'

'दुःख भन्ते !'

'गुण विज्ञान अनित्य खः, दुःख खः, विपरिणाम धर्म (परिवर्तन शील) खः, उकीयात ध्व 'जिगु' खः, ध्व 'जि' खः, ध्व 'जिगु आत्म' खः धका बारबार खका च्वनेगु योग्य जू ला ?'

'मजू भन्ते !'

'भिक्षुपि ! गुण रूप चाहे व अतीत, अनागत, वर्तमान, आध्यात्मिक, बाहिरिक, कोरागु, शूक्ष्मगु, हीनगु, प्रणितगु, तापागु, व सतीगु थजू, व फुक्क रूपयात 'जिगु मखु' 'जि मखु' 'जिगु आत्म मखु' धका गथे खः अथे बालाक प्रज्ञा खकेमा ।

गुण वेदना चाहे व अतीत, अनागत, वर्तमान, आध्यात्मिक, बाहिरिक, कोरागु, शूक्ष्मगु, हीनगु, प्रणितगु, तापागु, व सतीगु थजू, व फुक्क वेदनायात 'जिगु मखु' 'जि मखु' 'जिगु आत्म मखु' धका गथे खः अथे बालाक प्रज्ञा खकेमा ।

गुण संज्ञा चाहे व अतीत, अनागत, वर्तमान, आध्यात्मिक, बाहिरिक, कोरागु, शूक्ष्मगु, हीनगु, प्रणितगु, तापागु, व सतीगु थजू, व फुक्क संज्ञायात 'जिगु मखु' 'जि मखु' 'जिगु आत्म मखु' धका गथे खः अथे बालाक प्रज्ञा खकेमा ।

गुण संस्कार चाहे व अतीत, अनागत, वर्तमान, आध्यात्मिक, बाहिरिक, कोरागु, शूक्ष्मगु, हीनगु, प्रणितगु, तापागु, व सतीगु थजू, व फुक्क संस्कारयात 'जिगु मखु' 'जि मखु' 'जिगु आत्म मखु' धका गथे खः अथे बालाक प्रज्ञा खकेमा ।

गुण विज्ञान चाहे व अतीत, अनागत, वर्तमान, आध्यात्मिक, बाहिरिक, कोरागु, शूक्ष्मगु, हीनगु, प्रणितगु, तापागु, व सतीगु थजू, व फुक्क विज्ञानयात 'जिगु मखु' 'जि मखु' 'जिगु आत्म मखु' धका गथे खः अथे बालाक प्रज्ञा खकेमा ।

'भिक्षुपि ! थथे खंभ, बहुभूत द्रुम आर्यभ्रावक रूप्य न म्हाइपु ताया च्वनी, वेदनाय न म्हाइपु ताया च्वनी, मज्ञाय न म्हाइपु ताया च्वनी, संस्कारय न म्हाइपु ताया च्वनी, विज्ञानय न म्हाइपु ताया च्वनी । म्हाइपु ताया राग

रहित जुया च्वनी, रागं रहित जुया क्लेशं मुक्त जुयाच्वनी, क्लेशं विमुक्तगुली 'जि क्लेशं विमुक्त जुल' धका ज्ञान उत्पन्न जुया च्वनी, प्रतिसन्धि क्षीण जुल, उत्तमाचरणयात आचरण यायेधुन, याये माःगु कर्तव्य यायेधुन, हाकनं याये माःगु कर्तव्य छुं मन्त' धका बालाक सीका च्वनी ।

भगवान बुद्ध आज्ञा जुया विज्यात । खुशी प्रसन्न जुया पञ्चवर्गीय भिक्षुपिसं भगवान बुद्धयागु भाषणयात अनुमोदन यात । ध्व उपदेश कना विज्यागु अवस्थाय पञ्चवर्गीय भिक्षुपिन उपादान रहित जुया आसन्नं चित्त विमुक्त जुल । उगु बखते लोकय खुम्भ अरहन्तापिं दुगु जुल ।

पञ्चवर्गीयकथा बबचात ।

रूपादि वर्ग

१. धये जिं न्यानागु दु । छगु समयय भगवान (बुद्ध) श्रावस्ती अनापपिण्डकया आराम जेतवनय विहारयाना विज्यात । उगु समयय भगवानं भिक्षुपित सम्बोधन याना विज्यात - "भिक्षुपिं" । "भन्ते !" धका भिक्षुपिसं लिसः बिल । भगवान धये धयाविज्यात -

"भिक्षुपिं ! जि मेगु गुगुं छगु नं रूप मखना गकिं मिजंया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ, गुगुकि मिसाया रूप खः ।" "भिक्षुपिं ! मिसाया रूपं मिजंया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ ।"

"भिक्षुपिं ! जि मेगु गुगुं छगु नं शब्द मखना गकिं मिजंया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ, गुगुकि मिसाया शब्द खः ।" "भिक्षुपिं ! मिसाया शब्दं मिजंया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ ।"

"भिक्षुपिं ! जि मेगु गुगुं छगु नं गन्ध मखना गकिं मिजंया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ, गुगुकि मिसाया गन्ध खः ।" "भिक्षुपिं ! मिसाया गन्धं मिजंया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ ।"

"भिक्षुपिं ! जि मेगु गुगुं छगु नं रस मखना गकिं मिजंया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ, गुगुकि मिसाया रस खः ।" "भिक्षुपिं ! मिसाया रसं मिजंया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ ।"

"भिक्षुपिं ! जि मेगु गुगुं छगु नं स्पर्श मखना गकिं मिजंया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ, गुगुकि मिसाया स्पर्श खः ।" "भिक्षुपिं ! मिसाया स्पर्शं मिजंया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ ।"

"भिक्षुपिं ! जिं मेगु गुगुं छगु नं रूप मखना गकिं मिसाया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ, गुगुकि मिजंया रूप खः ।" "भिक्षुपिं ! मिजंया रूपं मिसाया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ ।"

"भिक्षुपिं ! जिं मेगु गुगुं छगु नं शब्द मखना गकिं मिसाया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ, गुगुकि मिजंया शब्द खः ।" "भिक्षुपिं ! मिजंया शब्दं मिसाया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ ।"

"भिक्षुपिं ! जिं मेगु गुगुं छगु नं गन्ध मखना गकिं मिसाया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ, गुगुकि मिजंया गन्ध खः ।" "भिक्षुपिं ! मिजंया गन्धं मिसाया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ ।"

"भिक्षुपिं ! जिं मेगु गुगुं छगु नं रस मखना गकिं मिसाया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ, गुगुकि मिजंया रस खः ।" "भिक्षुपिं ! मिजंया रसं मिसाया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ ।"

"भिक्षुपिं ! जिं मेगु गुगुं छगु नं स्पर्श मखना गकिं मिसाया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ, गुगुकि मिजंया स्पर्श खः ।" "भिक्षुपिं ! मिजंया स्पर्शं मिसाया चित्तयात प्यखेरं माया जालय क्वातुक तक्यंका तइ ।"

“भिक्षुपि ! जिं मेगु गुगुं छगू नं धर्मं मखना गुगु रक्षा यायेवं तःसकं अर्थकारी जुइ ।” “भिक्षुपि ! गथे ख्व चित्त खः ।” “भिक्षुपि ! रक्षा यायेवं चित्त तःसकं अर्थकारी जुइ ।”

“भिक्षुपि ! जिं मेगु गुगुं छगू नं धर्मं मखना गुगु संवर मयायेवं तःसकं अनर्थकारी जुइ ।” “भिक्षुपि ! गथे ख्व चित्त खः ।” “भिक्षुपि ! संवर मयायेवं चित्त तःसकं अनर्थकारी जुइ ।”

“भिक्षुपि ! जिं मेगु गुगुं छगू नं धर्मं मखना गुगु संवर यायेवं तःसकं अर्थकारी जुइ ।” “भिक्षुपि ! गथे ख्व चित्त खः ।” “भिक्षुपि ! संवर यायेवं चित्त तःसकं अर्थकारी जुइ ।”

“भिक्षुपि ! जिं मेगु गुगुं छगू नं धर्मं मखना गुगु दमन मयायेवं, कःघायेवं, रक्षा मयायेवं, संवर मयायेवं तःसकं अनर्थकारी जुइ ।” “भिक्षुपि ! गथे ख्व चित्त खः ।” “भिक्षुपि ! दमन मयायेवं, कःघायेवं, रक्षा मयायेवं, संवर मयायेवं तःसकं अनर्थकारी जुइ ।”

“भिक्षुपि ! जिं मेगु गुगुं छगू नं धर्मं मखना गुगु दमन यायेवं, कःघायेवं, रक्षा यायेवं, संवर यायेवं तःसकं अर्थकारी जुइ ।” “भिक्षुपि ! गथे ख्व चित्त खः ।” “भिक्षुपि ! दमन यायेवं, कःघायेवं, रक्षा यायेवं, संवर यायेवं तःसकं अर्थकारी जुइ ।”

प्रणिहितस्वच्छ वर्ग

“भिक्षुपि ! गथे बालाक तयामतःगु वा मा वा छ्व मायात ल्लात वा तुति अतिक्रमण जुइवं ल्ला वा तुती मसुसे हि पिहां मवइगु अवस्था दइमखु ।” व छुया कारणं ? “भिक्षुपि ! मायात बालाक तयामतःगुलि खः ।” “भिक्षुपि ! गथे हे सु भिक्षु बालाक वशय् तयामतःगु चित्तं अविद्या तद्धयाइ, विद्या उत्पन्नयाइ व निर्वाण साक्षात्कार याइ धयागु अवस्था दइ हे मखु ।” व छुया कारणं ? “भिक्षुपि ! चित्तयात बालाक वशय् तयामतःगुलि खः ।”

“भिक्षुपि ! गथे बालाक तयातःगु वा मा वा छ्व मायात ल्लात वा तुति अतिक्रमण जुइवं ल्ला वा तुती मसुसे हि पिहां वइगु अवस्था दइमखु ।” व छुया कारणं ? “भिक्षुपि ! मायात बालाक तयातःगुलि खः ।” “भिक्षुपि ! गथे हे सु भिक्षु बालाक वशय् तयातःगु चित्तं अविद्या तद्धयाइ, विद्या उत्पन्नयाइ व निर्वाण साक्षात्कार याइ धयागु अवस्था दइ ।” व छुया कारणं ? “भिक्षुपि ! चित्तयात बालाक वशय् तयातःगुलि खः ।”

“भिक्षुपि ! थन जिं गुलिं गुलिं पुद्गलया प्रदुषित चित्तयात थःगु चित्तं सिद्धकाच्चना । थगु इलय् थुम्ह पुद्गल यदि सित धाःसा ज्वना नरकय् बोद्धवेय्कथे जुइ । व छुया कारणं ? “भिक्षुपि ! वया चित्तं प्रदुषितया कारणं खः ।” “भिक्षुपि ! थन गुलिं गुलिं पुद्गलया प्रदुषित चित्तया हेतुं शरीर भेद जुइवं, मरणलिपा अपाय, दुर्गति, विनिपात नरकय् उत्पन्न जुइ ।”

“भिक्षुपि ! थन जिं गुलिं गुलिं पुद्गलया प्रसन्न चित्तयात थःगु चित्तं सिद्धकाच्चना । थगु इलय् थुम्ह पुद्गल यदि सित धाःसा ज्वना नरकय् थुम्हवेय्कथे जुइ । व छुया कारणं ? “भिक्षुपि ! वया चित्तं प्रसन्न जूगुया कारणं खः ।” “भिक्षुपि ! थन गुलिं गुलिं पुद्गलया प्रसन्न चित्तया हेतुं शरीर भेद जुइवं, मरणलिपा सुगति, स्वर्गलोकय् उत्पन्न जुइ ।”

“भिक्षुपि ! गथे वल्लसेच्चंगु, स्थिर मदगु व भ्यातनाः दुगु लःपुखुया सिथय् मिखाखम्ह व्यक्तित्वं शंखसिखत, ल्वहलिचात व न्या पृचत सनाच्चंगु व सुकच्चनाच्चंगु नं खनी मखु ।” व छुया कारणं ? “भिक्षुपि ! लः वल्लगुया कारणं खः ।” “भिक्षुपि ! गथे हे सु भिक्षु वल्लसेच्चंगु चित्तं थत भिं जुइगु, मेपित भिं जुइगु, निखेरं भिं जुइगु सिद्ध धयागु व सामान्य मनुष्यधर्मं च्वय्यागु विशिष्ट आर्यजानदशनं विशेष साक्षात्कार याइ धयागु अवस्था दइ हे मखु ।” व छुया कारणं ? “भिक्षुपि ! वया चित्तं वल्लगुया कारणं खः ।”

“भिक्षुपि ! गथे यच्चुसेच्चंगु, ब्वच्छंगु, वल्लसेमच्चंगु लःपुखुया सिथय् मिखाखम्ह व्यक्तित्वं शंखसिखत, ल्वहलिचात व न्या पृचत सनाच्चंगु व सुकच्चनाच्चंगु नं खनी ।” व छुया कारणं ? “भिक्षुपि ! लः वल्ल मज्जुगुया कारणं खः ।” “भिक्षुपि ! गथे हे सु भिक्षु वल्ल सेमच्चंगु चित्तं थत भिं जुइगु, मेपित भिं जुइगु, निखेरं भिं जुइगु सिद्ध

धयागु व सामान्य मनुष्यधर्मं च्वययागु विशिष्ट आर्यज्ञानदर्शन विशेष साक्षात्कार याद धयागु अवस्था दद ।" व छुया कारण ? "भिक्षुपि ! वया चित्तं वुल्लु मज्जुया कारणं खः ।"

"भिक्षुपि ! गुलिनं सिमात् दु उगु सिमात्मध्ये नायूगु व ज्यावगुया दृष्टिकथं फन्दनसिमा हे श्रेष्ठ खः ।" वधे हे जिं मेगु गुगुं छगू नं धर्मं मखना गुगु आपालं भाविता यायेवं नायूगु व ज्यावगु जुद । "भिक्षुपि ! गथे व्व चित्तं खः ।" "भिक्षुपि ! आपालं भाविता यायेवं व्व चित्तं नायूगु व ज्यावगु जुद ।"

"भिक्षुपि ! व्व चित्तं स्वभाविकरूपं प्रभास्वरगु खः । व्व चित्तं जुलसां पिनेयागु उपक्लेशं दूषितं जुद ।"

"भिक्षुपि ! व्व चित्तं स्वभाविकरूपं प्रभास्वरगु खः । व्व चित्तं जुलसां पिनेयागु उपक्लेशं मुक्तं जुद ।"

चुट्टिके न्यायकेगु वर्ग

"भिक्षुपि ! व्व चित्तं स्वभाविकरूपं प्रभास्वरगु खः । व्व चित्तं जुलसां पिनेयागु उपक्लेशं दूषितं जुद ।" व्व खं अशिक्षित पृथग्जनं यथार्थरूपं सिद्धमखु । उकिं हे जिं अशिक्षित पृथग्जनया चित्तभावना दइमखु धका धयाच्चना ।"

"भिक्षुपि ! व्व चित्तं स्वभाविकरूपं प्रभास्वरगु खः । व्व चित्तं जुलसां पिनेयागु उपक्लेशं मुक्तं जुद ।" व्व खं शिक्षित आर्यभावक यथार्थरूपं सिद्ध । उकिं हे जिं शिक्षित आर्यभावकया चित्तभावना दइ धका धयाच्चना ।"

"भिक्षुपि ! यदि भिक्षुं चुट्टिके न्यायकेगु क्षण जक जुसां मैत्री भावनां युक्तं ज्याच्चनधाःसा युजाम्ह भिक्षु ध्यानं अलग्ग मज्जुम्ह, शास्ताया आज्ञाकारीम्ह, शास्ताया उपदेश अनुसार बन्ध व राष्ट्रपिण्ड सितिकं मनःम्ह धका धाइ । गुम्हेसिनं बारम्बार मैत्री भावना यात धाःसा, वयात ला धायेगु हे छु ?"

"भिक्षुपि ! यदि भिक्षुं चुट्टिके न्यायकेगु क्षण जक जुसां मैत्री भावना यात धाःसा युजाम्ह भिक्षु ध्यानं अलग्ग मज्जुम्ह, शास्ताया आज्ञाकारीम्ह, शास्ताया उपदेश अनुसार बन्ध व राष्ट्रपिण्ड सितिकं मनःम्ह धका धाइ । गुम्हेसिनं बारम्बार मैत्री भावना यात धाःसा, वयात ला धायेगु हे छु ?"

"भिक्षुपि ! यदि भिक्षुं चुट्टिके न्यायकेगु क्षण जक जुसां मैत्री भावना मनय तयातलधाःसा युजाम्ह भिक्षु ध्यानं अलग्ग मज्जुम्ह, शास्ताया आज्ञाकारीम्ह, शास्ताया उपदेश अनुसार बन्ध व राष्ट्रपिण्ड सितिकं मनःम्ह धका धाइ । गुम्हेसिनं बारम्बार मैत्री भावना यात धाःसा, वयात ला धायेगु हे छु ?"

"भिक्षुपि ! गुलिनं अकुशल, अकुशलभागीगु, अकुशल पक्षया धमूत दु, उपिं फुकं मनया ल्यूल्यू वनीगु धर्मत खः । मन उपिं मध्ये न्हापां उत्पन्न जुद, अनं लिपा अकुशल धर्मत उत्पन्न जुद ।"

"भिक्षुपि ! गुलिनं कुशल, कुशलभागीगु, कुशल पक्षया धमूत दु, उपिं फुकं मनया ल्यूल्यू वनीगु धर्मत खः । मन उपिं मध्ये न्हापां उत्पन्न जुद, अनं लिपा कुशल धर्मत उत्पन्न जुद ।"

"भिक्षुपि ! जिं मेगु गुगुं छगू नं धर्मं मखना गुकिं अनुत्पन्न अकुशल धर्मत उत्पन्न जुद, उत्पन्न कुशल धर्मत नाश जुद ।" "भिक्षुपि ! गथे व्व प्रमाद खः ।" "भिक्षुपि ! प्रमादीम्हसिया अनुत्पन्न अकुशल धर्मत उत्पन्न जुद, उत्पन्न कुशल धर्मत नाश जुद ।"

"भिक्षुपि ! जिं मेगु गुगुं छगू नं धर्मं मखना गुकिं अनुत्पन्न कुशल धर्मत उत्पन्न जुद, उत्पन्न अकुशल धर्मत नाश जुद ।" "भिक्षुपि ! गथे व्व अप्रमाद खः ।" "भिक्षुपि ! अप्रमादीम्हसिया अनुत्पन्न कुशल धर्मत उत्पन्न जुद, उत्पन्न अकुशल धर्मत नाश जुद ।"

"भिक्षुपि ! जिं मेगु गुगुं छगू नं धर्मं मखना गुकिं अनुत्पन्न अकुशल धर्मत उत्पन्न जुद, उत्पन्न कुशल धर्मत नाश जुद ।" "भिक्षुपि ! गथे व्व आत्सिपन खः ।" "भिक्षुपि ! अलिम्हसिया अनुत्पन्न अकुशल धर्मत उत्पन्न जुद, उत्पन्न कुशल धर्मत नाश जुद ।"

आपत्तियात याउंगु आपत्ति धका प्रकाश याइ ।" ... पूर्ववत् ... त.धंगु आपत्तियात चीधंगु आपत्ति धका प्रकाश याइ ।" ... पूर्ववत् ... चीधंगु आपत्तियात त.धंगु आपत्ति धका प्रकाश याइ ।" ... पूर्ववत् ... ल्यं दनिगु आपत्तियात ल्यं मदुगु आपत्ति धका प्रकाश याइ ।" ... पूर्ववत् ... ल्यं मदुगु आपत्तियात ल्यं दनिगु आपत्ति धका प्रकाश याइ ।" ... पूर्ववत् ... प्रतिकरण आपत्तियात अप्रतिकरण आपत्ति धका प्रकाश याइ ।" ... पूर्ववत् ... अप्रतिकरण आपत्तियात प्रतिकरण आपत्ति धका प्रकाश याइ ।" "भिक्षुपिं ! इपिं भिक्षुपिं बहुजन अहित व बहुजन असुखया नितिं जूपिं खः, देवता सहित मनुष्य व आपालं जनया अनर्थ, अहित, दुःखया नितिं जूपिं खः ।" "भिक्षुपिं ! इपिं भिक्षुपिंस आपालं अपुण्य (पाप) याइ; इमिसं ध्व सद्वर्मायात अन्तर्धान (लोप) याइ ।"

"भिक्षुपिं ! गुपिं भिक्षुपिंस अनापत्तियात अनापत्ति धका प्रकाश याइ ।" "भिक्षुपिं ! इपिं भिक्षुपिं बहुजन हित व बहुजन सुखया नितिं जूपिं खः, देवता सहित मनुष्य व आपालं जनया अर्थ, अहित, सुखया नितिं जूपिं खः ।" "भिक्षुपिं ! इपिं भिक्षुपिंस आपालं पुण्य याइ; इमिसं ध्व सद्वर्मायात स्थीर याइ ।"

"भिक्षुपिं ! गुपिं भिक्षुपिंस आपत्तियात आपत्ति धका प्रकाश याइ ।" "भिक्षुपिं ! इपिं भिक्षुपिं बहुजन हित व बहुजन सुखया नितिं जूपिं खः, देवता सहित मनुष्य व आपालं जनया अर्थ, हित, सुखया नितिं जूपिं खः ।" "भिक्षुपिं ! इपिं भिक्षुपिंस आपालं पुण्य याइ; इमिसं ध्व सद्वर्मायात स्थीर याइ ।"

"भिक्षुपिं ! गुपिं भिक्षुपिंस याउंगु आपत्तियात याउंगु आपत्ति धका प्रकाश याइ ।" ... पूर्ववत् ... भ्यातुगु आपत्तियात भ्यातुगु आपत्ति धका प्रकाश याइ ।" ... पूर्ववत् ... त.धंगु आपत्तियात त.धंगु आपत्ति धका प्रकाश याइ ।" ... पूर्ववत् ... चीधंगु आपत्तियात चीधंगु आपत्ति धका प्रकाश याइ ।" ... पूर्ववत् ... ल्यं दनिगु आपत्तियात ल्यं मदुगु आपत्ति धका प्रकाश याइ ।" ... पूर्ववत् ... ल्यं मदुगु आपत्तियात ल्यं दनिगु आपत्ति धका प्रकाश याइ ।" ... पूर्ववत् ... प्रतिकरण आपत्तियात प्रतिकरण आपत्ति धका प्रकाश याइ ।" ... पूर्ववत् ... अप्रतिकरण आपत्तियात अप्रतिकरण आपत्ति धका प्रकाश याइ ।" "भिक्षुपिं ! इपिं भिक्षुपिं बहुजन हित व बहुजन सुखया नितिं जूपिं खः, देवता सहित मनुष्य व आपालं जनया अर्थ, हित, सुखया नितिं जूपिं खः ।" "भिक्षुपिं ! इपिं भिक्षुपिंस आपालं पुण्य याइ; इमिसं ध्व सद्वर्मायात स्थीर याइ ।"

छम्ह पुद्गल वर्ग

"भिक्षुपिं ! लोक्य् छम्ह पुद्गल उत्पन्न जुयाच्चनेवं बहुजन हित, बहुजन सुख, लोकया देवता सहित मनुष्यजनया अर्थ, हित, सुखया नितिं अनुकम्पा जुइ ।" गुम्ह छम्ह पुद्गल खः ? तथागत अर्हत् सम्यक्सम्बुद्ध खः । "भिक्षुपिं ! धुम्ह (ध्वसपोल) छम्ह पुद्गल उत्पन्न जुयाच्चनेवं बहुजन हित, बहुजन सुख, लोकया देवता सहित मनुष्यजनया अर्थ, हित, सुखया नितिं अनुकम्पा जुइ ।"

"भिक्षुपिं ! लोक्य् छम्ह पुद्गल प्रादुर्भाव दुर्लभ जुइ ।" गुम्ह छम्ह पुद्गल खः ? तथागत अर्हत् सम्यक्सम्बुद्ध खः । "भिक्षुपिं ! धुम्ह (ध्वसपोल) छम्ह पुद्गल लोक्य् पुद्गल प्रादुर्भाव दुर्लभ जुइ ।"

"भिक्षुपिं ! लोक्य् छम्ह पुद्गल आश्चर्यम्ह मनुष्य जुइ ।" गुम्ह छम्ह पुद्गल खः ? तथागत अर्हत् सम्यक्सम्बुद्ध खः । "भिक्षुपिं ! धुम्ह (ध्वसपोल) छम्ह पुद्गल लोक्य् आश्चर्यम्ह मनुष्य जुइ ।"

"भिक्षुपिं ! लोक्य् छम्ह पुद्गल मदया वनेवं बहुजनयात अनुताप (शोक) जुइ ।" गुम्ह छम्ह पुद्गल खः ? तथागत अर्हत् सम्यक्सम्बुद्ध खः । "भिक्षुपिं ! धुम्ह (ध्वसपोल) छम्ह पुद्गल मदया वनेवं बहुजनयात अनुताप (शोक) जुइ ।"

"भिक्षुपिं ! लोक्य् छम्ह पुद्गल उत्पन्न जुयाच्चनेवं अद्वितियम्ह, सहायता म्वाःम्ह, ज्वःमदुम्ह, अटुल्यम्ह, तुलना याये बःह मज्जूम्ह, समान मज्जूम्ह, मेपिलिसे असमानम्ह निपां जूपिं मध्ये अग्रम्ह जुइ ।" गुम्ह छम्ह पुद्गल

ख: ? तथागत अर्हतं सम्यक्सम्बुद्धं ख: । "भिक्षुषि ! धुम्ह (ध्वसपोल) छम्ह पुद्गल उत्तन्न जुयाच्चवेनं अक्कितियम्ह, सहायता ध्वाःम्ह, ज्वःमदुम्ह, अटुन्त्यम्ह, तुलना याये बःह मजुम्ह, समान मजुम्ह, मेपिलिसे असमानम्ह निपां चूपि मध्ये अग्रम्ह जुइ ।"

"भिक्षुषि ! छम्ह पुद्गल प्रकट जुइवं महान् चक्षुया प्रादुर्भाव जुइ, महान् प्रकाशया प्रादुर्भाव जुइ, महान् जःया प्रादुर्भाव जुइ, खुगू अनुत्तरिय धर्मया प्रादुर्भाव जुइ, प्यंगू प्रतिसम्भिदा साक्षात्कारया निति जुइ, अनेकधातुया प्रतिवेधया निति जुइ, विद्याविमुक्तिफल साक्षात्कारया निति जुइ, सोतापत्तिफल साक्षात्कारया निति जुइ, सकृदागामीफल साक्षात्कारया निति जुइ, अनागामीफल साक्षात्कारया निति जुइ व अर्हत्फल साक्षात्कारया निति जुइ ।" गृम्ह छम्ह पुद्गल ख: ? तथागत अर्हतं सम्यक्सम्बुद्धं ख: । "भिक्षुषि ! धुम्ह (ध्वसपोल) छम्ह पुद्गल लोकन् पुद्गल प्रकट जुइवं महान् चक्षुया प्रादुर्भाव जुइ, महान् प्रकाशया प्रादुर्भाव जुइ, महान् जःया प्रादुर्भाव जुइ, खुगू अनुत्तरिय धर्मया प्रादुर्भाव जुइ, प्यंगू प्रतिसम्भिदा साक्षात्कारया निति जुइ, अनेकधातुया प्रतिवेधया निति जुइ, विद्याविमुक्तिफल साक्षात्कारया निति जुइ, सोतापत्तिफल साक्षात्कारया निति जुइ, सकृदागामीफल साक्षात्कारया निति जुइ, अनागामीफल साक्षात्कारया निति जुइ व अर्हत्फल साक्षात्कारया निति जुइ ।"

"भिक्षुषि ! जिं मेम्ह छम्ह नं पुद्गल मखना गुम्हमिनं तथागतं अनुत्तर धर्मचक्र प्रवर्तनं याना विज्यागू यात बालाक अनुप्रवर्तनं याइम्ह जुइ ।" "भिक्षुषि ! धुम्ह सारिपुत्र ख: ।" "भिक्षुषि ! सारिपुत्र, तथागतं अनुत्तर धर्मचक्र प्रवर्तनं याना विज्यागू यात बालाक अनुप्रवर्तनं याइम्ह जुइ ।"

१४. अग्रतम वर्ग

१. न्हापांगू वर्ग

"भिक्षुषि ! जिमि राजजपिं श्रावक भिक्षुषिं मध्ये ध्व हे ज्ञातकौडण्य अग्रम्ह ख: ।"

"भिक्षुषि ! जिमि महाप्रजावानपिं श्रावक भिक्षुषिं मध्ये ध्व हे सारिपुत्र अग्रम्ह ख: ।"

"भिक्षुषि ! जिमि ऋद्धिमान्पिं श्रावक भिक्षुषिं मध्ये ध्व हे महामोदगल्यायन अग्रम्ह ख: ।"

"भिक्षुषि ! जिमि धृतांगधारीपिं श्रावक भिक्षुषिं मध्ये ध्व हे महाकाश्यप अग्रम्ह ख: ।"

"भिक्षुषि ! जिमि दिव्यचक्षु दुपिं श्रावक भिक्षुषिं मध्ये ध्व हे अनुरुद्ध अग्रम्ह ख: ।"

"भिक्षुषि ! जिमि उच्चकुलीनपिं श्रावक भिक्षुषिंमध्ये ध्व हे कालिगोधा पुत्र भद्रिय अग्रम्ह ख: ।"

"भिक्षुषि ! जिमि मधुर स्वर दुपिं श्रावक भिक्षुषिं मध्ये ध्व हे लकुण्टक भद्रिय अग्रम्ह ख: ।"

"भिक्षुषि ! जिमि सिंहनाद याइपिं श्रावक भिक्षुषिं मध्ये ध्व हे पिण्डोल भारद्वाज अग्रम्ह ख: ।"

"भिक्षुषि ! जिमि धर्मकथिकपिं श्रावक भिक्षुषिं मध्ये ध्व हे मन्त्राणीपुत्र पूर्ण अग्रम्ह ख: ।"

"भिक्षुषि ! जिमि सक्षिप्त कण्ठयात विस्तारपूर्वकं अथ विभाजन याइपिं श्रावक भिक्षुषिं मध्ये ध्व हे महाकात्यायन अग्रम्ह ख: ।"

न्हापांगू वर्गं स्वचाल ।

२. निगगू वर्ग

"भिक्षुषि ! जिमि मनोमय काय अभिनिर्मित्त याइपिं श्रावक भिक्षुषिं मध्ये ध्व हे चूलपन्थक अग्रम्ह ख: ।"

"भिक्षुषि ! जिमि चित्त विवर्तं कुशल श्रावक भिक्षुषिं मध्ये ध्व हे चूलपन्थक अग्रम्ह ख: ।"

"भिक्षुषि ! जिमि संज्ञा विवर्तकं कुशल श्रावक भिक्षुषिं श्रावक भिक्षुषिं मध्ये ध्व हे महापन्थक अग्रम्ह ख: ।"

"भिक्षुषि ! जिमि निःक्लेशी जुया विहार याइपिं श्रावक भिक्षुषिंमध्ये ध्व हे सुभूति अग्रम्ह ख: ।"

"भिक्षुषि ! जिमि दानविद्द योग्यपिं श्रावक भिक्षुषिं मध्ये ध्व हे सुभूति अग्रम्ह ख: ।"

- “भिक्षुपि ! जिमि आरप्य विहारीपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे खदिरवदीय रेवत अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि ध्यानीपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे कङ्खारेवत अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि आरब्ध वीर्यवानपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे कोलिविस सोण अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि वानाक व्याख्यान याइपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे सोण कुटिकर्ण अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि लाम्भीपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे शीवलि अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि श्रद्धाअधिमुक्तपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे अग्रम्ह खः, वक्कलि ।”

सिगगू वगं स्वचाल ।

३. स्वंगू वगं

- “भिक्षुपि ! जिमि शिक्षाकामीपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे राहुल अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि श्रद्धापूर्वक प्रव्रजित जूपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे राष्ट्रपाल अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि प्रथम शालाक ग्रहण याइपि श्रावक भिक्षुपिमध्ये ध्व हे कुण्डधान अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि प्रतिभावान्पि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे वङ्गीस अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि परिवारसहित शीलं शोभितपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे वज्रतपुत्र उपसेन अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि स्तरकर्यं माःवे आसन लाये फुपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे मल्लपुत्र दम्ब अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि देवतापिनि यःपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे पिलिन्दवच्छ अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि तुरन्त धुइके फुपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे वाहिय दारुचीरिय अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि बिच्चर कथिकापि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे कुमार काश्यप अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि प्रतिसम्भदा प्राप्तपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे महाकोटिठठ अग्रम्ह खः ।”

संगगू वगं स्वचाल ।

४. प्यंगू वगं

- “भिक्षुपि ! जिमि बहुश्रुतपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे आनन्द अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि स्मृतिमान्पि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे आनन्द अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि व्यवहार कुशलपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे आनन्द अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि धैर्यवान्पि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे आनन्द अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि उपस्थापकपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे आनन्द अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि महान परिषद दुपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे उरुवेल काश्यप अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि कुलयात प्रसन्न याइपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे कालुदायी अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि निरोयी श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे वक्कल अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि पूर्वजन्मया स्मरण दुपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे सोभित अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि विनयधरपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे उपालि अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि भिक्षुणीपित उपदेश बिइपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे नन्दक अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि इन्द्रिय संयम दुपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे नन्द अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि भिक्षुपित उपदेश बिइपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे महाकप्पिन अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि तेजोघातु कुशलपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे सागत अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि दुर्येक धुइका बिइफुपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे राघ अग्रम्ह खः ।”
 “भिक्षुपि ! जिमि भ्वाचःगु वा न्वाचूगु चीवरधारीपि श्रावक भिक्षुपि मध्ये ध्व हे मोघराज अग्रम्ह खः ।”

प्यंगू वगं स्वचाल ।

५. न्यागूगु वर्ग

- "भिक्षुपिं ! जिमि रात्रज्ञपिं श्राविका भिक्षुणीपिं मध्ये ध्व हे महाप्रजापति गौतमी अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि महाप्रज्ञावतीपिं श्राविका भिक्षुणीपिं मध्ये ध्व हे खेमा अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि श्रद्धिमतीपिं श्राविका भिक्षुणीपिं मध्ये ध्व हे उत्पलवर्णा अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि विनयघारीपिं श्राविका भिक्षुणीपिं मध्ये ध्व हे पटाचारा अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि धर्मकथिकापिं श्राविका भिक्षुणीपिं मध्ये ध्व हे धम्मदिन्ना अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि ध्यानीपिं श्राविका भिक्षुणीपिं मध्ये ध्व हे नन्दा अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि आरब्धवीर्यवतीपिं श्राविका भिक्षुणीपिं मध्ये ध्व हे सोणा अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि दिव्यचक्षुपिं श्राविका भिक्षुणीपिं मध्ये ध्व हे बकुला अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि तुरुन्त पुद्दका कायेफुपिं श्राविका भिक्षुणीपिं मध्ये ध्व हे भद्रा कुण्डलकेशा अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि पूर्वजन्मया खं अनुस्मरण याइपिं श्राविका भिक्षुणीपिं मध्ये ध्व हे भद्रा कापिलायनी अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि महाअभिज्ञा प्राप्तपिं श्राविका भिक्षुणीपिं मध्ये ध्व हे भद्रा कात्यायनी अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि ध्वाचःगु वा न्वाचगु चीवर धारण याइपिं श्राविका भिक्षुणीपिं मध्ये ध्व हे कृशा गौतमी अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि श्रद्धाअधिमुक्तापिं श्राविका भिक्षुणीपिं मध्ये ध्व हे शृङ्गलमाता अग्रम्ह खः ।"

न्यागूगु वर्ग स्वप्ताल ।

६. खुगूगु वर्ग

- "भिक्षुपिं ! जिमि न्हापां शरण वीपिपिं श्रावक उपासकपिं मध्ये ध्वपिं हे तपुस्स व भल्लिक व्यापारीपिं अग्रपिं खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि दायक श्रावक उपासकपिं मध्ये ध्व हे सुदत्त अनाथपिण्डक गृहपति अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि धर्मकथिक श्रावक उपासकपिं मध्ये ध्वहे मच्छिकासंडण च्चंम चित्र गृहपति अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि प्यता संग्रहवस्तुद्वारा परिषदयात् संग्रह याइपिं श्रावक उपासकपिं मध्ये ध्वहे हस्तक आलवक अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि उत्तम दान बिद्धपिं श्रावक उपासकपिंमध्ये ध्वहे महानाम शाक्य अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि योगु दान बिद्धपिं श्रावक उपासकपिं मध्ये ध्वहे वैशाली उग्र गृहपति अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि संघपित उपास्थान याइपिं श्रावक उपासकपिं मध्ये ध्वहे अस्तिग्रामया उग्र गृहपति अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि तःसकं प्रसन्नपिं श्रावक उपासकपिं मध्ये ध्वहे शूरअम्बठ अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि पुद्गल प्रसन्नपिं श्रावक उपासकपिं मध्ये ध्वहे कौमार भृत्य जीवक अग्रम्ह खः ।"
 "भिक्षुपिं ! जिमि विरवासीपिं श्रावक उपासकपिं मध्ये ध्वहे नकुलपिता गृहपति अग्रम्ह खः ।"

खुगूगु वर्ग स्वप्ताल ।

७. न्हेगू वर्ग

- “भिक्षुपि ! जिमि न्हापां शरण वीपिं श्राविका उपासिकापिं मध्ये ध्वहे सेनीयया म्प्याय्मचा सुजाता अग्रम्ह खः ।”
- “भिक्षुपि ! जिमि दायिका श्राविका उपासिकापिं मध्ये ध्वहे म्गारामाता विशाखा अग्रम्ह खः ।”
- “भिक्षुपि ! जिमि बहुश्रुतपिं श्राविका उपासिकापिं मध्ये ध्वहे खुज्जुतरा अग्रम्ह खः ।”
- “भिक्षुपि ! जिमि मैत्रीविहार याद्वपिं श्राविका उपासिकापिं मध्ये ध्वहे श्यामावती अग्रम्ह खः ।”
- “भिक्षुपि ! जिमि ध्यानीपिं श्राविका उपासिकापिं मध्ये ध्वहे नन्दमाता उत्तरा अग्रम्ह खः ।”
- “भिक्षुपि ! जिमि प्रणीत दायिकापिं श्राविका उपासिकापिं मध्ये ध्वहे कोलिय म्प्याय्मचा सुप्रवासा अग्रम्ह खः ।”
- “भिक्षुपि ! जिमि रोणीपित उपस्थान याद्वपिं श्राविका उपासिकापिं मध्ये ध्वहे सुप्रिया अग्रम्ह खः ।”
- “भिक्षुपि ! जिमि अत्यत प्रसन्नपिं श्राविका उपासिकापिं मध्ये ध्वहे कात्यायनी अग्रम्ह खः ।”
- “भिक्षुपि ! जिमि विश्वासीपिं श्राविका उपासिकापिं मध्ये ध्वहे गृहपती नकुलमाता अग्रम्ह खः ।”
- “भिक्षुपि ! जिमि न्यनेमात्रं प्रसन्नपिं श्राविका उपासिकापिं मध्ये ध्वहे कुलघरेच्चम्ह काली उपासिका अग्रम्ह खः ।”

न्हेगू वर्गं स्वचाल ।

भिक्षुप्यंगू अग्रतम वर्गं स्वचाल ।

भिक्षु वर्ग

(अकशल उत्पन्न मज्झिमेक) भिक्षायात संवर (नियन्त्रण) यायेगु भिं, न्हायपंयात संवर यायेगु भिं, न्हाययात संवर यायेगु भिं, म्येयात संवर यायेगु भिं ।

शरीरयात संवर यायेगु भिं, वचनयात संवर यायेगु भिं, मनयात संवर यायेगु भिं, दक्ख (इन्द्रिय) यात संवर यायेगु भिं, दक्केसनं संयमी जूम्ह भिक्षु दक्ख दुक्खं मुक्तं जुइ ।

गुम्हसिन् ल्हाः, तुति, वचनयात उत्तम प्रकारं संयम याःगु दइ, गुम्ह अध्यात्मय् लगे जुया समाधि युक्तं जुया एकान्तवासी व सन्तुप्प जुइ, उम्ह हे भिक्षु खः ।

चित्त संयम दुम्हसिन् म्हुतुयात नियन्त्रणय् तथा विचार याना खं ल्हाइ, चंचल मज्झसिन् अर्थ व धर्मयात प्रकाश याइ, धुजाम्ह भिक्षुया भाषण मधुर जुइ ।

धर्मय् च्वंम्ह, धर्मय् न्ह्याइपु ताइम्ह, धर्मय् लगे जुया च्वंम्ह, धर्मयागु चिन्तनाय् लगे जुया च्वंम्ह, धर्मयागु अनुस्मरण याइम्ह भिक्षु सद्धर्मं वञ्चित जुइ मखु ।

(इमान्दारीपूर्वक) यत लाभं जूयायत तुच्छं भापी मते, मेपिनिगु लाभय् इध्यां याये मते, मेपिनिगु लाभय् इध्यां यापि भिक्षुपित समाधि लाभं जुइ मखु ।

भतिचा जक जूसां यत प्राप्तं जूया लाभयात तुच्छं भामप्यूसे शूद्ध जीविका याःम्ह आलस्य मदुम्ह भिक्षुयात देवतापिसं प्रशंसा या हे याइ ।

गुम्हसियाके, नामरूप (पञ्चस्कन्ध) य् जिं 'जिगु' धयागु ममता विलकुल दइ मखु, गुम्हसित छुं वस्तु मदइगु बद्धतय् शोकं जुइ मखु, उम्ह व्यक्तियात धात्येम्ह भिक्षुं धाइ ।

जुद्धशासनय् प्रसन्नं जुया मैत्री भावना याना च्वपिं भिक्षुपिसं दक्ख संस्कारयात शान्तं याना सुखमय निर्वाणं प्राप्तं याइ ।

भिक्षु ! धृगु शरीररूपी दुग्मय् चंगु मियादृष्टिरूपी लः भारीयात दुंगां लिकया वंछ्व, ध्व भारी मदया हल्का जुइवं दुंगा याउंक्क अपुक्क न्हयाना बनी, राग, द्वेषयात छेदनं याना निर्वाणं जुइ ।

न्यागू (औरम्भागीय संयोजन) त्वाःत्ता, न्यागू उर्ध्वभागीय संयोजन तोति, न्यागूलिं नं मयाक् श्रद्धा आदि धर्मतयत् आपालं वृद्धि या, न्यागू संग (लोभ आदि) पार याःम्ह भिक्षुयात् 'बाढ पार जूम्ह' धका धाये ज्यू ।

भिक्षु ! अनित्य आदि कथं भाविता या, प्रमादी जुइ मते, थःगु चित्तयात् कामयागू वशय् छवये मते, प्रभत जुया नंम्बारा धुत्के मते, लिपा (नरकय् वना) सास्ती जुइका दुःख जुल धका स्वये म्बानेमा ।

प्रज्ञा मदुम्हसियाके ध्यान (समाधि) दइ मखु, ध्यान समाधि मदुम्हसिके विपरयना प्रज्ञा दइ मखु, ध्यान व प्रज्ञा नितां दुम्ह हे जक निर्वाणया लिक्क घ्यनी ।

शून्यागारय् दुहाँ वम्ह, शान्त चित्त दुम्ह भिक्षु सम्यक् धर्मयात् साक्षात्कार याना मनुयाके मदुगू आनन्द (प्रसन्नता) दय्का च्च च्चनी ।

गुलि गुलि रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान धुपिं पञ्चस्कन्धयागू उत्पत्ति व विनाशया बारे विचाः याइ उलि उलि हे उपिं ज्ञानीपित प्रीति व प्रभोद प्राप्त जुइ । प्रीति व प्रभोद हे सत्य धर्मयात् स्युम्ह प्रज्ञावान्पिनि नितिं अमृत (निर्वाण) पदय् ध्यंका विइ ।

युगू शासनय् इन्द्रिय संयमी यायेगु, आजीव प्रत्ययय् निगूली सन्तोष जुइगु, प्रातिमोक्ष शील पालन यायेगु, चतुपारीशुद्धिशील प्यंगू प्रज्ञावान्म्ह भिक्षुया लागि निर्वाणय् ध्यंकीगु आचरणया प्रारम्भ खः । शुद्ध आजीविका दया आनसी मदुपिं भिपिं पासापिं नाप संगत या । सेवा सत्कार याये सःम्ह, आचरणया पालन बालाक सयेका जुल धाःसा आनन्दित जुया दुःख अन्त याइम्ह जुइ ।

भिक्षुपिं ! जिस्वामां पुलागू गंगू स्वॉं फुक्क हायुका कुतकीये हे, छिमिसं न राग, द्वेषयात् हायुका कुतकि । काय शान्तम्ह, वचन शान्तम्ह, मन शान्तम्ह ध्यानय् युक्तम्ह, संसारिक प्रलोभनयात् त्याग (वमन) याये धुंक्कूम्ह भिक्षुयात् 'उपशान्तम्ह' धका धाइ ।

थःत थःम्हं प्रेरित या । थःपाखें स्वयं थःत लगे या । धुकयं थःपाखें रक्षा जूम्ह व स्मृति दुम्ह भिक्षु सुखपूर्वक वास याइ ।

थःम्ह मालिक थः हे खः, मेम्ह गनं थः मालिक जुइ फइ ? थःगु गति नं थः हे खः, गये ब्यापारी भिपिं सलतयत् रक्षा याइये, थःत थःम्ह रक्षा या ।

अतिकं प्रसन्न चित्त दुम्ह, बुद्धयागू शासन (उपदेश) य् श्रद्धा दुम्ह भिक्षु दक्क संस्कारयात् शान्त याना सुखकारी शान्तिपद (निर्वाण) प्राप्त याइ ।

कम उमेरय् बुद्धशासनय् संलग्न जूम्ह भिक्षु, सुपाचं मुक्त जूम्ह चन्द्रमाथें, लोकयात् प्रकाशित याइ ।

भिक्षु वनं बबचाल ।

कल्याणसील सुत्त

भगवान् थथे धया विज्यात्, अर्हतं थथे कना विज्यात् धका जिं न्यनागु दु-

"भिक्षुपिं ! कल्याणशील युक्तम्ह बालाक धर्म याइम्ह, उत्तम प्रज्ञावान्म्ह भिक्षु युगु धर्मविनयय् केवली (= अर्हतं) ब्रह्मचर्यवास पूर्वम्ह उत्तम पुरुष धका धाइ ।

भिक्षुपिं ! गुकथं भिक्षु कल्याणशील युक्तम्ह जुइ ? भिक्षुपिं ! थन भिक्षु शीलवान्म्ह जुइ, प्रातिमोक्षया नियमयात् बालाक पालन याना च्चम्ह जुइ, आचार-गोचरं युक्तम्ह जुया अल्पमात्र दोषय् नं भय खंका शिक्षापद पालन याना अभ्यास याइम्ह जुइ । भिक्षुपिं ! धुकथं भिक्षु कल्याणशील युक्तम्ह जुइगु ।

गुकथं भिक्षु कल्याणधर्मी जुइ ? भिक्षुपिं ! थन भिक्षु नेगू बोधिपाक्षिक धर्मय् भावना यायेगुली लगे जुइम्ह जुइ । भिक्षुपिं ! धुकथं भिक्षु कल्याणधर्मी जुइ । युगु प्रकारं भिक्षु कल्याणशील युक्त कल्याणधर्मी जुइ ।

गुकथं भिक्षु कल्याण प्रज्ञावान्म्ह जुइ ? भिक्षुपिं ! थन भिक्षु आसवया क्षय याना अनासव चित्तविमुक्ति व प्रज्ञाविमुक्तियात् च्च हे जन्मय् स्वयं अभिजाद्वारा साक्षात्कार याना काइ । भिक्षुपिं ! धुकथं भिक्षु कल्याण प्रज्ञावान्म्ह जुइगु खः ।

युगु कयं कल्याणशीलं युक्तम्, कल्याणधर्मं यादम्, कल्याण प्रज्ञावानम् भिक्षुयात युगु धर्मविनययु 'केवली ब्रह्मचर्यवास पूर्वम् तथा उत्तम पुरुष' धका धाड ।" भगवानं ध्व खं कना विज्यात । धन धये धया विज्यात-

"गुम् शरीर, वचन तथा मनं दृष्ट्य याड मखु,
उम्ह लज्जाशील भिक्षुयात कल्याणशीलं युक्तम् धका धाड ।

गुम् न्हेगू सम्बोधि प्राप्ति जुडगु धर्मयात बालाक भावना या:गु दद,
उम्ह राग रहितम् भिक्षुयात कल्याणधर्मी धका धाड ।

सुनां धन हे थ:गु दु:खयागु क्षय खंका काड,
उजाम्ह अनाखवी भिक्षुयात कल्याण प्रज्ञावान धका धाड ।

धुपि धर्म युक्तम्, निष्पाप संशयरहित गुम्ह,
व सकल लोकय अनासक्तम् (भिक्षु) यात 'सर्वं त्यागी' धका धाड ।"

भगवानं ध्व खं न कना विज्यात । जिं धये न्यनागु दु ।

मार्गं वर्ग

मार्गमध्ये अष्टांगिक मार्गं त:धं, सत्यमध्ये प्यंगु आर्यसत्य त:धं, धर्ममध्ये वैराग्य त:धं, निपा तुति दुपिं सत्त्व प्राणी (देव मनुष्य) पिं मध्ये चक्षुषान्मह बुद्ध त:धं ।

ज्ञान प्राप्त यायेत छपुं छपुं जक मार्गं दु, मेगु मदु । छिपि युगु हे मार्गं हुं, ध्व हे जक मारं मखंगु मार्गं ख: ।

युगु मार्गं वन धा:सा दु:खयागु अन्त याये फड । राग आदि कं समानगु दु:खं मुक्त जुडगु मार्गयात जिं स्वयं थ:म्ह सिद्धका छिपित उकिं मुक्त जुडगु मार्गं कनागु ख: ।

छिपिसं हे थ:थ:गु ज्या यायेमा:, तथागतं खाली सत्यगु लं जक क्यना विड । ध्यान यायेगु मार्गयु बंभ ध्यानी मारबन्धनं मुक्त जुड ।

'फुक्क संस्कार (नाम रूप धर्म) अनित्य ख:' धका गुबले प्रज्ञा (विपश्यना) ज्ञानं खंका काड उबले सांसारिक दु:खं विरक्त जुड । ध्व हे विशुद्ध जुडगु मार्गं ख: ।

'फुक्क संस्कार (नाम रूप धर्म) दु:ख ख:' धका गुबले प्रज्ञा ज्ञानं खंका काड उबले सांसारिक दु:खं विरक्त जुड । ध्व हे विशुद्ध जुडगु मार्गं ख: ।

'फुक्क स्वभाव धर्म अनात्म ख:' धका गुबले प्रज्ञा ज्ञानं खंका काड उबले सांसारिक दु:खं विरक्त जुड । ध्व हे विशुद्ध जुडगु मार्गं ख: ।

दने मा:गु इलय् दना उचोग मयासे, ल्याय्मगु बलागु इलय् अलसी जुया म्खु मखुगु चिन्तना यायां मन अलसी जुया अनुसोगी जुया चंम्हसिनं प्रज्ञां जक प्राप्त याये मा:गु आर्य मार्गं प्राप्त याये फड मखु ।

वचनयु संयमी जुडमा:, मनयात बालाक निग्रह यायेमा:, शरीरं पाप कर्म मयाडम्ह जुडमा: । धुपि स्वंगू कर्मपथ शूद्र याना ऋषि (बुद्ध) पिंसं कना त:गु मार्गयागु अनुशरण यायेमा: ।

योग (कर्मस्थान ध्यान भावना अभ्यास यायेगु) या अभ्यासं प्रज्ञा (ज्ञान) बुद्धि जुड, योगया अभ्यास मयायेव प्रज्ञा क्षय जुड । बडे जुडगु व घटे जुडगु - धुपि निपु लंपु सिद्धका थ:त उगु लंपुड तयेमा: गुगु लंपुड वनेवं प्रज्ञा आपालं बडे जुडगु ख: ।

भिसृपिं ! (तृष्णारूपी) वन जंगलयात छेदन या, सिमायात मखु । तृष्णारूपी वनं जाति (जन्म) आदि भय उत्पन्न जुइ । उकिं हे, (चित्तय् च्वंगु) वन व भाडपातयात नं छेदन याना निर्वाणयात प्राप्त या ।

अणु मात्र हे जूसं गुबलेतक मिसाया प्रति दद च्वंगु भिजया चित्तय् च्वंगु प्रतिबद्ध (आसक्ति) यात छेदन याइ मखुनि, उबलेतक साधिचा मचा दुरु त्वनेया निति माया प्रति प्रतिबद्ध जुया च्वयं उम्ह मनूया चित्त नं मिसायाके प्रतिबद्ध जुया च्वनीतिनि ।

गथे शरदम्हृतया इलय् पलेस्वां न्नातं तोयुलीगु खः, अथे हे घःप्रति दुगु स्नेह तोयुला व्यु । शान्ति (आर्य अष्टांगिक) यागु मार्गय् वना सुगतं कना बिज्यागु निर्वाण प्राप्त या ।

वर्षावास घन च्वने, चिकलां घन च्वने, बख्हां घन च्वने धका बाल अज्ञानीजनपिसं मती तद, परन्तु बिचय् विघ्न बाघा (मृत्यु) वइगु खं इमिसं सिद्ध मखु ।

कायस्थ्यायुषिके, पशुतयुके आसक्त जुया च्वंमह मनूयात मृत्यु अथे हे यंकी गथे घना च्वपिं ग्रामवासीपित्त खुसी वाः वया चुइकः यकिगु खः ।

मृत्युं ज्वनेधुकूगु इलय् कायस्थ्याय्, मांबी, धथिति, इष्टमित्रपिं सुनानं वयात रक्षा याये फइ मखु ।

ध्व खं सिद्धका, पण्डितं शीलवान्मह जुया निर्वाणय् वनेगु आर्य अष्टांगिक मार्गयात याकनं हे विशुद्ध याइ ।
मार्गं वर्गं स्वचाल ।

अर्हत् वर्ग

वनेमाःगु लंपु (यात्रा) फवचायुके धुकूमह, शोक मदये धुकूमह, सकतां (पंचस्कन्ध) पाखें विमुक्त जुइ धुकूमह, सकतां प्रकारया गधः (अन्धी) बन्धन चोफइ धुकूमहसित (अर्हन्त्यात) शोक सन्ताप जुइ मखुत ।

स्मृति दुपिं जुया (समय व विपरयना) ध्यानय् लगे जुया च्वनीपिसं छेय् च्वने न्त्याइपु ताइ मखु । लःहंयनं (राजहंस) जलाशय तोता वनीथे इमिसं गृह त्याग याइ ।

अर्हन्त धयाम्हसियाके मुंका तये घयागु दइ मखुत, गुम्ह भोजनय् मात्राछि ज्ञान दयेका जुइ, शून्य व अनिमित्त विमोक्ष (निर्वाण) गोचर (विचरण याना जुइगु ह्यः) याना च्वंमहसिया गति, गथे आक्सय् ब्वया जुइमह भंगया गति सिद्धके फइमखुथे, सिद्धके फइ मखु ।

अर्हन्त धयाम्हसियाके आसव दइ मखुत, भोजनय् मात्राछि ज्ञान दुम्ह जुल अले शून्य व अनिमित्त विमोक्ष घयागु वयागु गोचर जुइधुकूमहसिया पलाब्बाय्, गथे आक्सय् ब्वया जुइमह भंगया पलाब्बाय् सिद्ध दइ मखुगुथे, सिद्ध दइ मखुत ।

अर्हन्त धयाम्हसिया घःगु इन्द्रिय घयागुयात, गथे सारथि दमन याना तःमह सनथे दमन याना, आसव मदुम्ह जुया च्वं च्वनी, थुजाम्ह अर्हन्त्यात देवतापिसं नं यइकी ।

अर्हन्त, पृथ्वीथे, धैर्य तथा तं पिकाइ मखु । इन्द्रकील थां समानं क्वातुक च्वना अष्टलोक धर्म कम्प जुइ मखु । तादि गुणं सम्पूर्णम्ह अर्हन्त्याके निर्मलगु पुखुली फोहर दइ मखुथे (जन्म जुइ माःगु) क्लेश दइ मखुत ।

अर्हन्त धयाम्हसिया काय शान्त जुइ, वाक् शान्त जुइ अले चित्त नं शान्त । धर्मयात बालाक बुइका मुक्त जुया शान्त प्राप्त याना स्थिर चित्त तथा च्वं च्वनी ।

गुम्हसिनं मेपिसं धाःगु भरय् जक विरवास याइ मखु, धःमं हे निर्वाण सिद्धके धुकल, जन्म काये माःगु सांसारिक बन्धन त्वाः थले धुकल, याये माःगु ज्या सिधयुके धुकल अले सकतां तृष्णा न्तवया फुके धुकल, अजाम्हसित हे धात्येम्ह 'उत्तम पुरुष' धका धाइ ।

गन अर्हन्तिपिं वास च्वनी, अन चाहे व गां जुइमा, जंगल जुइमा, स्वथ्याः धाय् जुइमा, धय्या धाय् जुइमा न्त्यागु धाय् छाय् मजुइमा, अन न्त्याइपुसे हे च्वं च्वनी ।

वन जंगलय् न्त्याइपुसे च्वं । अन पञ्चकामगुणय् प्यपुना च्वनिपिं (मनूत) न्त्याइपु ताइकी मखु । अन केवल वीतराग जुया च्वपिं जक न्त्याइपु ताइकी । वीतराग जुइ धुकूपिसं पंचकामगुणयात माली मखुत ।

अर्हत् वर्गं स्वचाल ।

नदीसोत सुत्त

भगवान् वषे धया विज्यात, अर्हतं वषे कना विज्यात धका जिं न्यनागु दु-

“भिक्षुपि ! गयेकि सुं मनुं (छम्ह) नदीया धारय् त.सकं न्याइपुसे च्चक आनन्दपूर्वक च्चुइका च्चन धा:सा उबले (अन) सुं (मेम्ह) किनाराय् दना च्चम्ह भिखां खंम्ह मनुखं वयात खना वषे धाइ- ‘हे मनु ! चाहे छ न्याइपुस्से च्चक आनन्दपूर्वक नदीया धारय् च्चुइका च्चन परन्तु पनं व्नेयुपाखे लहर, भंवर, गोजु व राक्षस दुगु पुखू दु । हे मनु ! अन छ प्यनेवं सीइ अधवा सीगु येतुं हे दु:ख जुइ ।’ भिक्षुपि ! अले उम्ह मनुखं वयागु खं न्यना ल्हा: व तुति / निता) संका च्चय् पहाँ वयेगु (अख:गु धन्त्या:गु धार वयेगु) क्त: याइ ।

भिक्षुपि ! जिं खं बुइकेत ध्व उपमा कनागु ख: । धुकिया अभिप्राय ख: - भिक्षुपि ! ‘नदीया सोत धयागु तुष्णाया अभिप्राय ख: ।

भिक्षुपि ! त.सकं न्याइपुसे च्चक आनन्दपूर्वक च्चनेगु प्रियरूप सातरूप धयागु ध्व खुगू दुनेया आयतनया अभिप्राय ख: ।

भिक्षुपि ! ‘व्नेय् पाखे पुखू’ ध्व न्यागू ओरम्भागीय संयोजनया अभिप्राय ख: ।

भिक्षुपि ! ‘लहर’ ध्व क्रोध व उपायासया अभिप्राय ख: ।

भिक्षुपि ! ‘भंवर’ ध्व पंचकामगुणया अभिप्राय ख: ।

भिक्षुपि ! ‘गोजु व राक्षस’ ध्व स्त्रीया अभिप्राय ख: ।

भिक्षुपि ! ‘प्रतिसोत’ (धन्त्या:गु) धयागु ध्व नैष्कम्य (निष्कामनाया) अभिप्राय ख: ।

भिक्षुपि ! ‘ल्हा: व तुतिं प्रयत्न यायेगु’ ध्व वीर्यारम्भ (उत्साहपनया) अभिप्राय ख: ।

भिक्षुपि ! ‘सिधय् (=किनारय्) च्चना च्चम्ह भिखां खंम्ह मनुं’ ध्व तथागत अर्हत सम्यक्सम्बुद्धया अभिप्राय ख: ।” भगवानं ध्व खं कना विज्यात । पन वषे धया विज्यात -

“सचेत व मुक्त-चित्त दुम्हं निर्वाणया कामना यायेबले दु:खया नापं कामभोगयात

तोता छवल धा:सा व (मार्गफल प्राप्तिया नाप हे) अन विमुक्ति स्पर्शा याइ ।

उम्ह ज्ञानी, ब्रह्मचर्यवास पूर्वकूम्हसित लोक अन्त्या:म्ह (संसार) पार जुया वंम्ह धका धाइ ।”

भगवानं ध्व खं नं कना विज्यात । जिं वषे न्यनागु दु ।

Dhamma Digital
लोभ सुत्त

भगवान् वषे धया विज्यात, अर्हतं वषे कना विज्यात धका जिं न्यनागु दु-

“भिक्षुपि ! छिमिसं छगू धर्मयात तोति । जिं छिमित अनागामीताया नितिं जिम्मा काये । गगु छला धर्म ? भिक्षुपि ! लोभं छगूयात तोति । छिमित अनागामीताया नितिं जिं जिम्मा काये ।” भगवानं ध्व खं कना विज्यात । पन वषे धया विज्यात -

“गगु लोभय् लाना लोपी जुया सत्त्वपिं दुर्गती वनिगु ख:,

व हे लोभयात बांलाक म्हासिद्धका विषस्सकपिसं त्वाग यानाच्चन,

उगु लोभयात तोता, इपिं हानं गुबलें ध्व लोकय् वइमच्चुत ।”

भगवानं ध्व खं नं कना विज्यात । जिं वषे न्यनागु दु ।

दोस सुत्त

भगवान् वषे धया विज्यात, अर्हतं वषे कना विज्यात धका जिं न्यनागु दु-

“भिक्षुपि ! छिभिसं छग्गु धर्मयात तोति । जिं छिभित अनागामीताया निति जिम्ममा काये । गुगु छता धर्मं ? भिक्षुपि ! द्वेष छग्गुयात तोति । छिभित अनागामीताया निति जिं जिम्ममा काये ।” भगवानं ध्व खं कना विज्यात । धन धये धया विज्यात -

“गुगु द्वेषं याना दुषित चित्त जुद्धका सत्त्वपि दुर्गती वनिगु ख,
वहे द्वेषयात बालाक म्फसिद्धका विपस्सकपिस त्याग यानाच्चन,
उगु द्वेषयात तोता, इपिं हानं गुबलें ध्व लोकय् वद्धमखुत ।”
भगवानं ध्व खं नं कना विज्यात । जिं धये न्यनागु दु ।

मोह सुत्त

भगवानं धये धया विज्यात, अहंतं धये कना विज्यात धका जिं न्यनागु दु-

“भिक्षुपि ! छिभिसं छग्गु धर्मयात तोति । जिं छिभित अनागामीताया निति जिम्ममा काये । गुगु छता धर्मं ? भिक्षुपि ! मोह छग्गु धर्मयात तोति । छिभित अनागामीताया निति जिं जिम्ममा काये ।” भगवानं ध्व खं कना विज्यात । धन धये धया विज्यात -

“गुगु मोह नं मूढ जुया सत्त्वपि दुर्गती वनिगु ख,
व हे मोहयात बालाक म्फसिद्धका विपस्सकपिस त्याग यानाच्चन,
उगु मोहयात तोता, इपिं हानं गुबलें ध्व लोकय् वद्धमखुत ।”
भगवानं ध्व खं नं कना विज्यात । जिं धये न्यनागु दु ।

बुद्ध वर्ग

गुह् बुद्धया त्याके धुंक्कुग्गु क्लेशं हानं नुके फह् मखुत, गुह्फसिया त्याके धुंक्कुग्गु राग, द्वेष व मोह हान लिहं वद्ध मखुत, उज्जाम्फ अन्नत गौचर जूम्ह सर्वज्ञ बुद्ध, लंपु मध्ये धुंक्कुम्हसित छिभिसं आः हानं छु लंपु यंके त्यना ? गुह्फसिया फैले जुया वनिगु जाल मध्ये धुकल, गुह्फसित विषरूपी तृष्णां ध्व लोकय् गनं यंके मफये धुकल, उज्जाम्फ अन्नत गौचर जूम्ह सर्वज्ञ बुद्ध, लंपु मध्ये धुंक्कुम्हसित छिभिसं आः हानं छु लंपु यंके त्यना ? समय ध्यानं अघ्यष्ट जूपिं नैक्कम्यया मार्गं वना, बुद्धया गुण लुमंका ध्यानं च्वनिपिं धीरपित देवतापिस नं ययेकी ।

मनु जुया जन्म जुद्धगु दुर्लभं खः, सिद्धिमानिगु जीवनं म्भाना च्वने दुगु नं दुर्लभं खः, सद्धमं श्रवणं यायेगु मौका दइगु नं दुर्लभं खः, बुद्धपिनिगु प्रादुर्भावं जुद्धगु नं दुर्लभं खः । सकतां पापं मयायेगु, पुण्यया संचयं यायेगु, षःगु चित्तं परिशुद्धं यायेगु - ध्व हे बुद्धपिनिगु अनुशासनं खः । क्षान्तिं व सहनशीलं धयागु परमं तपं खः । बुद्धादि उत्तमपिसं निर्वाणयात सर्वश्रेष्ठं धाइ । कतपितं घातं याइम्हसितं प्रव्रजितं धाइ मखु न त श्रमणं हे धाइ ।

सुयातं निन्दन् मयायेगु, सुयातं नं घातं मयायेगु, प्रातिमोक्षं संवरं शीलं पालनं यायेगु, भोजनं मात्राच्छिं ज्ञानं देयेका च्वनेगु, एकान्तवासं यायेगु, अष्ट समापत्तिं धयागु अधिचित्तं शिक्षायातं बुद्धिं यायेगु - ध्व हे बुद्धपिनिगु अनुशासनं खः ।

ध्येवा हे वर्षां जसां मनूतयगु इच्छं गुबलें तूत्तं जुद्धं मखु । सकतां कामं (भोगं) धयागु अल्पं स्वादं दुगु खः, लिपा दुःखया दुःखं जक विद्दगु खः धका सिद्धका बुद्धिमानं मनुखं दिव्यभोगं नं इच्छं तइ मखु । सम्यक्सम्बुद्धया श्रावकपिं तृष्णां क्षयं जुया च्चंगु निर्वाणं हे जक न्ह्याइपु तायेका च्चं च्वनी ।

भययागु कारणं यक्व मनूतं पर्वतं, वनं, उद्यानं, वृक्षं अथवा चैत्यादियागु शरणं वनी ।

अजाथाय शरण वना भयं मुक्त जुड मखु । धुजागु शरण कल्याणकारी मखु न त धुपिं शरण उत्तम हे खः ।
धुजाथाय शरण वना दन्व दुःखं मुक्त जुड फइ मखु ।

गुम्हसिन बुद्ध, धर्म व सध (विरत्न) या शरणय वनी, अले गुम्हसिनं 'दुःख सत्य', 'दुःख समुदय सत्य', 'दुःख निरोध सत्य' व 'दुःख निरोध जुडगु आर्य अष्टांगिकमार्गसत्य' धयागु प्यगु आर्यसत्ययात प्रज्ञाज्ञानं खंका काड ।

उम्हसियागु धुगु शरण धयागु अतिकं कल्याणकारीगु खः, भयं मुक्तगु शरणमध्ये उत्तमगु शरण खः ।
धुजागुली शरण वन धाःसा तिनि सकतां दुःखं मुक्त जुड ।

उत्तम पुरुषया जन्म जुडगु दुर्तं भः, धुजापिं न्याथायासं नं जन्म जुड मखु, गुगु कुलय धीरम्ह पुरुषया जन्म जुड उगु कुलय सुख वृद्धि जुड ।

बुद्धया प्रादुर्भाव जुडगु सुखकर खः, सद्धर्मया देशना जुडगु सुखकर खः, संधय एकता दडगु सुखकर खः, सकले मिले चले जुया तप यायेगु सुखकर खः ।

पूजा याये बहःम्ह बुद्ध व वसपोलया श्रावकपिं, गुपिं सांसारिक प्रपञ्च (तृष्णा, मान, दृष्टि) छुटे जुड धुंक्पिं, शोक व भय पार तरे जुड धुंक्पिं खः, वसपोलपित पूजा या ।

धुजापिं शोक व परिदेवं मुक्त निर्भय जूपिं पुरुषपित पूजा याना वःगु पुण्यफल थुलि उलि दु धका सुनानं वर्णन याये फइ मखु ।

बुद्ध वर्ग न्वचात ।

मेताभावना सूत

भगवान् धये धया विज्यात, अर्हतं धये कना विज्यात धका जिं न्यागु दु-

"भिक्षुपिं ! गुलि नं भिंगु गति प्राप्त याये फइगु पुण्यक्रियावस्तुत दुगु खः उपिं फुक्क मैत्री चेतोविमुक्ति (चित्तया विमुक्ति) या न्योने फिंखुब्बय् छव्व नं बराबर मज्जु, बरू मैत्री चेतोविमुक्ति हे धुपिं मध्ये दकले अप्पो प्रकाशित जुड, प्रभासित जुड तथा ज्वाला ज्वाला थिइ ।

"भिक्षुपिं ! गये गुलि नं तारागणया सारा प्रकाश दुगु खः व फुक्क चन्द्र किरण (तिमिला) या न्योने फिंखुब्बय् छव्व नं बराबर मज्जु, बरू मिलाजः (चन्द्र किरण) हे धुपिं सिबे अप्पो प्रकाशित जुड, प्रभासित जुड तथा ज्वाला ज्वाला थिइ ।

"भिक्षुपिं ! धये हे गुलि नं भिंगु गति प्राप्त याये फइगु पुण्यक्रियावस्तुत दुगु खः उपिं फुक्क मैत्री चेतोविमुक्तिया न्योने फिंखुब्बय् छव्व नं बराबर मज्जु, बरू मैत्री चेतोविमुक्ति हे धुपिं सिबे अप्पो प्रकाशित जुड, प्रभासित जुड तथा ज्वाला ज्वाला थिइ ।

"भिक्षुपिं ! गथेकि वर्षाया अन्तय शरद ऋतुइ (धिना) निर्मल आकाशय सुपांय दैमखुलिं सूर्य आकाशय फैले जुया सारा अन्धकार समूहयात छिन्न भिन्न याना प्रकाशित जुड, प्रभासित जुड तथा ज्वाला ज्वाला थिना त्वनिगु खः । अथे हे भिक्षुपिं ! गुलि नं भिंगु गति प्राप्त याये फइगु पुण्यक्रियावस्तुत दुगु खः उपिं फुक्क मैत्री चेतोविमुक्तिया न्योने फिंखुब्बय् छव्व नं बराबर मज्जु, बरू मैत्री चेतोविमुक्ति हे धुपिं सिबे अप्पो प्रकाशित जुड, प्रभासित जुड तथा ज्वाला ज्वाला थिइ ।

"भिक्षुपिं ! गथेकि चा प्वचालिं व नसंचालय् (=उयाकालय्) शुकतारा प्रकाशित जुड, प्रभासित जुड, तथा ज्वाला ज्वाला थिइगु खः । भिक्षुपिं ! थुकथं हे सुनानं गुलि नं भिंगु गति प्राप्त याये फइगु पुण्यक्रियावस्तुत दुगु खः उपिं फुक्क मैत्री चेतोविमुक्तिया न्योने फिंखुब्बय् छव्व नं बराबर मज्जु, बरू मैत्री चेतोविमुक्ति हे धुपिं सिबे अप्पो प्रकाशित जुड, प्रभासित जुड तथा ज्वाला ज्वाला थिइगु खः ।" भगवानं ध्व खं कना विज्यात । वन धये धया विज्यातः-

"गुम्ह स्मृतिवान्म्हं अप्रमाण मैत्रीया भावना याइ,
वयाके दुगु संयोजन निवारणयात खंका संयोजन दुबल जुड

यदि व छम्ह सां प्राणीप्रति शुद्ध चित्त मैत्री याःसा पुलि न हे व पुण्यवान् जुइ ।
 अले यदि सकल प्राणीपिं प्रति मननिसे अनुकम्पा यासा फन हे उम्ह आर्य आपालं पुण्य कम्य याइ ।
 हानं गुलि न राजर्षिपिसं प्राणीपिं जाया च्खंगु पृथ्वीयात त्याका दान बिया अश्रवमेध, पुरुषमेध, सम्मापास,
 बाजपेय्य व निरर्गल (=सर्वमेध) यानावन । इमिसं यागु ध्व फुक्क पुण्य मैत्री चित्तया भावना यानाया न्योने
 भिक्षुच्च्युं छ्वन्ति बराबर फल तक नं अनुभव याये मखं ।
 गथेकि तिमिलाया न्योने तारासमूहयें सम्म जुल ।
 गुम्हसिनं स्याइमखु, स्याकेगु ज्या याइमखु, त्याकी मखु, बुकी नं मखु,
 सकल प्राणीपिं प्रति मैत्री याःम्हसिया सुनापं नं वैर दइमखु ।”
 भगवानं ध्व खं नं कना बिज्यात । जिं धये न्यनागु दु ।

खग्गविसाण सुत्त

दक्ख सत्त्व प्राणीपिके काय दुश्चरित्र आदि दण्डयात दिका उपिं सत्त्व प्राणीपिं मध्ये सुं मयाः । काययात नं
 इच्छा मयाः, पासायात गनं इच्छा याइ ? गैडायान न्यकू समान याकचाः हे आचरण यायेमाः ।
 न्याता प्रकारया संसर्गलिसे सम्बन्ध दया च्चपिं व्यक्तिपिके धिसिधाःगु तूष्णा स्नेह दया च्चनी । तूष्णा दुम्ह व्यक्तिया
 न्युं छसिकयं वद्दगु परलोक्य जुद्दगु शोक, परिदेव आदि दुःख जुयाच्चनी । यक्व दोष दया च्खंगु तूष्णा स्नेहया कारणं
 उत्पन्न जुया च्खंगु यथेका च्चनिगुयात स्वया गैडायान न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः विचरण यायेमाः ।
 हितया इच्छा याइगुकथं यथेके बहःपित, वये वनेगु आदि चित्त सुखयात विइ फुपित अनुकम्पा तथा
 फाइदायात हानी याना च्चनी । उपिं व्यक्तिपिनि प्रति प्रतिबद्धा जुया च्खंगु चित्त दया च्चन । यथेका नापं च्चनीगुली
 धुगु भययात खका गैडायान न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः । विचरण यायेमाः ।
 विसालगु पा तन्वनी ये काय म्हाय्य पिनि प्रति कलाः पिनि प्रति तूष्णां अपेक्षा याना च्चनिगु दु व तूष्णा
 नं काय म्हाय्य पिनि प्रति तन्वना च्चनी । पमाः या दधुइ चुले ह्वया तःगु पं चुलीत मध्यसे स्थिर जुया च्चनिधे तुं
 तूष्णा, दृष्टिं तमकथंसे स्थिर जुया च्चनी । गैडायान च्चकू समान याकचा आचरण यायेमाः । विचरण यायेमाः ।
 पशुत जंगल्य खिप तं चिनातःगु मदुसे गुगु धःमं दुगु धास्य गौचर यायेयानितिं वनिधे तुं उकथं हे प्रजा
 दुम्ह व्यक्ति कतपिं लिसे स्वापुं मदुसे थलिसे जक स्वापुं दुगु भावयात अपेक्षा याना तूष्णा, मान, दृष्टिं चिना मतःसे
 वनेमाः । गैडायान न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः ।
 पासापिनिगु दधुइ नं, वास्य नं, स्थान्य नं, वने बलय नं, चारिका यायेबलय नं आमन्त्रण यायेगु जुया
 च्चनी । आमन्त्रण यायेगुली विरक्त जुया लाभ सत्कार यक्व दुपिं व्यक्ति पिसं इच्छा याइगु श्रमणत्वयात धःजक
 स्वापुं दुम्ह व्यक्तिया भावयात अपेक्षा याना गैडायान न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः । विचरण यायेमाः ।
 पासापिनि दधुइ भोजमस्ती याइगु, न्यााइपुकिगु जुया च्चन । कायपिनि प्रति नं तःधंगु प्रेम जुया च्चन ।
 प्रियपिं लिसे बियोग जुया च्चनेगुयात घृणा याना उचितकथं मनं तुनिगुलिं प्रत्येक बोधि ज्ञानयात प्राप्त याना
 गैडायान न्यकू समान आचरण यायेमाः । विचरण यायेमाः ।
 नीचगु उतमगु वस्तुं सन्ट जुया प्यंगु दिशाया इच्छा दुगुकथं सुखपूर्वकं च्चनेगु नं, भयं स्पर्शितं जुद्दगु मदुगु
 नं जुया च्चन । आभ्यात्म व बाह्य भय अन्तरायतत्त भान्ति, वीर्यं आदि सह याये फुम्ह, धारा न्हया शरीर स्तब्ध
 मज्जूम्ह जुया च्चन । गैडायान न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः । विचरण यायेमाः ।
 गुलि प्रव्रभगवानयातपिं, अनं बाहेक छे च्चना च्चपिं गुलिं गृहस्थपिसंघ याये थाक्या च्चन । पर पुत्रपिनि
 प्रति च्च्युता मद्पिं जुया विपरयनायात अभ्यास याना प्रत्येक बोधि ज्ञान यात प्राप्त याना च्चन । गैडायान न्यकू
 समान याकचा आचरण यायेमाः । (विचरण यायेमाः)

गृहस्थी भेषभूषायात दिका गृह बन्धनतयत् त्वाःपला हत्वादले धुंकू कोविलार सिमाधे वीर्य दुम्ह जुइ धका विचाः याइगुकथं अभ्यास याना प्रत्येक बोधि ज्ञानयात प्राप्त याना च्वन । गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः । (विचरण यायेमाः)

परिपक्वगु प्रजा दुम्ह, बालाक विहार याना च्वम्ह, वीर्य दुम्ह, नाप नाप आचरण याना च्वम्ह पासा यात छु जुया प्राप्त जूसा उम्ह पासालिसे लयत्तःगु मन दुम्ह स्मृति दुम्ह जुया आध्यात्म बाध्यकथं दक्व शत्रुभयतयत् सास्ति याना आचरण यायेमाः ।

परिपक्वगु प्रजा दुम्ह, बालाक विहार याना च्वम्ह, वीर्य दुम्ह, नाप नाप आचरण याना च्वम्ह पासायात छु जुया प्राप्त मजूसा जुजुं थः शासन याना च्वनागु राष्ट्रयात त्याग याना याकचा आचरण विचरण याइथेतुं ज्ञान मदुम्ह पासायात त्याग याना गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः । (विचरण यायेमाः)

शील आदि गुण दुम्ह पासा पूर्ण जुइगुयात धात्थे जिमिस प्रशंसा याना च्वना । शील आदि गुणं थः स्वया श्रेष्ठपिं, थःलिसे समानपिं पासापिंत सेवन यायेमाः । बज्यागु स्वभाव दुपिं पासापिंत प्राप्त मजूसा मिध्या आजीविका यात थिइका धर्मपूर्वक प्राप्त जूगु दोष मदुगु भोजन दुम्ह जुया गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः । (विचरण यायेमाः ॥)

लुंकमिया कायं न निपाः ल्लाः तयं न परस्पर थिया च्वंगु बालाक दयेका तःगु लुया ज्वारा ज्वारा थिना च्वंगु, सुदीयात खना धुणा चाया विपश्यनायात आचरण याना प्रत्येक बोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः । विचरण यायेमाः ।

बुकथ राजकुमार जुया च्वम्ह पासालिसे जिगु खं ल्हायेगु नं, व राजकुमार लिसे स्नेह दुगुकथं व्याज मयायेगु नं जुया च्वन । लिपा त्याग मयाइगु कारणं उत्पन्न जुया बये फुगु भययात विचाः याना प्रत्येक बोधि ज्ञानयात प्राप्त याना च्वना । गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः । (विचरण यायेमाः ॥)

विचित्रगु, मधुरगु, मनोरमगु वस्तु कामयसं धी धी स्वभावकथं चित्तयात गुगु कारणं ब्व त्यला च्वन, उगु कारणं कामगुणयं दोषयात खंका विपश्यना अभ्यास याना प्रत्येक बोधिज्ञानयात प्राप्त याना च्वन । गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः । विचरण यायेमाः ।

अकशल भाग दया च्वंगु भयत नं, क्लेश धयागु धाः पाः त नं, उपद्रवत नं, क्लेश धयागु रोग नं, राग आदि वाण नं, बुकथं दक्व भयत दया च्वनं । कामगुणयं धुगु भययात खना, विपश्यना यात अभ्यास याना प्रत्येक बोधिज्ञानयात प्राप्त याना च्वन । गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः । (विचरण यायेमाः ॥)

आध्यात्म बाध्य उत्पन्न जुया च्वंगु ख्वाडागु, पूइगु, पित्वाइगु, प्वाःचाइगु, फय् क्वाइगु, पति वाउभुजिं, सर्प, है आदि दक्वयात बालाक न्ह्या क्वत्त्या विपश्यनायात अभ्यास याइगुलिं प्रत्येक बोधि ज्ञानयात प्राप्त याना च्वन । गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः । (विचरण यायेमाः ॥)

बालाक दया च्वंगु स्कन्धरूपी ई दुम्ह, पदम पलेस्वां समानगु शरीर दुम्ह, बलशक्तिं आदि विशालम्ह किसि किसित्तु पुचःयात त्याग याना न्ह्याइपुका इच्छा अनुसार च्वना जंगलयं गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण विचरण याइथेतुं बालाक दया च्वंगु अशोध्य शील आदि गुण दुम्ह, पदम पलेस्वां समानगु शरीर दुम्ह, काय समाचार आदि विशालम्ह किसि समानम्ह आर्य पुद्गल गणयात तोता धात्थेगु ध्यान सुख आदि विहार याना जंगलयं गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः । विचरण यायेमाः ।

गण, पुचलयं न्ह्याइपु ताःम्ह व्यक्तियाके लौकिक समापतियात गुगु कारणं खना च्वनी, उगु कारणं खना च्वनिगुसा कारणं मखु । बुकथं आदित्यबन्धु जुया च्वम्ह तथागतया बचनयात परीक्षा याना गण, पुचः यात हटे याना उचितकथं मन तुना प्रत्येक बोधि ज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः । (विचरण यायेमाः ॥)

मिध्यादृष्टितयत् पुला वना अपाययं कुतु वनी मुखगु च्वयं यागु मार्गयं हे निगु भवं नियाम भावयं न्यना च्वन । च्वययागु मार्गयात प्राप्त याना प्रत्येक बोधि ज्ञानयात प्राप्त याना च्वन । कतपिसं सिइके बहः मज्जुगु सत्य ज्ञान दया गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः । (विचरण यायेमाः ॥)

आहार्य चञ्चल जुडगुलिं रहित जुया च्वन । भोजनय् चकित जुडकीगुलिं रहित जुयाच्वन । साःगु सवाःयात लोभं लनेमास्ते वःगुलिं रहित जुया च्वन । म्रक्ष रहित जुया च्वन । राग आदिं फाकूगुयात, मोहयात सिला छवये धुंकल । दक्व लोक्य तृष्णा रहित जुया गैडायान्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः । विचरण यायेमाः ।

फिक्ता प्रकारया मिथ्यादृष्टि दुम्ह जुया नीचम्ह, चकित अनर्थ न्यने सःम्ह, काय दुश्चरित्र आदि विषमय् दुहां वम्ह पासायात तोतेमाः । धुकथं मिथ्यादृष्टि कुशल भावनाय् प्रमादीम्ह पासायात वःस्वयं सेवन याये मज्यू । गैडायान्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः । विचरण यायेमाः ।

यक्व बहुश्रुतं दुम्ह, धर्मदण्डा जुया च्वम्ह, भिंगु कायकर्म आदिं सम्पूर्णं जुया विपुलम्ह, प्रतिभान दुम्ह मित्रयात संगत यायेमाः । फाडदातय्त सिद्धका शङ्गायात हटे यायेमाः । याये धुनागु दक्व कृत्य दुम्ह जुया गैडायान्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः । वितरण यायेमाः ।

मोजमजा यायेगु कामगुणय् न्यायाडपुकेगु यात नं, लोक्य काम सुख यात नं च्वध्यंकथं मकासे अपेक्षा मयासे विभूषित जुडगु धयागु न्यायाडपुकेगुलिं अलग्र जुया सत्यवादी जुया गैडायान्यकू समानं आचरण यायेमाः । विचरण यायेमाः ।

काययात नं कलाःयात नं बौयात नं मायात नं नेता प्रकारया धनत नं, नेता प्रकार वा, प्यम्ह बन्धुतय्त नं गुगु परिमाणं दया च्वंगु कामय्त त्याग याना गैडायान्यकू समानं आचरण यायेमाः । वितरण यायेमाः ।

ध्व परिभोग यायं बहःगु काम सत्त्वपिनि प्यपुनिगु थाय् जुया च्वन । धुगु कामगुणय् सुख भाव कम जुया च्वन । धुगु कामगुणय् सवाः काये बहःगु कम जुया च्वन । दुःख यक्व जुयाच्वन । ध्व कामगुण भौ समान जुया च्वन । धुकथं सिद्धका प्रज्ञा दुम्ह व्यक्तिं दक्व कामगुणतय्त त्याग याना गैडायान्यकू समानं आचरण यायेमाः । विचरण यायेमाः ।

लक्षय् च्वम्ह न्या जाल ह्वः खना वनीथे सयोजनयत्त त्वं मदयेक स्यका मि छवयेके धुनागुयात हानं छवयेकथं क्लेश धयागु मि छवया च्वनिगु कामगुणय् हानं लिहां विमज्याःसे गैडायान्यकू समानं आचरण यायेमाः । विचरण यायेमाः ।

क्वय् स्वःछुगु मिखा दुम्ह जुया तृति चञ्चल मजूम्ह जुया बिचाः याना तःगु इन्द्रियत दुम्ह जुया, रक्षा याना तःगु चित्त दुम्ह जुया, रागं मयाः म्ह जुया द्वेष पुना मच्चम्ह जुया याकचा गैडायान्यकू समानं आचरण यायेमाः । विचरण यायेमाः ।

गृहस्थीयागु भेषभूषायात त्याग याना बालाक त्वः पुयातःगु हः दुगु पारिछत्तक सिमायेंतुं छे पि हां वया काषायवस्त्र धारण याना याकचा गैडायान्यकू समानं आचरण यायेमाः । विचरण यायेमाः ।

पाउंगु चाकूगु आदि रसय् प्यपुनिगु मयासे चञ्चल जुया च्वनिगु तृष्णा मदुम्ह जुया थः शत्रु जुया च्वम्ह क्लेशयात पोषण यायेगु मदुम्ह जुया छे खा पित्तं भिक्षा बनिम्ह जुया जुजु आदि उगु उगु कुल्यक्लेशं चिना मतःगु चित्त दुम्ह जुया गैडायान्यकू समानं आचरण यायेमाः । वितरण यायेमाः ।

चित्तयात पना बिड फुगु पञ्चनीवरणतय्त हटेयाना दक्व चित्तयात सास्ति याये सःगु अभिञ्जा आदितय्त विपश्यना मार्गं मिथ्यादृष्टियात आस्रय मकासे तृष्णारूपी दोषयात त्वाःथला प्रत्येक बोधिं ज्ञानयात प्राप्त याना गैडायान्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः । वितरण यायेमाः ।

सुखयात नं दुःखयात नं ध्यानया न्योने उपचारय् हे वास्ता किस्ता मतःसे सौमनस्ययात नं दौर्मनस्ययात नं ध्यानया न्योने उपचारय् हे वास्ता किस्ता मयाःसे विशुद्धगु चतुर्थध्यान उपेक्षयात चतुर्थध्यान समथयात प्राप्त याना प्रत्येक बोधिं ज्ञानयात प्राप्त याना गैडायान्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः । वितरण यायेमाः ।

निर्वाणरूपी परम फलय् ध्यंकेत अभ्यास याना तःगु वीर्य दुम्ह, लिज्यां विमज्याःगु चित्त दुम्ह, अल्की जुडगु मदुम्ह, क्वातूगु वीर्य दुम्ह, मार्ग क्षणय् कायबल ज्ञान बलं पूर्णम्ह जुया प्रत्येक बोधिं ज्ञानयात प्राप्त याना गैडायान्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः । वितरण यायेमाः ।

याकचा शान्तगु थासय् च्वनेगुयात नं ध्यान समापतियात नं त्याग मयासे विपश्यनाया आरम्भण जुया च्वंगु धर्मय् न्यावलं लोकोत्तर धर्मलिसे अनुकूलगु विपश्यना आचरणयात आचरणयाना भवय्, दोषयात पराभरं याना प्रत्येक बोधिं ज्ञानयात प्राप्त याना गैडायान्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः । वितरण यायेमाः ।

तृष्णाया क्षय जुया च्वंगु निर्वाणयात आशा याना अप्रमादी जुया ध्वार मजुसे श्रुत दुम्ह जुया स्मृति दुम्ह जुया छुटे याये धुकूगु धर्म दुम्ह जुया सम्मत्तनियामय् ध्यम्ह सम्यक् प्रधान वीर्य पूर्णम्ह जुया प्रत्येक बोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यक् समान याकचा आचरण यायेमाः । वितरण यायेमाः ।

पालिया कारण धारा मन्हुम्ह सिंहयें तु तृष्णा आदि धारा न्हुइगु मद्दु । जालय् तमक्यगु फय्पें स्कन्ध आदि तक्यनिगु मद्दु । लखं प्य मपुंगु पचयेलोभं प्यमपुम्ह जुया प्रत्येक बोधि ज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यक् समान याकचा आचरण यायेमाः । वितरण यायेमाः ।

धवारूपी बल दुम्ह, पशुतय् जुजु जुया च्वम्ह सिंह पशुतय्त सास्ति याना जुया, शक्तिं स्वःत्यला जुया प्रत्यन्त थाययात सेवा याना च्वनीयें तु प्रजा धयागु धावा रूपी बल दुम्ह सिंह समानम्ह जुजुं त्रिभूमक धर्मरूपी पशुतय्त प्रजा स्मृति, वीर्य रूपी बल सास्ति याना जुया, प्रजा बल गुण बल सास्ति याना जुया प्रत्यन्त जुया च्वंगु शयनासनयात सेवन याना च्वनी । गैडाया न्यक् समान याकचा आचरण यायेमाः । वितरण याना च्वनी ।

गुबले मैत्री धयागु विमुक्तियात नं, गुबले उपेक्षा धयागु विमुक्तियात नं, गुबले करुणा धयागु विमुक्तियात नं, गुबले मुदिता धयागु विमुक्तियात नं सेवन याना दक्ख सन्नबलोकलसे विपरीत मजुसे प्रत्येक बोधि ज्ञानयात प्राप्त याना याकचा गैडाया न्यक् समान आचरण यायेमाः । वितरण यायेमाः ।

रागयात नं द्वेषयात नं मोहयात नं त्याग याना संयोजन तय्त स्वका जीवन फुना वनीगुली तृष्णा धारा न्हुइगु मदुम्ह जुया याकचा गैडाया न्यक् समान आचरण यायेमाः । वितरण यायेमाः ।

थःगु कित फलरूपी कारण दुम्ह जुया शरीरं नं शरण वना च्वन, सेवन याना च्वन । थःगु फल प्राप्त जुइगु धयागु कारण मदुपि मित्रपिं आः दुर्लभपिं जुया च्वन । आः मनुष्यपिं थःगु फलयात जक खनिगु प्रजा दुपि जुया च्वन । अशुद्दगु कार्यकर्म आदि दया च्वन । उपिं व्यक्तिपिं पाखें दिक्क चाःपिं जुया विपश्यनायात अभ्यास याइगुकथं प्रत्येक बोधि ज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यक् समान याकचा आचरण यायेमाः । वितरण यायेमाः ।

खण्णविसाणसुतं क्वचाल ।

कसिभारद्वाज सुत्त

धये जिं न्यना । छगु समयय् भगवान् मग्घ (देश) या दक्षिणागिरी एकनाल धयागु ब्राह्मण गामय् विहार याना बिज्याना च्वन । उगु इलय् कसिभारद्वाज ब्राह्मणया वापिइगु इलय् न्यासःगु हलं जोतय् याना च्वन । अनलि, भगवान् बान्हिन्यय् (पूर्वाह्न समयय्) चीवरं पुना पात्र चीवर धारण याना गन कसिभारद्वाजया बुज्या याना च्वांधाय् दु अन विज्यात ।

उगु इलय् अन कसिभारद्वाज ब्राह्मणया ज्यामीतय्त नकेगु ज्या याना च्वंगु खः । अनलि, भगवान् गन नकेगु ज्या जुया च्वंगु खः अन विज्यात । विज्याना छखे लिक्क दना विज्यात । अनलि, कसिभारद्वाज ब्राह्मण भगवान् यात भिक्षाया निति दना बिज्याना च्वम्ह खन । खना भगवान् यात थये धाल -

“श्रमण र जि जोते नं याना (बुं पाला), पि नं पिना, जोते यायेगु, पिइगु याना नया (जीविका याना) । श्रमण र छं नं जोते यायेगु ज्या या, पिइगु ज्या या, जोते यायेगु पिइगु याना न ।”

(भगवान् -) “ ब्राह्मण ! जि जोते नं याना, पिइगु नं याना, जोते यायेगु, पीगु याना नया ।”

जिमिसं जा छलपोल गौतमयाके जुवा (युग) मखं, न नइल (हलो वा हरिस) हे खना, न फाली व हल हे खना, हान नं कधि (पाचन) खना न त गोरु (साद्धर) हे खना अथेनं छलपोल गौतमं थये धया बिज्याना च्वन - “ ब्राह्मण ! जि जोते नं याना, पि नं पिना, जोते यायेगु, पिइगु याना नया ।”

अनलि, कसिभारद्वाज ब्राह्मण भगवान् यात गाथाद्वारा थये धाल -

“छलपोलं थःत कृषक घका धया बिज्यात,
किन्तु मखना छलपोलयाके बुज्याःया लवः कवः

उकिं कृषक जुया विज्याम्हसिके न्यना च्वना -
गुकर्षं छलपोलं कृषिकर्मं यात धका सिद्धकेगु ?"

(भगवान् -)

"पुसा श्रद्धा ख, जिगु लः (वृष्टि) तप खः
जिगु युगनइल (जुवा व हलो) प्रजा
जिगु ईसा (हरिस) लज्जा खः
जिगु बन्धन चित्त खः, स्मृति जिगु हल व कथि खः ।"
"कायसंयम, वचनसंयम, आहारसंयम जुया
सत्यद्वारा असत्य (घोय्) पुना
अनलि, सुन्दर निर्वाणद्वारा प्रमुक्त जुये (ज्याः सिधय्के) ।"

"जिगु वीर्य हे धुरवहन याद्विपिं ब्रह्मं (पुसात) खः
गुपिसं योगक्षेम (निर्वाण) पाखे यंकी ।
उगु दिशापाखे यंकी गुगु दिशापाखे ध्यनेवं
हानं तिहाँ वये म्वाल, गुगु दिशाय् शोकं नं म्हु ।"
"धुजागु बुज्याय् बालि लगे यायेवं अमृतफल प्राप्त जुइ ।
धुजागु बुं ज्या याद्विपिं
न्त्याम्हं नं सकतां दुखं मुक्त जुया वनी ।"

अनलि, कसिभारद्वाज ब्राह्मणं छपाः तपाःगु लुंयागु देमाय् खीर (पायस) ताना भगवान्‌या न्त्योने यंका घघे
धाल - छलपोल गौतम खीर भपा विज्याहँ, छलपोल कृषक जुया विज्या, छलपोल गौतम अमृत फलदायी बुज्या
याना विज्याः ।

(भगवान् -)

"धर्मोपदेश न्यंका वःगु भोजन भगवान्‌यात स्वीकार्य मजु,
हे ब्राह्मण ! ज्ञानिपिनिगु ध्व धर्म मखु,
धर्मोपदेश न्यंका दइगुयात बुद्धं स्वीकार याइ मखु,
ब्राह्मण ! धर्म दया च्वंतले ध्व खा नागु जुया च्वनी ।"
"केवली, महर्षी, क्षीणाधव, निःशंकीयात
मेगु हे अन्न (आहार) पानद्वारा उपस्थान या,
पुण्य कमाये याद्विपिनि नितिं ध्व बुंधे खः ।"

"भो गौतम ! अथे जूसा ध्व हव्यशेष (खीर) सुयात विइले ?"

"ब्राह्मण ! तथागतं वा तथागत-श्रावकपिसं बाहेक देवलोक सहित मारलोक सहित, ब्रह्मलोक सहित प्रजा
तथा देवसहित मनुष्यपिं मध्ये ध्व हव्यशेष (खीर) नया पचे याये फुपिं जिं सुं मखना । ब्राह्मण ! उकिं हे उगु
पायस वाजागु घाय् मद्दुगु धासय् तथा ब्यु अथना प्राणी मद्दुगु लखय् चुइक छवल ।"

अनलि, कसिभारद्वाज ब्राह्मणं उगु हव्यशेष प्राणी मद्दुगु लखय् चुइक छवल । अनलि उगु पायस लखय्
लायेसायं उकिं चिचिट, चिट चिट सः वया कुं व हाःदना वन । गथेकि न्हिचिं निभालं क्वाःगु कू लखय् तयेवले
चिचिट चिट चिट याना सः पिहाँ वइगु खः, अथे हे उगु हव्यशेष (खीर, पायस) लखय् तवले हाः न दना पिहाँ
वन ।

अनलि, कसिभारद्वाज ब्राह्मणं सविन्न जुया, रोमाञ्चित जुया गन भगवान् विज्याना च्वंगु दु अन वन । वना
भगवान्‌या चरण कमलय् (पालिइ) भोसुना विन्ति यात - "धन्य खः, भो गौतम ! धन्य खः, भो गौतम ! भो गौतम !
॥ गथे भोपुइका तःगुयात थपुइका 'पूर्ववत्' ।"

कसिभारद्वाज ब्राह्मणं भगवान्पायाय प्रब्रज्या प्राप्त यात' आयुष्मान् कसि भारद्वाज मेपिथं अर्हन्त जुया विज्यात ।

आमगन्ध सुत्त

तिष्य तपस्वी :- धर्मपूर्वक प्राप्त जुगु साव चिगुलक (खगु प्रकारया वा) चीनक, वाजचा, तरकारी, कन्दमूल तथा लहराय सद्गु फल नैम्ह सन्त पुरुषं लोभं वा अलोभं असत्य खं ल्लाइ मखु ।

काश्यप बुद्ध :- मेपिसं भ्यगु सभंगु जाकियागु स्वादिष्ट भोजन ग्रहण याइम्हं "आमगन्ध" या सेवन याइ ।
ब्रह्मबन्धु ! छिपिसं भंगया ला सहित भिगु जाकियागु अन्न कयाच्चन । अये नं छिपिसं "आमगन्ध" जिमिसं त्यागयाना च्चना धाइ । कश्यप ! जिं छिपिके न्येने किं छिपिसं "आमगन्ध" छुकियात धया विज्याना ।

काश्यप बुद्ध :- जीवहिंसा यायेगु, पालेगु, कुनेगु, खीगु, फूठखं ल्तायेगु, धोका बीगु, ठगे यायेगु, ख्यले मदगु अध्ययन यायेगु, व्यभिचार यायेगु- ध्व फुक्क आमगन्ध खः न किं ला आहार नयगु ।

गुपिं मनुष्यपि विषय भोगे संयम याइमखु, रसस्वादे तिप्त जी, पापी जी हानं विषय, बेकोगु नास्तिक दृष्टिम्ह जी - ध्व खः आमगन्ध न किं ला नयगु ।

गुम्ह कडा, ग्यानागु, चुक्लि याइम्ह, द्रोही, निर्दही, अभिमानी तथा अदानशीन जी हानं स्वैतं छुं बीमखु - ध्व खः "आमगन्ध" न किं ला नयगु ।

क्रोध, मद, धम्भ विरोध, माया, इष्यां, आत्म प्रशंसा, मानातिमान व मभिपिगु सद्गत - ध्व खः आमगन्ध न किं ला नयगु ।

गुम्ह पापी, त्यासा मपुलीम्ह, चुक्लि याइम्ह, कपट, डोगी, नराधम, मभिगु ज्या याइम्ह ध्व खः आमगन्ध न किं ला नयगु ।

गुम्ह मनुखं प्राणीपिगु प्रति संयम याइमखु, करपिगु बस्तु कया उभित हैरान यायेगुली तगे जुया च्चनी, हानं दुराचारी, क्रूर, कठोर तथा अदानशीन जी, ध्व खः आमगन्ध न किं ला नयगु ।

गुम्ह मनु लालच वा विरोध भाव हिंसा यायेगुली तयार जुया च्चनी, उम्ह परलोक अन्धकारे लाःवनी हानं छुद्योतं ब्वेचुकइक नरके कुतुंबनी - ध्व खः आमगन्ध न किं ला नयगु ।

न ला न्या मनयगु, न नांगां च्चनेगु, न मूण्डन यायेगु, न जटा धारणा यायेगु, न धूलं वुलेगु, न छाःगु मृग चर्म पुनेगु, न अग्नि परिचर्यां, न अमरत्वयां आकाक्षां अनेक प्रकारया तप यायेगु, न मन्त्रपाठ यायेगु, न हवन यायेगु, न यज्ञ यायेगु, हानं न श्रुतया उपशोवन यायेगुलिं हे संशय युक्तम्ह मनुष्याय शूद्र यायेफै ।

गुम्हसिनं इन्द्रिययात बशे कयाः विभगवानयातेन्द्रिय जी, हानं गुम्हसं धर्म स्थित जुया ऋजुता व मृदुताय रत जुया, तृष्णा अलग जुया फुक्क दुःख नाश याइ व रूप तथा शब्दे आसक्त जीमखु ।

धुगु खंयात भगवानं बारंबार धैविज्यात, हानं वेद पारङ्गत ब्राह्मणं धुकियात ध्वीका काल । तृष्णारहित, अनासक्त व अनुसरण यायेगुली दुष्करम्ह मुनि बालागु गाथां ध्व खं प्रकट याना विज्यात ।

तृष्णारहित, सर्वदुःख निवारक बुद्धया सदुपदेशयात न्यना ब्राह्मणं नप्रभाव वसपोलयात वन्दन याना अ न हे प्रब्रज्याया याचना यात ।

आमगन्ध सुत्त ख्यथात ।

काम सुत्त

यदि कामनाया इच्छा यादपिनि उगु इच्छा पूर्ण जुल धाःसा उम्ह मनूया चित्त अवश्य प्रसन्न जुइ ।
यदि तृष्णा बशे बंम्ह इच्छा याइम्ह मनुष्यया उगु कामना नष्ट जुल धाःसा तीरं कःम्ह मनुष्यधे दुःखी
जुइ ।

गथे सर्पयात न्दवी धका तृति बचे याइगु खः अथे हे गुम्हसें काम विषय त्याग याइ उम्ह स्मृतिमानम्हं ध्व
संसारे तृष्णा विजय याइ ।

गुम्ह मनुष्य वुं, बस्तु, लुं, सा, सल, दास, स्त्री, बन्धु इत्यादि अनेक काम सुखया लालच याइम्ह जुइ,
उम्हसित वासनां कोयली, हानं बाधां दुःख जी । उबले लखे तज्यागु दुंगाये उम्ह दुःखे लाई ।

उकिया निमित्तं मनुष्यधिं सदानं स्मृतिमान जुया कामयात त्याग यायेमाः । उकियात त्याग याना जायाच्वंगु
दुंगायात खालि याना भव सागर तरे या ।

काम सुत्त क्वचाल ।

अजित माणवकया प्रश्न

सत्त्वलोकयात गुगु धर्मं त्वःपुयातल ?

सत्त्वलोक गुगु धर्मयाना प्रकट मजू ?

गुगु धर्मं सत्त्वलोकयात लेपन याना तल धका धया विज्याना ?

गुगु धर्मयात सत्त्वलोकया तःधगु भय धया विज्याना ?

धका युक्क आयुष्मान् अजितं न्यन ।

अजित ब्राह्मण ! अविद्या सत्त्वलोकयात त्वःपुया तल ।

मात्सर्यं व प्रमादं याना सत्त्वलोक प्रकट मजू ।

तृष्णां सत्त्वलोकयात लेपन याना तल धका धया च्वना ।

जाति आदि दुःखयात सत्त्वलोकया तःधगु भय धया च्वना धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया विज्यात ।

दक्क आयतनय् तृष्णा आदि स्रोत वाःवना च्वन ।

तृष्णा आदि स्रोतयात पने फुगु धर्मं छु खः ?

तृष्णा आदि स्रोतयात संवर याये फुगु धर्मयात आज्ञा जुया विज्याहं ।

गुगु धर्मं तृष्णा आदि स्रोत बन्द जुइ ? धका आयुष्मान् अजितं न्यन ।

अजित ! सत्त्वलोकय् गुगु तृष्णा आदि स्रोत वाःवना च्वंगु दु । उगु स्रोतयात स्मृति पने फु । स्मृति संवर
याये फु धका धया च्वना । प्रज्ञा ध्व तृष्णा आदि स्रोत बन्द जुइ धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया विज्यात ।

भगवान् शास्ता ! प्रज्ञा, स्मृति नामरूप धयागु दु । ध्व प्रज्ञा, स्मृति, नामरूपत गुगु स्वभाव धर्मय् ल्या पुत्यं
मदयेक मदया बनी ? जिं न्यना च्वनाम्हं छलपोलं ध्व प्रज्ञा, स्मृति, नामरूपत मदया बनीगु स्वभाव धर्मयात आज्ञा
जुया विज्याहं धका आयुष्मान् अजितं न्यन ।

अजित ! गुगु न्यसः छं न्यन । छंगु ध्व न्यसःयात जिं लिसः बिइ । गुगु निर्वाणय् नाम व रूप धर्मं ल्यं
पुत्यं मदयेक मदया बनी, उगु निर्वाणय् विज्ञान मदया बनिगुलिं याना ध्व प्रज्ञा, स्मृति, नामरूपत मदया बनी ।

भगवान् शास्ता ! गुपि व्यक्तिपि संस्कृत धर्मं दुपि जुया च्वन । गुपि व्यक्तिपि स्वंगू शिक्षायात सयेकाव च्वनिपि खः, धुगु लोकय् यक्व सत्त्व प्राणीपिं दु, इपिं शैक्ष्य अशैक्ष्य पुद्गलपिनि आचरणयात न्यना च्वनाम्ह भगवानयात प्रजावानम्ह छलपोलं आज्ञा जुया विज्याहं ।

वस्तुकाम, भ्लेशकामय् आसक्त जुइ मज्जू । चित्त यच्चुसे च्वपिं जुइमा । फक्क धर्मय् दक्कम्ह जुया स्मृति दुम्ह जुया सत्कायदृष्टि आदियात मदयेका छवये धुकूगुलिं भिक्षुत्वय् ध्यना प्यंगू इयांपथय् च्वनेमा ।

अजित माणवक प्रश्न न्वचान ।

तिस्समेत्तेय्यं भाणवकया प्रश्न

धुगु लोकय् गुम्ह व्यक्ति सन्तुष्ट जू ? सुयाके तृष्णा, दृष्टि आदिं चचलता दइ मखु ? सु व्यक्ति निगू भागयात विशेष ज्ञान सिद्धका दधुइ च्वंगू आचरणय् प्रजां बुलामच्चं ? सुयात महापुरुष धाइ ? सुनां धुगु लोकय् तृष्णायात पुला वने धुकल ? धका आयुष्मान् तिस्समेत्तेय्यं न्यन ।

मेत्तेय्यं ब्राह्मण ! कामगुणयागू कारणं याना मार्गं धयागू ब्रह्मचर्यं दुम्ह जुल । उम्ह भिक्षु सन्तोष ताये मःह जुइगु जुल । तृष्णारहित जूम्ह स्मृति दुम्ह सदां प्रत्यवेक्षण याना ब्रह्मं शान्त जुइ धुकूम्ह भिक्षुयाके तृष्णा, दृष्टि आदि चचलता दइ मखु ।

उम्ह व्यक्ति निगू भागयात विशेष ज्ञानं सिद्धका दधुइ च्वंगू आचरणय् प्रजां बुलामच्चं । उम्ह व्यक्तियात महापुरुष धका धाइ । उम्ह व्यक्ति धुगु लोकय् तृष्णायात पुलावने धुकल धका भगवान् बुद्ध लिसः विद्या विज्यात ।

निगू तिस्समेत्तेय्यं भाणवकया प्रश्न न्वचान ।

पुण्णक भाणवकया प्रश्न

तृष्णां रहित जुया विज्याये धुकूम्ह अकुशलमूल आदि खंका विज्याये धुकूम्ह भगवान् बुद्धयाथाय् प्रश्न न्यने मास्ते वःगुलिं वया च्वना । ऋषिपिं मनुष्यपिं क्षेत्रीपिं ब्राह्मणपिसं छुकियात आख्य कया धुगु लोकय् देवतापिनि नितिं यक्व यज याना च्वन ? भगवान् शास्ता ! युकिया खं न्यना च्वना । छलपोलं आज्ञा जुया विज्याहं धका आयुष्मान् पुण्णक ब्राह्मणं विन्ति यात ।

पुण्णक ब्राह्मण ! धुपिं सकलं ऋषिपिं मनुष्यपिं क्षेत्रीपिं ब्राह्मणपिसं रूपारम्भण आदि इच्छा याना धुगु लोकय् नितिं यक्व यज याना च्वन । मनुष्यभाव आदियात इच्छा याना जरादुःखय् निश्चित जुया यज याना च्वन धका भगवान् बुद्ध लिसः विद्या विज्यात ।

धुपिं सकलं ऋषिपिं मनुष्यपिं क्षेत्रीपिं ब्राह्मणपिसं धुगु लोकय् देवतापिनि नितिं यक्व यज याना च्वन । भगवान् शास्ता ! यजय् अप्रमादी जुया च्वपिं इपिं व्यक्तिपिसं जाति व जरायात पुलावने धुकल धका गुकयं न्यने नं ? भगवान् शास्ता ! युकिया खा न्यना च्वना । छलपोलं आज्ञा जुया विज्याहं धका आयुष्मान् पुण्णकं विन्ति यात ।

पुण्णक ! गुपिं व्यक्तिपिसं रूपारम्भण आदि इच्छा याना च्वनी, यजयात प्रशंसा याना च्वनी, रूपारम्भण आदि आशा याना खं ल्हानाच्वनी । त्याग यानाच्वनी । रूपारम्भण आदि प्राप्त यायेगु हेतुं कामगुणया इच्छा याना हानं हानं खं ल्हाना च्वनी । यज यायेगुली उद्योग याइपिं धुपिं व्यक्तिपिसं भवरागय् आसक्त जुया जाति, जरायात पुलावने फइमखु धका बुद्ध लिसः विद्या विज्यात ।

भगवान् शास्ता ! यज्ञ यायेगुली उद्योग याद्विपि व्यक्तिपिसं यज्ञ याना जाति जरायात पुला वने मफुसा मनुष्यलोक देवलोकेय् सुनां गुकथं जाति जरायात पुला वने फइ ? भगवान् शास्ता ! बुकिया खं न्यना च्वना । छलपोलं भगवानयात आज्ञा जुया विज्याहुं धका आयुष्मान् पुण्णकं विन्ति यात ।

पुण्णक ! सत्त्वलोकेय् थगु आत्मभाव व मेपिनिगु आत्मभाव धयागु पर ओरतयत् ज्ञानं प्रत्यवेक्षण याना गुम्ह व्यक्तिया छुं छागु लोकय् नं तृष्णा आदि चंचलता जुइगु मदु । क्लेश शान्त जुइ धुकूम्ह, क्लेशरूपी कुं भगःम्ह, दुःख मदये धुकूम्ह, तृष्णा मदये धुकूम्ह उम्ह अरहन्त पुद्गलं जाति, जरायात पुलावने धुंक्ल धका जि (बुद्धं) कना च्वना ।

स्वगुण पुण्णक माणवकया प्रश्न बबचाल ।

मेत्तगु माणवकया प्रश्न

भगवान् शास्ता ! छलपोलयात जिं अरहन्त धका, भाविता याःये धुकूम्ह धका बिचाः याना च्वना । लोकय् यक्व प्रकारया दुःख दु । धुपि दुःखत गन उत्पन्न जुया वल ? छलपोलयाके व दुःख उत्पन्न जुइगुया खं न्यना च्वना । भगवानयात आज्ञा जुया विज्याहुं धका आयुष्मान् मेत्तगु माणवकं विन्ति यात ।

मेत्तगु ! धात्थे छं जिके दुःख उत्पत्तिया छं न्यना च्वन । जिं सिद्धकातयाथे तुं छंत कने त्यना । लोकय् धी थीकथया दुःख दु । धुपि दुःख भवय आसक्त जुइगु उपधि धयागु कारणं याना उत्पन्न जुइगु खः ।

गुम्ह व्यक्तिं धात्थे दुःखया कारणं जुया च्वंगु उपधियात मसिया उपधि दयेका च्वनी । मन्दबुद्धि दुम्ह व्यक्तिं हानं हानं जाति आदि दुःखय लाःवनी । उकि संस्कारधर्मयत् सिद्धका दुःखया मूल कारणयात भाविता याइम्ह व्यक्तिं उपधि दयेकी मखु धका लिसः विद्या विज्यात ।

गुकियात जिमिसं न्यना च्वना । उकियात छलपोल लिसः विद्या विज्यात । मेगु छागु न्दयसः नं न्यने त्यना । लिसः विद्या विज्याहुं । पण्डितपिसं गुकथं ओघयात पार याइ ? जाति, जरा, शोक, परिदेवयात पार याइ ? भगवान् शास्ता ! प्रार्थना याना च्वना । छलपोलं धगु धर्मयात सिद्धका विज्याकथं भगवानयात प्रष्ट याना विज्याहुं धका आयुष्मान् मेत्तगु विन्ति यात ।

मेत्तगु ! छंत निर्वाणय् थ्यनिगु धर्म कने त्यना । धुगु लोकय् थःम्ह प्रत्यक्ष खंके बहःगु धर्मयात सिद्धका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्तिं लोकय् आसक्त जुइगु तृष्णायात पुला वने फइ धका लिसः विद्या विज्यात ।

भगवान् ! गगु धर्मयात सिद्धका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्तिं लोकय् आसक्त जुइगु तृष्णायात पुला वने फइ, उत्तमगु उगु धर्मप्रति जि तःसकं लयताया च्वना ।

मेत्तगु ! छं फुकक धर्मयात बालाक स्यू । धुगु अतीत, अनागत, वर्तमानय् तृष्णा, दृष्टि व विज्ञानयात हटे याना कर्मभव व उपपत्तिभव धयागु निगू भवय दिना च्वने मज्यू ।

धुकथं त्रिहार याना च्वंम्ह स्मृति पूर्णं जुया अप्रमादी जुया आचरण याना च्वंम्ह भिक्षुं तृष्णा व दृष्टि आसक्त जुया च्वनिगुयात तोता धुगु हे लोकय् जाति, जरा, शोक, परिदेवयात सिद्धका दुःखयात तोता छवयेमाः ।

भो गौतम ! छलपोलयागु वचन न्यना तःसकं लयताया च्वना । छलपोलं निर्वाणयात बालाक आज्ञा जुया विज्यात । छलपोलं धात्थे दुःखयात त्याग याना विज्यात । सत्त्व प्राणीपित सिद्धके विइ फुगुकथं छलपोलं युगु धर्मयात सिद्धका विज्याः ।

छलपोलं जक दुःखयात त्याग याना विज्यागु मखु । मुनि जुया विज्याम्ह भगवान् शास्ता ! धुपि व्यक्तिपित छलपोलं दिपा मदयेक अनुशासन याना विज्यातहुं उपि व्यक्तिपिसं नं दुःखयात त्याग यायेधुंक्ल मखुला ? उकिं छलपोलया तिककस बया बन्दना याना च्वना । छलपोलं भगवानयात दिपा मदयेक अनुशासन याना विज्याहुं ।

मेतगु ! गुढ् व्यक्तियात मभिगु ज्या अलग् याना छवये धुकुगुलिं ब्राह्मण धका, प्यंगु मार्गज्ञानयात सिद्धका काये धुकुगुलिं वेदगु धका, राग आदि किञ्चन मदु धका, कामभवय् आसक्त मजू धका सिद्धका कायेमाः, उढ् व्यक्तिं घात्थे ओघयात पार याये धुंकी, निर्वाणय् प्यने धुकुढ् जुद्ध, कं मदुढ् जुद्ध, शङ्गा रहितढ् जुद्ध ।

मेतगु ! गुढ् व्यक्तिं धुगु शासनय् सिद्धकेवहःगु प्यंगु मार्गज्ञान यात सिद्धका काये धुकल, उढ् व्यक्तिं जन्म जन्मय् आसक्त जुद्धगुयात त्याग याता तुष्णारहित जुद्ध, दुःखरहित जुद्ध, आशारहित जुद्ध, उढ् व्यक्तिं जाति जरायात पुलावने धुकल धका जिं (बुद्धं) कनाचचना ।

प्यंगु मेतगु माणवकया प्रश्न स्वचाल ।

धोतकमाणवकया प्रश्न

भगवान् शास्ता ! छलपोलयाके न्यना चचना । जिगु ध्व न्यसया लिसः बिया विज्याहुं । उत्तमगु धर्मयात मालेगु स्वभाव दुढ् तथागत ! छलपोलया वचनयात इच्छा याना चचना । छलपोलयागु वचन न्यना थःगु राग आदि शान्त याना छवयेया नितिं स्वंगु शिक्षाया आचरण याये ।

धोतक ! अथे जूसा उद्योग या । जिगु म्हुतुं पिज्जःगु उपदेश न्यना धुगु शासनय् हे बुद्धिमान्ढ् स्मृतिवान्ढ् जुया थःगु राग आदि शान्त याना छवयेया नितिं स्वंगु शिक्षायात आचरण यायेमाः ।

मनुष्यलोक, देवलोकय् राग आदि किञ्चन मदुढ्, आचरण याना च्वंढ्, मभिगु ज्या अलग् याना छवये धुकुढ् व्यक्तियात जिं खना चचना । उकिं छुचाखेरं खंका विज्याये फुगु मिखा दुढ् भगवान् शास्ता ! छलपोलयात नमस्कार याना चचना । शाक्यवंशी जुया विज्याकढ् भगवान् शास्ता ! शङ्गा उपशङ्गा भगवानयात मुक्त याना विज्याहुं ।

धोतक ! जिं छत शङ्गा उपशङ्गा मुक्त याना विद्ध मफु । लोकय् प्रशंसा याये बहःगु छु धर्मयात सिद्धगुकथं आचरण याना थथे छं धुगु ओघयात पार यां ।

विशेषकथं उत्तम जुया बिज्याढ् तथागत ! दक्ख संस्कारधर्मं शून्य जुया च्वंगु निर्वाणयात जिं गुकथं सिद्धका काये फइगु खः, उकथं भगवानयात करुणा तथा अनुशासित याना विज्याहुं । जिं आकाशथे तुं थीं थीं व्यापार मदुढ् जुया (व्यूता मदुढ् जुया) धुगु शासनय् हे चचना तुष्णा दृष्टी आश्रित मज्जे आचरण याये ।

धोतक ! छत निर्वाणया खं कने त्यना । धुगु लोकय् थःढ् प्रत्यक्षरूपं खंके बहःगु धर्मयात सिद्धका स्मृति दयेका आचरण याइढ् व्यक्तिं लोकय् आसक्त जुद्धगु तुष्णयात पुला वने फइ ।

उत्तमगु धर्मयात मालेगु स्वभाव दुढ् तथागत ! गुगु निर्वाणयात सिद्धका स्मृति दयेका आचरण याइढ् व्यक्तिं लोकय् आसक्त जुद्धगु तुष्णयात पुला वने फइ, उत्तमगु उगु निर्वाणप्रति जिं तःसकं लयताया चचना ।

धोतक ! अतीत, अनागत, वर्तमानय् फुक्कयात छं बालाक सिद्धके धुकल । धुपिं फुक्कयात सिद्धका लोकय् प्यपुनियः धका सिद्धका जन्म जन्मय् आसक्त जुद्धगु तुष्णयात दयेके मते ।

न्यांगु धोतक माणवकया प्रश्न स्वचाल ।

उपसीव माणवकया प्रश्न

शाक्यपुत्र जुया विज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! जिं भरोसा (सहायता) मदुसे याकचा जुया त.धंगु ओघयात पार याये मफु । छ्वाखेरं खंका विज्याये फुगु मिखा दुम्ह भगवान् शास्ता ! गुगु धर्मया भरोसा कया वुगु ओघ पारयाये फडगु खं, भरोसा जुया च्वंगु उगु धर्मयात आज्ञा जुया विज्याहुं धका आयुष्यान् उपसीव प्राथना यात ।

उपसीव ! आकिञ्चन्यायतन ध्यानम् स्मृति दयेका अनित्य आदिकयं भाविता याना नत्थि किञ्चि धका उत्पन्ना जुडगु ध्यानयात भलसा कया ओघयात पार या । कामगुण त्याग याना शङ्का रहित जुया चान्हं निरुन्हं तृष्णाया क्षय जुयाच्वंगु निर्वाणयात प्रकट जुडक भाविता या धका तथागत निसः विया विज्यात ।

गुम्ह व्यक्ति फुकक कामय राग रहित जुड । आकिञ्चन्यायतन ध्यान वःकया क्वय च्वंगु मेमेगु समापतियात त्याग याना उत्तमगु आकिञ्चन्यायतन धयागु संज्ञाविमोक्षय मनं तुनी, उम्ह व्यक्ति ध्व आकिञ्चन्यायतन भूमी थातं च्वना च्वनी मखुला ? धका आयुष्यान् उपसीव न्वन ।

उपसीव ! गुम्ह व्यक्ति फुकक कामगुणय रागरहित जुड, आकिञ्चन्यायतन ध्यान वःकया क्वय च्वंगु मेमेगु समापतियात त्याग याना उत्तमगु आकिञ्चन्यायतन धयागु संज्ञाविमोक्षय मनं तुनी, उम्ह व्यक्ति ध्व आकिञ्चन्यायतन भूमी थातं च्वना च्वनी ।

छ्वाखेरं खंका विज्याये फुगु मिखा दुम्ह भगवान् शास्ता ! उम्ह व्यक्ति आकिञ्चन्यायतन भूमी थातं च्वना च्वसां न यक्व वर्पतक उगु हे भवनय दुःखं मुक्त जुया शान्तगु अवस्थाय ध्यनिता ? अये मखुसे अजागु स्वभाव दुम्ह व्यक्तिया विज्ञान छ्वा छगुली आसक मजुसे च्यत जुडला ? धका विन्ति यात ।

उपसीव ! फयया वेगं पुडक यंकूगु मि ज्वाला तना वनीये तं, ध्व हे धका धायेगु मदइधे तं आकिञ्चन्यायतन भवनय थातं च्वम्ह शैक्ष्यमणि नामकाय मुक्त जुया अरहन्त जुया परिनिवाण जुयावनी । ध्व हे धका धायेगु दइमखत ।

आकिञ्चन्यायतन भूमी ध्यम्ह व्यक्ति वना वनिला ? कि त व व्यक्ति मन्तला ? कि त स्थिर जगु कारणं याना परिवर्तन जुडगु स्वभाव मन्तला ? भिक्षुपिमध्ये श्रेष्ठ जुया विज्याम्ह भगवान् शास्ता ! प्राथना याना च्वना । अन्नपानं वगु धर्मयात सिडया विज्याकयं भगवान् यात आज्ञा जुया विज्याहुं ।

उपसीव ! परिनिवाण जुड धुकूम्ह व्यक्तियाके रूप आदि प्रमाण मदये धुकल । स्कन्ध आदि दक्ख धर्मं हटे याये धुनेवं फुकक वाद पथं न हटे याःगु जुड धका बुद्धं निसः विया विज्यात ।

खुगु उपसीव माणवकया प्रश्न स्वचाल ।

नन्द माणवकया प्रश्न

भगवान् शास्ता ! लोकय मुनिपि दु धका जुजु आदि मनुत्तयसं धया च्वन । ध्व खं छायु धया च्वन ? जुजु आदि इपिं मनुत्त समापत्ति ज्ञानं पूर्णं जगुलिं मुनि धका धया च्वंगुला ? वा वुपिं व्यक्तिय धात्ये रूखा सुख्खागु जीवन दुपिं जगुलिं मुनि धका धया च्वंगु ला ?

नन्द ! प्रजावान्पिस धुगु लोकय खना च्वंगु भरं जक धाड मखु । त्वना तयागु भरं जक न धाड मखु । समापत्ति ज्ञान आदि जक न धाड मखु । गुपिं व्यक्तियत मुनि धका धाडगु खं, उपिं व्यक्तिय राग आदि विनाश याना दुःखरहित आशारीहित जुड धका जिं धयाच्वना धका भगवान् बुद्धं निसः विया विज्यात ।

भगवान् शास्ता ! दक्ख श्रमण ब्राह्मणपिसं खना च्वनिगु ताया च्वनिगुलिं न शूड जुडगुया खं कना च्वन । शीलव्रत न शूड जुडगुया खं कना च्वन । उगु धुककयं न शूड जुडगुया खं कना च्वन ।

मित्र जुया विज्याना च्चम्ह भगवान् शास्ता ! छलपोलं गुकथं न्यना तथा विज्याना ? उंषिं श्रमण ब्राह्मणपिसं थःधःगु वादय् आचरण याना जाति, जरायात पुला वनिगुला ? भगवान् शास्ता ! छलपोलयाके न्यना च्वना । भगवानयात लिसः बिया विज्याह् ।

नन्द ! दक्क श्रमण ब्राह्मणपिसं खना च्वनिगु, ताया च्वनिगुलिं नं शुद्ध जुइगुया खं कना च्वन । शीलव्रतं नं शुद्ध जुइगुया खं कना च्वन । उगु धुगुकथं नं शुद्ध जुइगुया खं कना च्वन । धुपिं श्रमण ब्राह्मणपिसं थःधःगु वादय् आचरण याःसा नं जाति, जरायात पुला वने फइमब्बु धका जिं कना च्वना ।

दक्क श्रमण ब्राह्मणपिसं खना च्वनिगु, ताया च्वनिगुलिं नं शुद्ध जुइगुया खं कना च्वन । शीलव्रतं नं शुद्ध जुइगुया खं कना च्वन । उगु धुगुकथं नं शुद्ध जुइगुया खं कना च्वन ।

श्रमणपिं ब्राह्मणपिमध्ये श्रेष्ठ जुया विज्याःम्ह भगवान् शास्ता ! धुपिं श्रमण ब्राह्मणपिसं ओघयात पुलावने फइ मब्बु धका धया विज्याना सं देवलोक मनुष्यलोकय् गुकथं सुनां जाति, जरा पुलावने धुंकल ? भगवान् शास्ता ! थुकिया खं जिं न्यना च्वना । भगवानयात लिसः बिया विज्याह् ।

नन्द ! दक्क श्रमण ब्राह्मणपिं जाति, जरां त्वःपुयातल धका जिं मधया । धुगु लोकय् गुपिं श्रमण ब्राह्मणपिं दृष्ट, श्रुत, मृत, शीलव्रत दक्कयात त्याग याना, कोलाहल मगल आदि दक्कयात नं त्याग याना, तृष्णायात स्वंगू परिजां हटे याना अनास्रविपिं जुइ उंषिं व्यक्तिपिं प्यंगू ओघयात पुलावने धुंकूपिं व्यक्तिपिं धका जिं कना च्वना ।

गौतम गोत्र जुया विज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! छलपोलयागु वचन न्यना तःसकं लयताया च्वना । छलपोलं निर्वाणयात वांलाक आज्ञा जुया विज्यात । ध्व शासनय् गुपिं व्यक्तिपिं दृष्ट, श्रुत, मृत, शीलव्रत दक्कयात हटे याना, कोलाहल मगल आदि दक्कयात नं हटे याना, तृष्णायात स्वंगू परिजां हटे याना अनास्रविपिं जुइ, जिं नं उंषिं व्यक्तिपिं प्यंगू ओघयात पुलावने धुंकूपिं व्यक्तिपिं धका कना वना धका आज्ञा जुया विज्यागु छलपोलयागु वचन न्यना तःसकं लयताया च्वना ।

नेगूगु नन्द माणवकया प्रश्न स्वयाल ।

हेमक माणवकया प्रश्न Dhamma.Digital

भगवान् शास्ता ! छलपोलयागु शासनं न्हयवः न्हापा वावरी आदि गुरुपिसं धये जुल धये जुइतिनि धका भगवानयात थःपिनिगु वादयात न्यना तल । उंषिं गुरुपिनिगु दक्क वाद धये हे जक खः । व दक्क वादं कामवितकं आदि बढे याना विइ । भगवानयात उंषिं गुरुपिनिगु वादय् न्हयाइपु मताः ।

प्यम्ह मुनिपिं मध्ये श्रेष्ठ जुया विज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! गुगु धर्मयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्ति लोकय् तृष्णायात पुला वनी, तृष्णायात विनाश याये फुगु उगु धर्मयात भगवानयात छलपोलं आज्ञा जुया विज्याह् धका आयुष्मान् हेमके प्रार्थना यात ।

हेमक ! धुगु लोकय् यइपुसे च्वंगु स्वभाव दुगु दृष्ट, श्रुत, मृत, विज्ञात धर्मय् छन्दरागयात हटे याये फुगु निर्वाण स्थिर जुया च्वंगु दु ।

गुपिं व्यक्तिपिं स्मृतिवान् जुया निर्वाणयात सिइका काये धुंकूगु धर्म दुपिं जुइ, क्लेशरूपी पिं शान्तं जुइ धुंकी, न्हयावले क्लेश शान्तं जुइ धुंकी, उंषिं व्यक्तिपिसं लोकय् तृष्णायात पुला वने धुंकी धका भगवान् बुद्ध लिसः बिया विज्यात ।

ध्यागूगु हेमक माणवकया प्रश्न स्वयाल ।

तोदेय्य माणवकया प्रश्न

गुम्ह व्यक्तियाके काम दइमखु गुम्ह व्यक्तियाके तृष्णा दइमखु, गुम्ह व्यक्ति शङ्गायात पुलावने धुकल, उम्ह व्यक्ति गज्यागु स्वभाव दुगु विमोक्षयात इच्छा याइ ? धका आयुष्मान् तोदेय्य वित्ति यात ।

तोदेय्य ! गुम्ह व्यक्तियाके काम दइमखु, गुम्ह व्यक्तियाके तृष्णा दइमखु, गुम्ह व्यक्ति शङ्गायात पुलावने धुकल, उम्ह व्यक्तियाके मेगु विमोक्ष दइमखु धका तथागतं लिसः बिया विज्यात ।

शाक्यपुत्र जुया विज्याम्ह भगवान् शास्ता ! उम्ह व्यक्ति रागरहित जुलला ? वा आशा दनिला ? उम्ह व्यक्ति प्रजावान्मह ला ? वा समापत्ति ज्ञानं कल्पना याना च्वंमह ला ? छुपाखेरं खके फुगु मिखा दुम्ह भगवान् शास्ता ! जिं सिद्धके फइगुकथं मुनिया खं भगवानयात आज्ञा जुया विज्याहुं ।

तोदेय्य ! व मुनि रागरहितम्ह खः । आशा दुम्ह मखु । व मुनि प्रजावानम्ह खः । समापत्ति ज्ञानं कल्पना याना च्वंमह मखु । युक्तं च्यूता मदुम्ह काम भुवनय् आसक्त भजूम्हेसित मुनि धका सिद्धका का धका भगवान् बुद्ध लिसः बिया विज्यात ।

गुगु तोदेय्य माणवकया प्रश्न क्वचाल ।

कप्प माणवकया प्रश्न

ओघय् उत्पन्न जुया महाभय दया न्हयचवः लिच्चः प्रकट मजुया दयुइ च्वंगु संसारय् दिना च्वंमि जरा मरणं सासित याका च्वने माःपिं सत्त्व प्राणीपिनिगु द्वीपयात आज्ञा जुया विज्याहुं । भगवान् शास्ता ! गुक्तं यात धाःसा जरा, मरण आदि दुःख हानं उत्पन्न जुइ मखु, उक्तं छलपोलं व दुःख मदुगु द्वीपया खं भगवानयात आज्ञा जुया विज्याहुं धका आयुष्मान् कप्पं प्रार्थना यात ।

कप्प ! ओघय् उत्पन्न जुया महाभय दया न्हयचवः लिच्चः प्रकट मजुया दयुइ च्वंगु संसारय् दिना च्वंमि जरा मरणं सासित याका च्वने माःपिं सत्त्व प्राणीपिनिगु द्वीपया खं छंत कने त्यना ।

कप्प ! युगु द्वीपय् राग आदि किञ्चन मदु । तृष्णां दृष्टिं नं आसक्त मजू । ज्वः नं मदु । जरा मरणं क्षय जुया च्वंगु द्वीपयात जिं निर्वाण धका धया च्वना ।

उगु निर्वाणरूपी, द्वीपयात सिद्धका गुपिं व्यक्तियिं स्मृतिवानपिं जुया निर्वाणयात सिद्धका खका काये धुकूपिं धर्मं दुपिं जुइ क्लेशरूपी मि शान्तं जुइ उपिं व्यक्तियिं मारया वशय वनी मखु । मारया परिचारकपिं जुइ मखु धका भगवान् बुद्ध लिसः बिया विज्यात ।

फिगुगु कप्प माणवकया प्रश्न क्वचाल ।

जतुकण्णिमाणवकया प्रश्न

वीर्यवान्मह भगवान् शास्ता ! कामया इच्छा मदुम्ह छलपोलयागु खं जिं न्यना ओघ पार याना कामरहित जुया विज्याये धुकूम्ह छलपोलयाके न्यनेत वया च्वना । सर्वज्ञ ज्ञानं सहित जुया विज्याम्ह भगवान् शास्ता ! छलपोलं शान्तिपद निर्वाणया, खं सत्यतापूर्वक भगवानयात आज्ञा जुया विज्याहुं धका आयुष्मान् जतुकण्णिं प्रार्थना यात ।

तेजवान् दुर्गं सूर्यं धःगु तेजं पृथ्वीयात् सास्ति याना त्वःपुया तद्वयेत् छलपोलं कामयात् क्वत्पला उत्पन्न जुया बिज्यात् । विपुल प्रजा दुर्ग भगवान् शास्ता ! कम बुद्धि दुर्ग भगवानयात् आज्ञा जुया बिज्यात् । छलपोलयाय जाति, जरायात् वां छवया बिद्धि फुगु गुगु धर्मयात् सिद्धिके मास्ते वःगु खः, उगु धर्म आज्ञा जुया बिज्यात् ।

जतुकणिण ! नैष्कम्ययात् भय रहितगुकथं खंका काम्यं प्यपुना च्वनिगुयात् मदयेका छव । तृष्णा व दृष्टिं ज्वनातये धुकुगु प्यपुने यःगु आध्यात्मिक आयतन आदि मदयेका छव । राग आदि किञ्चन छंके मदयेमाः ।

न्हापायागु संस्कारधर्मयत् आरम्भण याना गुगु क्लेशधर्म उत्पन्न जुया वये फुगु खः, उगु क्लेशधर्मयत् गंका छवयेमाः । लिपा अनागतय् छं हानं धन्वा सूतां कया च्वने म्वालेमाः । आः वर्तमानय् नं व उगु संस्कारधर्मयत् ज्वना मतल धाःसा शान्त जुया च्वने दद ।

हे ब्राह्मण ! गुगु आसवधर्म याना मृत्युराजया ज्ञाय वने मालिगु खः, उगु आसवधर्म फुक्क नामरूपधर्मय् आसक्त मजुह्म व्यक्तियाके दद मखुत् धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात् ।

किंछगुगु जतुकणिण माणवकया प्रश्न स्वधान ।

भद्रावुध माणवकया प्रश्न

च्वनेगु धाय स्थानयात् त्याग याये धुकूह्म, तृष्णा त्वाःथले धुकूह्म तृष्णारहित जुया बिज्याये धुकूह्म, तृष्णा त्याग याना बिज्याये धुकूह्म, ओध पार याना बिज्याये धुकूह्म, क्लेश विमुक्त जुया बिज्याये धुकूह्म, निगू कल्प त्याग याना बिज्याये धुकूह्म प्रज्ञावान् जुया बिज्याकम्ह तथागतयाथाय् प्रार्थना या वया च्वना । अरहन्त जुया बिज्याकम्ह छलपोलयागु वचन न्यने धुंका धुगु पासाणक चैत्य आपालं मनूत् लिचिला वना च्वनी ।

जनपदं धी धी मनूत् छलपोलयागु वचन न्यनेगु आशा याना धुगु पासाणक चैत्यय् पुचः मुना वया च्वन । छलपोलं सिद्धका बिज्याकथं उंषिं मनूतयत् प्रष्ट याना आज्ञा जुया बिज्यात् धका आयुष्मान् भद्रावुधं प्रार्थना यात् ।

भद्रावुध ! अतीत, अनागत, वर्तमानय् दक्क प्रकारया रूप आदि ज्वना च्वनेयःगु तृष्णा उपादानयात् मदयेका छवयेमाः । स्कन्ध आदि लोकय् गुगु गुगु कर्म आदि अभिसंस्कारय् आसक्त जुइ । ध्व कर्मरूपी अभिसंस्कारया वल हे स्कन्ध मार जादि सत्त्व प्राणीपिनि ल्यू ल्यू वया च्वनी ।

उकिं धुगु खं खना सिद्धका रूप आदि प्यपुना च्वनेयःगु धुगु लोकय् मृत्यु मारया अधिनस्थ जुया च्वंगु वर्तय् तक्यना च्वंषिं धुंषिं सत्त्व प्राणीपितं "धुंषिं सत्त्व प्राणीपिं वर्तय् (संसार चक्रय्) तक्यना च्वंषिं खः" धका चायेका स्मृति दुर्ग भिक्षुं छुं छगु उपादानयात् नं ज्वना च्वने मज्यू धका भगवान् बुद्धं धया बिज्यात् ।

किनिगुगु भद्रावुध माणवकया प्रश्न स्वधान ।

उदय माणवकया प्रश्न

ध्यानीह्म रागरूपी धुंनं अलग जुया बिज्याह्म, सत्त्व प्राणीपितं हित जुइमा धका आशिका याना बिज्याना च्वंह्म, याये माःगु ज्या फुक्कं याना बिज्याये धुकूह्म, अनासवध्म, पुक्क धर्मय् पारंगत जुया बिज्याये धुकूह्म छलपोलयाथाय् न्हयसः न्यनेमास्ते वया वया च्वना । अविद्यायात् विनाश याये फुगु अरहत् मार्गफल अज्जा (अज्ञा) विमोक्षयात् आज्ञा जुया बिज्यात् धका आयुष्मान् उदय प्रार्थना यात् ।

उदय ! कामच्छन्द व दौर्मनस्य निगू हटे यायेगुयात् अज्ञाविमोक्ष धका धया च्वना । स्थानयात् लिना छवयेगु कौकुत्त्यायात् पने फुगु उपेक्षा स्मृतिं शुद्ध जुया च्वंगु चतुर्ध्यानय् धर्मवितकं हे न्हयःध्याना च्वंगु, अविद्यायात् स्थंका छवय् फुगु, अरहत्त्व फलयात् अज्ञाविमोक्ष धका धया च्वना ।

लोक छुकी संयोजितयात जुया च्वन ? उगु लोकया आलम्बनय् विचरण याइगु छु खः ? गुगु धर्मयात विशेषकथं हटे याइगु कारणं निर्वाण धका धाइ ?

लोक तृष्णा संयोजितयात जुया च्वन । वितर्कं उगु लोकया विचरण खः । तृष्णायात विशेषकथं हटे याइगु कारणं निर्वाण धका धाइ ।

गुकथं स्मृति दुम्ह जुया प्रजां प्रत्यवेक्षण याना आचरण याइम्ह व्यक्तियाके विज्ञान क्षय जुइ ? छलपोलयाके न्यनेत जिपिं बया च्वना । छलपोलयागु वचनयात न्यनेत ।

आध्यात्म संस्थान, बाह्य संस्थानय् वेदनायात यइगु मतायेका थुकथं-स्मृतिं पूर्णं जुया आचरण याइम्हसिया विज्ञान क्षय जुइ धका आज्ञा जुया विज्यात ।

फिस्वगुगु उदयमाणवया प्रश्न स्वचात ।

पोसालमाणवकया प्रश्न

अतीत जन्मयात निर्देशन याना विज्याकम्ह, तृष्णां रहित जुया विज्याकम्ह शङ्का विज्याकम्ह । दम्ब धर्मय् पारंगत जुया विज्यात । छलपोल भगवान्‌याथाय् न्ह्यसः न्यने मास्ते बया बया च्वना ।

शाक्यपुत्र जुया विज्याकम्ह भगवान्‌ शास्ता ! रूपसंज्ञायात पुलावने धुकूम्ह, दम्ब रूपकाययात हटे याये धुकूम्ह, आध्यात्म संस्थान बाह्य संस्थानय् "नत्थि किञ्चि (छुं नं मदु)" धका भाविता याना आकिञ्चन्यायतन ध्यान प्राप्त याःम्ह व्यक्तिया ज्ञान न्यना च्वना । थुजागु समापत्तियात प्राप्त याइम्ह व्यक्तिं गुकथं च्वय्यागु ज्ञानयात उत्पन्न याइ ? धका आयुष्मान् पोसालं न्यन ।

पोसाल ! दम्ब विज्ञानस्थितियात दुःखःयेक स्यूम्ह जि तथागत कर्म धयागु अभिसंस्कारया बलं स्थिर जुयाच्वंम्ह, आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् बबछुना च्वंम्ह, आकिञ्चन्यायतन ध्यान हे निधिसा दुम्ह उम्ह व्यक्तियात सिइका विज्याः ।

आकिञ्चन्यायतन भूमी उत्पत्ति जुइके फुगु कर्म धयागु अभिसंस्कारयात बन्धन धका सिइका, तृष्णा संयोजन धका सिइका थुकथं आकिञ्चन्यायतन ध्यानयात विशेष ज्ञानं सिइका उगु आकिञ्चन्यायतन ध्यानं दना उगु हे आकिञ्चन्यायतन समापत्तियात अनित्य आदिकथं भाविता याइ । थुकथं छिसिकथं भाविता याना अहंतफलय् थ्यंम्ह, छयने धुकूगु शीलाचरण दुम्ह, अकुशल मदयेका छुबये धुकूम्ह उम्ह व्यक्तिया ज्ञान द्व विद्वं मदयेक तथ्य युक्त जुइ धका भगवान्‌ बुद्धं लिसः विद्या विज्यात ।

फिस्वगुगु पोसान माणवकया प्रश्न स्वचात ।

मोघराज माणवकया प्रश्न

शाक्यपुत्र जुया विज्याकम्ह छलपोलयाके जि न्हापा निकोतक न्ह्यसः न्यनेधुन । न्याता प्रकारया भिक्षा दुम्ह भगवान्‌ शास्ता भगवान्‌यात कना विमज्याः । स्वकोगु पटकय् न्यनाबलय् विशुद्धिदेव जुया विज्याकम्ह छलपोलं लिसः विद्या विज्यात धका जिं न्यनातयागु दु ।

थुगु मनुथ्य लोकयात नं, मनुथ्य लोक न्य दनिगु लोकयात नं, सम्मति देव उपपत्ति देव सहितगु, ब्रह्मलोकयात नं गौतम गोत्र जुया यशस्वी जुया विज्याकम्ह छलपोलं खका विज्यात । छलपोलं खका विज्याःगु लोकयात सत्त्व प्राणीपिसं मस्यू मखं ।

थुकथं तःसकं उत्तमगुयात खका विज्याये धुकूम्ह छलपोलथाय् न्ह्यसः न्यने मास्ते बया जि बयाच्वना । लोकयात गुकथं खका च्वंम्ह व्यक्तियात मृत्युराज खकं फइ मखु ? धका आयुष्मान् मोघराजं विन्ति यात ।

मोघराज ! लोकयात शून्यताकथं खकि । न्हायबले स्मृति दयेका सत्कायदुष्टियात सिना छवया आचरण यात धाःसा मृत्युयात पुलावने फइ । थुकथं लोकयात तुच्छ धका खंका च्चंम्ह व्यक्तियात मृत्युराजं खंके फइ मखु धका भगवान् बुद्ध तिसः विद्या विज्यात ।

फिन्त्यागु मोघराजमाणव प्ररन क्वाचाल ।

पिङ्गिय माणवकया प्रश्न

भगवान् शास्ता ! जि वृद्ध जुया बलशक्ति हीन जुइ धुंकल । रूपवर्ण बामलाये धुंकल । जिगु मिखा नं मछुल । न्हायपनं न्येबले सुख मताल । जि छलपोलयागु धर्म साक्षात्कार याये मलानीब हे धर्मयात सिद्धक मखुक सिना मवनेमाः । छलपोलयागु पादचरणय् जाति जरायात मदयेका छुवये फुगु गुगु निर्वाणयात जि सिद्धके मास्ते वःगु खः, उगु निर्वाणया खं आज्ञा जुया विज्याहूं धका आयुष्मान् पिङ्गिय न्यन ।

पिङ्गिय ! रूपतयगु कारणं याना दुःख कष्ट जुइगुयात खंका रूपयागु कारणं याना सत्रव प्राणीपि हिला पाना वनिगु खः । रूपयागु कारणं याना प्रमादी जुया खः । उकि छ अप्रमादी जुया हान जन्म काये म्वायेकेया निति रूपयात छं तोता छव धका भगवान् बुद्ध धया विज्यात ।

प्यंगु दिशा, प्यंगु विदिशा, च्चययागु दिशा, क्वययागु दिशा थुकथं फिगु दिशाय् छलपोल खंका विमज्यानिगु, ताया विमज्यानिगु, ध्वदुइका विमज्यानिगु, सिद्धका विमज्यानिगु छुं नं धर्मं मदु । छुपिनि पादचरणय् हे जाति जरायात विशेषकथं मदयेका छुवये फुगु गुगु निर्वाणयात जि सिद्धका काये फइगु खः, उगु निर्वाणया खं आज्ञा जुया विज्याहूं ।

पिङ्गिय ! तूष्णां विनाश जुइका च्चनेमाःपि, सन्ताप दुपि, जरां दुःख विइका च्चने मापि सत्रव प्राणीपित खंका हे च्चनेमाः । उकथं खंका च्चनेगुपाखें छ अप्रमादी जुया निर्वाण प्राप्त यायेया निति छ तूष्णायात तोता छव धका भगवान् बुद्ध तिसः विद्या विज्यात ।

Dhamma.Digital

फिन्त्यागु पिङ्गियमाणवकया प्ररन क्वाचाल ।

पारायनत्थुतिगाथा

थुगु पारायनसूत्रयात भगवान् बुद्धं मगध देशया पासाणक चैत्यय् बिहार याना विज्याना च्चबलय् वावरी ब्राह्मणया परिचारक जुया च्चपि फिन्त्यागु ब्राह्मणपित आज्ञा जुया विज्यागु खः । उपि ब्राह्मणपिसं प्रार्थना याका च्चना विज्याकःम्ह भगवान् बुद्धं न्यंगु न्यंगु न्हायसःया तिसः विद्या विज्यात । छगु छगु न्ययसःया अयंयात सिद्धका पालियात नं सिद्धका लोकोत्तर धर्मय् अनुकूलगु आचरणयात आचरण यायेमाः । आचरण याइम्ह व्यक्ति जरा मरणं छुखे पार जुयाच्चंगु निर्वाणय् थ्यं हे थ्यनी । थुपि धर्म निर्वाणय् थ्यंकः वनेया निति उपयुक्तगु धर्म हे खः । उकि थुगु धर्मदेशनाया पारायनसूत्र धयागु हे नां जुल ।

अजितयात, तिस्समेतेय्य, पुण्णक अनलिं मेतगु, धोतक, उपसीव, नन्द अन हेमक, तोदेय्य, कप्प, पण्डिम्ह जतुक्किण, भद्रावुध, उदय, पोसाल, प्रज्ञावान्ढ्म मोघराज, महात्थुपि जुया च्चंम्ह पिङ्गिय थुपि ब्राह्मणपि निर्वाणं लिक्क लागु आचरणं पूर्णं जुया विज्याःम्ह उत्तम गुणयात माला विज्याये धुंकूम्ह भगवान् बुद्धयाथाय् लिक्क थ्यंकः वयाच्चन । गम्भीरगु न्ययसःत न्यने मास्ते वःगुलिं श्रेष्ठम्ह बुद्धया लिक्क थ्यंकः वयाच्चन ।

न्यसः न्यका च्चना विज्याकम्ह भगवान् बुद्धं सत्यतापूर्वकं उप्पि ब्राह्मणपित्तं लिसः विया विज्यात ।
न्यसःया लिसः प्रष्टरूपं आज्ञा जुया भगवान् बुद्धं उप्पि ब्राह्मणतत्तं सन्तुष्टं याना विज्यात ।

न्याता प्रकारया मिखा दया विज्याकम्ह, सूर्यराजया मित्र जुया विज्याकम्ह भगवान् बुद्धपाखे सन्तुष्टं जुइका
च्चप्पि उप्पि ब्राह्मणतत्तं ब्रह्मचर्ययात श्रेष्ठगु प्रज्ञा दया विज्याकम्ह भगवान् बुद्धया लिककसं च्चना आचरण अभ्यास
यात ।

छग्गु छग्गु न्हयसःया लिसःयात गुकथं भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया विज्यागु खः, उकथं गुम्ह व्यक्तं आचरण
याइ, उम्ह ध्यत्ति संसारं निर्वाणरूपी पारी ध्यनी ।

उत्तमगु मार्गयात भाविता याना संसारं निर्वाणरूपी पारी ध्यकः वनेमाः । उगु मार्गं निर्वाणय् ध्यकः वनेगुया
कारण जुया च्वंगु लंपु खः । उक्किं पारायन धयागु नां जुल ।

पारायनानुगीति गाथा

भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया विज्यागु निर्वाणरूपी पारी ध्यका विइगु आचरणयात जिं (पिण्डिय) नं छपित्तं
(बावरीयात) कना वने । मलरहितं जुया विज्याकम्ह, क्लेशयात मदयेका छवये फुगु प्रज्ञा दुम्ह, पृथ्वी समान विशाल
प्रज्ञा दुम्ह, काम हटे याना विज्याये धुंकम्ह, अकृशासधर्मं शान्तं याना विज्याये धुंकम्ह, अरहन्तं जुया विज्याये धुंकम्ह
भगवान् शास्तां गुगु ज्ञानं खका विज्यात, उगु ज्ञानं हे आज्ञा जुया नं विज्यात । छय्थाःसा गुगु क्लेशया कारणं
याना मखुगु खं न्हायेफुगु खः, उगु क्लेशयात हटे याना विज्याये धुंकुगुत्तिं खः धका आयुष्मान् पिण्डियं बावरी
ब्राह्मणयात धाल ।

मोहरूपी मलयात मदयेका छवया विज्याये धुंकम्ह, मानघ्रक्षयात हटे याना विज्याये धुंकम्ह, भगवान्
बुद्धयागु गुण उपकारलिसे स्वापु दुगु धर्मवचनयात आः जिं कने त्यना धका आयुष्मान् पिण्डियं धाल ।

भो गुरु बावरी ! भगवान् बुद्धं मोहरूपी अन्धकारयात हटे याना विज्याये धुंकल । छुचाखेरं खका विज्याये
फुगु प्रज्ञाचक्षुं दुम्ह जुल । लोकया अन्तं जुया च्वंगु निर्वाणय् ध्यका विज्याये धुंकल । दक्क भवयात पुला विज्याये
धुंकल । आसवरहितं जुया विज्याये धुंकल । फुक्क दुःखयात मदयेका छवया विज्याये धुंकल । धात्थे बुद्धं धयागु नां
दया विज्याकम्ह जुल । जिं शरणं ग्रहणं याना काये बहःम्ह गुरुं खः ।

भंगः नं फलं म्हो जुया च्वंगु जंगलयात तोता यक्क फलं दुगु जंगलयात आसय कावनीये वा हंसराजं
यक्क लः दुगु पुखुली ब्वया वनीये तु जिं नं प्रज्ञा यक्क मदुपित्तं तोता आः वने त्यना ।

गौतम शासनं न्हयवः न्हापा धये जुल, धये जुइतिनि धका बावरी आदि ब्राह्मणपित्तं भगवानयात कना
तल । बावरी आदि उप्पि ब्राह्मणपित्तं उगु दक्क वादं दुःखं कष्टं जुइका विइ यः । न दक्क वादं वितर्कं वृद्धिं याना
विइ फु ।

वसपोल गौतम बुद्धं ज्वः मदुम्ह जुया श्रेष्ठम्ह खः । मोहरूपी अन्धकारयात मदयेका छवये फुम्ह खः । ऋद्धिं
आनुभावं दुम्ह खः । प्रज्ञा जःयात दयेका विज्याये फुम्ह खः । पृथ्वी समान विपुल प्रज्ञा दुम्ह खः । वसपोल बुद्धं पृथ्वी
समान विशालगु प्रज्ञा दुम्ह खः धका आयुष्मान् पिण्डियं धाल ।

पिण्डिय ! गुम्ह भगवान् बुद्धं भगवानयात धनया धनसं फलं विइ फुगु, समयं बित्ते मज्जीवं हे फलं
विइफुगु, तृष्णा क्षयं जुया क्लेशरूपी भयं रहितं जुया च्वंगु धर्मयात आज्ञा जुया विज्यात, गुगु निर्वाणया छुं हे
उपमा मदु । पृथ्वी समान विपुल, विशाल प्रज्ञा दुम्ह गौतम गोत्रं जुया विज्याकम्ह वसपोल भगवान् बुद्धपाखे पलखे हे
जूसं छाय् वाया च्चना धका बावरी ब्राह्मणं धाल ।

भो बावरी ! गुम्ह भगवान् बुद्धं छंतं धनया धनसं फलं विइ फुगु, समयं बित्ते मज्जीवं हे फलं विइ फुगु,
तृष्णा क्षयं जुया क्लेशरूपी भयं रहितं जुया च्वंगु धर्मयात आज्ञा जुया विज्यात, गुगु निर्वाणया छुं हे उपमा मदु ।

पृथ्वी समान विपुल, विशाल प्रजा दुम्ह गौतम गोत्र जुया विज्याकम्ह उम्ह भगवान् बुद्धया पाखे पलख हे न जि अलग जुया मच्चना ।

गुम्ह भगवान् बुद्ध भगवानयात धनया धनसं फल विइ फुगु, समय विते मज्जीवं हे फल विइ फुगु, तृष्णा क्षय जुया क्लेशरूपी भयं रहित जुया च्वंगु धर्मयात आज्ञा जुया विज्यात, गुगु निर्वाणया छुं हे उपमा मद्दु ।

भो बावरी ब्राह्मण ! जि चान्ह ण्हिन्हं अप्रमादी जुया मिखां खंथे तुं हे मन नं भगवान् बुद्धया धर्मयात खंका च्वनागु दु । नमस्कार याना हे चा कते याना च्वनागु दु । उकिं हे भगवान् बुद्ध लिसे अलग जुया मच्चना धका मती तथा ।

जिगु श्रद्धा, प्रीति, मन, स्मृति गौतम बुद्धया शासनं अलग मज्जु । गुगु गुगु दिशाप्प पृथ्वी समान विशाल प्रजा दुम्ह भगवान् बुद्ध विज्याना च्वनिगु खः, व जि भगवान् बुद्ध विज्याना च्वंगु उगु दिशापाखे स्वया छुयो व्वच्छुका च्वना ।

भो बावरी ब्राह्मण ! बुद्धम्ह, शक्ति दुर्बलम्ह जिगु शरीर दुर्बल जूगु कारणं याना हे भगवान् बुद्धयाथाप्प थ्यंके मफु । संकल्प याना हे जक न्ह्याबलें थ्यं । उकिं जिगु मन भगवान् बुद्ध विज्याना च्वंगु दिशापाखे लाना च्वंगु दु ।

कामरूपी ध्याचलय् घना छ्वाखेरं कम्मित जुया च्वंम्ह जि धुगु द्वीपं उगु द्वीपय् चुइका च्वना । धुवल्य् ओघयात पुलावने धुंक्कम्ह, आवव रहितम्ह भगवान् बुद्धयात दर्शन याये खन धका पिङ्गियं बावरीयात धाल ।

पिङ्गिय ! वक्कलि, मद्रावध, आलवि देशय् च्वंम्ह गौतम, उपिं व्यक्तिपिसं श्रद्धायात प्रधान याना अरहत्त्वफलय् थ्यंके वंथे तुं छं नं श्रद्धा दयेकि । छं नं त्रैभूमिक जतंया निर्वाणरूपी किनाराय् थ्यंके वने फइ धका भगवान् बुद्ध धका विज्यात ।

व जि भगवान् बुद्धयागु वचन न्यना तःसकं प्रसन्न जुया च्वना । प्रतिभाण प्रतिसम्भिदा दुम्ह, क्लेशरहितम्ह वा अन्त मद्दुगु प्रजायात दयेका विज्याये सम्ह, न्ह्ययःयात समाधान याना विज्याये फुम्ह, शइा रहितम्ह, शइा मदये धुंफल धका स्वीकार यापिनि गुरु जुया विज्याकम्ह भगवान् बुद्ध विशुद्धि देवया रूपय् थ्यंका विइ फुगु धर्मयत् सिद्धका उत्तमगु हीनगु दव्व धर्मयत् सिद्धका विज्यात ।

गुगु निर्वाणया छुं छगु नं उपमा मद्दु । राग आदि छुं नं विघ्नबाधा मद्दुगु, विनाश जुइगु मद्दुगु उगु निर्वाणय् धात्थें थ्यंके वने । उगु निर्वाणय् जिगु शइा मद्दु । भगवान् शास्ता ! भगवानयात श्रद्धा निर्वाणपाखे छवया तःगु चित्त दुम्ह व्यक्ति धका छलपोलपिस धारण याना विज्याहुं धका पिङ्गिय भगवान् बुद्धयाके प्रार्थना यात ।

पारायनानुगीति गाथा क्वचान ।

धम्मदायाद सुत्त

१. यथे जिं न्यना । छगु समयय् भगवान् श्रावस्ती अनार्थपिण्डकया आराम जेतवनय् विहार याना विज्याना च्वन । अन भगवानं भिक्षुपिंत्तं - "भिक्षुपिं !" धका सम्बोधन याना विज्यात । "भदन्त !" धका उपिं भिक्षुपिसं भगवानयात लिःसः विल । भगवानं यथे आज्ञा जुया विज्यात -

"भिक्षुपिं ! छिपिं जिम्ह धर्मदायाद (धर्मया उत्तराधिकारी) जु, आमिषदायाद (भौतिक वस्तुया उत्तराधिकारी) जुइ मते । छिभिं प्रति जिगु अनुकम्पा दु - "जिभिं श्रावकपिं धर्मदायाद जुइमा, (परत्तु) आमिषदायाद मज्जुइमा । भिक्षुपिं ! यदि छिपिं जिम्ह आमिषदायाद जुया धर्मदायाद मज्जुल धाःसा उकिया कारणं शास्ताया श्रावकपिं आमिषदायाद जुया धर्मदायाद मज्जुसे विहार याना च्वन धका छिपिं निन्दित जुइ । उकिया कारणं जि नं शास्ताया श्रावकपिं आमिषदायाद जुया धर्मदायाद मज्जुसे विहार याना च्वन धका निन्दित जुइ । भिक्षुपिं ! यदि छिपिं धर्मदायाद जुया आमिषदायाद मज्जुल धाःसा उकिया कारणं छिपिं धर्मदायाद जुया आमिषदायाद मज्जुसे विहार याना च्वन धाःसा

छिपि निन्दित जुइ मखु । उकिया कारणं जि नं शास्ताया श्रावकपिं धर्मदायाद जुया आमिषदायाद मजुसे विहार याना च्वन धका निन्दित जुइ मखु । भिक्षुपि ! उकि धर्मदायाद जु, आमिषदायाद जुइ मते । छिपिप्रति जिगु अनुकम्पा दु - "जिमि श्रावकपिं धर्मदायाद जुइमा, आमिषदायाद मजुइमा ।"

२. "भिक्षुपि ! थन जिं बालाक गाक्क प्वा: जायक लुदक भोजन याये धुंका वांछवये माय्क भोजन त्यना च्वंगु दत धाये । उवले हे नये पित्यागुलिं दुबल पिडीत जुइका निम्ह भिक्षुपि थ्यक बल धाये । इमित जि थये धाये - जिं बालाक गाक्क प्वा: जायक लुदक भोजन याये धुंन, वांछवये माय्क बच्छित भोजन त्यना च्वंगु न्ही । यदि छिमि य:सा न । यदि छिमिसं मन:सा उकियात घाय् मद्दुगु थासय् वा प्राणी मद्दुगु लखय् वांछवये (यके) त्यना । अन छम्ह भिक्षुयात थये विचा: जुइ - भगवानं बालाक गाक्क प्वा: जायक लुदक भोजन याना विज्याये धुकल, थ्व भगवानया न्यं दनिगु भिक्षान्न वांछवयेवह:गु ख: । यदि जिमिसं मनल धा:सा व घाय् मद्दुथासय् वांछवया विज्याइ वा प्राणी मद्दुगु लखय् वांछवया विज्याइ । परन्तु भगवानं थये आज्ञा जुया विज्यागु दु - भिक्षुपि ! धर्मदायाद जु, आमिषदायाद जुइ मते । परन्तु थ्व भिक्षान्न धयागु ला आमिष ख: । छाय् जिं थ्व भिक्षान्न मनसे नये पित्यायेका व:मलायेका च्वन मातले नं थ्व चान्हिं विते याना मछवये । थये वं (निन्दा याना) उगु भिक्षान्न मनसे हे नये पित्यायेका व:मलायका हे वं चान्हिं विते याइ ।"

३. अनलि येम्ह भिक्षुयात थये जुइ - "भगवानं बालाक, प्वा: जायक लुदक भोजन याना विज्याये धुकल । थ्व भगवानया न्यं दनिगु भोजन वांछवयेवह:गु ख: । यदि जिं मनल धा:सा व घाय् मद्दुथासय् वांछवया विज्याइ वा प्राणी मद्दुगु लखय् वांछवया विज्याइ । छाय् जिं थ्व भिक्षान्न नया नये पित्यागु तंका व:मलाका मच्चसे थ्व चान्हिं विते याना मछवये । वं व भिक्षान्न नया नयेपित्यागु तंका थ:मलाका मच्चसे चान्हिं विते या धाये ।"

४. "भिक्षुपि ! यद्यपि उम्ह भिक्षुं भिक्षान्न नया नये पित्यागु तंका व:मलाका मच्चसे चान्हिं विते या:सा नं व स्वया बरु न्हापायाम्ह भिक्षु हे भगवानयात पूज्यतर व प्रशंसनीयतर जू । व छु कारणं ? भिक्षुपि ! अथे यायेगु उम्ह भिक्षुया नितिं ता:काल तर्क अत्येच्छुकता, सन्तोष, सल्लेख (तप), सुभरत (सुगमता) दीयं आरम्भया नितिं जुइ ! भिक्षुपि ! उकि हे छिपिं धर्मदायाद जु, आमिषदायाद जुइ मते । छिमिगु प्रति जिगु अनुकम्पा दु - जिमि श्रावकपिं धर्मदायाद जुइमा, आमिषदायाद मजुइमा ।"

भगवान थुलि आज्ञा जुया विज्यात । थुलि आज्ञा जुया विज्याना सुगत आसनं दना विहारय् दुर्हा विज्यात ।

५. अनलि भगवान् विज्याना ताउ मजानिबं हे आयुष्मान् सारिपुत्र भिक्षुपिं - "आवुसो भिक्षुपि !" धका म:ता विज्यात । "आवुसो !" धका उपि भिक्षुपिसं आयुष्मान् सारिपुत्रयात निस: विल । आयुष्मान् सारिपुत्र थये धया विज्यात -

"आवुसो ! गुकथं श्रावकपिसं शास्तापाखे तापाक च्वना (न) विवेक (एकान्तवास) यागु शिक्षा ग्रहण याइ मखुगु ख: ? हानं गुलि श्रावकपिसं शास्तापाखे तापाक च्वना नं गुकथं विवेकयागु शिक्षा ग्रहण याइगु ख: ?"

"आवुसो ! जिपिं तापाकनिसं हे थुगु उपदेशया अर्थ सिद्धकेया नितिं आयुष्मान् सारिपुत्रयाथय् वयागु ख: । आयुष्मान् सारिपुत्र हे थ्व वचनया अर्थ कना विज्याहूँ । आयुष्मान् सारिपुत्रयागु खं न्यना जिमिसं (भिक्षुपिसं) धारण याये ।"

"आवुसो ! अथे जुसा न्यं, बालाक मन तथा न्यं, कना हये ।" "ज्यु, हवस् आवुसो !" धया उपिं भिक्षुपिसं आयुष्मान् सारिपुत्रयात निस: विल । आयुष्मान् सारिपुत्र थये कना विज्यात -

६. "आवुसो ! थन (सुं) शिष्यपिं गुरूपाखे तापाक च्वना गुकथं विवेक (एकान्तवास) यागु शिक्षा ग्रहण याइ मखुगु ख: ? शास्तां गुगु धर्म त्व:तेमा: धका धाइगु ख: उगु धर्म त्व:ती मखुगु ख: । वरु रुन चीवरादि वस्तु मुंकीपि (वाहलिका) प्रवृत्तियापिं जुइ, धर्मयात क्वातुक ग्रहण याइ मखुपि (साधनिका), नीवरणादि क्लिष्ट धर्मय् न्हीयज्यां वनीपिं जुइ, एकान्तवासय् मन मत्रीपिं जुइ । अन स्थविर भिक्षुयात स्वंगु कारणं निन्दा याइ - (१) शास्ता एकान्तवासय् च्वनिम्ह जुइक जुइक नं एकान्तवासय् च्वनेगु शिक्षा शिष्यपिसं ग्रहण मया: । थ्व न्हापांगु कारणं याना स्थविर भिक्षुपिं निन्दा याइगु ख: । (२) गुगु धर्मयात शास्ता त्व:तेमा: धका धया विज्यात उगु धर्मयात त्व:ती

मखु । ध्व निगूगु कारणं याना स्थविर भिक्षुपितं निन्दा याद्गु खः । (३) चीवरादि मुंकेगु प्रवृत्तिपिं जुद्द, धर्मयात क्वातुक ग्रहण याद्द मखुपिं जुद्द, नीवरणादि क्लिष्ट धर्म्य न्ह्यज्यां वनीपिं जुद्द तथा एकान्तवास्य मन मवपिं जुद्द - ध्व स्वंगूगु कारणं याना स्थविर भिक्षुपितं निन्दा याद्गु खः । युक्थं थुपिं स्वंगू कारणं स्थविर भिक्षुपितं निन्दा याद्द ... युक्थं मध्यम भिक्षुपितं न ध्व हे स्वंगू कारणं निन्दा याद्द ... युक्थं न्हूपिं भिक्षुपितं न ध्व हे स्वंगू कारणं निन्दा याद्द । आदुसो ! युक्थं शास्ता एकान्तवास्य मन लगे याना च्वनीम्ह जुद्दका न शिष्यपिं एकान्तवासं तापाक च्वनीपिं जुद्द ।"

७. "आदुसो ! युक्थं शास्तापाखे तापाक च्वना च्वपिं शिष्यपिसं विवेक (एकान्तवास) यागु शिक्षा ग्रहण याद्गु खः ? आदुसो ! थन शास्तापाखे तापाक च्वना च्वपिं शिष्यपिसं विवेकयागु शिक्षा युक्थं ग्रहण याद्द - शास्तां गुगु धर्मं त्वःतेमाः धका कनिगु खः उगु धर्मयात त्वःती । बाह्निका व साथलिका जुद्द मखु, नीवरणादि क्लिष्ट धर्म्य न्ह्यज्यां वनी मखु, एकान्तवास्य मन तथा च्वनी । अन स्थविर भिक्षुयात स्वंगू कारणं प्रशंसा याद्द - (१) शास्ता एकान्तवास्य च्वनीम्हथे त्तु शिष्यपिसं नं एकान्तवास्य च्वनेगु शिक्षा ग्रहण याः । ध्व न्हापांगु कारणं याना स्थविर भिक्षुपितं प्रशंसा याद्गु खः । (२) गुगु धर्मयात शास्तां त्वःतेमाः धका धया विज्यात उगु धर्मयात त्वःती - ध्व निगूगु कारणं याना स्थविर भिक्षुपितं प्रशंसा याद्गु खः । (३) चीवरादि मुंकेगु प्रवृत्ति मदुपिं जुद्द, धर्मयात क्वातुक ग्रहण याद्दपिं जुद्द, नीवरणादि क्लिष्ट धर्म्य न्ह्यज्यां वनी मखुपिं जुद्द तथा एकान्तवास्य मन वपिं जुद्द - ध्व स्वंगूगु कारणं याना स्थविर भिक्षुपितं प्रशंसा याद्गु खः । युक्थं थुपिं स्वंगू कारणं स्थविर भिक्षुपितं प्रशंसा याद्द युक्थं मध्यम भिक्षुपितं न ध्व हे स्वंगू कारणं प्रशंसा याद्द युक्थं न्हूपिं भिक्षुपितं न ध्व हे स्वंगू कारणं प्रशंसा याद्द । आदुसो ! युक्थं शास्तापाखे तापाक च्वना च्वपिं शिष्यपिसं विवेकयागु शिक्षा ग्रहण याद्गु खः ।"

८. "आदुसो ! थन लोभ नं खराव (अकृशल) खः, द्वेष नं खराव खः । लोभ व द्वेषयात हटे यायेया नितिं थन मध्यममार्गं दु गुकिं मिखा छुना विद्द, जां दयका विद्द, शान्ति विद्द, अभिज्ञा विद्द, सम्बोधि विद्द तथा निर्वाण्य थ्यका विद्द । उगु मिखा छुना विद्दगु निर्वाण्य थ्यका विद्दगु मध्यममार्गं धयागु छु खः ? व ध्व हे आर्य अष्टांगिक मार्गं खः । गथे - सम्यक-दृष्टि, सम्यक-संकल्प, सम्यक-वाचा, सम्यक-कर्म, सम्यक-आजीविका, सम्यक-व्यायाम, सम्यक-स्मृति व सम्यक-समाधि । ध्व व हे मध्यम मार्गं खः गुकिं निर्वाण्य थ्यका विद्दगु खः ।"

९. "आदुसो ! अन क्रोध नं खराव खः, वैरभाव (उपनाह, पाखण्ड) नं खराव खः ... मेपिनिगु गुण उपकारयात चीधं खका हेला यायेगु (मक्ख, म्म) नं खराव खः, निखेसनं खं न्यनेगु (पलास) नं खराव खः, ईर्ष्या नं खराव खः, मात्सर्यं नं खराव खः, धःगु दोषं मुचुकुं (माया) नं खराव खः, थःके मदुगु गुण क्यनेगु (सोठययधूतता) नं खराव खः, अहम्भाव नं खराव खः, बदला कायेगु भावना (मारम्मो) नं खराव खः, मानं नं खराव खः, अतिमानं नं खराव खः, मदं नं खराव खः, प्रमादं नं खराव खः । मद व प्रमादयात हटे यायेया नितिं थन मध्यममार्गं दु गुकिं मिखा छुना विद्द, जां दयका विद्द, शान्ति विद्द, अभिज्ञा विद्द, सम्बोधि विद्द तथा निर्वाण्य थ्यका विद्द । उगु मिखा छुना विद्दगु निर्वाण्य थ्यका विद्दगु मध्यममार्गं धयागु छु खः ? व ध्व हे आर्य अष्टांगिक मार्गं खः । गथे-सम्यक-दृष्टि, सम्यक-समाधि । ध्व व हे मध्यममार्गं खः गुकिं निर्वाण्य थ्यका विद्दगु खः ।

१०. आयुष्मान् सारिपुत्रं धुलि कना विज्यात । लयतापि भिक्षुपिसं आयुष्मान् सारिपुत्रं कंगुयात अभिनन्दन यात ।

धम्मदायाद्द सुत्तं क्वचाव ।

महासतिपट्ठान सुत्त

१. यथे जिं न्यना । छग्गु समयय भगवान् कुरुह कम्मासधम्म धयानु कुलपिनिगु निगमय विहार याना विज्याना च्वन । अन भगवान भिक्षुपित्त - "भिक्षुपि !" धका सम्बोधन याना विज्यात । "भदन्त !" धका उप्पि भिक्षुपिंसं भगवानयात लिसः बिल । भगवानं यथे आज्ञा जुया विज्यात -

२. "भिक्षुपि ! छग्गुं छग्गु जक लापु दु - सत्तपिनि विग्गुद्विया नितिं, धोक परिदेवं पुला वनेया नितिं वा बालाक अतिक्रमण यायेया नितिं दुख दौर्मनस्य अस्तंगम (शान्त) याना मदयुका च्छयेया नितिं, आर्यमार्गयात अधिगम (प्राप्त) यायेया नितिं तथा निर्वाण साक्षात्कार यायेया नितिं - (व ख) प्यंगु स्मृति- प्रस्थान खः ।

"छु छु प्यंगु ? भिक्षुपि ! थन भिक्षु कायय (रूप समूहय) कायानुपश्यी जुया चित्तमल (आसव) यात च्छयुके फुगु सम्यक् प्रधान वीर्यं दुम्ह, स्मृतिवान व विभिन्न प्रकारं बालाक स्पृह जुया लोकय (न्यागु उपादान स्कन्धय) लोभ (अभिधया) व दौर्मनस्य (द्वेष) यात चीका विहार याना च्वनी । वेदनाय वेदानुपश्यी जुया (पूर्ववत्) विहार याना च्वनी । चित्तय चित्तानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी । धमय धर्मानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ।"

कायानुपश्यना

(१) आनापानस्मृति

३. "भिक्षुपि ! गुक्कं भिक्षु कायय कायानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ? भिक्षुपि ! थन भिक्षु अरण्य (वन) य वना अथवा सिमान्दय च्वना अथवा शून्यागारय वना भूलपतिं ध्याना थःगु शरीरयात तप्यंक् तथा स्मृतियात न्दयोने तथा (अभ्यास याना) च्वनी । वं स्मृति तथा सासः दुकाइ, वं स्मृति तथा सासः पिकाइ । तहाकगु सासः दुकाया च्चंगु इलय तहाकगु सासः दुकाया च्वना धका सिद्धका च्वनी । तहाकगु सासः पिकया च्चंगु इलय तहाकगु सासः पिकया च्वना धका सिद्धका च्वनी । चिहाकगु सासः दुकाया च्चंगु इलय चिहाकगु सासः दुकाया च्वना धका सिद्धका च्वनी । दुहां वडगु सासः सर्वकाय (समय शरीर) प्रतिसम्बेदित जुया (समूहया आदि, मध्य व अन्त फुक्कयात स्पष्टरूपं भाविता याना चायेका) दुकायेगु अभ्यास याना यंका च्वनी (सयेका च्वनी) । पिहां वडगु सासः सर्वकाय प्रतिसम्बेदित जुया पिकायेगु अभ्यास याना यंका च्वनी । फुक्क काय संस्कारयात सासः क्हायेगु कडा जुया स्थूल जुया दुहां वडगु सासःयात शान्त यायां सासः दुकायेगु अभ्यास याना यंका च्वनी । फुक्क काय संस्कारयात सासः पिकायेगु अभ्यास याना यंका च्वनी ।"

४. "भिक्षुपि ! गथे छद्दह दक्षद्द भ्रमकारं अथवा वया शिष्यं सिं कुने याइगु त्रनय च्चंगु खिपःयात तहाकक सालिगु इलय तहाकक साला च्वना धका सिद्धका च्वनी, पतिहाकक सालिइगु इलय पतिहाकक साला च्वना धका सिद्धका च्चनिगु खः । भिक्षुपि ! यथे हे भिक्षु तहाकक सासः दुकाया च्चंगु इलय तहाकगु सासः दुकाया च्वना धका सिद्धका च्वनी । तहाकगु सासः पिकया च्चंगु इलय तहाकगु सासः पिकया च्वना धका सिद्धका च्वनी । चिहाकगु सासः दुकाया च्चंगु इलय चिहाकगु सासः दुकाया च्वना धका सिद्धका च्वनी । चिहाकगु सासः पिकया च्वना धका सिद्धका च्वनी । दुहां वडगु सासः सर्व काय प्रतिसम्बेदित जुया (समूहया आदि, मध्य व अन्त फुक्कयात स्पष्ट रूपं भाविता याना चायेका अनुभव यायां) सासः दुकायेगु अभ्यास याना यंका च्वनी । पिहां वडगु सासः सर्वकाय प्रतिसम्बेदित जुया सासः पिकायेगु अभ्यास याना यंका च्वनी । फुक्क काय संस्कारयात शान्त यायां सासः दुकायेगु अभ्यास याना यंका च्वनी । फुक्क काय संस्कारयात शान्त यायां सासः पिकायेगु अभ्यास याना यंका च्वनी । धुकथं (आश्वास प्रश्वास रूपी) थःगु (दुनेयागु रूप समूहय) कायय कायानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी । धुकथं पिनेयागु कायय कायानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी । दुनेयागु पिनेयागु कायय कायानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी । समुदय (उत्पत्ति) धर्मयात कायय खका विहार याना च्वनी । व्यय (विनाश)

धर्मयात कायय् खंका विहार याना च्वनी । समुदय व्यय धर्मयात कायय् खंका विहार यानाच्वनी । सासः दुहा वःगु पिहा वःगु (आशवास प्रवास रूप समूह) काय खः धका उम्ह (भिक्षु) या स्मृति न्योने प्रकट जुया च्वनी । धुगु प्रकारं सन्मुखी रूपं उगु स्मृति तनंतं ज्ञानवृद्धिया निति व तनंतं बारबार स्मृति अभिवृद्धिया निति जक खः । उम्ह स्मृतिमान भिक्षु तृष्णा व दृष्टिं अलग (निरपेक्ष) जुया विहार याना च्वनी । उम्ह भिक्षु लोकय् छुं छगुयात नं (तृष्णा जि, व दृष्टिद्वारा जिगु धका) ग्रहण याना च्वनी मखु । धुकथं भिक्षुं कायय् कायानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ।”

(२) ईयापथस्मृति

५. “भिक्षुपिं ! हानं भिक्षुं वना च्वनेबले ‘वना च्वना’ धका सिद्धका च्वनी, दना च्वनेबले दना च्वना धका सिद्धका च्वनी, फेतुना च्वनेबले ‘फेतुना च्वना’ धका सिद्धका च्वनी, ‘गोतुला च्वनेबले’ गोतुला च्वना’ धका सिद्धका च्वनी । धुकथं धुकथं वसगु काय (शरीर) च्वना च्वनी, उकथं उकथं सिद्धका च्वनी । धुकथं धःगु (दुनेयागु) कायय् कायानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी । धुकथं पिनेयागु कायय् कायानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी । दुनेयागु पिनेयागु कायय् कायानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी । समुदय धर्मयात कायय् खंका विहार याना च्वनी । व्ययधर्मयात कायय् खंका विहार याना च्वनी । समुदय व्यय धर्मयात कायय् खंका विहार याना च्वनी । वनेगु आदि रूप समूह मात्र खः धका उम्ह (भिक्षु) या स्मृति न्योने प्रकट जुया च्वनी । धुगु प्रकारं सन्मुखी भूत उगु स्मृति तनंतं ज्ञानवृद्धिया निति व तनंतं बारबार स्मृति अभिवृद्धिया निति जक खः । उम्ह स्मृतिवान भिक्षु तृष्णा व दृष्टिं अलग जुया विहार याना च्वनी । उम्ह भिक्षु लोकय् छुं छगुयात नं ग्रहण याना च्वनी मखु । धुकथं भिक्षुं कायय् कायानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ।”

(३) सम्प्रज्ञानकारी

६. “भिक्षुपिं ! हानं भिक्षुं न्ह्योज्या वनेबले न्ह्योज्या वना धका सिद्धका चायेका (सम्प्रजन्त्य जुया) च्वनी । तप्यक स्वयेबले, वेथां स्वयेबले सिद्धका (चायेका) च्वनी । (लाः तुति) कयेकेबले वा चककेबले सिद्धका (चायेका) च्वनी । संघाटि, पात्र, चीवर धारण यायेबले (चायेका) सिद्धका याइ । नयेबले, त्वनेबले, न्ह्ययेबले, सवा कायेबले सिद्धका (चायेका) याइ । दिसा पिसाप यायेबले सिद्धका चायेका याइ । वनेबले, दनेबले, फय्तुइबले, गोतुलेबले, न्ह्यल चायकेबले, खं ल्हाना च्वनेबले, सुक च्वनेबले सिद्धका (सम्प्रज्ञानकारी जुया) याइ । धुकथं धःगु (दुनेयागु) ... धुकथं नं भिक्षु कायय् कायानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ।”

(४) प्रतिकूल मनसिकार

७. “भिक्षुपिं ! हानं भिक्षुं ख्व हे कायय् (शरीरय्) न्वय् पालितः निसें च्वय् ध्यंक, सँ दुगु छद्योनं निसें न्वय् च्वंगु पालितःया छद्यंगु तक नाना प्रकारयागु फोहर अशुचि वस्तु पूर्णं जुया च्वंगु प्रत्यवेक्षण याइ - ख्व कायय् सँ (केरा), चिपिसा (रोय), लुसि (नख), वा (दन्त), छद्यंगु (त्वचा), ला (मास), सेप्वाय् (स्नायु), ब्वे (अस्थि), स्यः, जलस्ये (वृक्क), नुगःचु (हृदय), स्ये (क्लेम), अपि (यकृत), पिसि (प्लीहा), स्वा, तःपुगु आलपति, चिपुगु आलपति, प्वाः, मल, न्ह्ययु, पित्त, ब्वे (कफ), निह, ति (रक्त), चिति, लाय् चिकं कना वइगु, ख्ववि, दाः (वसा), ई (धुक), न्हासं वइगु निह, (सिणक), ला (लसीका) व पिसाव (मूत्र) दु ।”

८. “भिक्षुपिं ! गथेकि - च्वय् न्वय् निखें म्हुतुप्वाः दुगु म्हिचा (बोराय्) नाना प्रकारया बीभ दया च्वनी । गथे शालि वा, वा, मू, माय, हाभो व जाकि दया च्वनी । उकियात मिखा दुम्ह मनुखं चायेका स्वइगु इलय् ‘ख्व शालि वा खः’, ‘ख्व वा खः’, ‘ख्व मू खः’, ‘ख्व माय खः’, ‘ख्व हाभो खः’, ‘ख्व जाकि खः’ धका प्रत्यवेक्षण याइ । भिक्षुपिं ! गथे हे भिक्षुं ख्व कायय् (शरीरय्) न्वय् पालितः निसें च्वय् ध्यंक, सँ दुगु छद्योनं निसें न्वय् पालि तःया छद्यंगु तक नाना प्रकारयागु फोहर अशुचि वस्तुपूर्णं जुया च्वंगु खंका प्रत्यवेक्षण याइ - छद्यंगु, ला, सेप्वाय् ... पिसाप दु । धुकथं धःगु (दुनेयागु) ... धुकथं नं भिक्षु कायय् कायानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ।”

(५) धातु मनसिकार

९. "भिक्षुपि ! हानं भिक्षुं च्च काययात स्थिति अनुसार च्च शरीरया रचनानुसार गुकथं खः उगुकथं स्वया खंका धातुया स्वभाव कथं प्रत्यवेक्षण याइ । च्च शरीरय् पृथ्वीधातु (छाःगु, नायुगु स्वभाव), आपो धातु (वाः वनिगु, पाय् चिनिगु स्वभाव), तेज धातु (स्वागु, ह्वाउगु, वाफ स्वभाव) व वायु धातु (फुले याइगु, सनिगु, घ्वाइगु स्वभाव) दया च्चन ।"

१०. "भिक्षुपि ! गथे दक्षम्ह गौघातकं वा वया शिष्यं सं स्याना प्यका लाया दयुइ दुवाते च्चना ला च्चति च्चति यला फयतुना च्चनी । भिक्षुपि ! यथे हे भिक्षुं न च्च शरीरया स्थिति व रचना अनुसार धातुया स्वभाव कथं प्रत्यवेक्षण याइ - च्च शरीरय् पृथ्वी धातु, आपो धातु, तेज धातु तथा वायु धातु दु । युक्थं (दुनेयागु) । भिक्षुपि ! युक्थं नं भिक्षु कायय् कायानुपश्यी जुया विहार याना च्चनी ।"

(६) अशुभानुस्मृति

११. "भिक्षुपि ! हानं भिक्षुं मसानय् वाञ्छया तःगु सिनां छन्दु दुगु, सिनां निन्दु दुगु, सिनां स्वन्दु दुगु, फुले जुया च्चंगु, वचुसे च्चना च्चंगु, निहंदाये धुकुगु, छ्वागी धुकुगु सीम्ह (ताश) यात स्वया ध्यान यायां यथे मती तइ - 'जिगु काय नं यथे जुइगु स्वभाव दुगु जुया च्चन, यथे अवश्य जुइतिनि, यथे मजूसं त्वःति मखु' । युक्थं थगु । भिक्षुपि ! युक्थं नं भिक्षु कायय् कायानुपश्यी जुया विहार याना च्चनी ।"

१२. "भिक्षुपि ! हानं भिक्षुं मसानय् वाञ्छया तःगु मृतक शरीरयात कोखं नया च्चंगु, इमां नया च्चंगु, गइं नया च्चंगु, बाजं नया च्चंगु, खिचां नया च्चंगु, धुं नया च्चंगु, चित्वां नया च्चंगु, ध्वनं नया च्चंगु अनेक प्रकारया प्राणीपिसं नया च्चंगु स्वया खंका ध्यान यायां यथे मती तइ - 'जिगु काय नं यथे जुइगु स्वभाव दुगु जुया च्चन, यथे अवश्य जुइतिनि, यथे मजूसं त्वःति मखु । युक्थं थगु । भिक्षुपि ! युक्थं नं भिक्षु कायय् कायानुपश्यी जुया विहार याना च्चनी ।"

१३. "भिक्षुपि ! हानं भिक्षुं मसानय् वाञ्छया तःगु ला हि बाकी दया च्चंगु सेप्पाचं चिना तःगु कालाय जुया च्चंगु (पूर्ववत्) ला मदये धुकुगु हि किना च्चंगु सेप्पाचं चिना तःगु कालाय जुया च्चंगु (पूर्ववत्) लाहि तकं मदये धुकुगु सेप्पाचं चिना तःगु कालाय जुया च्चंगु उखें थुखें छधाल विछधाल जुया च्चंगु गनं त्हाःयागु क्खेय, गनं तुतियागु क्खे, गनं ग्वालियागु क्खे, गनं त्वानायागु क्खे, गनं खम्पायागु क्खे, गनं प्पपायागु क्खे, गनं बपियागु क्खे, गनं दुगःयागु क्खे, गनं जन्फायागु क्खे, गनं गःपःयागु क्खे, गनं मनचायागु क्खे, गनं बाकुधी, गनं छपोया क्खे (हप्पर) स्वया खंका ध्यान यायां यथे मती तइ - 'जिगु काय नं यथे जुइगु स्वभाव दुगु जुया च्चन, यथे अवश्य जुइतिनि, यथे मजूसं त्वःति मखु । भिक्षुपि ! युक्थं नं भिक्षु कायय् कायानुपश्यी जुया विहार याना च्चनी ।"

१४. "भिक्षुपि ! हानं भिक्षुं मसानय् वाञ्छया तःगु सीमत्तिसियागु क्खे शंखथें तुपुगु वर्णं जुया च्चंगु दा नं दा मयाक पुलांगु अस्थिपुञ्ज (पुक्कः मुना च्चंगु) च्चभावः जुया च्चंगु, च्चुं च्चुं दना च्चंगु, क्खेयात स्वया खंका ध्यान यायां यथे मती तइ - 'जिगु काय (शरीर) नं यथे जुइगु स्वभाव दुगु जुया च्चन, यथे अवश्य जुइ तिनि, यथे मजूसं त्वःति मखु । युक्थं थगु (दुनेयागु रूप सम्य्) कायय् कायानुपश्यी जुया विहार याना च्चनी । युक्थं पिनेयागु कायय् कायानुपश्यी जुया विहार याना च्चनी । दुनेयागु पिनेयागु कायय् कायानुपश्यी जुया विहार याना च्चनी । समुदय धर्मयात कायय् खंका विहार याना च्चनी । व्यय धर्मयात कायय् खंका विहार याना च्चनी । समुदय व्यय धर्मयात कायय् खंका विहार याना च्चनी । यथे जुइगु काय खः धका उम्ह (भिक्षु) या स्मृति च्च्योने प्रकट जुया च्चनी । थुगु प्रकारं सन्मुखी रूप उगु स्मृति तनं त ज्ञानवृद्धिया निति व तनतं बारबार स्मृति अभिवृद्धिया निति जक खः । उम्ह स्मृतिमान भिक्षु तुष्णा व वृष्टि अलग जुया विहार याना च्चनी । उम्ह भिक्षुं छुं छगुयात नं (तुष्णा व वृष्टिद्वारा) ग्रहण याना च्चनी मखु । युक्थं भिक्षु कायय् कायानुपश्यी जुया विहार याना च्चनी ।"

३. वेदानानुपश्यना

१५. "भिक्षुपिं ! हानं गुकथं भिक्षु वेदनाय वेदानानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ? भिक्षुपिं ! यन सुखवेदना अनुभव याना च्वबले सुखवेदना अनुभव याना च्वना धका सिद्धका च्वनी । दुःखवेदना अनुभव याना च्वबले दुःखवेदना अनुभव याना च्वना धका सिद्धका च्वनी । अदुःख-असुखवेदना अनुभव याना च्वबले अदुःख-असुखवेदना अनुभव याना च्वना धका सिद्धका च्वनी । सामिष (पञ्चकाम गुण नाप सम्बन्ध दुगु) सुखवेदना अनुभव याना च्वबले सामिष सुखवेदना अनुभव याना च्वना धका सिद्धका च्वनी । निरामिष सुखवेदना अनुभव याना च्वबले निरामिष सुखवेदना अनुभव याना च्वना धका सिद्धका च्वनी । सामिष दुःखवेदना अनुभव याना च्वबले सामिष दुःखवेदना अनुभव याना च्वना धका सिद्धका च्वनी । निरामिष दुःखवेदना अनुभव याना च्वबले निरामिष दुःखवेदना अनुभव याना च्वना धका सिद्धका च्वनी । सामिष अदुःख-असुखवेदना अनुभव याना च्वबले सामिष अदुःख-असुखवेदना अनुभव याना च्वना धका सिद्धका च्वनी । निरामिष अदुःख-असुखवेदना अनुभव याना च्वबले निरामिष अदुःख-असुखवेदना अनुभव याना च्वना धका सिद्धका च्वनी । धुकथं धःगु (दुनेयागु, अध्यात्म, आन्तरिक) वेदनाय वेदानापश्यी जुया विहार याना च्वनी । धुकथं पिनेयागु (वाह्य) वेदनाय वेदानानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी । दुनेयागु पिनेयागु वेदनाय वेदानानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी । समुदयधर्मयात वेदनाय खंका विहार याना च्वनी । व्यय धर्मयात वेदनाय खंका विहार याना च्वनी । समुदय व्यय धर्मयात वेदनाय खंका विहार याना च्वनी । अनुभव याडगु स्वभाव मात्र दु धका उम्ह (भिक्षु) या स्मृति न्त्योने प्रकट जुया च्वनी । धुगु प्रकार सन्मुखी रूप उगु स्मृति तनंतं ज्ञानवृद्धिया निति व तनंतं बारवार स्मृति अभिवृद्धिया निति जक खः । उम्ह स्मृतिमान भिक्षु तृष्णा व दुष्टि अलग जुया विहार याना च्वनी । उम्ह भिक्षु छुं छगुयात नं ग्रहण याना च्वनी मखु । धुकथं भिक्षु वेदनाय वेदानानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ।"

४. चित्तानुपश्यना

१६ "भिक्षुपिं ! हानं गुकथं भिक्षु चित्तय चित्तानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ? भिक्षुपिं ! यन भिक्षु सराग चित्तयात सराग चित्त धका सिद्धका चायेका च्वनी । वीतराग चित्तयात वीतराग चित्त धका सिद्धका चायेका च्वनी । दोष सहितगु चित्तयात दोष सहितगु चित्त धका सिद्धका चायेका च्वनी । दोषरहितगु चित्तयात दोष रहितगु चित्त धका सिद्धका चायेका च्वनी । 'मोह सहितगु चित्तयात मोह सहितगु चित्त' धका सिद्धका चायेका च्वनी । मोह रहितगु चित्तयात मोहरहितगु चित्त धका सिद्धका चायेका च्वनी । सक्षिप्त (निर्त्साह अलसी जुया च्वगु) चित्तयात सक्षिप्त चित्त धका सिद्धका चायेका च्वनी । विक्षिप्त (चञ्चलगु) चित्तयात विक्षिप्त चित्त' धका सिद्धका चायेका च्वनी । महत्वात् चित्त (रूपावचर व अरूपावचर चित्त) यात महत्वात् चित्त' धका सिद्धका चायेका च्वनी । अमहत्वात् चित्त (कामावचर चित्त) यात अमहत्वात् चित्त' धका सिद्धका चायेका च्वनी । 'सउत्तर (कामावचर) चित्तयात सउत्तर चित्त' धका सिद्धका चायेका च्वनी । 'अनुत्तरगु चित्तयात अनुत्तरगु चित्त' धका सिद्धका चायेका च्वनी । 'समाहितगु / उपचार समाधि व अप्यना समाधिद्वारा युक्तगु) चित्तयात समाहितगु चित्त' धका सिद्धका चायेका च्वनी । 'असमाहितगु चित्तयात असमाहितगु चित्त' धका सिद्धका चायेका च्वनी । विमुक्त चित्तयात (तदङ्ग प्रहाण व विस्वम्भण प्रहाणद्वारा क्लेशं मुक्तयु विपश्यना चित्त व ध्यान चित्तयात) विमुक्त चित्त' धका सिद्धका चायेका च्वनी । 'अविमुक्त चित्तयात अविमुक्त चित्त' धका सिद्धका चायेका च्वनी । धुकथं धःगु (दुनेयागु) चित्तय चित्तानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी । धुकथं पिनेयागु चित्तय चित्तानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी । दुनेयागु पिनेयागु चित्तय चित्तानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी । समुदय धर्मयात चित्तय खंका विहार याना च्वनी । व्ययधर्मयात चित्तय खंका विहार याना च्वनी । समुदय व्ययधर्मयात चित्तय खंका विहार याना च्वनी । चिल्लना याडगु स्वभाव मात्र दु धका उम्ह (भिक्षु) या स्मृति न्त्योने प्रकट जुया च्वनी । धुगु प्रकार सन्मुखीरूप उगु स्मृति तनंतं ज्ञानवृद्धिया निति व तनंतं बारवार स्मृतिवान भिक्षु तृष्णा व दुष्टि अलग जुया विहार याना च्वनी । उम्ह भिक्षु छुं छगुयात नं ग्रहण याना च्वनी मखु । धुकथं भिक्षु चित्तय चित्तानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ।"

५. धर्मानुपश्यना

(१) पञ्च नीवरण

१७. "भिक्षु! गृकथं भिक्षु धर्मयं धर्मानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ? भिक्षुपिं ! धन भिक्षु पञ्च नीवरण धर्मयं धर्मानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ? भिक्षुपिं ! गृकथं भिक्षु पञ्च नीवरण धर्मयं धर्मानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ?"

भिक्षुपिं ! भिक्षु यःके दुने दया च्वग्गु कामच्छन्दयात नं जिक्के दुने कामच्छन्द दु धका सिद्धका चायेका च्वनी । यःके दुने मदग्गु कामच्छन्दयात नं जिक्के दुने कामच्छन्द मदु धका सिद्धका चायेका च्वनी । हानं न्हापा 'उत्पन्न मज्जुग्गु कामच्छन्दया उत्यन्न जुडग्गु हेतुयात नं' सिद्धका चायेका च्वनी । हानं न्हापा 'उत्पन्न जुया च्वग्गु कामच्छन्दयात (तडड्ढ, विस्सम्मण प्रहाणं) हटे यायेग्गु कारणयात नं' सिद्धका चायेका च्वनी । हानं 'प्रहाण याये धुक्कग्गु कामच्छन्दयात लिपा हानं नं उत्पन्न जुड मखुग्गु कारणयात नं सिद्धका चायेका च्वनी ।"

यःके 'दुने दया च्वग्गु व्यापादयात नं जिक्के दुने व्यापाद दु' धका सिद्धका च्वनी । हानं 'प्रहाण याये धुक्कग्गु व्यापादयात लिपा हानं नं उत्पन्न जुड मखुग्गु कारणयात' सिद्धका चायेका च्वनी ।"

यःके 'दुने वया च्वग्गु धीनमिद्ध (अन्तर्विद्यमानस्त्यान मूढ) यात नं जिक्के दुने धीनमिद्ध दु' धका सिद्धका चायेका च्वनी । हानं 'प्रहाण याये धुक्कग्गु धीनमिद्धयात लिपा हानं नं उत्पन्न जुड मखुग्गु कारणयात' सिद्धका चायेका च्वनी ।

यःके 'दुने दया च्वग्गु उद्धच्च कक्कुच्च (औदत्य कौकल्यायात जिक्के दुने उद्धच्च कक्कुच्च दु' धका सिद्धका चायेका च्वनी । हानं 'प्रहाण याये धुक्कग्गु उद्धच्च कक्कुच्चयात लिपा हानं नं उत्पन्न जुड मखुग्गु कारणयात' सिद्धका चायेका च्वनी ।

यःके 'दुने दया च्वग्गु विचिकित्सायात जिक्के दुने विचिकित्सा दु' धका सिद्धका चायेका च्वनी । 'यःके दुने मदग्गु विचिकित्सायात नं जिक्के दुने विचिकित्सा मदु' धका सिद्धका चायेका च्वनी । हानं न्हापा 'उत्पन्न मज्जुग्गु विचिकित्साया उत्यन्न जुडग्गु हेतुयात नं' सिद्धका चायेका च्वनी । हानं न्हापा 'उत्पन्न जुया च्वग्गु विचिकित्सायात (तडड्ढ, विस्सम्मण प्रहाणं) हटे यायेग्गु कारणयात नं' सिद्धका चायेका च्वनी । हानं 'प्रहाण याये धुक्कग्गु विचिकित्सायात लिपा हानं नं उत्पन्न जुड मखुग्गु कारणयात' सिद्धका चायेका च्वनी । यःकथं यग्गु (दुनेयाग्गु) धर्मयं प्रहाण याना च्वनी मखु । भिक्षुपिं ! यःकथं भिक्षु न्याग्गु नीवरण धर्मयं धर्मानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ।"

(२) पञ्च उपादान स्कन्ध

१८. "भिक्षुपिं ! भिक्षु हानं पञ्च उपादानस्कन्ध धर्मयं धर्मानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी । भिक्षुपिं ! गृकथं भिक्षु पञ्च उपादान स्कन्ध धर्मयं धर्मानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ?"

भिक्षुपिं ! धन भिक्षु 'ध्व रूप ख', 'ध्व रूप उत्पत्ति जुडग्गुया हेतु ख', 'ध्व रूप निरोध जुडग्गुया हेतु ख' । 'ध्व वेदना ख', 'ध्व वेदना उत्पत्ति जुडग्गुया हेतु ख', 'ध्व वेदना निरोध जुडग्गुया हेतु ख' । 'ध्व संजा ख', 'ध्व संजा उत्पन्न जुडग्गुया हेतु ख', 'ध्व संजा निरोध जुडग्गुया हेतु ख' । 'ध्व संस्कार ख', 'ध्व संस्कार उत्पन्न जुडग्गुया हेतु ख', 'ध्व संस्कार निरोध जुडग्गुया हेतु ख' । 'ध्व विज्ञान ख', 'ध्व विज्ञान उत्पन्न जुडग्गुया हेतु ख', 'ध्व विज्ञान निरोध जुडग्गुया हेतु ख' । यःकथं यग्गु (दुनेयाग्गु) भिक्षुपिं ! यःकथं भिक्षु पञ्च उपादान स्कन्ध धर्मयं धर्मानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ।"

(३) दुने व पिनेया आयतन

१९. "भिक्षुपिं ! भिक्षु खुग्गु दुने (अध्यात्मिक) व पिने (वाहिरिक) आयतन धर्मयं धर्मानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी । भिक्षुपिं ! गृकथं भिक्षु खुग्गु दुनेयाग्गु व पिनेयाग्गु आयतन धर्मयं धर्मानुपश्यी जुया विहार याना च्वनी ?"

"भिक्षुपिं ! धन भिक्षु चक्खं चक्खप्रसाद रूप' यात सिद्धका चायेका च्वनी. रूप (वर्ण) यात नं सिद्धका चायेका

“थःके दुने दया च्वंगु वीर्यं सम्बोध्यइयात”

“थःके दुने दया च्वंगु प्रीति सम्बोध्यइयात

“थःके दुने दया च्वंगु प्रअग्धि (शान्ति) सम्बोध्यइयात”

“थःके दुने दया च्वंगु समाधि सम्बोध्यइयात”

“थःके दुने दया च्वंगु उपेक्षा सम्बोध्यइयात जिके उपेक्षा सम्बोध्यइ दु धका सिद्धका चायेका च्वनी । थःके दुने मदनु उपेक्षा सम्बोध्यइयात जिके दुने उपेक्षा सम्बोध्यइ मदु धका सिद्धका चायेका च्वनी । हानं न्हापा उत्पन्न जुइगु हेतुयात नं सिद्धका चायेका च्वनी । हानं न्हापा उत्पन्न मज्जुनिगु उपेक्षा सम्बोध्यइया उत्पन्न जुइगु हेतुयात नं सिद्धका चायेका च्वनी । हानं न्हापा उत्पन्न जुया च्वंगु उपेक्षा सम्बोध्यइयात वृद्धि जुइकेगु परिपूर्ण जुइगु कारणयात नं सिद्धका चायेका च्वनी ।

(५) प्यंगू आर्य सत्य

(१) दुःख आर्य सत्य

३ “भिक्षुपि ! दुःख आर्यसत्य धयागु छु ? जन्म जुइगु दुःख, वृद्धा जुइगु दुःख, मृत्यु जुइगु दुःख, शोक मन्ताप जुइगु दुःख, विलाप याना स्वया हालेगु दुःख, शारीरिक पीडा, मानसिक पीडा जुइगु दुःख, चित्तय तःसकं अशान्ति जुइगु, मयोपि नाप क्कना च्वने माःगु, योपि नाप वियोग जुया च्वने माःगु, इच्छा यानाथे पूरं मज्जुगु दुःख, सक्षिप्त न्यागु उपादान हे.दुःख ख ।”

“भिक्षुपि ! जन्म (जाति) जुइगु धयागु छु ? उपि उपि प्राणीपिनि उपि उपि सत्रवपिनि समूहलय न्हापालाक उत्पन्न जुइगु पूर्ण रूप उत्पन्न जुइगु, ख्याचय, माया गर्भय प्रवेश जुइगु, शरीर प्रकट जुइगु, न्तुगु स्कन्ध प्रकट जुइगु, आयतन प्राप्त जुइगु दु । “भिक्षुपि ! थुकियात हे जन्म जुइगु धका धाइ ।”

“भिक्षुपि ! वृद्धा (जरा) जुइगु धयागु छु ? उपि उपि प्राणीपिनि उपि उपि सत्त्वपिनि समूहलय गगु वृद्धा जुइगु, जीणं जुइगु, वा हाइगु, सं भुइगु, सा हय हय कुनीगु, आयु फुना वनिगु, दुबल जुइगु, इन्द्रिय परिपक्व जुइगु, छिपं जुइगु दया च्वन । “भिक्षुपि ! थुकियात वृद्धा जुइगु धका धाइ ।”

“भिक्षुपि ! मरण जुइगु धयागु छु ? उपि उपि प्राणीपिनि उपि उपि सत्त्वपिनिगु समूहलय च्युति जुइगु, च्युतत्व, नष्ट जुइगु, भेद जुइगु, अन्तर्धान जुइगु, लोप जुइगु, मृत्यु जुइगु, सीगु ज्या जुइगु, स्कन्ध विनाश जुइगु, लाश शरीरयात बाह्यवडगु, जीवितीन्द्रिय छुटे जुइगु व पूर्णरूप च्छवुइगु दया च्वन । आवुसो ! थुकियात मरण जुइगु धका धाइ ।”

“भिक्षुपि ! शोक जुइगु छुकियात धाइ ? “भिक्षुपि ! छु छगु विपत्ति (जाति, भोग, रोग, शील व इष्टि) व्यसनय लाना च्चम्ब दुःख धर्मय प्यपुना च्चम्बसिया गगु शोक जुइगु, शोकया भाव, आत्मपीडा जुइगु, शोक मन्तापय दुना आन्तरिक शोक परिशोक जुइगु दया च्वन । “भिक्षुपि ! थुकियात शोक जुइगु धका धाइ ।”

“भिक्षुपि ! परिदेव (विलाप याना स्वया हालेगु) छुकियात धाइ ? “भिक्षुपि ! छु छगु विपत्ती विक्कल जुया दुःख धर्मय प्यपुना च्चम्बसिया गगु विनाश जुया वंगु वस्तु छु छगुयात कया स्वया विलाप याइगु, गुण उपकारयात लुमंका स्वया विलाप याइगु, विनाश जुया वन्दे पुदगल (व्यक्ति) यात कया स्वया विलाप याइगु, भाव, गुण, उपकार लुमंका स्वया विलाप याइगु भाव दया च्वन । “भिक्षुपि ! थुकियात परिदेव धका धाइ ।”

“भिक्षुपि ! दुःख जुइगु छुकियात धाइ ? “भिक्षुपि ! शारीरिक दुःख, शारीरिक पीडा (असात, घृणा) शरीरया स्पर्शद्वारा जुइगु दुःख व शरीरया स्पर्शद्वारा जुइगु घृणा दु । “भिक्षुपि ! थुकियात हे दुःख धका धाइ ।”

“भिक्षुपि ! दौर्मनस्य जुइगु छुकियात धाइ ? “भिक्षुपि ! गगु मानसिक दुःख, मानसिक असात, मनया स्पर्शद्वारा जुइगु दुःख, मनया स्पर्शद्वारा अनुभव जुइगु असात दु । “भिक्षुपि ! थुकियात दौर्मनस्य धका धाइ ।”

“भिक्षुपि ! उपायास (तीव्र दाह) छुकियात धाइ ? “भिक्षुपि ! छु छगु विपत्ती विक्कल जुया च्चम्ब व दुःख धर्मय लिप्त जुया च्चम्बसिया गगु चित्त प्लानी, चित्तया अति प्लानी, अति क्लान्तभाव दु । “भिक्षुपि ! थुकियात उपायास धका धाइ ।”

"भिक्षुपि ! इच्छा यानागु पुरे मज्झिगु दुःखं छुक्कियात धाइ ? जन्म जुया च्खेनुगु स्वभाव दुपि प्राणीपिनि धये इच्छा जुइ - 'आहा र जिपिं जन्म जुइगु स्वभाव मद्दुपि जूगु जूसा गुलि ज्यू र जिमिगु निति जन्म धयागु वइ हे मख्खु जूसा गुलि ज्यूगु र परन्तु धये इच्छा यायेवं प्राप्त जुइगु मख्खु । ध्व स्वभावयात न इच्छा यानागु पुरे मज्झिगु दुःख धका धाइ । भिक्षुपि ! वृद्धा जुइगु स्वभाव दया च्चपि प्राणीपिनि धये इच्छा जुइ - 'आहा र जिमिके वृद्धा जुइगु स्वभाव मद्दुगु जूसा गुलि ज्यूगु र जिमिगु निति वृद्धा धयागु व हे मवःगु जूसा गुलि ज्यूगु र परन्तु धये इच्छा यायेवं प्राप्त जुइगु मख्खु । ध्व स्वभावयात न इच्छा यानागु पुरे मज्झिगु दुःख धाइ । "भिक्षुपि ! व्याधि जुइगु स्वभाव दया च्चपि प्राणीपिनि धये इच्छा जुइ - 'आहा र जिमिके व्याधि जुइगु स्वभाव मद्दुगु जूसा गुलि ज्यूगु र जिमिगु निति व्याधि जुइगु धयागु वइ हे मख्खु जूसा गुलि ज्यूगु र परन्तु धये इच्छा यायेवं प्राप्त जुइगु मख्खु । ध्व स्वभावयात न इच्छा यानागु पुरे मज्झिगु दुःख धका धाइ । "भिक्षुपि ! मरण स्वभाव दया च्चपि प्राणीपिनि धये इच्छा जुइ - 'आहा र जिमिके मरण जुइगु स्वभाव मद्दुगु जूसा गुलि ज्यूगु र जिमिगु निति मरण जुइगु धयागु वइ हे मख्खु जूसा गुलि ज्यूगु र परन्तु धये इच्छा यायेवं प्राप्त जुइ मख्खु । ध्व स्वभावयात न इच्छा यानागु पुरे मज्झिगु दुःख धका धाइ । "भिक्षुपि ! शोक परिदेव, दुःख दौर्मनस्य, उपायास स्वभाव दया च्चपि प्राणीपिनि धये इच्छा जुइ - 'आहा र जिमिके शोक, परिदेव दुःख दौर्मनस्य उपायास स्वभाव मद्दुगु जूसा गुलि ज्यूगु र जिमिगु निति शोक, परिदेव, दुःख, दौर्मनस्य, उपायास वइ हे मख्खु जूसा गुलि ज्यूगु र परन्तु धये इच्छा यायेवं प्राप्त जुइगु मख्खु । ध्व स्वभावयात न इच्छा यानागु पुरे मज्झिगु दुःख धका धाइ ।

"भिक्षुपि ! सक्षिप्तं पञ्च उपादानं स्कन्धं दुःखं धयागु गये ? व खः - रूप उपादानं स्कन्धं, वेदना उपादानं स्कन्धं, सञ्जा उपादानं स्कन्धं, संस्कार उपादानं स्कन्धं, विज्ञान उपादानं स्कन्धं । आवुसो ! युक्कियात हे सक्षिप्तं पञ्च उपादानं स्कन्धं दुःखं धका धाइ । आवुसो ! युक्कियात दुःखं आर्यं सत्यं धका धाइ ।"

(२) दुःखं समुदयं आर्यं सत्यं

४. "भिक्षुपि ! दुःखं समुदयं आर्यं सत्यं छुक्कियात धाइ ? गुगु रागं युक्कगु तूष्णा हाकनं न्हूगु जन्मयात दयेकी गुकी मज्जा ताइगु, प्यपुनीगु स्वभाव दया च्खनी, खक्खं खक्खं उगु उगु आत्मभावय उगु उगु आरम्भण्य आनन्द ताया च्खनी । व खः काम तूष्णा, भव तूष्णा, विभव तूष्णा ।

"भिक्षुपि ! व तूष्णा उत्पन्नं जुइगु बखतय गन उत्पन्नं जुइ ? स्थितं जुइगु बखतय गन स्थितं जुइ ? थुगु लोकय ययेकेवहःगु मज्जा तायेवहःगु गुगु स्वभाव दु थुकी तूष्णा उत्पन्नं जुइगु बखतय उत्पन्नं जुइ, स्थितं जुइगु बखतय स्थितं जुइ ।"

"(सञ्चार) लोकय ययेका च्खनिगु मज्जा ताइगु स्वभाव छु ? लोकय मिद्धा (चक्षु) ययेकेवहःगु, मज्जा तायेवहःगु स्वभाव खः, थुकी व (स्वंगु) तूष्णा उत्पन्नं जुइगु बखतय उत्पन्नं जुइ, स्थितं जुइगु बखतय स्थितं जुइ । लोकय श्रोत ... पूर्वत ... लोकय घाण ... लोकय जिह्वा ... लोकय काय ... लोकय मन ययेकेवहःगु मज्जा तायेवहःगु स्वभाव खः । थुकी तूष्णा उत्पन्नं जुइगु बखतय उत्पन्नं जुइ, स्थितं जुइगु बखतय स्थितं जुइ ।

"लोकय रूप ... शब्द ... गन्ध ... रस ... स्पर्श ... लोकय धर्मं ययेकेवहःगु मज्जा तायेवहःगु स्वभाव खः । थुकी तूष्णा उत्पन्नं जुइगु बखतय उत्पन्नं जुइ, स्थितं जुइगु बखतय स्थितं जुइ ।

"लोकय चक्षु विज्ञान ... श्रोत विज्ञान ... घाण विज्ञान ... जिह्वा विज्ञान ... काय विज्ञान ... मनो विज्ञान ययेकेवहःगु मज्जा तायेवहःगु स्वभाव खः । थुकी तूष्णा उत्पन्नं जुइगु बखतय उत्पन्नं जुइ, स्थितं जुइगु बखतय स्थितं जुइ ।

"लोकय चक्षु संस्पर्श ... श्रोत संस्पर्श ... घाण संस्पर्श ... जिह्वा संस्पर्श ... काय संस्पर्श ... मनो संस्पर्श ययेकेवहःगु मज्जा तायेवहःगु स्वभाव खः । थुकी तूष्णा उत्पन्नं जुइगु बखतय उत्पन्नं जुइ, स्थितं जुइगु बखतय स्थितं जुइ ।

“लोक्य चक्षु संस्पर्शज वेदना ... श्रोत संस्पर्शज वेदना ... घ्राण संस्पर्शज वेदना ... जिह्वा संस्पर्शज वेदना ... काय संस्पर्शज वेदना ... लोक्य मनो संस्पर्शज वेदना ययेकेवहःगु, मज्जा तायेवहःगु स्वभाव खः । धुकी तूष्णा उत्पन्न जुडगु वखतय् उत्पन्न जुड, स्थित जुडगु वखतय् स्थित जुड ।

“लोक्य रूप संज्ञा ... शब्द संज्ञा ... गन्ध संज्ञा ... रस संज्ञा ... स्पर्श संज्ञा ... लोक्य धर्म संज्ञा ययेकेवहःगु, मज्जा तायेवहःगु स्वभाव खः । धुकी तूष्णा उत्पन्न जुडगु वखतय् उत्पन्न जुड, स्थित जुडगु वखतय् स्थित जुड ।

“लोक्य रूप संचेतना ... शब्द संचेतना ... गन्ध संचेतना ... रस संचेतना ... स्पर्श संचेतना ... लोक्य धर्म संचेतना ययेकेवहःगु, मज्जा तायेवहःगु स्वभाव खः । धुकी तूष्णा उत्पन्न जुडगु वखतय् उत्पन्न जुड, स्थित जुडगु वखतय् स्थित जुड ।

“लोक्य रूप तूष्णा शब्द तूष्णा ... गन्ध तूष्णा ... रस तूष्णा ... स्पर्श तूष्णा ... लोक्य धर्म तूष्णा ययेकेवहःगु, मज्जा तायेवहःगु स्वभाव खः । धुकी तूष्णा उत्पन्न जुडगु वखतय् उत्पन्न जुड, स्थित जुडगु वखतय् स्थित जुड ।

“लोक्य रूप वितर्क ... शब्द वितर्क ... गन्ध वितर्क ... रस वितर्क ... स्पर्श वितर्क ... लोक्य धर्म वितर्क ययेकेवहःगु, मज्जा तायेवहःगु स्वभाव खः । धुकी तूष्णा उत्पन्न जुडगु वखतय् उत्पन्न जुड, स्थित जुडगु वखतय् स्थित जुड ।

“लोक्य रूप विचार ... शब्द विचार ... गन्ध विचार ... रस विचार ... स्पर्श विचार ... लोक्य धर्म विचार ययेकेवहःगु, मज्जा तायेवहःगु स्वभाव खः । धुकी तूष्णा उत्पन्न जुडगु वखतय् उत्पन्न जुड, स्थित जुडगु वखतय् स्थित जुड । भिक्षुपि ! धुकियात (तूष्णायात) दुःख समुदय आर्यसत्य धाड ।

(३) दुःख निरोध आर्य सत्य

५. “भिक्षुपि ! दुःख निरोध आर्यसत्य धयागु छु ? उगु तूष्णायागु हे गगु वाकी मल्यक निरोध यायेगु, त्याग यायेगु, बिल्कल त्याग यायेगु, मुक्त यायेगु, प्यमपुंका च्चनेगु स्वभाव दु व हे खः । “भिक्षुपि ! व तूष्णा मदया वनिगु वखतय् गन मदया वनी, निरोध जुडगु वखतय् गन निरोध जुड, लोक्य गुगु ययेकेवहःगु, मज्जा तायेवहःगु स्वभाव दु व तूष्णा मदया वनिगु वखतय् उगु स्वभाव मदया वनी, निरोध जुडगु वखतय् उगु स्वभाव निरोध जुड । भिक्षुपि ! धुकियात दुःख निरोध आर्यसत्य धका धाड ।”

“भिक्षुपि ! व तूष्णा उत्पन्न जुडगु वखतय् गन उत्पन्न जुड ? स्थित जुडगु वखतय् गन स्थित जुड ? धुगु लोक्य ययेकेवहःगु मज्जा तायेवहःगु गुगु स्वभाव दु धुकी तूष्णा उत्पन्न जुडगु वखतय् उत्पन्न जुड, स्थित जुडगु वखतय् स्थित जुड ।”

“मग्गार) लोक्य ययेका च्चनिगु मज्जा ताडगु स्वभाव छु ? लोक्य मिखा (चक्षु) ययेकेवहःगु, मज्जा तायेवहःगु स्वभाव खः, धुकी व (स्वंग) तूष्णा उत्पन्न जुडगु वखतय् उत्पन्न जुड, स्थित जुडगु वखतय् स्थित जुड । लोक्य श्रोत पुंवंत लोक्य घ्राण ... लोक्य जिह्वा ... लोक्य काय ... लोक्य मन ययेकेवहःगु मज्जा तायेवहःगु स्वभाव खः । धुकी तूष्णा उत्पन्न जुडगु वखतय् उत्पन्न जुड, स्थित जुडगु वखतय् स्थित जुड ।

“लोक्य रूप ... शब्द ... गन्ध ... रस ... स्पर्श ... लोक्य धर्म ययेकेवहःगु मज्जा तायेवहःगु स्वभाव खः । धुकी तूष्णा उत्पन्न जुडगु वखतय् उत्पन्न जुड, स्थित जुडगु वखतय् स्थित जुड ।

“लोक्य चक्षु विज्ञान ... श्रोत विज्ञान ... घ्राण विज्ञान जिह्वा विज्ञान काय विज्ञान ... मनो विज्ञान ययेकेवहःगु मज्जा तायेवहःगु स्वभाव खः । धुकी तूष्णा उत्पन्न जुडगु वखतय् उत्पन्न जुड, स्थित जुडगु वखतय् स्थित जुड ।

“लोक्य रूप तृष्णा ययेकेवहःगु, मज्जा तायेवहःगु स्वभाव ख, ध्व तृष्णा मदया वनिगु बखतय् थुगु स्वभाव मदया वनी, निरोध जुइगु बखतय् थुगु स्वभाव निरोध जुइ । ... शब्द तृष्णा ... गन्ध तृष्णा ... रस तृष्णा ... स्पर्श तृष्णा ... धर्म तृष्णा ...

“लोक्य रूप वितकं ययेकेवहःगु, मज्जा तायेवहःगु स्वभाव ख, ध्व तृष्णा मदया वनिगु बखतय् थुगु स्वभाव मदया वनी, निरोध जुइगु बखतय् थुगु स्वभाव निरोध जुइ । ... शब्द वितकं ... गन्ध वितकं ... रस वितकं ... स्पर्श वितकं ... धर्म वितकं ...

“लोक्य रूप विचार ययेकेवहःगु, मज्जा तायेवहःगु स्वभाव ख, ध्व तृष्णा मदया वनिगु बखतय् थुगु स्वभाव मदया वनी, निरोध जुइगु बखतय् थुगु स्वभाव निरोध जुइ । ... शब्द विचार ... गन्ध विचार ... रस विचार ... स्पर्श विचार ... लोक्य धर्म विचार ययेकेवहःगु, मज्जा तायेवहःगु स्वभाव खः । थुकी तृष्णा मदया वनिगु बखतय् मदया वनी, निरोध जुइगु बखतय् निरोध जुया वनी । भिक्षुपि ! थुकियात (निवांगयात) दुःख निरोध आर्यसत्य धका धाइ ।

(४) दुःख निरोध गामिनी प्रतिपदा आर्यसत्य

६. “भिक्षुपि ! दुःख निरोध गामिनी प्रतिपदा आर्यसत्य छुकियात धाइ ? ख हे आर्यअष्टाङ्गिक मार्ग खः । गवेकि - सम्यक् दृष्टि, सम्यक् संकल्प, सम्यक् वचन, सम्यक् कर्मान्त, सम्यक् आजीव, सम्यक् व्यायाम, सम्यक् स्मृति व सम्यक् समाधि ।”

“भिक्षुपि ! सम्यक् दृष्टि छुकियात धाइ ? भिक्षुपि ! दुःख सत्य विषयय् गुगु ज्ञान दु, दुःख ममुदय सत्यया विषयय् गुगु ज्ञान दु, दुःख निरोध सत्यया विषयय् गुगु ज्ञान दु, हानं दुःख निरोध गामिनी प्रतिपदा सत्यया विषयय् गुगु ज्ञान दु, भिक्षुपि ! थुकियात सम्यक् दृष्टि धका धाइ ।”

“भिक्षुपि ! सम्यक् संकल्प छुकियात धाइ ? नैष्कम्य संकल्प । काम मुक्त जुइगु मकल्प, अव्यापाद संकल्प, अविहिंसा संकल्प दु । भिक्षुपि ! थुकियात सम्यक् संकल्प धका धाइ ।”

“भिक्षुपि ! सम्यक् वचन छुकियात धाइ ? मखुगु खं ल्हायेगुलि अलग जुइगु, पिसुण वाचां अलग जुइगु, पुरुष वाचां अलग जुइगु, सम्फ्फलाप वाचां अलग जुइगु । भिक्षुपि ! थुकियात सम्यक् वचन धका धाइ ।”

“भिक्षुपि ! सम्यक् कर्मान्त छुकियात धाइ ? प्राणीहिंसां अलग जुइगु, खुया कायेगुलि अलग जुइगु, व्यविचार यायेगुलि अलग जुइगु । भिक्षुपि ! थुकियात सम्यक् कर्मान्त धका धाइ ।”

“भिक्षुपि ! सम्यक् आजीव छुकियात धाइ ? भिक्षुपि ! थन (थुगु बुद्धशासनय्) आर्यश्रावकं मित्या आजीविकायात त्वःता सम्यक् आजीविकाद्वारा जीविका चले याइ । भिक्षुपि ! थुगु रूप जीविका यायेगुयात सम्यक् आजीव धका धाइ ।”

“भिक्षुपि ! सम्यक् व्यायाम छुकियात धाइ । भिक्षुपि ! थन (थुगु बुद्धशासनय्) भिक्षु उत्पन्न मज्जुनिगु अकृशल धर्मयात उत्पन्न मयायेगुया निति छन्द उत्पन्न याइ, उद्योग याइ, वीर्याग्ग्भ याइ, चित्तयात उत्साहित याइ, प्रयत्न याइ । उत्पन्न जुइ थुंक्कु अकृशल धर्मयात हते यायेगुया निति छन्द उत्पन्न याइ प्रयत्न याइ । उत्पन्न मज्जुनिगु कृशल धर्मयात उत्पन्न यायेया निति छन्द उत्पन्न याइ प्रयत्न याइ । उत्पन्न जुइ थुंक्कु कृशल धर्मयात स्थिर यायेया निति, तनां मबकेया निति, फन बहे यायेया निति, विपुल भावना निति, भाविता पूर्तिया निति, छन्द उत्पन्न याइ, उद्योग याइ, वीर्याग्ग्भ याइ, चित्तयात उत्साहित याइ, प्रयत्न याइ । भिक्षुपि ! थुकियात सम्यक् व्यायाम धका धाइ ।”

“भिक्षुपि ! सम्यक् स्मृति छुकियात धाइ ? भिक्षुपि ! थन (थुगु बुद्धशासनय्) भिक्षु कायय् कायानुपश्यी जुया चित्तमलयात छवयके फुगु सम्यक् प्रधान वीर्य दुम्ह, स्मृतिमान व विभिन्न प्रकारं बालाक स्यूम्ह जुया लोक्य लोभ व दौर्मनस्ययात हते याना विहार याना च्वनी । वेदनाय् वेदनापुश्यी जुया पूर्ववत् विहार याना च्वनी । चित्तय् चित्तानुपश्यी जुया पूर्ववत् विहार याना च्वनी । धर्मय् धमानुपश्यी जुया चित्तमलयात छवयके फुगु सम्यक् प्रधान वीर्य दुम्ह, स्मृतिवान व विभिन्न प्रकारं बालाक स्यूम्ह जुया लोक्य लोभ व दोषयात हते याना विहार याना च्वनी । थुकियात सम्यक् स्मृति धका धाइ ।”

“भिक्षुपि ! सम्यक् समाधिं छुकियात धाड ? भिक्षुपि ! धनं (युगं वृद्धशासनम्) भिक्षुं अनेक प्रकारया काम विषयं अलग जुया अनेक अंकुशलं अलग जुया वितर्क विचारयुक्तं जूगु विवेकजः प्रीतिं सुखं दुगु प्रथमध्यानं प्राप्तं याता च्वनी । हानं वितर्कं विचारायात उपशान्तं याता अध्यात्मिक सम्प्रसादयात चित्तं एकाग्रं याता वितर्कं विचारं रहितं समाधिजः प्रीतिं सुखं दुगु द्वितीयध्यानं प्राप्तं याता च्वनी । हानं प्रीतियात नं त्यागं याता उपेक्षितं जुया स्मृतिं सम्प्रजन्त्यं जुया शारीरिकं सुखानुभवं याता च्वनी । धुकियात आर्यपिसं उपेक्षावानं स्मृतिवानं सुखपूर्वकं च्वनेगु प्रकां धाड । धुजागु तृतीयध्यानं प्राप्तं याता च्वनी । हानं सुखयात नं त्यागं याता दुःखयात नं त्यागं याता पहिलां हे सौमनस्य दौर्भेदस्ययात अन्तं याता सुखं दुःखं मदुगु उपेक्षा व स्मृतिं परिशुद्धं जूगु चतुर्थध्यानं प्राप्तं याता च्वनी । भिक्षुपि ! धुकियात सम्यक् समाधिं धकां धाड । भिक्षुपि ! धुकियात (ध्वं कना वयागु अष्टाङ्गिकं मार्गं धर्मं समूहयात) दुःखं निरोधं गामिनीं प्रतिपदा आर्यं सत्यं धकां धाड ।”

युक्तं यः (दुनेयागु) धर्मं धर्मानुपश्यी जुया विहारं याता च्वनी । युक्तं पिनेयागु धर्मं धर्मानुपश्यी जुया विहारं याता च्वनी । युक्तं धर्मानुपश्यी जुया विहारं याता च्वनी । समुदयं धर्मं यात धर्मं सुखा विहारं याता च्वनी । व्ययधर्मं यात धर्मं सुखा विहारं याता च्वनी । समुदयं व्यय धर्मं यात धर्मं सुखा विहारं याता च्वनी । समुदयं व्ययधर्मं यात धर्मं सुखा विहारं याता च्वनी । धर्मं स्वभावं मात्रं दु धका उम्ह (भिक्षु) या स्मृतिं न्योने प्रकटं जुया च्वनी । युगु प्रकारं सम्युखीं रूपं उगु स्मृतिं तनंतं ज्ञानं वृद्धियां नितिं व तनंतं वारवारं स्मृतिं अभिवृद्धियां नितिं जक खः । उम्ह स्मृतिमानं भिक्षुं तृष्णा व दृष्टिं अलग जुया विहारं याता च्वनी । उम्ह भिक्षुं छुं छगुयात नं ग्रहणं याता च्वनी मखु । भिक्षुपि ! युक्तं भिक्षुं नेगु वोधुद्धं धर्मं धर्मानुपश्यी जुया विहारं याता च्वनी ।”

२२. “भिक्षुपि ! सुं गुम्हसिनं ध्वं प्यंगु स्मृतिप्रस्थानयात भावना याड, वयात नेदाया दुने ध्वं हे निगु मध्ये छगु फल अवश्यं प्राप्तं जुड - ध्वं हे जन्मं अहंतं फलं वा उपादानं त्यना च्वंगु दुसा अनागामी फल ।”

“भिक्षुपि ! नेदाया खं अथं ति । भिक्षुपि ! सुं गुम्हसिनं ध्वं प्यंगु स्मृतिप्रस्थानयात भावना याड, वयात खुदं प्यदं स्वदं निर्दं, दच्छिं । भिक्षुपि ! अफं दच्छिया खं अथं ति । भिक्षुपि ! सुं गुम्हसिनं ध्वं प्यंगु स्मृतिप्रस्थानयात नेला तक भावना याड, वयात ध्वं हे निगु मध्ये छगु फल अवश्यं प्राप्तं जुड - ध्वं हे जन्मं अहंतं फलं वा उपादानं त्यना च्वना च्वंगु दुसा आगामी फल ।”

“भिक्षुपि ! नेलाया खं अथं ति । भिक्षुपि ! सुं गुम्हसिनं ध्वं प्यंगु स्मृतिप्रस्थानयात खुला न्याला प्यना स्वला निला लच्छिं वा वाच्छिं तक भावना याड, वयात ध्वं हे निगु मध्ये छगु फल अवश्यं प्राप्तं जुड - ध्वं हे जन्मं अहंतं फलं वा उपादानं त्यना च्वना च्वंगु दुसा अनागामी फल ।”

“भिक्षुपि ! वाच्छिया खं अथं ति । भिक्षुपि ! सुं गुम्हसिनं ध्वं प्यंगु स्मृतिप्रस्थानयात नेन्हु तक भावना याड, वयात ध्वं हे निगु मध्ये छगु फल अवश्यं प्राप्तं जुड - ध्वं हे जन्मं अहंतं फलं वा उपादानं त्यना च्वंगु दुसा आगामी फल ।”

२३. “भिक्षुपि ! छपुं छपुं जक लापु दु - सत्रवपिनिं विशुद्धियां नितिं, शोकं परिदेवयात पुला वनेयाः नितिं वा वांलाक अतिक्रमणं यायेया नितिं दुःखं दौर्भेदस्य नाशं याता मदयेकां छवयेया नितिं आर्यमार्गं यात अधिगमं वा प्राप्तं यायेया नितिं तथा निर्वाणयात साक्षात्कारं यायेया नितिं गुगु (तथागतं घोषणां याता विज्याः गु खः) व ध्वं प्यंगु स्मृतिप्रस्थानयात हे उदेश्यं याता खः ।”

२४. थये भगवानं आज्ञां जुया विज्यात । लयतापिं उपिं भिक्षुपिसं भगवानं आज्ञां जूगुयात अभिनन्दनं यात ।

महादुक्खखन्धं सुत्तं

१. थये जिं न्याना । छगु समयं भगवानं श्रावस्ती अनाथपिण्डिकया आरामं जेतवनं विहारं याता विज्याना च्वन । अनलि आपानं भिक्षुपिं पूर्वाणं इलयं चीवरं पुना पात्रं चीवरं धारणं याता श्रावस्ती भिक्षाया नितिं

दुहा वन । अनलि उषिं भिक्षुपित् धये जुल - श्रावस्ती भिक्षा वनेया नितिं आः भचा न्हयध्यानि, छाय् जिपिं गन अन्य तैथिकं (मंग् मतयापि) परिब्राजकपिनिग् आराम दु, अन मवने । अनलि इपिं भिक्षुपिं गन अन्य तैथिकं परिब्राजकपिनिग् आराम दु, अन वन । वना इपिं नाप कुशल वार्ता यात । कुशलवार्ता याये धुका छखे लिक्क फेतुत । छखे लिक्क फेतूपिं उषिं भिक्षुपित् अन्य तैथिकं परिब्राजकपिसं धये धाल - "आवुसो ! श्रमण गौतमं काम (भोग्) यात त्वःतेमाः धका धया विज्याना च्वन, जिमिसं न कामयात त्वःतेमाः धका धया च्वना । आवुसो ! श्रमण गौतमं रूपयात त्वःतेमाः धका धया विज्याना च्वन, जिमिसं न रूपयात त्वःतेमाः धका धया च्वना । आवुसो ! श्रमण गौतमं वेदनायात त्वःतेमाः धका धया विज्याना च्वन, जिमिसं न वेदनायात त्वःतेमाः धका धया च्वना । आवुसो ! धन जिमिग् व श्रमण गौतमयाग् धर्मोपदेशय् वा धर्मोपदेशयाग् अनुशासन यायेगुली छु विशेषता दु ? छु अधिकता दु ? छु नानाकरण (फरक) दु ?"

अनलि उषिं भिक्षुपिसं उषिं अन्य तैथिकं परिब्राजकपिनिग् धापूयात अनुमोदन न मयासे प्रतिवाद न मयासे - "भगवानयाथाय् वना धुग् धापूया अर्थ थुइके" धका मती तया आसन दना लिहा वन ।

२. अनलि उषिं भिक्षुपिं श्रावस्ती भिक्षा वना लिहा वया भोजन धुका पिण्डपात्रया ज्या सिधयका गन भगवान् विज्याना च्वग् दु, अन वन । वना भगवानयात अभिवादन याना छखे लिक्क फेतुत । छखे लिक्क फेतुना उषिं भिक्षुपिसं भगवानयात धये विलिन्ति यात - भन्ते ! (थौ) जिपिं पूर्वाण्ह इलय् चीवर पुना पात्र-चीवर धारण याना श्रावस्ती भिक्षाया नितिं दुहा वना । अनलि जिमित् धये जुल - श्रावस्ती भिक्षा वनेया नितिं आः भचा न्हयध्यानि, छाय् जिपिं गन अन्य तैथिकं परिब्राजकपिनिग् आराम दु, अन मवने । अनलि जिपिं अन वना । जिमित् अन्य तैथिकं परिब्राजकपिसं धये धाल - "आवुसो ! श्रमण गौतमं काम रूप वेदनायात त्वःतेमाः धका धया विज्याना च्वन, जिमिसं (इमिसं) न वेदनायात त्वःतेमाः धका धया च्वना । आवुसो ! धन जिमिग् व श्रमण गौतमयाग् धर्मोपदेशय् वा धर्मोपदेशयाग् अनुशासन यायेगुली छु विशेषता दु, छु अधिकता दु, छु नानाकरण दु धका । जिमित् न्यन । अनलि जिमिसं इमिग् धापूयात अनुमोदन न मयासे प्रतिवाद न मयासे "भगवानयाथाय् वना धुग् धापूया अर्थ थुइके" धका मती तया आसन दना लिहा वया ।

३. "भिक्षुपिं ! धुजाग् वादीपिं अन्य तैथिकपित् छिमिसं धये धायेमाः - "आवुसो ! कामगुणया आस्वाद धयाग् छु, आदीनव (दोष) धयाग् छु, निस्सरण धयाग् छु ? रूपया आस्वाद धयाग् छु, आदीनव धयाग् छु, निस्सरण धयाग् छु ? वेदनाया आस्वाद धयाग् छु, वेदनाया आदीनव धयाग् छु, निस्सरण धयाग् छु ?" भिक्षुपिं र धये न्येव न्येव अन्य तैथिकं परिब्राजकपिसं निसः विड फड मब्बु, अले धुकी विघात (दोष) पिकाइ । व छु कारण ? भिक्षुपिं ! छाय्धाःसा थ्व इमिग् विपय मब्बु । भिक्षुपिं ! तथागत वा तथागतया शिष्यं वा धन (बुद्धशासनय्) न्याना तःग् दुपिसं वाहेक (येपिं) देव, मार, व्रत्मा सहित सकल लोकय्, श्रमण ब्राह्मण देव मनूय सहित सारा प्रजाय्, जिं अजाम्ब मखना गुम्हसिन् धुजाग् न्हयसःया निसः विघा चित्तयात सन्तुष्ट याये फडग् छः ।"

४. "भिक्षुपिं ! काम (विषय) या आस्वाद धयाग् छु छः ? भिक्षुपिं कामया न्याग् आस्वाद दु । छु छु न्याग् ? (१) चक्षु-विज्ञेय रूप इष्ट, कान्त, मनाप, प्रियरूप, कामूपसहित (राग उत्पन्न याइग्) व रजनीय (चित्तयात रजित याइग्), (२) श्रोत-विज्ञेय शब्द ..., (३) घ्राण-विज्ञेय गन्ध ..., (४) जिक्का- विज्ञेय रस..., (५) काय-विज्ञेय स्पर्श ... । भिक्षुपिं ! धुपिं हे न्याग् कामया आस्वाद छः, गुण छः, बन्धन न छः । भिक्षुपिं ! धुपिं न्याग् कामगुणया कारणं गुग् सुख व सौमनस्य उत्पन्न जुइग् छः उकियात हे कामया आस्वाद धाइ ।"

५. "भिक्षुपिं ! कामविषयया आदीनव (दोष) धयाग् छु ? भिक्षुपिं ! धन कुलपुत्रं मुद्रागिन्तिद्वारा, गणितद्वारा, त्वा नापे यायेग् ज्यापाखे, वाज्यापाखे, वाणिज्यपाखे, गोपालनपाखे, जुज्या चाकरीपाखे, सरकारी नौकरीपाखे अथवा न्हयागुसां छग् ज्या याना जीविका याइ । व तान्वः चिक्क सह याइ, की, पतंगादिं न्याइगुलिं स्याग् सह याइ, मेहेनत याइ, नये त्वन् पिन्याग् सह याना सिना सिना ज्या याइ । भिक्षुपिं ! ध्व न ध्व हे जन्मय् खने दुग् कामविषयया दोष छः । काम हेतु, काम निदान व काम सम्बन्धं उत्पन्न जुइग् ध्व हे दुःखया पुषः (दुःखसम्बन्ध) जक छः ।"

"भिक्षुपिं ! धक्थं उत्साह, प्रयत्न व मेहेनत याना न व भोग सम्पत्ति दयके मफुत धाःसा जिग् उत्साह

सिति वन, जिग् मेहेनत सिति वन धका वं शोक याइ, सन्ताप याइ, ह्वइ, छुभोनय ल्ला: तया क्वाय् क्वाय् ह्वया विलाप याइ। भिक्षुपि ! ख्व नं ख्व हे जन्मय् खने दुगु काम विषयया दोष खः। काम हेतु, काम निदान व काम सम्बन्धं उत्पन्न ख्व हे दुःखया पुचः जक खः।"

"भिक्षुपि ! छुं जुया पुकयं उत्साह, प्रयत्न व मेहेनत याना वं भोग सम्पत्ति ज्वरे याये फत धाःसां नं वं उगु भोग सम्पत्ति रक्षा याना तयेत दुःख दीर्मन्स्य अनुभव व चिन्ता याइ-छुं ख्व जिग् धन जुजुं जकं लाका (हरण याना) काइगु मखुला, वा खुं जकं ह्वया यकिग् मखुला, मिं नया भम्भ जुया वनिग् जकं मखुला वा लखं चुइका यकिग् जकं मखुला वा मयोपिं मय्याःपिं मनुतयग् ल्लाती लाःवनी। अनलि ख्व हे कारणं व - 'गुगु न्हापा जिग् खः। (आः) व नं मत' - 'हरे, आः जिं छुं यायेगु' धका शोक याइ, सन्ताप याइ, ह्वइ, छुभोनय ल्लाःतया क्वाय् क्वाय् ह्वया विलाप याइ। भिक्षुपि ! ख्व नं ख्व हे जन्मय् खने दुगु कामविषयया दोष खः। काम हेतु, काम निदान व काम सम्बन्धं उत्पन्न जुइगु ख्व हे दुःखया पुचः जक खः।"

"भिक्षुपि ! हानं कामं हेतु, काम निदान व कामयागु खं हे जुजु नं जुजु नाप ल्वाइ, क्षत्रिय नं क्षत्रिय नाप ल्वाइ, ब्राह्मण नं ब्राह्मण नाप ल्वाइ, गृहपति नं गृहपति नाप ल्वाइ, मां नं काय नाप ल्वाइ, कायं नं मा नाप ल्वाइ, दाजुकिजा तताव्येहे नाप, तताव्येहे दाजुकिजा नाप ल्वाइ, पासा पासा नाप ल्वाइ। इपिं कलह, विप्रह, विवाद याना धवथवय ल्लाः वाइ, चाग्वारां कयकी, कथिं दाइ, शस्त्र चले याइ। इमिग् अन मृत्यु नं जुइ अथवा मृत्यु समान दुःख नं भोग याइ। भिक्षुपि ! ख्व नं ख्व हे जन्मय् खने दुगु कामविषयया दोष खः। काम हेतु, काम निदान व काम सम्बन्धं उत्पन्न जुइगु ख्व हे दुःखया पुचः जक खः।"

"भिक्षुपि ! हानं काम हेतु, काम निदान व कामयागु खं हे डाल तलवारं सज्जित जुया, धनुष वाणं सज्जित जुया - निग् पक्ष्यापिं ध्यूरय् वना संग्राम नं याइ। भालां नं सुइ, वाणं नं कयकी, तलवारं नं पाली। इमित अन भालां नं लाइ, वाणं नं कइ हानं इमिग् छुधो नं तलवारं त्वाः दली। इमिग् अन मृत्यु नं जुइ अथवा मृत्यु समान दुःख नं भोग याइ। भिक्षुपि ! ख्व नं ख्व हे जन्मय् खने दुगु काम विषयया दोष खः। काम हेतु, काम निदान व काम सम्बन्धं उत्पन्न जुइगु ख्व हे दुःखया पुचः जक खः।"

"भिक्षुपि ! हानं काम हेतु, काम निदान व कामयागु खं हे डाल तलवारं सज्जित जुया, धनुष वाणं सज्जित जुया, व्वाह (किन्त्वा) दयेका तःधाय् उखें थुखें व्वाय् जुया भालां नं, वाणं नं तलवारं नं प्रहार याइ। इमित अन भालां नं सुइ, वाणं नं कयकी, सौ (गोवर) ध्याचलं नं कयकी, जनसमूहं भीडं नं न्हुइ, इमिग् छुधो नं तलवारं त्वाः ल्हाइ। इमिग् अन मृत्यु नं जुइ अथवा मृत्यु समान दुःख नं भोग याइ। भिक्षुपि ! ख्व नं ख्व हे जन्मय् खने दुगु कामविषयया दोष खः। काम निदान व काम सम्बन्धं उत्पन्न जुइगु ख्व हे दुःखया पुचः जक खः।"

"भिक्षुपि ! हानं काम हेतु, काम निदान व कामयागु खं हे छे नं क्खनी, लूटपाट नं याइ, गा गां नं लूटे याइ, निका लाय् वइपिके लूट याइ, व्यभिचार नं याइ। अनलि इमित ज्वना यंका जुजुं नाना परीयाग् सजाय व दण्ड नं विइ। कोडां नं दाइ, इमिग् ल्लाः नं त्वाःल्हाइ, तुति नं त्वाःल्हाइ, ल्लाःतुति त्वाःल्हाइ, न्हायप नं धयना छ्वइ, न्हाय धयना छ्वइ, न्हाय न्हायप नं धयना छ्वइ, विलगभालिक (छ्वयनय् छोपडी लिक्का हयाउकं क्वाःगु दिकिइग्) नं सजाय विइ, शखमुण्डक (शंखे तुइस्से च्चक छयने च्चंगु छयंगु तुला विइग्) नं सजाय विइ, राहुमुख (न्हायपं तक म्हुतु फाया विइग्) नं सजाय विइ। ज्योतिमालिका (म्ह छम्हं कापतं भुना च्याका विइग्) नं सजाय विइ, हस्तप्रज्योतिका (ल्हाती कापतं भुना च्याका विइग्) नं सजाय विइ, एरकवतिका (कक् थ्यक छयंगु तुला विइग्) नं सजाय विइ, चीरकवासिका (च्वं निसे जा तक व क्वनिसे कालय् तक छयंगु तुला विइग्) नं सजाय विइ, ऐणेययक (निपा तुतिया ग्वालि व पुलि प्यपुकः चिना विचयं नं पाता कसे याना क्वाकेंगु) नं सजाय विइ, बलिसमसिका (नया काःकलय् म्हुतुइ तया सालेगु) नं सजाय विइ, कार्पाणपक (म्ह छम्हं दया च्चंगु लाःयात थ्येवा पाय्गु याना टुका टुका यायेगु) नं सजाय विइ, खारापत्च्छिका (म्ह छम्हं छयंगु तासे याना चि हाः याना विइग्) नं सजाय विइ, परिघपरिवतिका (न्हायप प्वाः निखेरं गस् दुक्खवा वाय् गाडे याना तुति ज्वना चा चा हिइकेगु) नं

सजाय विद्, पलासपीठक (म्ह छम्ह नचुकक स्वाय व ला छवारा जुडक दायेगु) न सजाय विद्, स्वाःगु चिकन न लुना सजाय विद्, खिचां न न्याका सजाय विद्, (फासी, यःखायेगु) सुनि न तयेगु सजाय विद्, तलवारं छधो न त्वाः ल्लाना सजाय विद् । इमिगु अन मृत्यु न जुड अथवा मृत्यु समान दुःख न भोग याइ । भिक्षुपिं ! ध्व न ध्व हे जन्मय खने दुगु कामविषयया दोष खः । काम हेतु, काम निदान व काम सम्बन्ध उत्पन्न जुडगु ध्व हे दुःखया पुचः जक खः ।"

"भिक्षुपिं ! हानं काम हेतु, काम निदान व कामयागु खं हे कायद्वारा दुराचार याइ, वचनद्वारा दुराचार याइ, मनद्वारा दुराचार याइ । इपिं काय, वचन व मनद्वारा दुराचार याना शरीर त्वता मृत्यु निपा अपाय, दुर्गति, विनिपात नरकय न उत्पन्न जुड । भिक्षुपिं ! ध्व न कामयागु हे सम्पराधिक दोष खः । भिक्षुपिं ! काम हेतु, काम निदान व काम सम्बन्ध उत्पन्न जुडगु ध्व हे दुःख पुचः जक खः ।"

६. "भिक्षुपिं ! कामया निस्सरण धयागु छु ? भिक्षुपिं ! कामया यथेच्छ उपभोग यायेगु इच्छया त्याग व प्रहाण (नाश) हे काम निस्सरण खः ।"

"भिक्षुपिं ! सुं गुपिं श्रमण ब्राह्मणपिसं काम(विषय) या आस्वाद वा निःसारता, दोष (दुष्परिणाम) वा आदीनव, पिहां वयेगुयात गधे खः अये यथाभूत सिद्धका काये मफु उबले तक इमि नितिं ध्व संभव मद-इपिं स्वयं थुजागु काम भोग तापाका च्वने धयागु अथवा कतपित थुजागुपाखें तापाका च्वनेया निति उपदेश (निर्देश) विड धयागु । भिक्षुपिं ! वरु सुं गुपिं श्रमण ब्राह्मणपिसं कामया आस्वाद वा निःसारता, दोष वा आदीनवं पिहा वयेगुयात गधे खः अये यथाभूत सिद्धका काये फत धाःसा इमि नितिं ध्व संभव दु - इपिं स्वयं थुजागु काम भोग तापाका च्वने धयागु तथा हानं कतपित थुजागु पाखें तापाका च्वनेया निति उपदेश विड धयागु ।"

७ "भिक्षुपिं ! रूपया आस्वाद धयागु छु ? भिक्षुपिं ! गथेकि सुं भिबुदाया ल्यासेम्ह, तधिक्कम्ह न मखुम्ह चिधिकम्ह न मखुम्ह, अति गसीम्ह न मखुम्ह, अति ल्हंम्ह न मखुम्ह, अति हाक्कम्ह न मखुम्ह अति तुपु वर्णयाम्ह न मखुम्ह श्रत्रिय-कन्या वा ब्राह्मण-कन्या वा गृहस्थ-कन्या दया च्वनी । भिक्षुपिं ! छु उगु इलय वयागु रूप वालास्य च्वनिता ?"

"खनी, भन्ते !"

"भिक्षुपिं ! थुम्ह वालाम्ह ल्यासेयागु सुन्दरतायात क्या मनुत्तयत् गुगु सुख सौमनस्य उत्पन्न जुडगु खः । उगुयात हे रूप आस्वाद धका धाडगु खः ।"

८. "भिक्षुपिं ! रूपया आदीनवं धयागु छु ? भिक्षुपिं ! यनं उम्ह वालाम्ह ल्याने निपा चयदा, गुइदा, सच्छिदा दये धुंका उगु इलय वयागु म्ह जीणं जुड, धुसी लुड, तुतां च्या जुड, थर थर खागु खने दइ । व रोग ग्रष्ट जूम्ह जुड, यौवन विते जूम्ह जुड, वयागु सं त्वइस्ये च्वने धुंका जुड वा सं हाया वने धुंका जुड, वा हाया पक्खाः जुड धुंका जुड, ला हय हय कुं धुंका जुड, च्यातः च्यातः हाकुगु दाग दये धुंका जुड । भिक्षुपिं ! छिमिसं छु मती तया - "ध्व हे मखुला उगु रूपया आखिरी परिणाम गुगु वयागु न्हापाया सौन्दर्य मूलतः समाप्त ज्या वना च्वंगु" ?"

"खः, भन्ते !"

"भिक्षुपिं ! ध्व हे खः रूपया आदीनव । भिक्षुपिं ! हानं उम्ह स्येहे मयज्यात गेग पीडित जूगु, उकिं दुःखी जूगु, वयागु शरीर थगु हे खिच्चय लाना च्वंगु, मेपिसं वयात निधसा विया थना च्वंगु खन धाःसा, भिक्षुपिं ! छिमिसं छु मती तया - न्हापा तच्चक वालाना च्वम्ह ल्यासे आः वयागु रूप विनष्ट ज्या वना च्वंगु दोषत खने दत मखुला ?"

"खः, भन्ते !"

"भिक्षुपिं ! ध्व हे उगु रूपया दुष्परिणाम (दोष) खः । भिक्षुपिं ! हानं उम्ह स्येहे मयज्यात सौम्ह शरीरयात मसानय सीना छन्द दुगु, सीना निन्द दुगु, सिना स्वन्द दुगु, फले ज्या च्वंगु, वाचसे च्वना च्वंगु, निं दया च्वंगु, ध्वग्गीना च्वंगु खन धाःसा, भिक्षुपिं ! छिमिसं छु मती तया - न्हापा तच्चक वालाना च्वम्ह ल्यासे आः वयागु रूप, विनष्ट ज्या वना च्वंगु दोषत खने दत मखुला ?"

“खः, भन्ते !”

“भिक्षुषिं ! ख हे उगु रूपया दुष्परिणाम खः । भिक्षुषिं ! हानं मसानय् वाञ्छया तःगु उम्हं क्येहे मयजुया मृतक शरीरयात कोळं नया च्चंगु, इमां नया च्चंगु, गिढं नया च्चंगु, बाजं नया च्चंगु, खिचां नया च्चंगु, धुं नया च्चंगु, चित्वां नया च्चंगु, ध्वनं नया च्चंगु, अनेक प्रकारया प्राणीपिसं नया च्चंगु खन धाःसा, भिक्षुषिं ! छिमिसं छु मती तथा - न्हापा तच्चक बालाना च्चम्ह ल्यासे आः वयागु रूप विनष्ट जुया वना च्चंगु दोषत खने दत मखुला ?”

“खः, भन्ते !”

“भिक्षुषिं ! ख हे उगु रूपया दुष्परिणाम खः । भिक्षुषिं ! हानं मसानय् वाञ्छया तःगु उम्हं क्येहे मयजुया म्हाया व्वाय्त ला हि बाकी दया च्चंगु, सोप्वाचं चिना तःगु कालाय् जुया च्चंगु ... (पूर्ववत्) ... ला मदय् धुकूगु, हि किना च्चंगु, सोप्वाचं चिना कालाय् जुया च्चंगु ... (पूर्ववत्) ... ला हि तकं मदये धुकूगु सोप्वाचं चिना तःगु कालाय् जुया च्चंगु ... (पूर्ववत्) ... उखें-थुखें छभाल विद्धभाल जुया च्चंगु गनं ल्हाःयागु क्वें, गनं त्तुतियागु क्वें, गनं त्वाणियागु क्वें, गनं त्वाणा क्वें, गनं खम्पायागु क्वें, गनं प्यंपाया क्वें, गनं गःपःया क्वें, गनं मन्चाया क्वें, गनं वाक्या धी (क्वें) गनं छ्चोया क्वें (खप्पर) छ्चाल विद्धभाल जुया च्चंगु खन धाःसा, भिक्षुषिं ! छिमिसं छु मती तथा - न्हापा तच्चकं बालाना च्चम्ह ल्यासे आः वयागु रूप विनष्ट जुया वना च्चंगु दोषत खने दत मखुला ?”

“खः, भन्ते !”

“भिक्षुषिं ! ख हे उगु रूपया दुष्परिणाम खः । भिक्षुषिं ! हानं मसानय् वाञ्छया तःगु उम्हं क्येहे मयजुया म्हाया क्वें शब्धथे तुयुगु वणं जुया च्चंगु ... (पूर्ववत्) ... दच्छिं मयाक पुलागु पुवः मुना च्चंगु ... (पूर्ववत्) ... ध्वाभ जुया च्चंगु, च्चुं दया च्चंगु क्वंयात खन धाःसा, भिक्षुषिं ! छिमिसं छु मती तथा - न्हापा तच्चक बालाना च्चम्ह ल्यासे आः वयागु रूप विनष्ट जुया वना च्चंगु दोषत खने दत मखुला ?”

“खः, भन्ते !”

“भिक्षुषिं ! ख हे उगु रूपया दुष्परिणाम खः ।

९. “भिक्षुषिं ! रूपया निस्सरण धयागु छु ? भिक्षुषिं ! रूपया ययेच्छ उपभोग यायेगु इच्छया त्याग व प्रहाण हे रूपया निस्सरण खः ।”

१०. “भिक्षुषिं ! सु गुपिं श्रमणं ब्राह्मणपिसं रूपया आस्वाद वा निःसारता, दोष व दोषं पिहा वनेगुयात गथे खः अथे यथाभूतं सिद्धका काये मफु तल्ले इमिं नितिं खं संभव मदु - इपिं स्वयं थुजागु रूपया भोगं तापाका च्चने धयागु अथवा कतपितं थुजागु पाखें तापाका च्चनेया नितिं उपदेश विद्द धयागु । भिक्षुषिं ! वरु सुं गुपिं श्रमणं ब्राह्मणपिसं रूपया आस्वाद वा निःसारता, दोष वा दोषं पिहा वनेगु यात गथे खः अथे (यथाभूतं) सिद्धका काये फत धाःसा इमिं नितिं खं संभव दु - इपिं स्वयं थुजागु रूप भोगं तापाका च्चने धयागु तथा हानं कतपितं थुजागु पाखें तापाका च्चनेया नितिं उपदेश विद्द धयागु ।”

११. “भिक्षुषिं ! वेदनाया आस्वाद धयागु छु ? भिक्षुषिं ! यन सुं भिक्षुं अनेक प्रकारया काम विषयं अलग जुया अनेक प्रकारया अकृशल अलग जुया वितर्कं विचार युक्तं जूगु विवेकजः प्रीति सुखं दुगु प्रथमध्यानं प्राप्तं याना च्चनी । भिक्षुषिं ! गुगु इलय् प्रथमध्यानं प्राप्तं याना च्चनी उगु इलय् थत नं पीडा विद्द मखु, कतयात नं पीडा विद्द मखु, थत नं कतयात नं पीडा विद्द मखु । उगु इलय् वं व्यापाद (पीडा) रहित वेदना जक अनुभव याना च्चनी । भिक्षुषिं ! पीडा रहित वेदना (अनुभव) यात हे ‘आस्वाद’ धया ।”

“भिक्षुषिं ! हानं वितर्कं विचारयात उपशान्तं याना अध्यात्मिक सम्प्रसादायात चित्तय् एकाग्रं याना वितर्कं विचार रहित समाधिजः प्रीति सुखं दुगु द्वितीयध्यानं प्राप्तं याना च्चनी । (पूर्ववत्) ... हानं प्रीतियात नं त्याग याना उपेक्षितं जुया स्मृति सम्प्रजन्थं जुया शारीरिकं सुखानुभव याना च्चनी । युक्तियात आर्यपिसं ‘उपेक्षावानं स्मृतिवानं सुखपूर्वकं च्चनेगु’ धका धाड । थुजागु तृतीयध्यानं प्राप्तं याना च्चनी ... (पूर्ववत्) ... हानं सुखयात नं त्याग याना दुःखयात नं त्याग याना न्हापां हे मौमनस्य (मानसिकं सुखं), दौर्मनस्य (मानसिकं दुःखं) या अन्तं याना सुखं दुःखं मद्गु उपेक्षा व स्मृतिं परिशुद्धं जूगु चतुर्थध्यानं प्राप्तं याना च्चनी । भिक्षुषिं ! गुगु इलय् चतुर्थध्यानं प्राप्तं याना च्चनी उगु इलय् थत नं पीडा विद्द मखु, कतयात नं पीडा विद्द मखु, थत नं कतयात नं पीडा विद्द मखु । उगु

इलम् वं व्यापाद (पीडा) रहित वेदना जक अनुभव याना च्वनी । भिक्षुपि ! पीडा रहित वेदनायात हे 'आस्वाद' धाड ।"

१२. "भिक्षुपि ! वेदनाया आदीनव धयागु छु ? भिक्षुपि ! वेदना अनित्य, दुःख, विपरिणाम धर्मा (नश्वरशीलता) जगु हे ध्व वेदनाया आदीनव ख ।"

१३. "भिक्षुपि ! वेदनाया निस्सरण धयागु छु ? भिक्षुपि ! वेदनाया यथेच्छ उपभोग यायेगु इच्छया त्याग व प्रहाण हे वेदना निस्सरण ख ।"

१४. "भिक्षुपि ! सुं गुपिं श्रमण ब्राह्मणपिसं वेदनाया आस्वाद वा निःसरता, दोष वा दोषं पिहा वयेगु यात गथे खः अथे यथाभूतं सिद्धका काये मफुतल्ले इमि नितिं ध्व संभव मदु -इपि स्वयं थुजागु वेदना भोग तापाका च्वने धयागु अथवा कतपित थुजागु पाखें तापाका च्वनेया निति उपदेश विड धयागु । भिक्षुपि ! वरु सुं गुपिं श्रमण ब्राह्मणपिसं वेदनाया आस्वाद वा दोष वा दोषं पिहा वयेगु यात गथे खः अथे यथाभूतं सिद्धका काये फत धाःसा इमि नितिं ध्व संभव दु - इपि स्वयं थुजागु वेदना भोग तापाका च्वने धयागु तथा हान कतपित थुजागु पाखें तापाका च्वनेया निति उपदेश विड धयागु ।"

१५. भगवानं थुनि आज्ञा विज्यात । लयतापिं उपि भिक्षुपिसं भगवानं आज्ञा जगुयात अभिनन्दन यात ।

महादुस्खन्ध सुत न्वचाल ।

ककचूपम सुत

१. थथे जिं न्यना । छगु समयय भगवानं श्रावस्ती अनाथपिण्डिकया आराम जेतवनय विहार याना विज्याना च्वन । उगु इलय आयुष्मान् मौलिय फग्गुण (मौलिय फाल्गुण) भिक्षुणीत लिसे आपालं आपाः संसर्गं उठ वैठ हेम खेम) दयका च्वन । थुमिगु संसर्गं थपायसकं बढे जुलकि यदि सुनानं आयुष्मान् मौलिय फग्गुणया न्योने भिक्षुणीतयगु वारे खं ल्हात धाःसा व खना आयुष्मान् मौलिय फग्गुण तःसकं हे तां पिकया ल्वापु (अधिकरण सधया न्योने अभियोग) याइगु जुया च्वन । हानं यदि सुं भिक्षु भिक्षुणीतयं न्योने आयुष्मान् मौलिय फग्गुणया वारे खं ल्हात धाःसा व खना भिक्षुणीत तःसकं हे तां पिकया इपि लिसे ल्वापु याइगु जुया च्वन । थुकथं इपि भिक्षुणीत व आयुष्मान् मौलिय फग्गुण विचय घनिष्ठ उठ वैठ दयका च्वन ।

२. अनलि, सुं छम्ह भिक्षु गन भगवानं विज्याना च्वंगु दु अन वन । वना भगवानयात अभिवादन याना छखे लिक्क फेतुत । छखे लिक्क फेतुना उम्ह भिक्षु भगवानयात थथे विति यात - "भन्ते ! आयुष्मान् मौलिय फग्गुण भिक्षुणीत लिसे आपालं आपाः संसर्गं दयका च्वन । थुमिगु संसर्गं थपायसकं बढे जुल कि यदि सुनानं आयुष्मान् मौलिय फग्गुणया न्योने भिक्षुणीतयगु वारे खं ल्हात धाःसा व खना आयुष्मान् मौलिय फग्गुण तःसकं हे तां पिकया ल्वापु याइगु जुया च्वन । थुकथं थौमिहग इपि भिक्षुणीत व आयुष्मान् मौलिय फग्गुण विचय घनिष्ठ उठ वैठ दयका च्वन ।

३. अनलि भगवानं सुं छम्ह भिक्षुयात सम्बोधन याना - "हुं भिक्षु र जिं धाल धका छ भिक्षुणीतयगु वारे खं ल्हात धाःसा व खना आयुष्मान् मौलिय फग्गुण तःसकं हे तां पिकया ल्वापु याइगु जुया च्वन । थुकथं थौमिहग इपि भिक्षुणीत व आयुष्मान् मौलिय फग्गुण विचय घनिष्ठ उठ वैठ दयका च्वन ।

४. "फग्गुण र छु ध्व सत्य खःला थौमिहग छ भिक्षुणीत लिसे आपालं आपाः संसर्गं दयका च्वन । छिभ्रिगु संसर्गं थपायसकं बढे जुलकि यदि सुनानं छगु न्योने भिक्षुणीतयगु वारे खं ल्हात धाःसा व खना छ तःसकं हे तां पिकया ल्वापु याना च्वन । हानं यदि सुं भिक्षु भिक्षुणीतयं न्योने छगु वारे खं ल्हात धाःसा व खना भिक्षुणीत तःसकं हे तां पिकया ल्वापु याना च्वन । थुकथं छिभ्रिगु घनिष्ठ संसर्गं दयका च्वनागु खःला ?"

“खः, भन्ते !”

५. “फग्गुण र छु छु कुलपुत्र जुया श्रद्धापूर्वकं छे त्वःता अनगारिक जुया प्रव्रजित जुयाम् मखुला ?”

“खः, भन्ते !”

“फग्गुण र ध्व छयें जाम् श्रद्धापूर्वकं छे त्वःता ... प्रव्रजित जूम कुलपुत्रया निति भिक्षुणीत लिसे आपाल आपाः संसर्गं दयुका च्चने योग्यं मजू । फग्गुण र उकिं हे छंगु न्योने सुनानं भिक्षुणीतय्गु बारं खं ल्हात दाःसा, फग्गुण र गगु छंके दुने दया च्वंगु छन्दराग खः ... वितर्कं खः उकियात त्वःता व्यु, फग्गुण र अनं छं धुकथं सयकेमाः (शिक्षा कायेमाः त्येनेमाः) - जिगु चित्तय् विकार वयके बिड मखु, जिगु म्हुतु दुर्वचन वयके बिड मखु, द्वेषरहित जुया मैत्रीभावं हित याइम्ह अनुकम्पक जुया च्चने ।” फग्गुण र धुकथं छं सयका कायेमाः ।”

६. “फग्गुण र छंगु न्योने हे सुनानं उपिं भिक्षुणीतयत् ल्हात दाःसा नं, अपां कयकुसां, कथिं दाःसां, शस्त्रं प्रहार याःसां नं, फग्गुण र गगु छंके दुने दया च्वंगु छन्दराग ... खः उकियात त्वःता व्यु । फग्गुण र अनं छं धुकथं सयकेमाः - जिगु चित्तय् विकार वयके बिड मखु, जिगु म्हुतु दुर्वचन वयके बिड मखु, द्वेष रहित जुया मैत्री भावं हित याइम्ह अनुकम्पक जुया च्चने ।”

“फग्गुण र उकिं हे छंगु न्योने सुनानं भिक्षुणीतयत् खं ल्हात दाःसा नं, फग्गुण र गगु छंके दुने वया च्वंगु छन्दराग ... खः उकियात त्वःता व्यु ... मैत्री भावं हित याइम्ह अनुकम्पक जुया च्चने ।” फग्गुण र धुकथं छं सयका कायेमाः ।”

“फग्गुण र उकिं हे छंगु न्योने सुनानं भिक्षुणीतयत् ल्हात दाःसा नं ... फग्गुण र गगु छंके दुने दया च्वंगु छन्दराग ... खः उकियात त्वःता व्यु ... मैत्री भावं हित याइम्ह अनुकम्पक जुया च्चने ।” फग्गुण र धुकथं छं सयका कायेमाः ।”

७. अनलि भगवान उपिं (न्योने फेतुना च्चपि) भिक्षुपितं सम्बोधनं याना विज्यात - “भिक्षुपिं ! छक भिक्षुपिंसं जिगु चित्तयात प्रसन्नं याना विल । भिक्षुपिं ! छको जिं भिक्षुपितं सम्बोधनं याना - भिक्षुपिं ! जिं एकासनं (छसा) भोजनं सेवनं याना । ... एकासनं भोजनं सेवनं यानाबले (धतः धःम्हं) स्वास्थ्यं, निरोगं, स्फूर्तिं, बलं व प्राशुं विहारं दुगु खना । वा, भिक्षुपिं ! छिपिं नं एकासनं भोजनं सेवनं याइपिं जु । ... एकासनं भोजनं सेवनं यायेवं स्वास्थ्यं, निरोगं, स्फूर्तिं, बलं व प्राशुं विहारं दइ । भिक्षुपिं ! जिं इपिं भिक्षुपितं अनुशासनं याना च्चने माःगु आवश्यकता मजू । ... इपिं भिक्षुपितं लुमकां विइगु जक जिगु ज्या खः । भिक्षुपिं ! धुलि ज्या जिं छको (इमित) कना लुमकां विइ मात्रं गाःगु जुल ।”

८. “भिक्षुपिं ! गथेकि-मायवंगु तधंगु ख्यलय् कोडां सहितं भिपिं सलतं जोते याना तःगु रथं दया च्चनी । उकिसनं सुं कुशलम्ह सारथी दया च्चनी, गुम्ह किं रथं हाके यायेगुली निपुणम्ह जुया च्चनी उम्ह वया च्चं वइ, खःगु ल्हातं सलयाम्गु लगाम् ज्वना जःगु ल्हातं कोदां ज्वना धतः गनं यके मालं अनं यकेतं सलयात इशारा जक याइ । अले उपिं सलतं नं उखे हे स्वइ, उखे हे वनी । भिक्षुपिं ! थथे हे जिगु ज्या उपिं भिक्षुपितं संकेतं जक विइगु खः, जिं इपिं भिक्षुपितं अनुशासनं याना च्चने माःगु आवश्यकता मजू । ... इपिं भिक्षुपितं लुमकां विइगु जक जिगु ज्या खः । भिक्षुपिं ! धुलि ज्या जिं छको कना लुमकां विइ मात्रं गाःगु जुइ । भिक्षुपिं ! उकिं हे छिमिसं नं थगु अकुशलं त्वति । कुशलं धर्मपाखे लगे जु । जिं धाकथं धुकथं छिमिं नं धगु धर्मविनयय् वृद्धिं विरुद्धिं विपुलतां प्राप्तं जुइ ।”

९. “भिक्षुपिं ! गथेकि - (गनं) गां वा निगमं लिक्कं घना सालं वनं दया च्चनी । अनं नाना प्रकारया सिमातं ख्वातुक्कं दया च्चनी । अनं सुं मनुं वइ । उम्ह मनुखं वनं जंगलयातं फाइदा जुइगु विचाः याना, अनं बालाकेगु विचाः याना उगु वनं जंगलय् च्वंगु सिमायागु रसं त्वना च्चपिं गुमि, चां मचां तूगु कचां मचां ध्यनी, फारपाटं पुया जंगलं पिने (वाये) इइ, वनं जंगलया दुने बालाकं सुचुका, सिमातयेतं नं गुकथं बालाइ उगु कथं भिले याइ । भिक्षुपिं ! धुकथं उगु शालवनं लिपा वृद्धिं विरुद्धिं विपुलतां प्राप्तं जुइगु खः । भिक्षुपिं ! छिमिसं नं अकुशलयातं त्वति विपुलतां प्राप्तं जुइ ।”

१०. “भिक्षुपिं ! न्हापा न्हापा ध्व हे श्रावस्ती वैदेहिका (वेदेहिका) धयाम्हं सुं छम्हं गृहपती (भियु क्लयाम्हं

मिसा) दुगु खः । वयागु बारे नगरय् थये खँ प्रचार जुया च्वन - वैदेहिका गृहपत्नी तःसकं सुवचम्, तःसकं सोभाम्, सुलिसं नं ल्वाना जुइ मखुम्ह मिसा जुया च्वन । वैदेहिका गृहपत्नीया नं काली धयाम् चलाखम्, अलसी धयागु मदुम्ह, बालाक ज्या याना बिइ सःम्ह नोकरनी छम्ह दुगु जुया च्वन । छक काली नोकरनीया मनय् थये जुल - 'जिमि मालिकनी (आयां) या बारे थुजागु खँ प्रचार जुया च्वन - वैदेहिका गृहपत्नी तःसकं सुवचम्, तःसकं सोभाम्, सु लिसं नं ल्वाना जुइ मखुम्ह मिसा खः । छु जिमि मालिकनीयाके दुनें निसं तां दया नं तां पिमकागु लाकि तां मदया तां पिमकागु खः ? जि बालाक ज्या याना विया च्वनागुलिं जक जिमि मालिकनीयाके दुनें निसं तां दःसा तां पिकाये म्वाःगुला अथवा मदया म्वाःगु खः । छय् जि धौ मालिकनीयात जाच याना मस्वये । भिक्षुपिं ! अनलि काली नोकरनी निभा त्वय्का लिवाक्क दना वल । भिक्षुपिं ! अनलि वैदेहिका गृहपत्नी काली नोकरनीयात यथे व्वः विल - 'अरे रे (छु ह्वाःम्ह) काली र '

"छु जुलले, मालिकनी ?"

"छु निभा त्वय्का दना वयेगु मखुला ?"

"छु जुलले, मालिकनी ?"

"निभा त्वय्का दना वया नं 'छु जुलले' धका धाये छःगु दुष्टम्ह नोकरनी' धाधां (कुं कुं मिक) तां पिकाया मन स्यका मिखा थपाय् थपाय्गो याना स्वत । भिक्षुपिं ! अनलि काली नोकरनीयात थथे जुल - 'जिमि मालिकनीयाके दुनें निसं तां दया तां पिकाये म्वाःगु नं मखु खनि । हान छक जि मालिकनीयात बालाक छय् जाच याना मस्वये ?' भिक्षुपिं ! अनलि काली नोकरनी निभा त्वय्का नं भन दकले लिवाक्क दना वल ।

११. "भिक्षुपिं ! अनलि वैदेहिका गृहपत्नी काली नोकरनीयात थथे व्वः विल - 'अरे रे काली र'

"छु जुलले, मालिकनी ?"

"छु निभा त्वय्का लिवाक्क दना वयेगुका मखुला ?"

"छु जुलले, मालिकनी ?"

"निभा त्वय्का दना वया नं 'छु जुलले' धका धाये छःगु दुष्टम्ह नोकरनी' धाधां तां पिकाया मन स्यका मिखा थपाय् थपाय्गो याना म्हुतुं लाक्क पाक्क व्वः विल । भिक्षुपिं ! अनलि काली नोकरनीयात थथे जुल - 'जिमि मालिकनीयाके दुनें निसं तां दया तां पिमकागु खः, तां मदया तां पिकाये म्वाःगु नं मखु खनि । हान छको जि मालिकनीयात बालाक छय् जाच याना मस्वये ?' भिक्षुपिं ! अनलि नोकरनी निभा दन्न त्वय्का भन दकले तःसकं हे लिवाक्क दना वल ।

१२. "भिक्षुपिं ! अनलि वैदेहिका गृहपत्नी काली नोकरनीयात थथे व्वः विल - 'अरे रे काली ।'

"छु जुलले, मालिकनी ?"

"छु प्यनय् निभा खयेका दना वयेगु मखुला ?"

"छु जुलले, मालिकनी ?"

"प्यनय् निभा त्वयेका दना वया नं छु जुलले धका धाये छःगु दुष्टम्ह नोकरनी' धाधां तां पिकाया मन स्यका खबः लिकया वयात भुक्कु भुक्कु दाल । वयागु छथों तःज्यात । भिक्षुपिं ! अनलि तज्यागु छथोंनं हि स्वो स्वो वय्क हि भ्या जुइका जलः खलःतयेस ताये दयक चिच्याय्दकं तःसकं हाल - 'स्वया का, तःसकं सुवचम्हसियागु ज्या र स्वया का, तःसकं सोभाम्मिसियागु ज्या र स्वया का, सुलिसं नं ल्वाना मज्जुम्हसियागु ज्या र जि हानाः मदुम्ह नोकरनी जुया भचा लिवाक्क दना वल धका तां पिकाया भगवानयात भुक्कु भुक्कु दाल । जिगु छथों तःछधाना विल ।

१३. "भिक्षुपिं ! अनलि वयागु बारे नगरय् थथे बदनामी जुल - 'वैदेहिका गृहपत्नी तःसकं म्हुतुं वाम्लाम्ह खनि, तःसकं छुच्चाम्ह खनि, आयाः ल्वाय् खिचा खनि' ।"

१४. "भिक्षुपि ! अथे हे धन, भिक्षु उबले तक सुवचम्ह जुया च्वनी, सोफाम्ह जुया च्वनी, सुं नाप ल्वाना मजुइम्ह जुया च्वनी, गुबले तक वयात अप्रिय शब्द पथय् (मनुतयसं व्यवहार यायेगु शब्द जालयागु पंजाय्) लाइ मखुनि । गुबले व धुजागु अप्रिय शब्द पथय् लाइ उबले व सुवचम्ह जुल, सोफाम्ह जुल, ल्वापु याना जुइम्ह मजुल धका सिद्धका कायेज्यु । भिक्षुपि ! जि उजाम्ह भिक्षुयात सुवचम्ह मधया, गुम्हसिनं चीवर, पिण्डपात्र, शयनाशन, भैषज्य सामग्री प्राप्त जुइवं सुवचम्ह जुइ, नाइक खं ल्हाइम्ह जुया च्वनी । भिक्षुपि ! (पुजाम्ह) भिक्षु चीवर, पिण्डपात्र, शयनाशन, भैषज्य सामग्री प्राप्त मजुइवं सुवचम्ह जुइ मखु, नाइक खं ल्हाइम्ह जुइ मखु । भिक्षुपि ! गुम्ह भिक्षु केवल धर्मयागु सत्कार यायां ... गुरुकार यायां ... पूजा यायां ... सुवचम्ह जुइ, नाइक खं ल्हाइम्ह जुइ वयात जक जि सुवचम्ह धका धया । भिक्षुपि ! उकिं हे छिमिसं धुकथं सिद्धका कायेमा: - 'केवल धर्मयागु सत्कार यायां ... गुरुकार यायां ... पूजा यायां ... सुवच दुम्ह जुये, नाइक खं ल्हाइम्ह जुये' । भिक्षुपि ! छिमिसं धुकथं सिद्धका कायेमा: ।"

१५. "भिक्षुपि ! धुपि न्यागु वचन-पथ (खं ल्हायेगु तरीका) दु, गुकिं मेपिसं छिपिं नाप खं ल्हायेवले अपने याइगु ख: । (१) सामयिक वा असामयिक, (२) ख:गु (यथार्थ) वा मखुगु (अयथार्थ), (३) स्नेहपूर्वक वा कठोरतापूर्वक, (४) सार्थक वा निरर्थक, (५) मैत्रीपूर्ण चित्तं वा द्वेषपूर्ण चित्तं । भिक्षुपि ! मेपिसं छिमित चाहे सामयिक खं ल्हा अथवा असामयिक, चाहे ख:गु खं ल्हा अथवा मखुगु, चाहे स्नेहपूर्वक खं ल्हा अथवा कठोरतापूर्वक, चाहे सार्थकगु खं ल्हा अथवा निरर्थकगु, चाहे मैत्रीपूर्ण चित्तं तया खं ल्हा अथवा द्वेषपूर्ण चित्तं तया खं ल्हा, भिक्षुपि ! अन छिमिसं धुकथं सिद्धका कायेमा: - 'जिं धगु चित्तयात स्यके विइ मखु, न त म्हुतुं दुर्वचन हे पिकाये, मैत्री भावं हितानुकम्पी जुया विहार याये, द्वेषपूर्ण चित्तं मखु । उम्ह (विरोधीम्ह) मनु (पुद्गल) यात मैत्रीपूर्ण चित्तं आप्नावित याये । वयात आरम्भण (लब्ध) याना सारा लोकयात विपुलविशालअप्रमाण मैत्रीपूर्ण चित्तं आप्नावित याना, अ-वैर अ-व्यापादितं (द्रोह रहितं) आप्नावित याना विहार याये' । भिक्षुपि ! धुकथं छिमिसं सिद्धका (स्यना) कायेमा: ।"

१६. "भिक्षुपि ! गथेकि - सुं मनु क व दाला ज्वना वया धये धाइ - 'जि ध्व पृथ्वीयात अपृथ्वी याना विये !' अन अन धन चा: म्हुइ धन चा: वाच्छइ, धुंछे चा: तइ, उखे चा: लिकाइ अने व धये धाइ - 'छ अपृथ्वी जुल'आ: छ अपृथ्वी जुन' । भिक्षुपि ! छिमिसं छु मती तया - उम्ह मनुख धुगु पृथ्वीयात अपृथ्वी यातला ? "

"मया, भन्ते !"

"व छु कारणं ?"

"भन्ते ! ध्व महापृथ्वी गम्भीर जु, अ-प्रमेय जु, ध्व पृथ्वीयात अपृथ्वी याये फइ मखु, उम्ह मनु (स्वा:सां स्वा:सां) दुख व भंफट जक फइ ख: ।"

"भिक्षुपि ! धये हे, धुपि न्यागु वचन-पथद्वारा मेपिसं छिपिं नाप खं ल्हाइवले चाहे सामयिक वा असामयिक ... चाहे मैत्रीपूर्ण चित्तं तया खं ल्हा अथवा द्वेषपूर्ण चित्तं तया खं ल्हा, भिक्षुपि ! अन छिमिसं धुकथं सिद्धका कायेमा: - 'जिं धगु चित्तयात स्यके विइमखु, न त म्हुतुं दुर्वचन हे पिकाये, मैत्री भावं हितानुकम्पी जुया विहार याये, द्वेषपूर्ण चित्तं मखु । उम्ह (विरोधीम्ह) मनुयात मैत्रीपूर्ण चित्तं आप्नावित याये । वयात आरम्भण याना सारा लोकयात विपुल ... मैत्रीपूर्ण चित्तं आप्नावित याना, अ-वैर अ-व्यापादितं आप्नावित याना विहार याये' । भिक्षुपि ! धुकथं छिमिसं सिद्धका कायेमा: ।"

१७. "भिक्षुपि ! (सुं) मनु धकुरा अथवा हनु, नीर अथवा म्हासुगु रंग ज्वना वया जिं ध्व आकाशया रूपयात रंग छिना विइ ... घाल धा:सा, भिक्षुपि ! छिमिसं छु मती तया- उम्ह मनुखं आकाशया रूपयात रंगं छिइ फइला?"

"फइ मखु, भन्ते !"

"व छु कारणं ?"

"भन्ते ! ध्व आकाश अरूपी ख: अदर्शन ख:, धन रूप च्वयेगु ... रूपयात प्रकट यायेगु अपु मजु बरु उम्ह मनु दुख व भंफट जक फइम्ह जुइ ।"

"भिक्षुपि ! धये हे धुपि न्यागु वचन-पथ-द्वारा मेपिसं छिपिं नाप खं ल्हाइवले ... चाहे सामयिक वा

असामयिक ... चाहे मैत्रीपूर्ण चित्त तथा खं ल्ला अथवा द्वेषपूर्ण चित्त तथा खं ल्ला, भिक्षुपि ! अन छिमिसं युक्तं सिद्धका कायेमा - जिं धःगु चित्तयात स्यंके विइ मखु, न त म्हुतुं दुर्वचन हे पिकाये, मैत्री भावं हितानुक्कमी जुया विहार याये, द्वेषपूर्ण चित्तं मखु । उम्ह (विरोधीम्ह) मनुयात मैत्रीपूर्ण चित्तं आप्नावित याये । वयात आरम्भण याना सारा लोकयात विपुल ... मैत्रीपूर्ण चित्तं आप्नावित याना, अ-वैर अ-व्यापादितं आप्नावित याना विहार याये' । भिक्षुपि ! युक्तं छिमिसं सिद्धका कायेमा : ।"

१८. "भिक्षुपि ! गथेकि - सुं मनू च्याना च्वंगु घाय्म्बः ज्वना वया धये धाइ - जिं ध्व च्याना च्वंगु घाय्म्बः लं ध्व फुक्क गंगा नदीया लयात क्वाका ग्वारा ग्वारा दायेका विये ।' भिक्षुपि ! छिमिसं छु मती तथा - उम्ह मनूखं धुगु गंगया लयात क्वाका ग्वारा ग्वारा दायेके फइला ?"

"फइ मखु, भन्ते !"

"व छु कारण ?"

"भन्ते ! उगु गंगा यक्वः यक्वः (अपाह) लखं जाया च्वंगु छः, वयागु घाय्म्बः निपुचां फुक्क गंगा नदीया लयात क्वाका ग्वारा ग्वारा गानं दायेके फइ ? वरु उम्ह मनू दुःख व भंफट्ट जक फइम्ह जुइ ।"

"भिक्षुपि ! धये हे, धुपि न्यागु वचन-पथ-द्वारा मेपिसं छिपिं नाप खं ल्लाइबले ... चाहे सामयिक वा असामयिक ... चाहे मैत्रीपूर्ण चित्त तथा खं ल्ला अथवा द्वेषपूर्ण चित्त तथा खं ल्ला, भिक्षुपि ! अनं छिमिसं युक्तं सिद्धका कायेमा - जिं धःगु चित्तयात स्यंके विइ मखु, न त म्हुतुं दुर्वचन हे पिकाये, मैत्री भावं हितानुक्कमी जुया विहार याये, द्वेषपूर्ण चित्तं मखु । उम्ह (विरोधीम्ह) मनुयात मैत्रीपूर्ण चित्तं आप्नावित याये । वयात आरम्भण याना सारा लोकयात विपुल ... मैत्रीपूर्ण चित्तं आप्नावित याना, अ-वैर अ-व्यापादितं आप्नावित याना विहार याये' । भिक्षुपि ! युक्तं छिमिसं सिद्धका कायेमा : ।"

१९. "भिक्षुपि ! गथेकि - मले याना तये धुंक्कु बालाक मले याना तये धुंक्कु ब्यातुगु कपाय्थं नापुगु, क्वारा क्वारा मच्वंगु, भौचिया छधंगुलिं दयका तःगु छधंगु भौ दया च्वनी । अनलिं सुं मनू सित्याः अथवा कथिं ज्वना वया धाइ - जिं ध्व ... छधंगु भौयात सित्याकं अथवा कथिं क्वारा क्वारा च्वंका विये' । भिक्षुपि ! छिमिसं छु मती तथा - उम्ह मनूखं उगु ... भौयात हानं क्वारा क्वारा च्वंका विइ फइला ?"

"फइ मखु, भन्ते !"

"व छु कारण ?"

"भन्ते ! उगु छधंगुया भौ मले याना तये धुंक्कु, बालाक मले याना तये धुंक्कु, ब्यातु जुइ धुंक्कु, कपाय्थं नापु जुइ धुंक्कु, क्वारा क्वारा मच्वने धुंक्कु । वरु उम्ह मनू दुःख व भंफट्ट जक फइम्ह जुइ ।"

"भिक्षुपि ! धये हे धुपि न्यागु वचन-पथ द्वारा मेपिसं छिपिं नाप खं ल्लाइबले चाहे सामयिक वा असामयिक ... चाहे मैत्रीपूर्ण चित्त तथा खं ल्ला अथवा द्वेषपूर्ण चित्त तथा खं ल्ला, भिक्षुपि ! अन छिमिसं युक्तं सिद्धका कायेमा - जिं धःगु चित्तयात स्यंके विइ मखु, न त म्हुतुं दुर्वचन हे पिकाये, मैत्री भावं हितानुक्कमी जुया विहार याये, द्वेषपूर्ण चित्तं मखु । उम्ह (विरोधीम्ह) मनुयात मैत्रीपूर्ण चित्तं आप्नावित याये । वयात आरम्भण याना सारा लोकयात विपुल ... मैत्रीपूर्ण चित्तं आप्नावित याना, अ-वैर अ-व्यापादितं आप्नावित याना विहार याये' । भिक्षुपि ! युक्तं छिमिसं सिद्धका कायेमा : ।"

२०. "भिक्षुपि ! चाहे छिमितं खु दाखु भवः भवः वाः दुगु कतिं (ककच) शरीरया अंग प्रत्यंग फाःसा नं यदि वयात (छिमिसं) धःगु मनयु दोषयुक्तं चित्तं तल धाःसा व जिभिम्ह शासनकर (उपदे- शानुसारं नगे जूम्ह) जुइ मखु । भिक्षुपि ! अन नं छिमिसं युक्तं सिद्धका कायेमा - जिं धःगु चित्तयात स्यंके विइ मखु, न त म्हुतुं दुर्वचन हे पिकाये, मैत्री भावं हितानुक्कमी जुया विहार याये, द्वेषपूर्ण चित्तं मखु । उम्ह (विरोधीम्ह) मनुयात मैत्रीपूर्ण चित्तं आप्नावित याये । वयात आरम्भण याना सारा लोकयात विपुल ... मैत्रीपूर्ण चित्तं आप्नावित याना, अ-वैर अ-व्यापादितं आप्नावित याना विहार याये' । भिक्षुपि ! युक्तं छिमिसं सिद्धका कायेमा : ।"

२१. "भिक्षुपि ! छिमितं ध्व ककचूपम (कतियागु उपमा) उपदेशयात वार वार मनयु ति । भिक्षुपि !

छिम्भिसं उगु वचन-पथयात आपा: वा म्हे मयेयकागुला मखुला ?”

“मखु, भन्ते !”

“भिक्षुपिं ! उकिं हे छिम्भिसं धुगु ककचूपम उपदेशयात निरन्तर मनय् ति । ध्व छिम्भित चिरकाल तकया नितिं हित सुख जुइ ।”

२२. भगवानं धुलि आज्ञा जुया विज्यात । लय्ता:पिं उपिं भिक्षुपिसं भगवानं आज्ञा जुगुयात अभिनन्दन यात ।

ककचूपम-सुत स्वप्नाल ।

अलगहूपम सुत्त

१. थये जिं न्यना । छगु समयय् भगवान श्रावस्ती अनाथपिण्डिकया आराम जेतवनय् विहार याना विज्याना च्वन । उगु इलय् गद्धवाधि-पञ्च (न्हापा गद्ध स्याइम्ह) अरिष्ट (अरि) भिक्षुयात थये मखुगु दृष्टि (धारण) उत्पन्न जुया च्वंगु खः- भगवानं विया विज्यागु उपदेश जिं थुकथं स्यू - “भगवानं गुगु अन्तरायिक विग्नकारक धका कना विज्यागु खः उगुयात सेवन या:सां छु अन्तरायिक मजू ।” आपालं भिक्षुपिसं ताल ... अरिष्ट भिक्षुया थये मखुगु दृष्टि उत्पन्न जुया च्वंगु दु - भगवानं विया विज्यागु उपदेश जिं थुकथं स्यू (धया च्वन) - भगवानं गुगु अन्तरायिक धका कना विज्यागु खः, उगुयात सेवन या:सां छु अन्तरायिक मजू । अनलि उपिं भिक्षुपिं गन ... अरिष्ट भिक्षु दु, अन वन । वना ... अरिष्ट भिक्षुयात थये धाल - “आवुसो अरिष्ट र धाल्ये छु छं धुजागु मखुगु दृष्टि उत्पन्न जुया च्वंगु खःला - भगवानं विया विज्यागु उपदेश छं थुकथं स्यू (धया ला) - भगवानं गुगु अन्तरायिक धका कना विज्यागु खः, उगुयात सेवन या:सां छु अन्तरायिक मजू ?”

“ख, आवुसो ! ... ।”

२. अनलि उपिं भिक्षुपिसं अरिष्ट भिक्षुयाके च्वंगु मखुगु दृष्टि (धारण) हटे यायेया नितिं सम्भे बुभे याना बांलाक खँ न्यंकल - ‘आवुसो अरिष्ट र आमथे धाये मते, भगवानयात मखुगु खं आरोप लगे याये मते । भगवानयात मखुगु खं आरोप लगे यायेगु ठीक मजू । भगवानं थये गुबलें धया विज्याइ मखु । आवुसो अरिष्ट र भगवानं अनेक कथं अन्तरायिक धर्मयात अन्तरायिक धर्म धका आज्ञा जुया विज्यागु दु । सेवन यायेवं विग्नकारक / जुइ/ धका आज्ञा जुया विज्यागु दु । भगवानं काम (भोग) यात आपालं दुखदायक, कष्टदायक खः धका भयइर दुष्परिणामयागु खँ कना विज्यागु दु । भगवानं कामयात अस्य कंकाल समान ... ला इं समान ... , घाय इंध्या मिं समान ... मिं पुइगु समान ... , स्वप्न समान ... , याचित्कोपम (वगीयात तिसा) समान ... , सिमाय् सगु फल समान ... , घा:पा याइगु सूपि समान ... , घा:पा: याना कष्ट विइगु भाला समान ... , तहाया छुथो समान धका कना विज्यात । भगवानं कामयात आपालं दुखदायक, कष्टदायक खः धका भयइर दुष्परिणामयागु खँ कना विज्यागु दु ।

थुकथं उपिं भिक्षुपिसं बांलाक समभे बुभे याना खँ न्यंकल नं ... अरिष्ट भिक्षुं उगु मखुगु धारणयात स्वातुक ज्वना हे तया तल - ‘...’ (पूर्ववत्) ।

३. इपिं भिक्षुपिसं ... अरिष्ट भिक्षुयात उगु मधिगु धारण हटे याये मफुसेलिं गन भगवानं विज्याना च्वंगु दु, अन वन । वना भगवानयात अभिवादन याना छखेलिक्क फेतुत । छखे लिक्क फेतुना इपिं भिक्षुपिसं भगवानयात थये विन्ति यात “भन्ते ! ... अरिष्ट धयाम्ह भिक्षु छम्हसिया धुजागु मधिगु धारण उत्पन्न जुया च्वन - भगवानं विया विज्यागु उपदेश जिं थुकथं स्यू - “भगवानं गुगु अन्तरायिक धका कना विज्यागु खः उगुयात सेवन या:सां छु

अन्तरायिक मजू ।' भन्ते ! जिमिसं अरिष्टं भिक्षुयागु मभिंगु धारण ... न्यना । भन्ते ! एथे वं कनेव जिमिसं अरिष्टं भिक्षुयात एथे च्चःविद्या - 'आवुसो अरिष्टं र आमथे धायेमते, भगवानयात मखुगु खं आरोप लगे याये मते । भगवानयात मखुगु खं आरोग लगे यायेगु ठीक मजू । भगवानं एथे गुनलं घया विज्याइ मखु । आवुसो अरिष्टं र भगवानं अनेक कथं ... कामयात आपालं दुःखदायक, कष्टदायक खः धका भयङ्कर दुष्परिणामवांगु खं कना विज्यागु दु ।' युक्थं जिमिसं बालाक सम्भे बुक्के याना खां न्यका नं अरिष्टं भिक्षुं उगु मखुगु धारणयात क्वातुक ज्वना हे तया तल तिनि ... (पूर्ववत्) ... । भन्ते ! जिमिसं अरिष्टं भिक्षुयात बालाक सम्भे बुक्के याना खं न्यका नं वयागु युगु मभिंगु धारणयात हटे याये मफुगुलिं भगवानयात युगु खं विन्ति याः वयागु खः ।'

४. अनलि भगवानं सुं छम्ह भिक्षुयात सम्बोधन याना विज्यात - 'वा, भिक्षु र छं जिगु वचनं ... अरिष्टं भिक्षुयात धा - 'आवुसो अरिष्टं र शास्तां छंत सःता विज्यागु दु ।' "ज्यू हवस, भन्ते !" घया ... उम्ह भिक्षु गनं ... अरिष्टं भिक्षु दु, अन वन । वना एथे घाल - 'आवुसो ! शास्तां छंत सःता विज्यागु दु ।' "ज्यू, आवुसो !" घया अरिष्टं भिक्षु गन भगवानं विज्याना च्वंगु दु, अन वन । वना भगवानयात अभिवादन याना छखे लिक्क फेतुत । छखे लिक्क फेतुम्ह ... अरिष्टं भिक्षुयात भगवानं एथे आज्ञा जुया विज्यात - 'आवुसो अरिष्टं र धातये छं धुजागु मखुगु धारण उत्पन्न जुया च्वंगु खःता - भगवानं गुगु अन्तरायिक घया कना विज्यागु खः उगुयात सेवन यासां छुं अन्तरायिक मजू ?'

"खः भन्ते !"

"मोघपुरुष र छं सुयात जिं एथे उपदेश विद्या च्वनागु ताल ? मोघपुरुष र छु जिं अनेक कथं अन्तरायिक धर्मयात अन्तरायिक धर्मं धका कनागु दु, सेवन यायेवं विग्नकारक जुइ धका धयागु दु । जिं कामयात आपालं दुःखदायक, कष्टदायक खः धका हे भयङ्कर दुष्परिणाम कना तयागु खः, जिं कामयात अरिथ कंकाल ... लाइं समान ... घाय् द्रया मि समान ... मि पुइगु समान ... स्वप्न समान ... वगीयात तिसा समान ... सिमाय् सगु फल समान ... धापाः याइगु चुपि समान ... धापाः याना कष्ट विइगु भाला समान ... तहाया छुधो समान धका कना तयागु खः, जिं कामयात आपालं दुःखदायक कष्टदायक खः धका भयङ्कर दुष्परिणामयागु खं कना तयागु मखुला ? मोघपुरुष र छं बालाक ठीक कथं (सुल्लां) बुइके मफुगु खं भगवानयात (उल्लां) आरोप लगे याना च्वन, एत नोक्खानी याना च्वन, आपालं आपाः पाप कमाये याना च्वन, मोघपुरुष र ध्वं छंगु निति दीर्घकाल तक अहितकर दुःखकर जुइ ।"

५. अनलि भगवानं भिक्षुपितं सम्बोधन याना विज्यात - भिक्षुपि ! छिमिसं छु मतीतया - छु युम्ह अरिष्टं भिक्षु युगु धर्मविनयय् भचा जक जुसां सयका काये फइला ?"

"छु सयका काइ, भन्ते ! फइ मखु ।"

एथे विन्ति यायेवं, अरिष्टं भिक्षु नोमवासे पाकःथें जुया च्चो नवसुका छुधो नवछुइका ख्वाः नवसुका चिन्तित जुया सुम्ह च्वना च्वन । अनलि भगवानं ... सुम्ह च्वना च्वम्ह अरिष्टं भिक्षुयात खना, एथे आज्ञा जुया विज्यात - 'मोघपुरुष । छं सिइका का, युगु छंगु मभिंगु धारणयात । एन (आः) जिं भिक्षुपिके न्येने ।"

६. अनलि, भगवानं भिक्षुपितं सम्बोधन याना विज्यात - 'भिक्षुपि ! छिमिसं नं भगवानयात एथे ... धर्म उपदेश याना च्वंगु खनागु दुना - गाये ... अरिष्टं भिक्षुं एथःम्हं बालाक ठीक कथं बुइके मफुगु खं भगवानयात (उल्लां) आरोप लगे याना च्वन, एत नोक्खानी याना च्वन, आपालं आपाः पाप कमाये याना च्वन ?"

"मखना, भन्ते ! भगवानं ला अनेक कथं ... कामयात आपालं दुःखदायक, कष्टदायक खः धका भयङ्कर दुष्परिणामयागु खां कना तयागुयात" सिइका मतःगु जुया युम्ह अरिष्टं भिक्षुं बालाक ठीक कथं बुइके मफुगु खं छलपोल भगवानयात आरोप लगे याना च्वन, एत नोक्खानी याना च्वन, आपालं पाप कमाये याना च्वन, ध्वं वयागु निति दीर्घकाल तक अहितकर, दुःखकर जुइ ।' भिक्षुपि ! ध्वं कामं अलगु, काम सजां अलगु काम-वितकं अलगु सेवन याइ धयागु सम्भव मडु ।"

७. "भिक्षुपि ! एन गुलिं गुलिं मोघपुरुषं सूत्र, गेय, व्याकरण गाथा, उदान, इतिवृत्तक, जातक, अद्भुत -

धर्म, वैदत्य, धर्म (धा:सा) धारण याइ । वं अलग्नु धर्म धारण या:सां न उकिया ... अर्थयात प्रजां पारख याइ मखु । अर्थयात प्रजां पारख मयात धा:सा वं उगु धर्मयागु आभय पुइके फइमखु । वं कि त उपारम्भ धारण याइ, अथवा मखुला धयागुसा लिपा प्रमुख जुइयागु लाभया नितिं धर्मयात धारण याइगु जुया च्वन, (युक्तं वं) उकिया अर्थयात अनुभव याये खनी मखु । वं अखतं धारण यायेवं वया नितिं चिरकाल तक अहितकर व कष्टप्रद जुइ । व छु कारणं ? धर्मयात अखत ज्वंगुलि ।"

"भिक्षुपि ! गथेकि - अलगद (सर्प) मा: जुइम्ह अलगद गवेधी मनु अलगदयागु खोजय चा:ह्युह्युं छम्ह त:धिक्कम्ह अलगद (सर्प) यात खनी, अले वयात म्हय अथवा निरपतय ज्वन धा:सा वयात उम्ह अलगद (सर्प) फ:हिला ल्हातय वा लप्पाय वा गनं म्हय न्याना विइ । उम्ह उगु कारणं मरण वा मरण समान दुख सिइ फु । व छु कारणं ? भिक्षुपि व अलगद (सर्प) यात अखतं ज्वंगुलि (दुर्गुहीत जूगुलि) । भिक्षुपि ! धन धये हे, गुलिं गुलिं मोघपुरुष सूत्र, गेय, व्याकरण, गाथा, उदान, इतिवृत्तक, जातक, अद्भुत-धर्म, वैदत्य धर्म धा:सा धारण याइ । व अजागु धर्म धारण या:सां न उकिया अर्थयात प्रजां पारख याइमखु (पूर्ववत्) धर्मयात अखतं ज्वंगुया कारणं दीर्घकाल तकया नितिं अहितकर व कष्टप्रद जुइगु जुया च्वन । व छु कारणं ?" धर्मयात अखतं ज्वंगुलि ।"

द. "भिक्षुपि ! धन गुलिं गुलिं कुलपुत्रं सूत्र, गेय, व्याकरण, गाथा, उदान, इतिवृत्तक, जातक अद्भुत-धर्म, वैदत्य धर्म नं धारण याइ । वं अजागु धर्म धारण या:थे तुं उकिया ... अर्थयात प्रजां नं पारख याइ । उपारम्भया लाभया नितिं धुगु धर्मयात धारण याइगु मखु न त लिपा प्रमुख जुइयागु लाभया नितिं हे धर्मयात धारण याइगु ख, उकिया अर्थयात अनुभव याये खनी । वया नितिं चिरकाल तक हितकर व सुखकर जुइ । व छु कारणं ? धर्मयात जखतं ज्वंगुलि ।"

"भिक्षुपि ! गथेकि - अलगद (सर्प) मा: जुइम्ह मनु सर्पयागु खोजय चा:ह्युह्युं छम्ह त:धिक्कम्ह सर्पयात खनी । वयात व अजपद दण्ड (सर्पयात ज्वनेगु काकय ज्याभलं) बालाक ब्वातुक ज्वनी । बालाक ब्वातुक ज्वना गपतय (क:ब्बी) त्याप्य ज्वनी ।"

"भिक्षुपि ! हानं चाहे उम्ह अलगद सर्प उम्ह मनूयागु ल्हाती, लप्पाय वा गनं म्हय हिना विइ, अथे नं व उकिया कारणं न मरण जुइ न मरण समान दुख सिइ । व छु कारणं ? भिक्षुपि ! सर्प(अलगद) यात बालाक ज्वंगुलि (सुग्रहीत जूगुलि) । भिक्षुपि ! धन धये हे गुलिं गुलिं कुलपुत्रं ... (पूर्ववत्) ... धर्मयात ज:कष ज्वंगुया कारणं चिरकाल तकया नितिं हितकर व सुखकर जुइगु जुया च्वन । व छु कारणं ? भिक्षुपि ! धर्मयात ज:कषं ठीक ढां ज्वंगुलिं । भिक्षुपि ! उकि हे जिं कनागु खँया अर्थ धुल धा:सा उकियात धारण या, अले रागु खँया अर्थ मयुल उगु खँ जिंके न्यं, अथवा (मेपिं) स:स्युपि भिक्षुपिंके न्यं ।"

९. "भिक्षुपि ! जि वेडा (नाउ) समान पार जुया बने (निस्तरण) या नितिं छिभित धर्मयागु उपदेशा यानागु ख, भ्यातुक कुबिया जुइया नितिं मखु । उकियात न्यं, बालाक मन ति, कना हये ।"

"ज्य हवस्, भन्ते !" धया उपिं भिक्षुपिसं भगवानयात लिस: बिल । भगवानं धये आज्ञा जुया बिज्यात -

"भिक्षुपि ! गथेकि - सुं मनु लां दापु जुया मखुगु यासय ला: बना छगु त:धंगु जलाशय (ताल) दुषाय साइ । गुकिया बारी पाखे ग्यानपुगु व भय दुगु जुया च्वन, अले पारीपाखे धा:सा ग्यानपु मज्जू (क्षेमयुक्त) व भय मदुगु जुया च्वन । अन पार जुया बनेया नितिं नाउ मदुगु जुया च्वन, न बुखे उखे बनेया नितिं ता:हे दुगु ख: । अनतिं वयात धये जुइ - 'अहो र ध्व त:धंगु जलाशय जुया च्वन, बुखेपाखे ग्यानपुगु व भय दुगु जुया च्वन अले पारी पाखे धा:सा क्षेमयुक्त व भय मदुगु जुया च्वन । छायं जि धाययं, सिं, ह: मुना नाउ (वेडा) मदयुके उगु नाउया आधार कया ल्हा:, तुतियागु कुतलं कुशलतापूर्वक पारी ध्यंक मवने ।' भिक्षुपि ! अनतिं उम्ह मनुखं ... नाउ दयेका उगु नाउया आधार कया ... पारी ध्यंक वनी । पार जुया वनेवं वयात धये जुइ - 'धुगु नाउ (वेडा) त:सकं उपकारी जुया च्वन, ध्वयागु आधार कया ... पारी ध्यंक बना । जिं धुगु वेडायात छुधोनयं तथा कुबिया अथवा ब्बहलपु तथा पाछ्या गन माल अन छायं मवने ?' भिक्षुपि ! छिभिसं छु मती तथा - धये थाम्ह मनुखं उगु वेडायागु कर्तव्य पालन या:म्ह जुइला ?"

“मजू, भन्ते !”

“भन्ते ! उम्ह मनु उगु वेडाया कारण दुःख स्यूम्ह जकं जुइ !”

“भिक्षुपि ! यदि उत्तीण पारंगत जूम्ह उम्ह मनुखं - ‘ध्व वेडा भगवानयात तःसकं उपकारी जुल, ध्वयागु लिधंसा कया जि पार तरे जुया वयाम्ह ख, छाय् जि ध्वयात धन ल्यलय् तु वा लख्य् तु त्वःता गन माल अन मवने’ धका मती तथा त्वःता वन धाःसा, भिक्षुपि ! धये याःम्ह उम्ह मनुखं उगु वेडायागु कतव्यं पालन याम्ह जुइ । भिक्षुपि ! अयेहे तुं, जि वेडा (नाउ) समान पार जुया वने (निस्तरण) या नितिं छिम्मित धर्मयागु उपदेशा यानागु ख, भ्यातुक कविया जुइया निति मखु । धर्मयात वेडा समान (कुल्लूपमा) उपदेशा यानागु सिद्धका धर्मयात त्वःता व्ख, अ-धर्मयागु ख हे छु र ?”

१०. “भिक्षुपि ! दृष्टि-स्थान धयागु खुषी दु । भिक्षुपि ! धन, अश्रुतवान, आर्यपिनिगु दर्शन याये मख्मह, आर्यधर्म मधूम, आर्य धर्मय् विनीत मजूम, सत्पुरुषपिनिगु दर्शन याये मख्मह, सत्पुरुषपिनिगु धर्म मधूम, सत्पुरुष धर्मय् विनीत मजूम पृथक्जनं (१) रूपयात - ‘ध्व जिगु खः’, ‘ध्व जि खः’, ‘ध्व जिगु आत्माः’ - धुकथं सम्भे जुइ । (२) विज्ञानयात - ‘ध्व जिगु खः’ ‘ध्व जि खः’, ‘ध्व जिगु आत्मा’ - धुकथं सम्भे जुइ । (३) संज्ञायात ... । (४) संस्कारयात ... । (५) विज्ञानयात ... । (६) गुलि नं खंगु, न्यंगु, लुमंगु, स्यूगु (ज्ञात), दुगु (प्राप्त), खोजे याःगु (पर्यषित) व मनं नागु (पदार्थ) ख, इपिं पुक्कयात - ध्व जिगु खः’, ‘ध्व जि खः’, ‘ध्व जिगु आत्मा’ - धुकथं सम्भे जुइ । धुपि गगु खुषी दृष्टिस्थान ख, उकियात हे ध्व लोक ख, ध्व हे जिगु आत्मा ख, जि सिना अजागु हे नित्य, धुव, शाशवत, निर्विकार (अविपरिणाम धर्म) आत्मा जुया वने, अले अनन्त वषी तक उकथं हे धातं च्वना च्वने’ धका धयागुयात नं ‘ध्व जिगु खः’, ‘ध्व जि खः’, ‘ध्व जिगु आत्मा’ - धुकथं सम्भे जुइ ।”

“भिक्षुपि ! धन श्रुतवान आर्यपिनिगु दर्शन याये खम्ह आर्यश्रावकं (१) रूपयात - ‘ध्व जिगु मखु’, ‘ध्व जि मखु’, ‘ध्व जिगु आत्मा मखु’ - धुकथं सम्भे जुइ । (२) विज्ञानयात - ‘ध्व जिगु मखु’ ‘ध्व जि मखु’, ‘ध्व जिगु आत्मा मखु’ - धुकथं सम्भे जुइ । (३) संज्ञायात ... । (४) संस्कारयात ... । (५) विज्ञानयात ... । (६) गुलि नं खंगु, न्यंगु, लुमंगु, स्यूगु (ज्ञात), दुगु (प्राप्त), खोजे याःगु (पर्यषित) व मनं नागु (पदार्थ) ख, इपिं पुक्कयात - ध्व जिगु मखु’, ‘ध्व जि मखु’, ‘ध्व जिगु आत्मा मखु’ - धुकथं सम्भे जुइ । धुपि गगु खुषी दृष्टि-स्थान ख, उकियात हे ध्व लोक ख, ध्व हे जिगु आत्मा ख, जि सिना अजागु हे नित्य, धुव, शाशवत, निर्विकार आत्मा जुया वने, अले अनन्त वषी तक उकथं हे धातं च्वना च्वने’ धका धयागुयात नं ‘ध्व जिगु मखु’, ‘ध्व जि मखु’, ‘ध्व जिगु आत्मा मखु’ - धका धुकथं सम्भे जुइ । व धुकथं सम्भे जूम्हसित बाह्य परित्रास (भय) वइ मखु ।”

११. धये आज्ञा जुया विज्यायेवं, सुं छम्ह भिक्षुं भगवानयात धये विन्ति यात - “भन्ते ! छु पिनेया (छु वस्तु मदुम्हसित नं उगु वस्तुया खंय) परित्रास (मदुगु दुःख) जुइ योला ?”

“जुइ यो, भिक्षु र धन भिक्षु र सुं गुम्हसित धये जुइयो - ‘अहो र (न्नाया) ध्व जिगु खः’, ‘अहो र आः जिगु मखुत,’ ‘अहो र जिगु जुइमाः,’ ‘अहो र उकियात जिं काये मखन’ धका धुकथं शोक याइ, दुःखित जुइ, ख्वइ, छती दया क्वाय् क्वाय् ख्वइ, मूच्छित जुइ । भिक्षु र धुकथं पिनेया परित्रास जुइयो ।”

“भन्ते ! अयेसा छु, पिनेया अपरित्रास नं जुइयोलाये ?”

“जुइ यो, भिक्षु ! धन, भिक्षु ! सुं गुम्हसित धयागु दृष्टि (धारण) जुइ यो - ‘व हे लोक व हे आत्मा ख, जि सिना व हे नित्य, धुव, शाशवत, निर्विकार जुया वने, अले अनन्त वषीवर्षतक धुकथं हे धातं च्वना च्वने । तथागत वा तथागतयाम्ह श्रावकयाके व - दृष्टिस्थान, उकिया अधिष्ठान (च्वनेयु स्थान), उकिया पर्युत्थान, अभिनिवेश व अनुशय (मल) या विनाशया निति, सकलां संस्कार शमन यायेया निति, सकतां उपधिया परित्यागया नितिं तुष्णा क्षयया नितिं तथा विराग, निरोध व निर्वाणया नितिं धर्मोपदेशा याना विज्यागु न्यनी । न्यना वयात धये जुइयो - ‘अरे, जि ला उच्छिन्न जुया वनिन’ ‘खतम (नष्ट) जुया वनिन ।’, ‘आकाः र र जि च्वने दइ मखुत ।’ धका धुकथं शोक याइ, दुःखित जुइ, ख्वइ, छती दया दया क्वाय् क्वाय् ख्वइ, मूच्छित जुइ । भिक्षु र धुकथं दुनेया परित्रास जुइयो ।”

१२. भन्ते ! अयेसा छु दुनेया अपरित्रास नं जुइयो लाले ?”

“जुइयो, भिक्षु ! धन, भिक्षु र सु गुम्हसित धुजागु दृष्टि जुइ मखु - व हे लोक व हे आत्मा ख, जि सिना व हे नित्य, धुव, शाश्वत, निर्विकार जुया वने, अले अनन्त वर्षौवर्षतक धुकथं हे थातं च्चना च्चने ।’ तथागत वा तथागतया श्रावक्याके व - दृष्टिस्थान ... निर्वाणया नितिं धर्मोपदेश याना विज्जागु न्यनी । न्यना वयात थये जुइ मखु -‘अरे जिला उछिन्न जुया वनिन,’ ... मूर्च्छित जुइ मखु । भिक्षु र धुकथं दुनेया अपरित्रास जुइयो ।”

१३. “भिक्षुपि ! उगु परिग्रह नित्य, धुव, शाश्वत, निर्विकार, अनन्त वर्षौवर्षतक च्चनेगु धयागुयात च्चिन्तना याये मते, वरु गये खः अये चिन्तना या । भिक्षुपि ! छिमिसं अजागु परिग्रह (ग्रहण यायेगु वस्तु) खनाला गुगु कि ... वर्षौ वर्षतक उकथं हे थातं च्चना च्चनिगु ?”

“मखना, भन्ते !”

“साधु, भिक्षुपि ! जि नं अजागु परिग्रह मखना गुगुकि ... वर्षौवर्ष तक उकथं हे थातं च्चना च्चनिगु खः । भिक्षुपि ! अजागु आत्मावाद - स्वीकारयात स्वीकार यायेवं शोक, परिदेव, दुःख, दौर्मनस्य, उपायास उत्पन्न मजुइगु खः । भिक्षुपि ! अजागु दृष्टिनिश्चय (धारणयागु विषय) यागु आश्रय कायेमाः गुगु दृष्टि-निश्चययागु आश्रय कायेवं शोक ... उपायास उत्पन्न मजुइगु खः । भिक्षुपि ! छिमिसं खना ला ... गुगु दृष्टि निश्चययागु आश्रय कायेवं शोक उपायास उत्पन्न मजुइगु खः ?”

“मखना, भन्ते !”

“साधु, भिक्षुपि ! जि नं अजागु दृष्टिनिश्चययागु आश्रय मखना गुगु दृष्टि-निश्चययागु आश्रय कायेवं शोक ... उपायास उत्पन्न मजुइगु खः ।”

१४. “भिक्षुपि ! आत्मा दत धाःसा ‘ध्व जिगु आत्मीय खः’ धयागु जुइ फइला ?”

“फइ, भन्ते !”

“भिक्षुपि ! आत्मीय दत धाःसा ‘ध्व जिगु आत्म खः’ धयागु जुइ फइला ?”

“फइ, भन्ते !”

“भिक्षुपि ! आत्मा व आत्मीय (निता) यागु सत्यतः स्थिरता दत धाःसा गुगु ध्व दृष्टि स्थान - ‘व हे लोक व हे आत्मा ख, जि सिना व हे नित्य, धुव, शाश्वत, निर्विकार जुया वने, अले अनन्त वर्षौ वर्ष तक धुकथं हे थातं च्चना च्चने दइ धयागु, भिक्षुपि ! छु ध्व खालि बाल-धर्म (मचा खँ) मजूला ?”

“छग्गु मजुइ, भन्ते ! ध्व खालि मचा खँ जक खः ।”

“भिक्षुपि ! छिमिसं छु मती तया - रूप नित्य खः लाकि अनित्य ?”

“अनित्य ख, भन्ते !”

“गुगु अनित्य ख, उगु दुःख लाकि सुख ?”

“दुःख ख, भन्ते !”

“गुगु अनित्य, दुःख, विपरिणाम-धर्म ख, छु उकियात ‘ध्व जि ख’, ‘ध्व जिगु ख’ । ‘ध्व जिगु आत्मा ख’ धका सम्भे जुइ उचित जूला ?”

“मजु, भन्ते !”

“भिक्षुपि ! छिमिसं छु मती तया - वेदना ... । ... संज्ञा ... । ... संस्कार ... (पूर्ववत् न्हयसः लिसः)

“भिक्षुपि ! छिमिसं छु मती तया - विज्ञान नित्य खः लाकि अनित्य ?”

“अनित्य खः, भन्ते !”

“गुगु अनित्य खः, उगु दुःख नाकि सुख ?”

“दुःख खः, भन्ते !”

“गुगु अनित्य, दुःख, विपरिणाम-धर्म खः, छु उकियात ‘ध्व जि खः’, ‘ध्व जिगु खः’ ‘ ध्व जिगु आत्मा खः’ धका सम्भे जुइ उचित जूला ?”

“मजू, भन्ते !”

“भिक्षुपि ! उकि हे दुने (शरीरय् दुने) वा पिने, स्थूल वा सूक्ष्म, उत्तम वा हीन, तापागु वा सःतिगु, गुलि नं भूत - भविष्य - वर्तमानया रूप दु, इपि फुक्क ‘ध्व जिगु मखु’, ‘ध्व जि मखु’ ‘ ध्व जिगु आत्मा मखु’ धका गये खः अये पाय्छि कथं सिइका खंका कायेमाः । ... वेदना ... संज्ञा ... संस्कार ... विज्ञान ... (पूर्ववत्) ।”

१५. “भिक्षुपि ! धये खनेवं, बहुभूत अर्यश्रावकं रूपय् नं निर्वेद (उदासीनता, म्हाइपु ताइ) प्राप्त याइ ... वेदनाय् नं ... संज्ञाय् नं ... संस्कारय् नं ... विज्ञानय् नं म्हाइपु ताइ । म्हाइपु तायेवं विराग प्राप्त जुइ । विराग प्राप्त जुइवं विमुक्ति जुइ । विमुक्ति जुइवं ‘विमुक्ति जुल’ धयागु ज्ञान नं दइ । ‘जाति (जन्म) क्षीप जुल, ब्रह्मचर्यवास पूरा जुल, यायेमाःगु ज्या सिधल, आः धन याये माःगु मंत’ धका सिइका धाइ । भिक्षुपि ! बुद्ध भिक्षुयात उत्तिष्ठत-परिघ, संकीर्ण-परिघ (गाः हाचां गाये धुकूम्) अव्युदहरिसिक (हल जोते यायेगु हरीसथे संसारयागु भार ल्कनामतःम्ह), निरर्गल (खिपत चिना तःगु धे जागु संसारया बन्धन मुक्तम्ह) आर्य, पन्तध्वज (गुम्हसियाके राग आदि रूपी ध्वाय् कुतु वने धुकूम्) पन्तभार (भार दीके धुकूगु), विसंयुक्त (राग आदि छुटे जुइ धुकूम्) धका नं धाइ ।”

“भिक्षुपि ! गुकथं भिक्षु उत्तिष्ठत-परिघ जुइ ? भिक्षुपि ! धन, भिक्षु अ-विद्यायात नाश याये धुकल, हाः त्वाःल्हाये धुकल, छुयो त्वाः दगु ताइवःसिमाथे अभाव प्राप्त जुइ धुकल, भविष्यय् हाकनं उत्पन्न जुइ बहः मजुइक याये धुकल । भिक्षुपि ! युक्थं भिक्षु उत्तिष्ठतपरिघ जुइ ।”

“भिक्षुपि ! गुकथं भिक्षु संकीर्ण-परिघ जुइ ? भिक्षुपि ! धन भिक्षु धःगु पुनर्जन्म सम्बन्धी जाति संस्कार नष्ट याना बिइ धुकल ... (पूर्ववत्) ... भिक्षुपि ! युक्थं भिक्षु संकीर्ण-परिघ जुइ ।”

भिक्षुपि ! गुकथं भिक्षु अव्युदहरिसिक जुइ । भिक्षुपि ! धन भिक्षु धःके च्वंगु तूष्णा नष्ट याना बिइ धुकल ... भिक्षुपि ! युक्थं भिक्षु अव्युदहरिसिक जुइ ।

“भिक्षुपि ! गुकथं भिक्षु निरर्गल जुइ ? भिक्षुपि ! धन भिक्षु धःके च्वंगु न्यागू अवरभागीय संयोजन नष्ट याना बिइ धुकल ... भिक्षुपि ! युक्थं भिक्षु निरर्गल जुइ ।”

“भिक्षुपि ! गुकथं भिक्षु आर्य, पन्तध्वज, पन्तभार विसंयुक्त जुइ ? भिक्षुपि ! धन भिक्षुयाके च्वंगु अस्मिमान नष्ट जुइ धुकूगु जुइ, हाः त्वाः दला मदये धुकल, छुयो त्वाः दगु ताइवःसिमाथे अभाव प्राप्त जुइ धुकल, भविष्यय् हाकनं उत्पन्न जुइबहः मजुइके धुकल । भिक्षुपि ! युक्थं भिक्षु आर्य, पन्तध्वज, पन्तभार, विसंयुक्त जुइ ।”

१६. “भिक्षुपि ! युक्थं भिक्षु चित्तम्ह भिक्षुयात इन्द्र, ब्रह्मा, प्रजापति सहित सारा देवतापिसं अन तथागतयागु विज्ञान (उपदेश) निःस्तुत (प्रत्यक्षीकृत) जुया च्चन धयागु खं सिइके फइमखु । व छु कारण ? भिक्षुपि ! तथागतयागु धर्म ध्व हे शरीरय् अजेय (अननुविज्जो) खः धका धाइ ।”

“भिक्षुपि ! युजागु वाद माने याइम्ह, धये कनिम्ह भगवानयात गुलि गुलि श्रमण ब्राह्मणपिसं मखुगु, मजूगु (अ-सत्य, तुच्छ, मूषा, अ-भूत) खं भूट्टा आरोप लगे याइगु जुया च्चन -‘श्रमण गौतम वैनयिक (सिद्धान्त वाद स्थाप्, मयुम्ह) खः, (वं) विद्यमान सत्रव (जीव, आत्मा दयक दयक) या उच्छेद, विनाश, विभवयागु उपदेश याना च्चन ।’ भिक्षुपि ! जिं धये धयागु महु, उपि श्रमण ब्राह्मणपिसं श्रमण गौतम वैनयिक खः, (जि) विद्यमान सत्रवया

उच्छेद, विनाश, विभवयागु खं कना च्वन' धका मखुगु मजूगु खं (भगवानयात) फुट्टा आरोप लगे याना च्वन । भिक्षुपिं ! जिं ला न्हापा नं आः नं दुःख, दुःख-निरोध ... यात कना च्वनागु दु ।"

"भिक्षुपिं ! यदि अन, मेपिसं तथागतयात निन्दा याना च्वन, ब्व.विया च्वन, खं ल्हाना च्वन धाःसा, भिक्षुपिं ! उकिं तथागतयात नुगल्यु स्याः (आघात), असंतोष, वा चित्त विकार धयागु जुइ मखु । भिक्षुपिं ! हानं मेपिसं तथागतयात सत्कार यात, गुरुकार यात, मानेयात, पूजायात धाःसा नं भिक्षुपिं ! उकिं तथागतयात आनन्द तायेगु सौमनस्य चित्त तथा फुले जुइ धयागु नं दइमखु । भिक्षुपिं ! मेपिसं तथागतयात सत्कार याइबले ... पूजा याइबले तथागतयात थथे जुइ - गुगु न्हापा न्हापा हे त्याग याये धुनागु ख., अजागु खंय थुकथं सना च्वन । भिक्षुपिं ! उकिं हे यदि मेपिसं छिमित यात निन्दा यात धाःसा उकिया नितिं छिमित नुगल्यु स्याः, असंतोष वा चित्त विकार धयागु बयके बिइ मते । भिक्षुपिं ! हानं मेपिसं छिमित आनन्द तायेगु, सौमनस्य चित्त तथा फुले जुया धयागु नं वयके मते । भिक्षुपिं ! मेपितं छिमित सत्कार याइबले ... पूजा याइबले छिमित नं थथे जुइके माः गुगु न्हापा हे त्याग याये धुनागु ख., अजागु खंय थुकथं सना च्वन ।"

१७. "भिक्षुपिं ! उकिं हे, गुगु छिमिगु मखु उकियात त्व.ति, उकियात त्व.तेगु चिरकाल तक छिमि नितिं हित सुख जुइ । भिक्षुपिं ! छु छिमिगु मखु ? भिक्षुपिं ! रूप छिमिगु मखु, उकियात त्व.ति, उकियात त्व.तेगु चिरकाल तक छिमि नितिं हित सुख जुइ । वेदना । सजा संस्कार । भिक्षुपिं ! विज्ञान छिमिगु मखु, उकियात त्व.ति, उकियात त्व.तेगु चिरकाल तक छिमि नितिं हित सुख जुइ । भिक्षुपिं ! छिमिसं छु मती तथा-धुगु जेतवन्य च्वंगु घायु, मिं, कचा, हः यात सुं मनुखं कया यंकल, च्याका विल अथवा बया इच्छानुसार याये यंकल धाःसा छु छिमित थथे जुइ माःगु मखुला - 'जिमिगु (वस्तु) यात (धम्) मनुखं यंका च्वन ?"

"मखु, भन्ते !"

"व छु कारणं ?"

"भन्ते ! व जिमिगु आत्मा वा आत्मीय मखु ।" "भिक्षुपिं ! उकिं हे गुगु छिमिगु मखु उकियात त्व.ति, उकियात त्व.तेगु चिरकाल तक छिमि नितिं हित सुख जुइ । भिक्षुपिं ! छु छिमिगु मखु ? भिक्षुपिं ! रूप छिमिगु मखु, उकियात त्व.ति, उकियात त्व.तेगु चिरकाल तक छिमि नितिं हित सुख जुइ । वेदना । सजा ... । संस्कार ... । भिक्षुपिं ! विज्ञान छिमिगु मखु, उकियात त्व.ति, उकियात त्व.तेगु चिरकाल तक छिमि नितिं हित सुख जुइ ।"

१८. "भिक्षुपिं ! थुकथं जिं धर्मयात स्पष्ट याना, उला परिपूर्ण रूप प्रकाशित याना स्वाख्यात (वालागु कना तथागु) दु । धुजागु स्वाख्यात धर्म्य उजापिं भिक्षुपितं छु कना च्वने माःगु आवश्यक मद गुपिं (१) अहंत क्षीणास्रव, ब्रह्मचर्यवास पूरा याये थुकुम्ह, यायेमागु याये निधम्ह (कृतकरणीया), भ्यातुगु भार दिके थुकुम्ह । भारमुक्त, सच्चा अर्थ प्राप्त याये थुकुम्ह, परिधीण-भव-संयोजन सम्पक्- आजा-विभुक्तम्ह खः । (२) भिक्षुपिं ! धुजागु स्वाख्यात धर्म्य गुपिं भिक्षुपिं न्यागु ओरम्भागीय संयोजनयात क्षय याना औपपातिक देवता जुया अनं हानं ध्व लोक्य निहा बये भ्वाःम्ह (अनागामी) जुया अनं हे (देवलोक्य) निर्वाण प्राप्त याइम्ह खः । (३) भिक्षुपिं ! धुजागु स्वाख्यात धर्म्य गुपिं भिक्षुपिं स्वंगु संयोजनयात क्षीण याना राग, द्वेष, मोह दुबल जूयया कारणं सकृदागामी जूपिं खः गुपिं छकोलं छक हे जक ध्व लोक्य बया दुःखया अन्त याइपिं खः । (४) भिक्षुपिं ! धुजागु ... स्वाख्यात धर्म्य गुपिं भिक्षुपिं स्वंगु बन्धन क्षय याःगु कारणं सोतापन्न जूपिं खः गुपिं आः हानं कर्तुं वनि मखुपिं निश्चिन्त सम्प्योधि परायणपिं खः । भिक्षुपिं ! थुकथं जिं धर्मयात स्पष्ट याना, उला परिपूर्ण रूप प्रकाशित याना वालाक कना तथागु दु । (५) भिक्षुपिं ! धुजागु स्वाख्यात धर्म्य गुपिं भिक्षुपिं श्रदानुसारी, धर्मानुसारी जुइ इपिं सकले नं सम्बोधिपरायण जुइ । भिक्षुपिं ! थुकथं जिं धर्मयात स्पष्ट याना, उला परिपूर्ण रूप प्रकाशित याना स्वाख्यात (वालाक कना तथागु) दु । (६) भिक्षुपिं ! धुजागु ... स्वाख्यात धर्म्य गुपिं भिक्षुपिं जिगु विषयय श्रद्धा मात्र दःसां नं इपिं स्वर्ग-परायण जुइ ।

१९. भगवानं धुनि आज्ञा जुया विज्यात । नय्तापिं उपिं भिक्षुपिसं भगवानं आज्ञा जूयायात अभिनन्दन यात ।

अनगदूपम संत स्वचाल ।

वम्मिक सुत

१. यथे जिं न्याना । छ्गु समय्य भगवान् श्रावस्ती अनापिण्डिकया आराम जेतवनय् विहार याना विज्याना च्वन । उगु इलय् आयुष्मान् कुमार कारयप अन्धवनय् विहार याना विज्याना च्वन । अनलि तिभिला जहाा यीगु यचुसे च्वंगु रातय् अभिकान्त वणं (प्रकाशमया) दुम्ह देवता अन्धवन छ्गुलि प्रभासित याना गन आयुष्मान् कुमार कारयप दु, अन वन । वना छ्खे लिक्क दन । छ्खे लिक्क दना उम्ह देवतां आयुष्मान् कुमार कारयपयात (सुमेध व ब्राह्मणया विवे जूगु खल्लावल्हा न्यका) यथे धाल - "भिक्षु र भिक्षु रर ध्व कुमिचिया छे, चाट्ट चान्हे का च्या: त्या: व:, न्हिने काना काना च्या: ।" ब्राह्मणं यथे धाल - 'सुमेध र ज्याभलं म्हु ।'

सुमेधं ज्याभलं म्हुवले लोखाय् च्वंगु खापाया चुक: खन । खना - 'चुक: दु, भन्ते !' (धाल)

ब्राह्मणं यथे धाल - 'चुक: न्ये थना वांछ्ख, सुमेध र ज्याभ ज्वना म्हुयावं यकि ।'

सुमेधं ज्याभ ज्वना म्हुवले ... अन उदुधुमायिका धयाम्ह ब्यााचा (ध्यू ध्यू लिसे फुले जुइम्ह ब्यााचा) दु, भन्ते !' (धाल)

ब्राह्मणं यथे धाल - "उम्ह ब्यााचायात वांछ्ख, सुमेध र ज्याभ ज्वना म्हुयावं यकि ।"

सुमेधं ... म्हुवले ... निका ना खन । खना "निका ना दु, भन्ते !" (धाल)

ब्राह्मणं यथे धाल - "उगु निकालायात त्व:ता छ्ख, सुमेध र ज्याभ ज्वना म्हुयावं यकि ।"

सुमेधं ... म्हुवले ... चालिं खन । खना - "चालिं दु, भन्ते !" (धाल)

ब्राह्मणं यथे धाल - "उगु चालियात वांछ्ख, सुमेध र ज्याभ ज्वना म्हुयावं यकि ।"

सुमेधं ... म्हुवले ... कावले खन । खना - "कावले दु, भन्ते !" (धाल)

ब्राह्मणं यथे धाल - "उम्ह कावलेयात वांछ्ख, सुमेध र ज्याभ ज्वना म्हुयावं यकि ।"

सुमेधं ... म्हुवले ... चुपि व त्वाक: खन । खना - "चुपि व त्वाक: दु, भन्ते !" (धाल)

ब्राह्मणं यथे धाल - "चुपि व त्वाक:यात वांछ्ख, सुमेध र ज्याभ ज्वना म्हुयावं यकि ।"

सुमेधं ... म्हुवले ... लापाय् खन । खना - "लापाय् दु, भन्ते !" (धाल)

ब्राह्मणं यथे धाल - "उगु लापाय्यात वांछ्ख, सुमेध र ज्याभ ज्वना म्हुयावं यकि ।"

सुमेधं ... म्हुवले ... नाग छ्ख खन । खना - "नाग दु, भन्ते !" (धाल)

ब्राह्मणं यथे धाल - "नागयात अथेति, च्वने व्यु, ध्वके मते, (वरु) नागयात नमस्कार या ।"

"भिक्षु र धुपि न्यस:त छं भगवानयाथाय् वना न्यं । भगवानं यथे उकिया लिस: बिया विज्याइ, अथे हे छं धारण या । भिक्षु र तथागतं, तथागतया श्रावकं अथवा वणं न्याना त:भूमिनि वाहेक (सुं तं) देव-मार-ब्रह्मा सहित सकल लोकय् भ्रमण ब्राह्मण देव मनुष्य सहित सकल प्रजाय् जिं अजाम्ह मखना गुम्हमिनि थुगु न्हयस:या लिस: बिया चित्तयात सन्तुष्ट याये फइगु ख: ।" थुलि धया उम्ह देवता अनं हे अन्तर्धान जुया वन ।

२. अनलि आयुष्मान् कुमार कारयप उगु चा, म्खचालं धुका गन भगवानं विज्याना च्वंगु दु, अन वन । वना भगवानयात अभिवादन याना छ्खे लिक्क फेत्तु । छ्खे लिक्क फेत्तुना भगवानयात यथे विन्ति यात - भन्ते ! म्हुग चान्हे अभिकान्त वणं दुम्ह देवता गन जि दु, अन वन । वया छ्खे लिक्क दन । छ्खे लिक्क दना उम्ह देवतां भगवानयात यथे धाल - "भिक्षु ! भिक्षु ! ! ध्व कुमिचाया छे धुं चान्हे कुं भ्वा भ्वा व:, न्हिने काना काना च्या: (पुवंवत्) अजाम्ह मखना गुम्हमिनि थुगु न्यस:या लिस: बिया चित्तयात सन्तुष्ट याये फइगु ख: ।" थुलि धया उम्ह देवता अनं हे अन्तर्धान जुया वन ।

"भन्ते ! (१) कुमिचिया छे धुं धं धयागु छु ख: ? (२) चान्हे कुं भ्वा भ्वा व:गु धयागु छु ख: ? (३) न्हिने काना काना च्या:गु धयागु दु ? (४) ब्राह्मण धयाम्ह सु ? (५) सुमेध धयाम्ह सु ? (६) ज्याभ धयागु छु ?

(७) म्हुद्गु धयागु छु (८) चुकः धयागु छु ? (९) ब्याचा धयाम्हु छु ? (१०) निका ला धयागु छु ? (११) चालिं धयागु छु ? (१२) काबले धयाम्हु छु ? (१३) चुपि त्वाकः धयागु छु ? (१४) लापाय् धयागु छु ? (१५) नाग धयाम्हु सु ?”

३.(१) “भिक्षु र ध्व ‘कुमिचिया छे चादं धयागु मा बौपाखे उत्पन्न प्यंगु महाभूतं बने जूगु जा क्ये आदि नया नसां वृद्धि जूगु तथा अनित्य, उत्सादन (नाशा परिमर्दन, भेदन, विध्वंसन आदि धर्म स्वभाव) दुगु धुगु शरीरयात धाःगु खः ।”

(२) “भिक्षु र गुम्हसिनं न्हिनेया ज्याया नितिं चान्हे विचाः याइ - ध्व चान्हे कु त्वाः त्वाः वःगु धाःगु खः ।”

(३) “भिक्षु र गुम्हसिनं चान्हेया ज्याया नितिं न्हिने शरीर व वचनं ज्या याइ - ध्व न्हिने क्ताना क्ताना च्याःगु धाःगु खः ।

(४) “भिक्षु ! बात्स्यण धयाम्हु तथागत अरहत् सम्यक्सम्बुद्धया नां खः ।”

(५) सुमेध धयाम्हु ध्व शैक्ष भिक्षुयागु नां खः ।

(६) ज्यामः धयागु ध्व आर्य प्रज्ञायागु नां खः ।

(७) म्हुद्गु धयागु वीर्यारम्भयागु नां खः ।

(८) चुक धयागु अविद्यायागु नां खः । चुकयात बाक्क धाःगु अविद्यायात नाशा या धाःगु खः ।

(९) ध्यूलिसे फुले जुद्धम्ह ब्याचा धयागु ध्व क्रोधं बिद्गु दुःखयात धाःगु खः । ‘पजह’ या अर्थ खः त्वःति । ‘सुमेध ! क्रोधं उत्पन्न जुद्गु (क्रोध उपायास) दुःखयात त्वःति’ धयागु धुगु समग्र वाक्यया अर्थ खः ।

(१०) लिकाला धयागु ध्व विचिकित्साया नां खः ।

(११) चाङ्गि धयागु ध्व पञ्चनीवरण्या नां खः ।

(१२) काबले धयाम्हु ध्व न्यागु उपादान स्कन्धया नां खः ।

(१३) चुपि त्वाकः धयागु ध्व न्यागु काम-गुण्या नां खः ।

(१४) लापाय् धयागु ध्व नन्दी ! रागया नां खः ।

(१५) नाग धयागु ध्व क्षीणास्रव भिक्षुया नां खः ।

४. भगवानं बुलि आज्ञा जुया विज्यात । लय्ताःम्ह आयुष्मान् कुमार काश्यपं भगवानं आज्ञा जूगुयात अभिनन्दन यात ।

वीमक-सुत्त स्वचाल ।

धम्मचेतिय सुत्त

१. धथे जिं न्यना । छगू समयय् भगवान् शाक्य देशया मेदलुम्प (मेदलुम्प) धयागु शाक्यतय्यु निगमय् विहार याना विज्याना च्वन । उगु इलय् जुजु प्रसेनजितयात कोशल नगरक धयागु शाक्यतय्यु निगमय् छु ज्या खं याना ध्व च्वंगु खः । अनलि, जुजु प्रसेनजितयात कोशल दीर्घकारायणयात सःता - “सौम्य कारायण ! बावालागु यानत तयार या । सुभूमि (पृथ्वीया सौन्दर्य) स्ववनेत उचान भूमी वनेनु ।” “ज्यु, देव !” धया जुजु प्रसेनजितयात कोशलयात लिसः बियां दीर्घकारायण बावालागु यानत तयार याना जुजु प्रसेनजितयात कोशलयात विन्ति यात - “देव ! बावालागु यानत तयार याये धुन । आः छु याये माल याना विज्याहुं ।” अनलि, जुजु प्रसेनजितयात कोशल बावालागु यानय् गया बावालागु यानत नाप महान राजकीय तिलां नगर पिहा वया गन आराम (उचान) खः, अन

वन । गन तक यानं वने ज्यूगु ला दुगु खः अन तक यानं वन । वना यानं कुहा वया न्यासि वना आरामय वन । उधानय न्यासि वना च्चबले मनोहर, रम्य, अत्य शब्द (शान्त), अत्य घोष तथा एकान्त, निर्जन, ध्यान योग्य वृक्षमूलत खन । उगु बखतय जुजुयागु मनय भगवानयागु बारे लुमंसे वल - "धुलि सिमात अजागु हे सिमातये जाःगु मनोहरगु, सुरम्यगु ... ध्यान योग्यगु (धाय्) खः गन जिमिसं वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध नाप सत्सगत यानागु खः ।"

२. अनलि, जुजु प्रसेनजितयात कोशल दीर्घकारायणयात सःतल - "सौम्य कारायण ! धुपि सिमात अजागु हे सिमातये जाःगु मनोहरगु, सुरम्यगु ध्यान च्चनेत योग्यगु (धाय्) खः गन जिमिसं वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध नाप सत्सगत यानागु खः । सौम्य कारायण ! धौमिहग वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध गन च्चना विज्याना च्चन ?"

"महाराज ! मेदलुम्य धयागु शाक्यतयगु निगमय ।"

"सौम्य कारायण ! मेदलुम्य धयागु निगम नगरं गुलि तापाः ?"

"महाराज ! आपाः तापा मजू । स्वगु योजन जक दु । आः न्हिने हे (थो निभा विड न्यो) थ्येके लाःनि ।"

"सौम्य कारायण ! अथे जुसा बांबालागु यानत तयार या । वसपोल भगवान् ... यागु दर्शन यायेत वनेगु ।"

"ज्यू देव !" धया जुजु प्रसेनजितयात कोशलयात लिसः विया दीर्घकारायणं बांबालागु यानत तयार याना जुजु प्रसेनजितयात कोशलयात विन्ति यात - "देव ! बांबालागु यानत तयार याये धुन । आः छु याये माल याना विज्याहू !" अनलि जुजु प्रसेनजितयात कोशल बांबालागु यानय गया बांबालागु यानत नाप महान राजकीय लिलां नगरं पिहां वया गन मेदलुम्य धयागु शाक्यतयगु नियम दु, अन वन । उखन्हु हे दिनय न्हिने हे (थो निभा विड न्यो) मेदलुम्य थ्येका गन आराम दु, अन वन । यानं वने ज्यूगु ला तक यानं वन । अनलि न्यासि वना आरामय दुने वन ।

३. उगु इलय आपालं भिक्षुपिं खुलागु थासय चक्रमण याना च्वंगु जुया च्चन । गन जूपिं भिक्षुपिं दुगु खः अन वना जुजु प्रसेनजितयात उपिं भिक्षुपिके न्यन - "भन्तेपिं ! वसपोल भगवान् थुगु इलय गन विज्यानाच्चन ? जिपिं वसपोल यागु दर्शनया निति थन वया च्चनागु खः ।

"महाराज ! हुं, खापा तिना तःगु विहारय वसपोल विज्याना च्वंगु दु । अन तीजक सः मवयेक वना मसु तया खापाय त्वाक् त्वाक् याना विज्याहू । भगवानं खापा चायेका विज्याइ ।"

अनलि, जुजु प्रसेनजितयात कोशलं अन हे थःगु खड्ग व पगरी दीर्घकारायणयात विला दीर्घकारायणं मती तल - "जुजुया एकान्त थो जुड, जि थन हे च्चं च्चने ।" जुजु प्रसेनजितयात कोशल गन उगु खापा तिना तःगु विहार खः अन तीजक सः मवयेक वना मसु तया खापाय त्वाक् त्वाक् यात । भगवानं खापा चायेका विज्यात । जुजु विहारय दुहां वन । भगवानयागु चरण कमलय शीर वन्दना याना म्हुतुं चुप्पा नल, ल्हातं न उसि उसि याना नां न न्यंकल - "भन्ते ! जि जुजु प्रसेनजितयात कोशल खः, भन्ते ! जि जुजु प्रसेनजितयात कोशल खः ।"

४. "महाराज ! छपिं छु खना थुगु शरीरयात थुकथं तःसकं हे सत्कार यानागु ? छु खना मित्रोपहार क्यागु ?"

५. "भन्ते ! भगवान् सम्यक्सम्बुद्ध जुया विज्याः, भगवानया धर्म सु-आख्यात जू, भगवानया श्रावकसंघ सु-प्रतिपन्न जू धयागु भगवान् प्रति धर्म सम्बन्धी जिगु धर्मन्वय खः, धारणा खः । थन गुलिं श्रमणपिसं छागू समय तक - भिदा, नीदा, स्वीदा, पीदा तक नं ब्रह्मचर्यं पालन याःगु खना । अनं लिपा इमिसं बांलाक मोल्हुया, बांलाक लेपं दुला, सँ दान्ती न्वाय खाना पन्थकाम विषयं समर्पित जुया, सम-अशी जुया च्चना च्चनी । थन, हान भिक्षुपिसं जीवनभर ज्यू दतले तक नं परिशुद्ध ब्रह्मचर्यं पालन याना च्वंगु खना । भन्ते ! थनं (बुद्धशासनं) पिने मेपिसं थुकथं परिपूर्ण, परिशुद्ध रूपं ब्रह्मचर्यं पालन यागु जि मखना । भगवान् सम्यक्सम्बुद्ध जुया विज्याः, भगवानया धर्म सु-आख्यात जू, भगवानया श्रावकसंघ सु-प्रतिपन्न जू धयागु भगवान् प्रति धर्म सम्बन्धी च्च हे जिगु धर्मन्वय खः, धारणा खः ।"

६. "भन्ते ! हानं जुजुषिं, जुजुषिं नाप ल्वापु याइ, क्षत्रियपि न क्षत्रियपि नाप ल्वापु याइ, ब्राह्मणपि न ब्राह्मणपि नाप ल्वापु याइ, गृहपतिपि न गृहपतिपि नाप , मां न कायं नाप , कायं न मां नाप , बौ न कायं नाप . कायं न बौ नाप , दाजु नं क्येहें नाप , क्येहें नं दाजु नाप , पासापि न पासापि नाप ल्वापु याइ । भन्ते ! यन जिं समग्गि (मिलेचले) जुया, सम्मोदन याना ल्वापु मयासे, दुइइ लः मिले जुधे धं वधवधुयं ययेक मिखां स्वया विहार यायां च्वं च्वपि भिक्षुपितं खना । भन्ते ! धनं पिने युक्कं मिले चले जुया च्वंगु मेगु परिषद् जिं मखना । भन्ते ! ध्व नं, 'भगवान्, सम्यक्सम्बुद्ध जुया विज्याः ' धयागु भगवान् प्रति धर्मं सम्बन्धी ध्व हे जिगु धर्मन्वय ख, धारणा खः ।"

७. "भन्ते ! हानं जि आरामं आरामय, उयान उद्वानय च्चाहुय वना, विचरण याः वना । अन गुलिं श्रमण "ब्राह्मणपितं खना - गुलिं गसिपि, गुलिं रुक्षिपि, गुलिं हिन् प्वायं प्वायं खने दुपि विरूपपि, गुलिं (हि मगाना) म्हासुगु शरीर दुपि, गुलिं क्वे व छयंगु जक दुपि, धुमित खनेखतं खंम्हं मिखा तिसि माःधे च्चक च्वनिगु जुया च्वन । इमित खना भगवानयात धये जुल - अवश्यं नं धुपि आयुष्मानपि मं मदयुक्कं मं मदयुक्कं ब्रह्मचर्यं पालना याना च्वंगु जुइमाः अथवा छुं पापकर्म याना उकियात सुचुका च्वंगु जुइमाः उकिं हे धुपि आयुष्मानपि गुलिं गसिपि ... गुलिं क्वे व छयंगु जक दुपि, धुमित खनेखतं खंम्हं मिखा तिसि माःधे च्वंगु जुइमाः । अनलि इमियाय वना जिं न्यवना - "आयुष्मान्पि ! छयं छिपिं गसिपि ... क्वे व छयंगु जक दुपि जुया छिमित खनेखतं खंम्हं मिखा तिसि माःधे च्चक जूगु ?" इमिसं धाल - "महाराज ! जिमिगु ध्व बन्धुकरोग खः । (कुल परम्परां वगु रोग खः अथात् धुजापि श्रमण-ब्राह्मणपिके वर्तमान न्ह्यायगु इलयं नं धुजापि दया च्वनिपिं ख) । परन्तु धन न्ह्युक्काः वपि, लयातापि न्ह्यायगुक्कं च्वना च्वपि, इन्द्रिय स्वये यइपुस्से च्वपि लौकिक कर्मय अल्प उत्सुकपि, मन यच्चुसे च्वपि, धन्दा चिन्ता छुं मनुपि, शान्तिपि, परदत्तवृत्ति, आशारहित चित्तं तथा विहार याइपि भिक्षुपिं खना । इमित खना भगवानयात धये जुल - 'अवश्यं नं धुपि आयुष्मानपिसं वसपोल भगवानयागु शासन उदारतापूर्वं पूर्वापर विशेषता स्यू जुइमाः, उकिं हे धुपि आयुष्मान्पि ! ह्युक्काः वपि आशारहित चित्तं तथा विहार याइपि भिक्षुपिं जुया च्वंगु जुइमाः ।' भन्ते ! ध्व नं, 'भगवान् सम्यक्सम्बुद्ध जुया विज्याः ' धयागु भगवान् प्रति धर्मं सम्बन्धी ध्व हे जिगु धर्मन्वय ख, धारणा खः ।"

८. "भन्ते ! हानं जि धूर्धाभिषिक् क्षत्रिय जुजु खः । स्याये माःम्हसित स्याये फु, तमियात चीमि याये फु, देश पितिने माःम्हसित पितिने नं फु । वृलि याये फुम्ह जुया नं न्याय निसाफ यायेत फेतुना च्वनेबले मनुतयसं विचयं विचयं जिगु खं त्वाः ल्लाः । 'न्याय निसाफ याना च्वनेबले छिपिं विचयं विचयं जिगु खं त्वाः ल्लाये मते, जिगु खं सिमधतल्ले पिया च्वना च्वं' धका धायेक धायेक नं जिगु खं मन्थं । विचयं विचयं जिगु खं त्वाः ल्लाः । हन, जिं भिक्षुपितं भगवान् सलसः दुगु परिषद्दयात धर्मदेशना याना विज्याना च्वनिबले भगवानया सुं नं श्रावकं ना हाछिका छकत तः धयागु दु नं मुसु छकत तः धयागु हे दु । उचुन्हु, भगवान् सलसः दुगु परिषद्दयात धर्मदेशना याना विज्याबले भावक छम्हसिनं मसु तल । उगु इलयं वयात मेम्हं सब्रह्मचारी - 'आयुष्मान् ! सुंक्कं च्वं, हाःसः वयके मते, फीत शास्तां धर्मापदेश याना विज्याना च्वन' धार्धा पुलिं पुलिइ ध्वात । अनलि भगवानयात धये जुल - 'अहो आश्चर्य ! अहो अद्भुत !! इण्ड व शस्त्र म्वाक हे धुगु परिषद् गपाय्चुवे सुविनीत खनि !' भन्ते ! धुजागु शान्तमय सुविनीत परिषद् धनं पिने जिं मेगु परिषद् मखना । भन्ते ! ध्व नं भगवान् सम्यक्सम्बुद्ध जुया विज्याः ' धयागु भगवान् प्रति धर्मं सम्बन्धी ध्व हे जिगु धर्मन्वय ख, धारणा खः ।"

९. "भन्ते ! हानं धनं जि गुलिं गुलिं निपुण परप्रवादी, बालवेधी (अथात् सल न्हिय्याय सं च्चकाय ताः म्यना ताके याना कयके फुधे जापि) क्षत्रिय पण्डितपिं खना । इमिसं, मानो, यःगु प्रजास्वरूपि गदां मेपिनिगु दुष्टियात नचुक धू धू याना विइ फुगु जुया च्वन । इमिसं - श्रमण गौतम फलानागु गामय वा फलानागु निगमय विज्याइन धयागु ताइ । अनलि इमिसं न्हयसत दयुका तयार याइ - 'ध्व न्हयसः भीसं श्रमण गौतमयायाय वना न्ववने । युक्कं न्वनेवं युक्कं लिंसः विद्या विज्याइ अले धुगु किसिमं भीसं वाद आरोपण याये । यदि युक्कं न्वनेवं धुक्कं धासः विद्या विज्यात धासा धुगु किसिमं भीसं वाद आरोपण याये ।' इमिसं श्रमण गौतम फलानागु गामय वा फलानागु निगमय ध्यंकः विज्यात धका न्वनी । इपिं भगवानयाथाय वनी । इमित भगवानं धार्मिक कथाद्वारा

सन्दर्शित, सम्प्रतिष्ठित, समुत्साहित व सम्प्रहर्षित याना विज्याइ । इपि भगवानयागु धार्मिक कथाद्वारा सन्दर्शित ... सम्प्रहर्षित जुया भगवानयाके न्हयसः न्यनी मखु । भून अखवत् भगवानयाम् श्रावक शिष्य जुया वनी । भन्ते ! ध्व नं, 'भगवान् सम्यक्सम्बुद्ध जुया विज्याः ...' धयागु भगवानप्रति धर्म सम्बन्धी ध्व हे जिगु धर्मन्वय खः, धारणाः ।"

१०. "भन्ते ! हानं घन जिं गुलिं गुलिं निपुण, परप्रवादी ब्राह्मण पण्डितपिं (पूर्ववत्) गृह्णति पण्डितपिं ... श्रमण पण्डितपिं खना । इमिसं, मानो, यः प्रज्ञारूपि गदा मेपिनिगु दृष्टियात नचुक धू धू याना विद्दि फुगु जुया च्वन । इमिसं श्रमण गौतम फलानागु गामय् वा फलानागु निगमय् ध्यंकेः विज्यात धका न्यनी । इपिं भगवानयाथाय् वनी । इमित भगवानं धार्मिक कथाद्वारा सन्दर्शित, सम्प्रतिष्ठित, समुत्साहित व सम्प्रहर्षित याना विज्याइ । इपिं भगवानयागु धार्मिक कथाद्वारा सन्दर्शित ... सम्प्रहर्षित जुया भगवानयाके न्हयसः न्यनी मखु । भून अखवत् इपिं छे त्वताः ... प्रव्रज्याया निति भगवानयाके अवकाश फवनी । प्रव्रजित जुया लिपा एकाकी, एकांतवासी, अप्रमादी जुया उद्योगी, आत्मा-संयमी जुया विहार याना याकनं हे, गुकिया निति कुलपुत्रपिं बांलाक छे त्वताः ... प्रव्रजित जुइगु खः, उगु अनुत्तरगु ब्रह्मचर्य-फलयात ध्व हे जन्मय् सिद्धका अभिज्ञाद्वारा साक्षात्कार याना, प्राप्त याना विहार याना च्वनी । अनलि इमिसं धाइ - जिमिं (न्हापा) नष्ट जुयापिं खः, जिमिं भ्रष्ट जुयापिं खः, न्हापा जिमिसं अश्रमण जुया नं श्रमण धका धया, अब्राह्मण जुया नं ब्राह्मण धका धया, अरहन्त मजूसां नं अरहन्त धका धया जुयापिं खः । आः जक जिपिं श्रमण, ब्राह्मण तथा अरहन्त जुया । भन्ते ! ध्व नं, 'भगवान् सम्यक्सम्बुद्ध जुया विज्याः ...' धयागु भगवान् प्रति धर्म सम्बन्धी ध्व हे जिगु धर्मन्वय खः, धारणा खः ।"

११. "भन्ते ! हानं धुपिं ऋषिदत्त व पुराण स्वप्नतिपिं जिथाय् नइपिं (च्वं च्वना च्वपिं), जिगु यानय् च्वनिपिं खः जि इमिं जीवन दाता खः, यशदाता खः, अथे नं इमिसं गुलि भगवानयात परम सम्मान यागु खः उलि सम्मान भगवानयात मयाः । भन्ते ! न्हापा छन्हु, जि हन्ता ल्वा वनेया निति वनागु खः । उगु इलय् ऋषिदत्त व पुराण स्वपतिपिसं तःसकं थाकके माला लुइकेगु छ्गू चिकूचागु थासय् वाये च्वने भाल । अनलि धुपिं ऋषिदत्त व पुराण स्वपतिपिं निम्हसिनं धार्मिक कथा कक आपालं चाः बिते वाये धुंका गुखे पाखे भगवान विज्याना च्वगु दु उखे पाखे छ्गुयें फुस लाका जिपाखे तृति चकका घन । अनलि भगवानयात यथे जुल - 'अहो आश्चर्य ! अहो अदभुत ! ! धुपिं ऋषिदत्त व पुराण स्वपतिपिं जिंयाय् नइपिं, जिगु यानय् च्वनिपिं खः, जि इपिं जीवनदाता खः, यशदाता खः, अथे नं इमिसं गुलि भगवानयात परम सम्मान यागु खः, उलि सम्मान भगवानयात मयाः । अवश्य नं धुपिं आयुष्मानपिसं वसपोल भगवानयागु शासन उदारतापूर्वक पूर्वापर विशेषता स्यू जुइमाः । भन्ते ! ध्व नं, 'भगवान् सम्यक्सम्बुद्ध जुया विज्याः ...' धयागु भगवान् प्रति धर्म सम्बन्धी ध्व हे जिगु धर्मन्वय खः, धारणा खः ।"

१२. "भन्ते ! हान भगवान् नं क्षत्रिय जुया विज्याः, जि नं क्षत्रिय खः । भगवान् नं कोशलीय जुया विज्याः, जि नं कोशलीय हे खः । भगवान् नं चय्दा दत्त, जि नं चय्दा दत्त । भन्ते ! गगु भगवान् नं क्षत्रिय जुया विज्यागु, जि नं क्षत्रिय जुगु, भगवान् नं कोशलीय जुया विज्यागु, जि नं कोशलीय हे जुगु अले भगवान नं चय्दा दुगु, जि नं चय्दा दुगु आदि कारण नं भगवान् प्रति परम सम्मान, भक्ति तथा परम मित्रोपहार क्यनेत जि योग्य जू । काःसा, भन्ते ! आः जिपिं वने, जिमिं आपालं ज्या दु, याये मानिगु यक्व दु ।"

"महाराज ! ई स्वया याना विज्याहू !"

अनलि, जुजु प्रसेनजितयात कोशल आसन दना भगवानयात अभिवादन व प्रदक्षिणा याना लिहां वन । जुजु प्रसेनजितयात कोशल वना पलख जायेबं भगवानं भिक्षुपित सम्बोधन याना विज्यात - "भिक्षुपिं ! जुजु प्रसेनजितयात कोशलं धर्मचैत्ययागु खं ल्हाना लिहां वन । भिक्षुपिं ! धर्मचैत्यया खं स्वना का । भिक्षुपिं ! धर्मचैत्यया खं अध्ययन या । भिक्षुपिं ! धर्मचैत्यया खंयात धारण या । भिक्षुपिं ! आदि ब्रह्मचर्यं अर्थात् मार्गं ब्रह्मचर्यया प्रारम्भया निति धर्मचैत्यया खं सार्थक जू ।"

१३. भगवानं धुलि आज्ञा जुया विज्यात । लयतापिं उपिं भिक्षुपिसं भगवानं आज्ञा जूगुयात अभिनन्दन यात ।

धम्मचैतिय सुत्त ब्वचान ।

सङ्गीति सुक्त

१. यथे जिं न्यना । छगू समय्य भगवान न्यासल भिक्षमहासंघ च्चना मल्ल्य चारिका यायां गन मल्लपिनिगु 'पावानगर' दु अन विज्यात । अन चुन्द कर्मारपुत्रयागु आम्रवनय विहार याना विज्याना च्चन ।

उम्भतक संस्थागार

२. उगु समय्य पावायापि मल्लपिसं 'उम्भतक' धयागु नव (नूगु)संस्थागार नकतिनि जक दयेका सिधगु जुया च्चन । उकी सुनं श्रमणं वा ब्राह्मणं वा सुं मनुष्यं परिभोग (वास) मयानिगु जुया च्चन । अनलि पावायापि मल्लपिसं ताल (न्यन) - 'न्यासल भिक्षमहासंघ च्चना भगवान पावाय विज्याना चुन्द कर्मारपुत्रयागु आम्रवनय विहार याना विज्याना च्चन ।' अनलि पावायापि मल्लपिं गन भगवान विज्याना च्चंगु दु अन वन । वना भगवानयात अभिवादन याना छेले लिक्क फेतुत । छेले लिक्क फेतुना च्चपि पावायापि मल्लपिसं भगवानयात यथे विन्ति यात- "भन्ते ! धन पावायापि मल्लपिनिगु नव संस्थागार नकतिनि जक दयेका सिधगु जुल । सुं श्रमणं वा ब्राह्मणं वा सुं मनुष्यं (वास) यागु मदुनि । भन्ते ! भगवानं प्रथम (न्हापालाक) परिभोग याना विज्यासासाप ज्यू । भगवानं प्रथम परिभोग याना विज्याये धुंका जक पावायापि मल्लपिसं परिभोग याये । पुकिं याना पावायापि मल्लपिनि दीर्घकाल तक हित, सुखया नितिं जुइ ।" भगवानं स्वीकार याना विज्यात ।

३. भगवानं स्वीकार याना विज्यागु खं सिइका पावायापि मल्लपिं आसनं दना भगवानयात अभिवादन व प्रदक्षिणा याना गन संस्थागार दु अन वन । अन वना संस्थागारय लासा लाया भगवानया नितिं आसन लाया, ल.या घ: दीका (तया) चिकं मत तया गन भगवान विज्याना च्चंगु दु अन वन । वना भगवानयात अभिवादन याना छेले लिक्क च्चन । छेले लिक्क च्चना च्चपि पावाया मल्लपिसं भगवानयात यथे विन्ति यात- "भन्ते ! संस्थागारया फुक्क धासय लासा लाया तये धुन । भगवानया नितिं न आसन लाया तये धुन । ल.या घ: दीका (तया) चिकं मत नं तया तये धुन । आ: भगवानं स्वया याना विज्याहुं ।

४. अनलि पात्र-चीवर धारण याना भगवान भिक्षमहासंघ च्चना संस्थागारय विज्यात । विज्याना तुति सिला संस्थागार दुने दुहां विज्याना दयुया थां लिदना पूर्वपाखे ख्वा: लाका फेतुना विज्यात । भिक्षमहासंघ न तुति सिला संस्थागार दुने दुहां वना पश्चिमयागु अंग: लिदना भगवानयात न्योने तया (य:पिं न्युने च्चना) पूर्वपाखे ख्वा: लाका फेतुत । पावायापि मल्लपिं नं तुति सिला संस्थागार दुने दुहां वना पूर्वपाखेयागु अंग: लिदना पश्चिमपाखे ख्वा: लाका भगवानयात न्योने लाका फेतुत । अनलि भगवानं पावायापि मल्लपित बहनि लिबाक तक धार्मिक कथाद्वारा सन्दर्शित, पम्प्रतिस्थित समुत्तेजित तथा सम्प्रहर्षित याना विज्याना- "वासेह्वेपि ! बहनी लिवात । आ: छिभिंसं समय सिइकिं धका विज्जात । "ज्यू, हवस्, भन्ते ! धया भगवानयात लिस: विया पावायापि मल्लपिं आसनं दना भगवानयात अभिवादन व प्रदक्षिणा याना लिहां वन ।

५. अनलि पावायापि मल्लपिं वना पलख जायेका हास: मवयेक सुम्क च्चना च्चपि भिक्षसपित स्वया भगवानं आयुष्मान् सारिपुत्रयात यथे आज्ञा जुया विज्यात- "सारिपुत्र ! भिक्षुसघ निरालसी (विगत धिनमिदं) जुया च्चना । सारिपुत्र ! भिक्षुपित धर्मदेशना या । जित जं स्यात । उकिं जिं आराम काये माल ।" "हवस्, भन्ते !" धया आयुष्मान् सारिपुत्रं भगवानयात लिस: बिल । अनलि भगवान सघाछिं प्यव: याना ल.य्याना लाया जबं सिंहशय्या याना तुति खोने तुति तया स्मृति थातय (सम्प्रजान) तया उत्थान-संज्ञा मनसिकार याना (मनय तया) गोतुला विज्यात ।

निगण्ठनय ल्वापु जगु खं

६. उगु समय्य निगण्ठ पाठपुत्रयागु हालसालय जक पावाय मृत्यु जगु ख: । वयागु मृत्यु लिपा निगण्ठतय विचय वेमेल जुया इमि विचय निथ्व जुल । अनलि थ:वं गवय ल्वापु याना, कलह याना, वादविवाद याना, वं गयात वं वयात वचनरूपी वाणं सुया च्चन- "छं थ्व धर्म विनय बालाक मस्य्, 'जि धर्मं विनय बालाक स्य्, 'छं थ्व धर्मं विनय छु बालाक सिइ ?' 'छं मिथ्या आचरण याना च्चंमह ख:', 'जि सय्य् आचरण याना च्चनामह ख:', 'जिं धा:गु

पाय्छि खः 'छं धाःगु पाय्छि मखु ।' 'गुगु न्हापा धाये माःगु खः व छं लिपा धया च्वन', 'गुगु लिपा धाये माःगु खः व छं न्हापा धया च्वन', 'छं गुगि न विचार याःगु खः व खं मिले मजु ।' 'छंत वाद तये धुन, छ वृत्, धुगु आपत्ति बते जुद्ध स्व', यदि फःसा लिसः ब्यू ।' निगण्ठ नाटपुत्तया शिष्यपिनि विचय परस्पर व धर्षं जुया च्वन ।

निगण्ठ नाटया तुपुगु सबतं पुनिपि गृही शिष्यपि न अजागु दुराख्यात, अनैयांगिक, अन-उपशम-संवर्तनिक, असम्यक्सम्बुद्ध प्रवेदिक धर्म विनयय् प्रतिष्ठित मज्जुगुलि गधे दुना वगु स्तूपयें निगण्ठपिनि प्रति अन्यमनस्क जुया विरक्त जुया खिन्न जुया च्वन ।

७. अनलि आयुष्मान् सारिपुत्रं भिक्षुपितं सःतल- 'आवुसो ! निगण्ठ नाटपुत्त हालसालय् जक पावाय् मृतयु जुल । वयागु मृत्यु लिपा निगण्ठतय् विचय् वेमेल जुल ... पूर्ववत् ... अन्यमनस्क जुया विरक्त जुडका खिन्न जुया च्वन ।' "आवुसो ! दुराख्यात, दुष्प्रवेदित, अन-उपशम-संवर्तनिक तथा अ-सम्यक्सम्बुद्ध प्रवेदित धर्म विनयय् थये हे जुड । आवुसो ! भीरु भगवानयागु थुगु धर्म सु-आख्यात, सुप्रवेदित, नैयांगिक, उपशम-संवर्तनिक तथा सम्यक्सम्बुद्ध प्रवेदित खः । उकि सकलें मिले जुया उकियात सङ्गायन यायेमाः विवाद याये मज्जू । थये यायेवं थ्व ब्रह्मचर्य (धर्म) दीर्घकाल तक चिरस्थायी जुड, थये यायेमाः । थये यायेवं बहुजनया निति हित, बहुजनया निति सुख, लोकानुकम्पा व देव मनुष्यपिनि अर्थ, हित व सुख जुड ।

आवुसो ! भगवानयागु उगु सु-आख्यात, सुप्रवेदित, नैयांगिक, उपशम-संवर्तनिक तथा सम्यक्सम्बुद्ध प्रवेदित धर्म गजागु खः गुकि याना बहुजनया निति हित, बहुजनया निति सुख, लोकानुकम्पा व देव मनुष्यपिनि निति अर्थ, हित व सुख जुड ?

छता धर्म

८. "आवुसो ! सिद्धका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध बालाक कना विज्यागु छता धर्म दु । उकी सकलें मिले जुया सङ्गायन यायेमाः, विवाद याये मज्जू । थये यायेवं थ्व ब्रह्मचर्य (धर्म) दीर्घकाल तक चिरस्थायी जुड, थये यायेमाः । गुकि याना बहुजनया हित, बहुजनया सुख, लोकानुकम्पा तथा देव मनुष्यपिनि निति अर्थ, हित व सुख जुड । छता धर्म छु छु खः ? फुकक सत्त्वपि आहारय् प्रतिष्ठितपि खः । पुक्क सत्त्वपि संस्कारय् प्रतिष्ठितपि खः ।

"आवुसो ! सिद्धका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध बालाक कना विज्यागु छता धर्म थुपि हे खः । उकी सकलें मिले जुया सङ्गायन यायेमाः, विवाद याये मज्जू । थये यायेवं ... .. देव मनुष्यपिनि निति अर्थ, हित व सुख जुड ।

निता धर्म

९. "आवुसो ! सिद्धका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध बालाक कना विज्यागु निता धर्म दु । उकी सकलें मिले जुया सङ्गायन यायेमाः, विवाद याये मज्जू । थये यायेवं थुपि ब्रह्मचर्य (धर्म) दीर्घकाल तक चिरस्थायी जुड, थये यायेमाः । गुकि याना बहुजनया हित, बहुजन सुख, लोकानुकम्पा तथा देव मनुष्यपिनि निति अर्थ, हित व सुख जुड । निता धर्म छु छु खः ? नाम व रूप । अविद्या व भव तूष्णा । भव दृष्टि व विभव दृष्टि । अलज्जा व अनांतप्य । हिरी (लज्जा) व ओत्तप (त्रास) । दुर्वाच्यता व पापमित्रता । सुवाच्यता व कल्याणमित्रता । आपत्ति-कुशलता व आपत्तिवुद्धान् (उत्थान) कुशलता । समापत्ति कुशलता व समापत्तिवुद्धान् (उत्थान) कुशलता । धातु कुशलता व मनस्कार कुशलता । आयतन कुशलता व प्रतित्यसमुत्पाद कुशलता । स्थान कुशलता व अस्थान कुशलता । ऋजुभाव व लज्जाभाव । शान्ति व शीलमान् । दोषरहित खं व कुशलवार्ता । करुणा व मैत्री विस्मृति व अज्ञान । स्मृति व ज्ञान । इन्द्रियय् असयमता व भोजनय् अभात्रज्जता । इन्द्रियय् संयमता व भोजनय् मात्रज्जता । प्रज्ञा (प्रति सङ्ख्यान) बल व भावना बल । स्मृतिबल व समाधिबल । समय व विषयनता । समधनिमित्त व ग्रहणनिमित्त । ग्रहण व अधिक्षेप । शीलविपत्ति व दृष्टिविपत्ति । शीलसम्पदा व दृष्टिसम्पदा । शीलविशुद्धि व दृष्टिविशुद्धि । ज्ञानदर्शन व ज्ञानदर्शनया निति कीर्यं । संवेग व सवेगनीय स्थानय् संवेगी जुद्धत योनिस्तोमनसिकार अभ्यास । कुशल धर्मय् असन्तुष्टिता व प्रधानय् निरालसता । विद्या व विमुक्ति । (क्लेश) धय ज्ञान व अनुत्पादय् ज्ञान (आर्यफलज्ञान) ।

“आनुसो ! सिद्धका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्धं बालाक कना विज्यागु निता धर्मं धुषि हे खः । उकी सकलें मिले जुया सङ्गायन यायेमा, विवाद याये मज्यू । धये धायेवं ... .. देव मनुष्यपिनि निति अर्थ, हित व सुख जुइ ।

स्वता धर्म

१०. “आनुसो ! सिद्धका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्धं बालाक कना विज्यागु स्वता धर्मं दु । उकी सकलें मिले जुया सङ्गायन यायेमा, विवाद याये मज्यू । धये धायेवं ... .. देव मनुष्यपिनि निति अर्थ, हित व सुख जुइ । स्वता धर्मं छु छु खः ?

- (१) “स्वता अकुशल मूल - लोभ कुशलया मूल खः, द्वेष कुशलया मूल खः व मोह अकुशलया मूल खः ।”
- (२) “स्वता कुशल मूल - अलोभ कुशलया मूल खः, अद्वेष कुशलया मूल खः व अमोह कुशलया मूल खः ।”
- (३) “स्वता दुश्चरित - काय दुश्चरित, वची दुश्चरित व मनः दुश्चरित ।”
- (४) “स्वता सुचरित - काय सुचरित, वची सुचरित व मनः सुचरित ।”
- (५) “स्वता अकुशल वितर्क - कामवितर्क, व्यापादवितर्क व विहिंसावितर्क ।”
- (६) “स्वता कुशल वितर्क - नैष्कर्म्यवितर्क, अव्यापादवितर्क व अविहिंसावितर्क ।”
- (७) “स्वता अकुशल संकल्प - कामसंकल्प, व्यापादसंकल्प व विहिंसासंकल्प ।”
- (८) “स्वता कुशल संकल्प - नैष्कर्म्यसंकल्प, अव्यापादसंकल्प व अविहिंसासंकल्प ।”
- (९) “स्वता अकुशल संज्ञा - कामसंज्ञा, व्यापादसंज्ञा व विहिंसासंज्ञा ।”
- (१०) “स्वता कुशल संज्ञा - नैष्कर्म्यसंज्ञा, अव्यापादसंज्ञा व अविहिंसासंज्ञा ।”
- (११) “स्वता अकुशल धातु - कामधातु, व्यापादधातु व विहिंसाधातु ।”
- (१२) “स्वता कुशल धातु - नैष्कर्म्यधातु, अव्यापादधातु व अविहिंसाधातु ।”
- (१३) “मेगु नं स्वता धातु (लोक) - कामधातु, रूपधातु व अरूपधातु ।”
- (१४) “मेगु नं स्वता धातु - रूपधातु, अरूपधातु व निरोध धातु ।”
- (१५) “मेगु नं स्वता धातु - हीनधातु, मध्यमधातु व उत्तम (प्रणीत) धातु ।”
- (१६) “स्वता तृष्णा - कामतृष्णा, भवतृष्णा व विभवतृष्णा ।”
- (१७) “मेगु नं स्वता तृष्णा - कामतृष्णा, रूपतृष्णा व अरूपतृष्णा ।”
- (१८) “मेगु नं स्वता धातु - रूपतृष्णा, अरूपतृष्णा व निरोधतृष्णा ।”
- (१९) “स्वता संपोजन (बन्धन) - सत्कायदुष्टि, विचिकित्सा / सन्देह व शीलबलपरामर्श ।”
- (२०) “स्वता आसव - कामासव, भवासव व अविद्यासव ।”
- (२१) “स्वता भव (आवागमन) - कामभव, रूपभव व अरूपभव ।”
- (२२) “स्वता एषणा (सोत्र) - कामएषणा (कामैषणा), भवएषणा व ब्रह्ममर्चयएषणा ।”
- (२३) “स्वता मान - जि हे श्रेष्ठ खः धयागु मान, जि हे सदृश खः धयागु मान व जि हे हीन खः धयागु मान ।”

- (२४) “स्वता काल (समय) - अतीतकाल, अनागतकाल व प्रत्युत्पन्नकाल ।”
- (२५) “स्वता अन्त - सत्कायअन्त, सत्कायसमुदय अन्त व सत्कायनिरोध अन्त ।”
- (२६) “स्वता वेदना - सुखवेदना, दुःखवेदना व अदुःख-असुखवेदना ।”
- (२७) “स्वता दुःख - दुःख दुःखता, सत्कार दुःखता व विपरिणाम दुःखता ।”

(१८) "स्वता राशि - निश्चित (नियत=दमन याये धुंक्) मिथ्यात्वया राशि, निश्चित सम्यक्त्वया राशि व अनिश्चिततागु राशि ।"

(१९) "स्वता तम (अन्धकार) - अतीतकालया बारेमा शंका सन्देह याइ उकिं मुक्त जुड मखु, प्रसन्न जुड मखु, अनागतकालया बारेमा शंकासन्देह याइ अनं मुक्त जुड मखु, प्रसन्न जुड मखु व वर्तमानकालया बारेमा शंकासन्देह याइ अनं मुक्त जुड मखु व प्रसन्न जुड मखु ।"

(२०) "स्वता भासय् तथागतसं रक्षा विज्याये स्वागु: - आवुसो ! तथागतया कायसमाचार परिशुद्ध छ । आवुसो ! तथागतया वचीसमाचार परिशुद्ध जू । तथागतया वची दुश्चरित मजू धयागु ख्यं 'धुपिं खं मेपिसं सिई' धका तथागतं रक्षा याये माःगु मदु । आवुसो ! तथागतया मनः समाचार परिशुद्ध जू । तथागतया मनः दुश्चरित मजू धयागु ख्यं 'धुपिं खं मेपिसं सिद्ध' धका तथागतं रक्षा याये माःगु मदु ।"

(२१) "स्वता प्रपञ्च (किञ्चन) - राग-प्रपञ्च, द्वेष-प्रपञ्च व मोह-प्रपञ्च ।"

(२२) "स्वता अग्नि - राग-अग्नि, द्वेष-अग्नि व मोह-अग्नि ।"

(२३) "भेगु नं स्वता अग्नि - आहुनेय्य-अग्नि, गृहपति-अग्नि व दक्षिणेय्य-अग्नि ।"

(२४) "स्वता प्रकरया रूपसंग्रह - सनिदर्शन प्रतिघ (स्वविज्ञानरहित दर्शन) दर्शन रूप, अनिदर्शन सप्रतिघ (स्वविज्ञानरहित दर्शन) रूप व अनिदर्शन अप्रतिघ (स्वविज्ञानरहित दर्शनप्रतिघरहित) रूप ।"

(२५) "स्वता संस्कार - पुण्याभिसंस्कार, अपुण्याभिसंस्कार व आनेज्जाभिसंस्कार ।"

(२६) "स्वता पुद्गल (व्यक्ति) - शैक्षपुद्गल, अशैक्षपुद्गल व न शैक्ष न अशैक्ष (नैवशैक्ष्यनाशैक्ष्य) पुद्गल ।"

(२७) "स्वता स्वविर (बुद्ध) - जातिस्वविर, धर्मस्वविर व सम्मतिस्वविर ।"

(२८) "स्वता पुण्यक्रिया वस्तु - दानमय पुण्यक्रिया वस्तु, शीलमय पुण्यक्रिया वस्तु व भावनामय पुण्यक्रिया वस्तु ।"

(२९) "स्वता बोधारोषण (चोवना) - खना, न्यना व शंका वना ।"

(४०) "स्वता काम (विषय वासना) उत्पत्ति - आवुसो ! थन सत्त्व कामविषय दुपिं जुड व कामविषय उत्पन्न जुड धंका उपिं उकियागु वशं च्वनी । गथे - गुलिं गुलिं मनुष्य तथा गुलिं देवता, गुपिं विनीपाती । धुपिं न्हापांगु कामउत्पत्ति छः । आवुसो ! थन कामविषय निर्मित याइपि सत्त्व नं दु । उपिं कामविषय निर्मित याना गक्रिया वशय् च्वनी । गथे - निर्माणरति देवता । धुपिं निगूगु कामउत्पत्ति छः । आवुसो ! थन मेपिसं निर्मित यागु कामविषय नं दु । इपिं मेपिनिसं निर्मित यागु कामविषययात वशय् तइ । गथे - परनिर्मित वशवर्ति देवता । ध्व स्वंगूगु कामउत्पत्ति छः ।"

(४१) "स्वता सुख उत्पत्ति - आवुसो ! थन सत्त्व उत्पन्न याना सुखपूर्वक च्वनी । गथे - ब्रह्मकायिक देवता । धुपिं न्हापांगु सुख उत्पत्ति छः । आवुसो ! थन सुख भरिपूर्ण सत्त्व दु । उपिनिसं गुबले गुबले 'अहो सुख ! अहो सुख !' धया उदान प्रकट याइ । गथे - आभास्वर देवता । धुपिं निगूगु सुखउत्पत्ति छः । आवुसो ! थन सुख परिपूर्ण सत्त्व दु । इमिसं प्रणीत सुखय् सन्तुष्ट जुया सुखानुभव याइ । गथे - सुभक्तन देवता । धुपिं स्वंगूगु सुख उत्पत्ति छः ।"

(४२) "स्वता प्रजा - शैक्षप्रजा, अशैक्षप्रजा व न शैक्ष न अशैक्ष (नैवशैक्ष्यनाशैक्ष्य) प्रजा ।"

(४३) "भेगु नं स्वता प्रजा - चिन्तामयीप्रजा, श्रुतमयीप्रजा व भावनामयीप्रजा ।"

(४४) "स्वता आयुध - श्रुतआयुध, प्रविवेकआयुध व प्रजाआयुध ।"

(४५) "स्वता इन्द्रिय - अनजातजातस्यामिन्द्रिय, अजिन्द्रिय व अजातावीन्द्रिय ।"

(४६) "स्वता वक्षु - मांसचक्षु, दिव्यचक्षु व प्रजाचक्षु ।"

(४७) "स्वता शिक्षा - अधिशील (शीलविषयक) शिक्षा, अधिचित्तशिक्षा व अधिप्रज्ञाशिक्षा ।"

(४८) "स्वता भावना - कायभावना, चित्तभावना व प्रज्ञाभावना ।"

(४९) "स्वता अनुत्तरीय - दर्शनानुत्तरीय, प्रतिपदानुत्तरीय व विमुक्तानुत्तरीय ।"

(५०) "स्वता समाधि - सवितर्क सविचार समाधि, अवितर्क विचार मात्र समाधि व अवितर्क अविचार समाधि ।"

(५१) "भेगु न स्वता समाधि - शून्यतासमाधि, अनिमित्तसमाधि व अप्रणिहितसमाधि ।"

(५२) "स्वता सुचरितता - कायसुचरितता, वचीसुचरितता व मनःसुचरितता ।"

(५३) "स्वता मौनता - कायमौनता, वचीमौनता व मनः मौनता ।"

(५४) "स्वता कुशलता - आयकुशलता, अपायकुशलता व उपायकुशलता ।"

(५५) "स्वता मद - आरोग्यमद, यौवनमद व जीवितमद ।"

(५६) "स्वता आधिपत्य (स्वामित्व) - आत्माधिपत्य, लोकाधिपत्य व धर्माधिपत्य ।"

(५७) "स्वता कथावस्तु - 'अतीत कालयुग्माह जुयागु खः' धका अतीत समययागु बारे खं ल्हाइ, 'भविष्ययुग्माह जुये' धका भविष्ययागु बारे खं ल्हाइ हान 'वर्तमानकालयुग्माह खः' धका वर्तमान समययागु बारे खं ल्हाइ ।"

(५८) "स्वता विद्या - पूर्वनिवासानुस्मृतिज्ञान विद्या; सत्त्वपिनिगु च्युति उत्पत्तिज्ञान विद्या व आस्रवक्षय जानविद्या ।"

(५९) "स्वता विहार - दिव्यविहार, ब्रह्मविहार व आर्यविहार ।"

(६०) "स्वता प्रातिहार्य (बन्तकार) - ऋद्धिप्रतिहार्य, आदेशनाप्रातिहार्य व अनुशासनीय प्रातिहार्य ।"

"आवुसो ! सिद्धका विज्याह, खंका विज्याह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्धं बालाक कना विज्यागु स्वता धर्मं धुंदि हे खः । उक्की सकलें भिले जुया सङ्गयन यायेमा; विवाद याये भज्यू थथे यायेवं ..... पूर्ववत् ..... देव मनुष्यपिनि निति अर्थ, हित व सुख जुइ ।"

धम्मप्यता धर्म

११. "आवुसो ! सिद्धका विज्याह, खंका विज्याह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्धं बालाक कना विज्यागु प्यता धर्मं दु । उक्की सकलें भिले जुया सङ्गयन यायेमा; विवाद याये भज्यू । थथे यायेवं ..... पूर्ववत् ..... देव मनुष्यपिनि निति हित व सुख जुइ । प्यता धर्मं छु छु खः ?"

(१) "प्यता सतिपट्टान - आवुसो ! थन भिक्षु काययु कयानुपशयी जुया चित्तमलयात छवयुके फुगु सम्यक् प्रधान वीर्यं दुह्म, स्मृतिवान व विभिन्न प्रकारं बालाक स्यूह जुया लोकयु लोभ व दोर्मनस्ययात हते याना विहार याना च्वनी । वेदनायु वेदानुपशयी जुया ..... विहार याना च्वनी । चित्तयु चित्तानुपशयी जुया ..... विहार याना च्वनी । धर्मयु धर्मानुपशयी जुया चित्तमलयात छवयुके फुगु सम्यक् प्रधान वीर्यं दुह्म, स्मृतिवान व विभिन्न प्रकारं बालाक स्यूह जुया लोकयु लोभ व दोषयात हते याना विहार याना च्वनी ।"

(२) "प्यता सम्यक्प्रधान - आवुसो ! थन उत्पन्न मज्जू पापक अकुशल धर्मयात उत्पन्न याके मविद्दगु कोशिश याइ । उत्पन्न जूगु पापक अकुशल धर्मयात हते यायेया निति कोशिश याइ । उत्पन्न मज्जू कुशल धर्मयात उत्पन्न यायेया निति कोशिश याइ । उत्पन्न जूगु कुशल धर्मयात स्थिर तथा निति कोशिश याइ ।"

(३) "प्यता ऋद्धिपाद - आवुसो ! थन भिक्षु छन्दसमाधि प्रधानसंस्कारयुक्त जुया ऋद्धिपाद भाविता याइ । चित्तसमाधि प्रधानसंस्कारयुक्त जुया वीर्यसमाधि प्रधानसंस्कारयुक्त व विमर्शन (मीमांसा) समाधि प्रधानसंस्कारयुक्त जुया ऋद्धिपाद भाविता याइ ।"

(४) "प्यता ध्यान - आवुसो ! धन भिक्षु अनेक प्रकारया काम विषयं अलग जुया अनेक प्रकारया अकुशलं अलग जुया वितर्कं विचार युक्तं जूगु विवेकजः प्रीतिसुखं दुगु प्रथमध्यानं प्राप्तं याना च्चनी, वितर्कं विचारयुक्तं जूगु ... द्वितीयध्यानं प्राप्तं याना च्चनी, प्रीतियात नं त्यागं याइ ... तृतीयध्यानं प्राप्तं याना च्चनी तथा सुखं दुःखायतं त्यागं याइ ... चतुर्थध्यानं प्राप्तं याना च्चनी ।"

(५) "प्यता समाधिभावना - (१) आवुसो ! अजागु समाधिभावना दु गुकिया अभिवृद्धिं यायेवले धुपि हे जीवनं सुखं जुइगु दु । आवुसो ! अजागु समाधिभावना .... अभिवृद्धिं यायेवले ज्ञानदर्शनं प्रति लाभं जुइगु दु । (२) आवुसो ! अजागु समाधिभावना ... अभिवृद्धिं यायेवले स्मृतिं सम्प्रजन्यतां लाभं जुइगु दु तथा (३) आवुसो ! अजागु समाधिभावना .... अभिवृद्धिं यायेवले स्मृतिं सम्प्रजन्यतां लाभं जुइगु दु तथा (४) आवुसो ! अजागु समाधिभावना ..... अभिवृद्धिं याना आसवक्षयं प्राप्तं जुइगु दु ।"

"(क) आवुसो ! गजागु समाधिभावना भावितं बहुलिकृतं यायेवं दृष्टं धर्मं सुखं विहारया नितिं जुइ ? आवुसो ! धनं भिक्षुं अनेकं प्रकारया काम विषयं अलग जुया अनेकं प्रकारया अकुशलं अलग जुया वितर्कं विचार युक्तं जूगु विवेकजः प्रीतिसुखं दुगु प्रथमध्यानं च्चनी, द्वितीयध्यानं तृतीयध्यानं ... तथा चतुर्थध्यानं च्चनी । आवुसो ! धुपि हे समाधिभावनायात भाविता बहुलिकृतं यायेवं दृष्टं धर्मं सुखं विहारया नितिं सुखं जुइ ।"

"(ख) आवुसो ! गजागु समाधिभावना भावितं बहुलिकृतं यात धाःसा ध्वहे जीवनं ज्ञानदर्शनं लाभं नितिं जुइ ? आवुसो ! धनं भिक्षुं आलीकं सजा मनस्कारं याइ, दिवा संजायात अधिष्ठानं याइ । गथे दिनं खः अथे रातः । गथे रातं खः अथे दिनः । थुकरं तोमपुया मतगु विवृत्तं जूगु चित्तं प्रभाससहितं चित्तयात भाविता याइ । आवुसो ! ध्व हे समाधिभावना भावितं बहुलिकृतं यायेवं ज्ञानदर्शनं प्रति लाभया नितिं जुइ ।"

"(ग) आवुसो ! गजागु समाधिभावना भावितं बहुलिकृतं यायेवं स्मृतिं सम्प्रजन्यतां नितिं जुइ ? आवुसो ! धनं भिक्षुया ज्ञानसहितं वेदना उत्पन्नं जुइ, ज्ञानसहितयागु वेदना उपस्थितं जुया च्चनी हानं ज्ञानसहितयागु वेदना विलिनं जुइ । ज्ञानसहितयागु संजा ज्ञानसहितयागु वितर्कं विलिनं जुइ । आवुसो ! ध्वहे समाधी भावना भावितं बहुलिकृतं यायेवं स्मृतिं सम्प्रजन्यतां नितिं जुइ ।"

"(घ) आवुसो ! गजागु समाधि भावना भावितं बहुलिकृतं यायेवं आसवक्षयया नितिं जुइ ? आवुसो ! धनं भिक्षुं पञ्चउपादानस्कन्धय उदयव्ययं दृष्टिं स्वया च्चनी । ध्व रूपं खः, ध्व रूपया समुदयं खः तथा ध्व रूपया विनाशं खः । वेदना खः, ध्व संजा खः ध्व संस्कारं खः, ध्व विज्ञानं खः । आवुसो ! ध्वहे समाधी भावना भावितं बहुलिकृतं यायेवं आसवक्षयया नितिं जुइ ।"

(६) "प्यता अप्रमाण्यं (सीमारहितं) - आवुसो ! धनं भिक्षुं मैत्री युक्तं चित्तयातं छगु दिशाया, निगु दिशाया, स्वगु दिशाया व प्यगु दिशाया फैले याना च्चनी । च्ययं, न्वयं व व्यथां (दिशाया) फुक्कं धासयं न्यौकनं सकतां प्रकारं सकलं लोकयं मैत्री युक्तं चित्तयातं फैले याना च्चनी । अथे हे तुं याना मैत्री विपुलं चित्तयातं मैत्री सहगतं चित्तयातं , मैत्री अप्रमाणं चित्तयातं फैले याना च्चनी, अवैरी अन्यापादयं (अद्वेषं) चित्तं फैलेयाना च्चनी । पुकथं ध्यानं याना मैत्री चित्तयातं उल्लंजकं सीमितं मयासे अप्रमाणं मैत्री चित्तं याना च्चनी । करुणा चित्रयातं ..... पूर्ववत् ..... मुदिता चित्तयातं ..... पूर्ववत् ..... उपेक्षा चित्तयातं ..... पूर्ववत् ..... ।"

(७) "प्यता अरूप्यं - आवुसो ! धनं भिक्षुं सर्वथा रूपं संजायात अतिक्रमणं याना प्रतिघं संजायात अस्तं याना तानान्वं संजायात अमनस्कारं याना आकाशं अनन्तं धका आकाशान्त्यायतनं प्राप्तं याना विहारं याइ । सर्वथा आकाशान्त्यायतनयात अतिक्रमणं याना विज्ञानं अनन्तं धका विज्ञानान्त्यायतनं प्राप्तं याना विहारं याइ । सर्वथा विज्ञानान्त्यायतनयात अतिक्रमणं याना छुं मद्दु धका आकिंचन्यायतनयात प्राप्तं याना विहारं याइ । सर्वथा आकिंचन्यायतनयात अतिक्रमणं याना नैवसंजा नासंजायतनयात प्राप्तं याना विहारं याइ ।"

(८) "प्यता सहारा (अपत्सेनानि) - आवुसो ! धनं भिक्षुं संख्यानं याना (विचारं याना सिद्धका) गुं छगुयात संवेन याइ, संख्यानं यानागु छगुयातं स्वीकारे याइ, संख्यानं यानागु छगुयातं अस्वीकारे याइ व संख्यानं यानागु श्रगयानं न्हं याइ ।"

१४. (९) "प्यता आर्यवंश - (क) आवुसो ! धन भिक्षु छु प्रकारया चीवरद्वारा सन्तुष्ट जुइ । छु प्रकारया चीवरद्वारा सन्तुष्ट जुइगु ख्य वणवादी जुइ । चीवरया कारण्य छु न अनुपयुक्त ज्या याइ मखु । चीवर मदु धका ग्याइ मखु । चीवर दत धका लोभ याइ मखु ... बरु दुपरिणामदशी ज्या परिभोग याइ । एकथ दुगु चीवर ... थत त.धं भापी मखु न मेपिन्त चिधं भापीगु खः । अन दक्ष निरालसी सम्प्रज्ञानी तथा स्मृतिवान् जूहसित 'पुलांगु अग्र आर्यवंशय च्वम्ह भिक्षु' धका धाइ ।

"(ख) आवुसो ! धन हानं छु प्रकारं भोजनद्वारा सन्तुष्ट जुइ । 'छु प्रकारया भोजनद्वारा सन्तुष्ट जुइगु ख्य वणवादी जुइ । भोजनया कारण्य छु न अनुपयुक्त ज्या याइ मखु । भोजन लाभ मजू धका ग्याइ मखु । भोजन लाभ जुल धका लोभ याइ मखु ... स्मृतिवान् जूहसित 'पुलांगु अग्र आर्यवंशय च्वम्ह भिक्षु' धका धाइ ।

"(ग) आवुसो ! धन हानं छु प्रकारं शयनासनद्वारा सन्तुष्ट जुइ । छु प्रकारया शयनासनद्वारा सन्तुष्ट जुइगु ख्य वणवादी जुइ । शयनासनया कारण्य छु न अनुपयुक्त ज्या याइ मखु । शयनासन लाभ मजू धका ग्याइ मखु । शयनासन लाभ जुल धका लोभ याइ मखु ... स्मृतिवान् जूहसित 'पुलांगु अग्र आर्यवंशय च्वम्ह भिक्षु' धका धाइ ।

"(घ) आवुसो ! धन हानं भिक्षु प्रहाण्य मन लगे याना ... अभिरमण याइ । भावनाय मन लगे याना अभिरमण याइ । ... थत त.धं भापी मखु न मेपित चिधं भापी ... स्मृतिवान् जूहसित 'पुलांगु अग्र आर्य वंशय च्वम्ह भिक्षु' धका धाइ ।

१५. (१०) "प्यता प्रधान (अध्यास) - संवर प्रधान, प्रहाण (त्याग) प्रधान, भावनाप्रधान तथा अनुरक्षणप्रधान ।"

"(क) आवुसो ! संवर प्रधान धयागु गजागु खः ? धन भिक्षु चक्षु रूप स्वया ... चक्षुरिन्द्रिय बशय तइ । सोतं शब्द न्यना ... घाणं गन्ध नः ताया ... जिह्वां रस स्वाद कया ... कायं स्पर्श याना ... मनं मनयागु विषय सिद्धका ... मनेन्द्रिय संयम याना च्वनी । आवुसो ! ध्वयात हे संवर प्रधान धाइ ।"

"(ख) आवुसो ! प्रहाण प्रधान धयागु गजागु खः ? आवुसो ! धन भिक्षु उत्पन्न जूगु काम वितर्कयात स्वीकार याइ मखु बरु त्याय याइ, तापाकी, नाश याइ । उत्पन्न जूगु ब्यापाद वितर्कयात ... उत्पन्न जूगु विहिंसा वितर्कयात ... नाश याइ । आवुसो ! पुकियात प्रहाणप्रधान धाइ ।"

"(ग) आवुसो ! भावनाप्रधान धयागु गजागु खः ? आवुसो ! धन भिक्षु विवेक अभित याना वैराग अभित याना, निरोध अभित याना तथा त्याग परिणाम दुगु स्मृतिसम्बोध्यङ्ग भाविता याइ । धर्मविचयसम्बोध्यङ्ग वीर्यसम्बोध्यङ्ग ... प्रीतिसम्बोध्यङ्ग प्रश्रद्धिसम्बोध्यङ्ग समाधिसम्बोध्यङ्ग तथा उपेक्षासम्बोध्यङ्ग भाविता याइ । आवुसो ! पुकियात भावनाप्रधान धाइ ।"

"(घ) आवुसो ! अनुरक्षणप्रधान धयागु गजागु खः ? आवुसो ! धन भिक्षु उत्पन्न जूगु अस्थिकसंज्ञा, पुलवकसंज्ञा, विनीलकसंज्ञा, विच्छिद्रकसंज्ञा, उद्दुमातकसंज्ञाये जागू भिगु समाधि निमित्त रक्षा याइ । आवुसो ! पुकियात अनुरक्षणप्रधान धाइ ।"

(११) "प्यता ज्ञान - धर्मविषयका ज्ञान (चतुरार्यसत्य ज्ञान), अन्वयज्ञान, परिच्छेद ज्ञान तथा सम्मतिज्ञान ।"

(१२) "भैगु न प्यता ज्ञान - दुःखज्ञान, दुःखसमुदयज्ञान, दुःखनिरोध-ज्ञान व दुःखनिरोध गामिनी प्रतिपदा-ज्ञान ।"

(१३) "प्यता सोतापत्ति अङ्ग - सत्पुरुष-सत्संगत्त, सद्धर्मश्रवण, योनिशःमनस्कार (ज्ञानपूर्वक विचार) व धर्मानुसार आचरण ।"

(१४) "प्यता सोतापत्तिया अङ्ग - आवुसो ! धन आर्यश्रावक 'बुद्ध भगवान् प्रति अत्यन्त रूप श्रद्धायुक्त जुइ - 'बसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्युद्ध, विद्या आचरणयुक्त, सुगत, लोकविद, पुरुषपित दमन याना विज्याइहम् सारथी देव व मनुष्यपित उपदेश याना विज्याइहम् बुद्ध भगवान् खः ।' गुह्य आर्यश्रावक धर्मप्रति अत्यन्त रूप

श्रद्धायुक्त जुड़ - 'भगवानया धर्मं स्वाख्यात, सादृष्टिक, अकालिक, एहिपरिस्सिक, औपनिधिक विज्ञपुरुषपिंसं धर्मः हे दुनेनिसे बुद्धकेवह गु खः ।' गुम्ह आर्यश्रावक सङ्घप्रति अत्यन्त रूपं श्रद्धायुक्त जुड़ - 'भगवानया श्रावकसङ्घं सुमार्ग्यं विज्यापिं खः, भगवानया श्रावकसङ्घं तप्यगु सरलगु मार्ग्यं विज्यापिं खः, भगवानया श्रावकसङ्घं न्याय मार्ग्यं विज्यापिं खः, भगवानया श्रावकसङ्घं ठीकगु मार्ग्यं विज्यापिं खः, ख्व प्यज्वः पुरुष (स्रोतापन्न, सकृदागामी, अनागामी व अरहत्) व च्याम्ह पदगल दु, युपिं हे भगवानया श्रावकसङ्घः खः । गुपिं स्वागत यायेवहः जू, पाहुना यायेवहः जू, दान वियेवहः जू, ल्हाः ज्जज्वलपा विन्ति यायेवहः जू, ससारया नितिं अनुत्तरगु पुण्य पिङ्गु बुं (क्षेत्र) खः । हानं आर्यश्रावक अखण्डित, निर्दोष, निर्मल, निष्कमलष, सेवनीय, विज्ञ प्रशसित आयं, कान्त शीलं युक्त जूम्ह जुड़ ।

(१५) "प्यता श्रामाण्यफल - स्रोतापतिफल, सकृदागामीफल, अनागामीफल व अरहत्फल ।"

(१६) "प्यता धातु - पृथ्वीधातु, आप्धातु, तेजधातु व वायुधातु ।"

(१७) "प्यता आहार - (क) कवलीक आहार (स्पूल वा सूक्ष्म आहार), (ख) स्पर्श, (ग) मनः सञ्चेतना व (घ) विज्ञान ।"

(१८) "प्यता विज्ञानस्थिति - आवुसो ! विज्ञान रूप्य आश्रय याना, रूप्य गोचर याना, रूप्य प्रतिष्ठित याना तृष्णायागु सेवनं विज्ञानयागु बुद्धि, विरुल्लि, वैपुल्य जुड़, व (अभिसंस्कार) विज्ञानयागु स्थिति दया च्वनी । वेदनाय् ... संज्ञाय् ... संस्कारय् आश्रय याना, संस्कारय्, गोचर याना, संस्कारय् प्रतिष्ठित याना तृष्णायागु सेवनं विज्ञानयागु बुद्धि, विरुल्लि, वैपुल्य जुड़ व विज्ञानयागु स्थिति दया च्वनी ।"

(१९) "प्यता अगति गमन - छन्दगती वनी (अगतिगमन याइ), द्वेषागती वनी ..., मोहागती वनी ... व भयागती वनी (अगति गमन याइ) ।

(२०) "प्यता तृष्णा उत्थाव - आवुसो ! चीवरया कारणय्, शिक्षा भोजनया कारणय्, शयनाशनया कारणय् व धुलि दु धुलि मदु धयागु कारणय् भिक्षुया मनय् तृष्णा उत्त्वन जुड़ ।

(२१) "प्यता प्रतिपद - दुःख सहितगु प्रतिपद धिल्लां ज्ञान प्राप्त, दुःखसहितगु प्रतिपद याकनं ज्ञान प्राप्त, सुखसहितगु प्रतिपद धिल्लां ज्ञान प्राप्त व सुखसहितगु प्रतिपद याकनं ज्ञान प्राप्त ।"

(२२) "भेगु नं प्यता प्रतिपद - अक्षय् (सह याये मङ्गु) प्रतिपद, क्षमा प्रतिपद, दम (इन्द्रिय दमन) प्रतिपद व शम -उत्पन्न जुड़गु काम वितर्कं आदिप्यात शमन यायेगु) प्रतिपद ।"

(२३) "प्यता धर्मपद - अनभिध्या-धर्मपद, अब्यापाद-धर्मपद, सम्यक्स्मृति-धर्मपद व सम्यक्समाधि-धर्मपद ।"

(२४) "प्यता धर्मसमादान - (१) आवुसो ! अजागु धर्मसमादान दु गुकिया फल वर्तमानकालय् व भविष्यय् नं दुःख विपाक जुड़ (२) आवुसो ! अजागु .... फलवर्तमानकालय् दुःख व भविष्यय् सुख विपाक जुड़, (३) आवुसो ! अजागु फल .... वर्तमानकालय् सुख व भविष्यय् दुःखविपाक जुड़, (४) आवुसो ! अजागु .... फल वर्तमान कालय् नं सुख व भविष्यय् नं सुख जुड़ ।

(२५) "प्यता धर्मस्कन्ध - शीलस्कन्ध, समाधिस्कन्ध, प्रज्ञास्कन्ध व विमुक्तिस्कन्ध ।"

(२६) "प्यता बल - वीर्यबल, स्मृतिबल, समाधिबल व प्रज्ञाबल ।"

(२७) "प्यता अधिष्ठान - प्रज्ञा-अधिष्ठान, सत्य-अधिष्ठान, त्याग-अधिष्ठान व उपशम- अधिष्ठान ।"

(२८) "प्यता न्यपसः लिंसः - एकाश रूप विद्द योग्य प्रश्नात्तर, प्रश्न याना विद्द मागु प्रश्नोत्तर, विभाजन याना विद्द मागु प्रश्नोत्तर तथा लिंसः विद्द म्हागु प्रश्नोत्तर ।

(२९) "प्यता कर्म - आवुसो ! कृष्णकर्मया कृष्णविपाक दु शुक्लकर्मया शुक्लविपाक दु कृष्णशुक्लकर्मया कृष्णशुक्ल विपाक दु व अकृष्णअशुक्लकर्मया अकृष्णशुक्ल विपाक दु गुकि याना कर्मअपयच्छं यकी ।"

(३०) "प्यता साक्षात्कार याये माःगु धर्म - स्मृतिद्वारा साक्षात्कार याये माःगु पूर्वनिवासज्ञान, चक्षु (दिव्य) द्वारा साक्षात्कार याये माःगु सत्वया (प्राणी) च्युत व उत्पत्ति ज्ञान, कायद्वारा साक्षात्कार याये माःगु अष्ट विमोक्ष ज्ञान व प्रज्ञाद्वारा याये माःगु आसव क्षय ज्ञान ।"

(३१) "प्यता ओघ (बाढ) - काम-योग, भव-योग, दृष्टि-योग व अविद्या-योग ।"

(३२) "प्यता योग (संयोजन) - काम-योग, भव-योग, दृष्टि-योग व अविद्या-योग ।"

(३३) "प्यता विसंयोग - कामयोग-विसंयोग, भवयोग-विसंयोग, दृष्टियोग-विसंयोग व अविद्यायोग-विसंयोग ।"

(३४) "प्यता ग्रन्थी - अभिध्या-कायग्रन्थी, व्यापाद-कायग्रन्थी, शीलव्रतपराभर्षा-कायग्रन्थी व 'ध्व हे सत्य खः (मेग असत्य खः) धयागु विप्रवास-कायग्रन्थी ।"

(३५) "प्यता उपादान - काम-उपादान, दृष्टि-उपादान, शीलव्रत-उपादान तथा आत्मवाद-उपादान ।"

(३६) "प्यता योनि - अण्डजयोनि, जरायुजयोनि, सस्वेदजयोनि व औपपातिकयोनि ।"

(३७) "प्यता गर्भप्रवेश (गर्भावक्रान्ति) - (१) आवुसो ! धन सु मचायेकं माया कोख्यु प्रवेश याइ, मचायेकं माया कोख्यु च्वनी हान मचायेकं हे कोखं पिहाँ वइ । ध्व न्हापांगु गर्भ गर्भप्रवेश खः । (२) आवुसो ! हान धन सु चायेक चायेकं माया कोख्यु प्रवेश याइ, मचायेकं माया कोख्यु प्रवेश याइ मचायेकं माया कोख्यु च्वनी हान मचायेक हे माया कोखं पिहाँ वइ । ध्व निगुगु गर्भप्रवेश खः । (३) आवुसो ! हान धन सु चायेक चायेकं माया कोख्यु प्रवेश याइ, चायेका माया कोख्यु च्वनी हान मचायेकं हे माया कोखं पिहाँ वइ । ध्व स्वंगुगु गर्भप्रवेश खः । (४) आवुसो ! हान धन सु चायेक चायेकं माया कोख्यु प्रवेश याइ, चायेका माया कोख्यु च्वनी हान चायेका हे माया कोखं पिहाँ वइ । ध्व प्यंगुगु गर्भ प्रवेश खः ।"

(३८) "प्यता आत्मभाव प्रतिस्नाभ (शरीरधारण) - (१) आवुसो ! गुलि आत्मभावयु आत्मसञ्चेतना जक बहन याइ परन्तु परसञ्चेतना मखु । (२) आवुसो ! गुलिं आत्मभावयु परसञ्चेतना बहन याइ परन्तु आत्म सञ्चेतना मखु । (३) आवुसो ! गुलिं ..... (नितां) बहन याइ । (४) आवुसो ! गुलिं ... (नितां) बहन याइ मखु ।

(३९) "प्यता दक्षिणा विशुद्धि - (१) आवुसो ! दायक विशुद्धि जुइगु दक्षिणा (दान) दु परन्तु प्रतिग्राहकपाखें जुइ मखु । (२) आवुसो ! प्रतिग्राहक विशुद्धि जुइगु दक्षिणा दु परन्तु दायकपाखें जुइ मखु । (३) आवुसो ! दायक व प्रतिग्राहक निम्हसियापाखें न विशुद्ध मजगु दक्षिणा दु । (४) आवुसो ! दायक व प्रतिग्राहक निम्हसियापाखें न विशुद्धि जुइगु दक्षिणा दु ।"

(४०) "प्यता संग्रह वस्तु - दान, प्रियवचन, अर्थचर्या व समानता ।"

(४१) "प्यता अनार्य व्यवहार - मूषावाद, वैशुन्य वचन, परुष वचन व सम्प्रलाप ।"

(४२) "प्यता आर्य व्यवहार - मूषावाद विरतता, वैशुन्य वचन विरतता, परुष वचन विरतता व सम्प्रलाप विरतता ।"

(४३) "मेगु नं प्यता अनार्य व्यवहार - मखंगुयात खना धका धायेगु, न्यनागुयात न्यनागु धका धायेगु, धियागुयात धियागु धका धायेगु व स्यूगुयात स्यूगु धका धायेगु ।

(४४) "मेगु नं प्यता आर्य व्यवहार - खंगुयात मखंगु धका धायेगु, न्यनागुयात मन्यनागु धका धायेगु, धियागुयात मधियागु धका धायेगु व मस्यूगुयात स्यूगु धका धायेगु ।

(४५) "मेगु नं प्यता अनार्य व्यवहार - खंगुयात मखंगु धका धायेगु, न्यनागुयात मन्यनागु धका धायेगु, धियागुयात मधियागु धका धायेगु व मस्यूगुयात स्यूगु धका धायेगु ।

(४६) "मेगु नं प्यता आर्य व्यवहार - धन गुलिं गुलिं पुद्गल आत्म तप, धत संताप विइगुली लगे जुइ । आवुसो ! धन गुलिं गुलिं पुद्गल परतप, मेपित संताप विइगुली लगे जुइ । आवुसो ! धन गुलिं गुलिं पुद्गल आत्म तप नं परतप नं विइगुली लगे जुइ व आवुसो ! धन गुलिं गुलिं पुद्गल न आत्म तप न परतप विइगुली हे लगे

जुड, बुजापि ध्व हे जन्मय शोक रहित, सुखित, शीतल, सुखानुभवी ब्रह्मभूत आत्माया साय विहार याना च्वनी ।

(४७) "प्यता पुद्गल (पुरुष) - आवुसो ! धन थत ताप विडुगु खः ।"

(४८) "मेगु नं प्यता पुद्गल- आवुसो ! धन गुलिं गुलिं पुद्गल थःगु हितय लगे जुड, परहितय लगे जुड मखु, आवुसो ! धन गुलिं गुलिं पुद्गल परहितय लगे जुड, थःगु हितय लगे जुड मखु, आवुसो ! धन गुलिं गुलिं पुद्गल न थःगु हितय न परहितय हे लगे जुड, आवुसो ! धन गुलिं गुलिं पुद्गल थःगु हितय न परहितय नं लगु जुड ।

(४९) "मेगु नं प्यता पुद्गल - ख्यउं थासं ख्यउं थासय वनिम्ह, ख्यउं थासं तुयु यासय वनिम्ह, तुयु थासं ख्यउं थासय वनिम्ह व तुयु थासं तुयु यासय वनिम्ह ।

* (५०) "मेगु नं प्यता पुद्गल - श्रमण-अचल, श्रमण-पथ, श्रमण-पुण्डरीक व श्रमणमा श्रमण-सुकुमार ।"

" आवुसो ! सिद्धका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध बालाक कना विज्यागु प्यता धर्मं ध्व हे खः । उकी सकलें मिले जुया सङ्गायन यायेमाः, विवाद याये मज्जू धये यायेवं .... पूर्ववत् .... देव मनुष्यपिनि नितिं अर्थ, हित व सुख जुड ।

(प्रथम भाणवार स्वचाल ।)

न्याता धर्म

२०. "आवुसो ! सिद्धका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध बालाक कना विज्यागु न्याता धर्मं दु । उकी सकलें मिले जुया सङ्गायन यायेमाः विवाद याये मज्जू । धये यायेवं .... पूर्ववत् .... देव मनुष्यपिनि नितिं हित व सुख जुड । न्याता धर्मं छुं छुं खः ।

(१) "न्याता स्कन्ध - रूपस्कन्ध, वेदनास्कन्ध, संज्ञास्कन्ध, संस्कारस्कन्ध तथा विज्ञानस्कन्ध ।"

(२) "न्याता उपादानस्कन्ध - रूप-उपादानस्कन्ध, वेदना-उपादानस्कन्ध, संज्ञा-उपादानस्कन्ध, संस्कार-उपादानस्कन्ध, तथा विज्ञान-उपादानस्कन्ध ।"

(३) "न्याता कामगुण - चक्षुविज्ञेय इष्ट, कान्त, मनाप, प्रिय, काम सहित, रजनीय रूप, श्रोत विज्ञेय ... पूर्ववत् ... शब्द, घ्राण विज्ञेय ... पूर्ववत् ... गन्ध, जिह्वा विज्ञेय ... पूर्ववत् ... रस व काम विज्ञेय ... पूर्ववत् ... स्पर्श ।"

(४) "न्याता गति - नरक, तिर्यक, प्रेत, मनुष्य व देव ।"

(५) "न्याता मात्सर्य - आवास मात्सर्य, कुल मात्सर्य, लाभ मात्सर्य, वर्ण मात्सर्य व धर्म मात्सर्य ।"

(६) "न्याता नीवरण - कामच्छन्द-नीवरण, व्यापाद-नीवरण, धीनमूढ-नीवरण, औढत्य कौकृत्य-नीवरण व विचिकित्सा-नीवरण ।"

(७) "न्याता अधोभागीय संयोजन - सत्कायदृष्टि, विचिकित्सा, शीलव्रतपरामर्श, कामच्छन्द व व्यापाद ।"

(८) "न्याता उध्वभागीय संयोजन - रूपराग, अरूपराग, मान, औढच्च व अविद्या ।"

(९) "न्याता शिष्यापव - प्राणी हिसां अलग जुडगु, अदिन्नादानं अलग जुडगु, काममिथ्याचारं अलग जुडगु, मूषावादं अलग जुडगु व सुरामेरेय मद्यप्रमादस्थानं अलग जुडगु ।"

२१. (१०) "न्याता अन्नव्य (अयोय) स्थान - (१) आवुसो ! क्षीणासवी भिक्षुं चायेक चायेक सिद्ध सिद्धकं प्राणीहिसा याये फइ मखु, (२) क्षीणासवी भिक्षुं खुं ज्या याये फइ मखु, (३) क्षीणासवी भिक्षुं मैथुन ज्याये फइ मखु, (४) क्षीणासवी भिक्षुं मखुगु खं न्हाये फइ मखु व (५) न्हापा गृहस्थी च्चनावनेयें क्षीणासवी भिक्षुं कामय भोग याड मखु ।"

(११) "न्याता व्यसन - ज्ञातिव्यसन, भोगव्यसन, रोगव्यसन, शीलव्यसन व दृष्टिव्यसन । आवुसो !

ज्ञातिव्यसन वा भोगव्यसन वा रोगव्यसनया कारणं याना प्राणीपि शरीर तोता सिक्का वनेव अपाय दुर्गति विनिपात नरक्य उत्पन्न जुड मखु । शीलव्यसनया वा दृष्टिव्यसनया कारणं ... नरक्य उत्पन्न जुड ।"

(१२) "न्याता सम्पत्ति (सम्पत्ति) - ज्ञातिसम्पत्ति, भोगसम्पत्ति, आरोग्यसम्पत्ति, शीलसम्पत्ति व दृष्टिसम्पत्ति । आवुसो ! ज्ञातिसम्पत्ति, भोगसम्पत्ति, व आरोग्यसम्पत्तिया कारणं याना प्राणी शरीर तोता सिक्का वनेव सुगति स्वर्गलोक्य उत्पन्न जुड मखु । शीलसम्पत्ति वा दृष्टिसम्पत्तिया कारणं ... सुगति स्वर्गलोक्य उत्पन्न जुड ।"

(१३) "शील नृटी हुने दुःशीलपिनि न्याता दुष्परिणाम - (१) आवुसो ! शील नृटी जूढ दुश्शीलया प्रमादया कारणं याना भोगसम्पत्ति तद्धुगु हानि जुड । दुश्शील ज्ञयाया ध्व न्हापांगु दृष्परिणाम खः । (२) आवुसो ! हानं शील स्यम्ह दुःशीलया मभिगु खं कैले जुड । दुश्शीलया ध्व निगुगु दोष खः । (३) आवुसो ! हानं शील स्यम्ह दुःशील क्षत्री ब्राह्मण गृहपति तथा श्रमणपिनि परिषद् मध्ये न्यायागु परिषद् म्यं वसां अविशारद ज्ञया नो वाये मफया, छयो कोलुका च्चनी । दुःशीलया ध्व स्वंगुगु दोष खः । (४) आवुसो ! हानं शील स्यम्ह दुःशील सम्मूढ (समूढ) ज्ञया मरण जुड । दुःशीलया ध्व प्यंगुगु दोष खः । (५) आवुसो ! हानं शील स्यम्ह सिना अपाय दुर्गति विनिपात नरक्य उत्पन्न जुड । दुःशीलया ध्व न्यागुगु दोष खः । आवुसो ! ध्व न्यागु दुःशील ज्ञयाया दोष (दुष्परिणाम) खः ।"

(१४) "शीलवान्या शीलसम्पत्तिना न्याता आनुशंस (गुण) - (१) आवुसो ! धन शीलवान् शीलसम्पन्नह अप्रमादया कारणं याना यक्व तद्दक भोग सम्पत्ति लाभ जुड । शीलवान् शीलसम्पन्न पुरुषया ध्व न्हापांगु आनिशंस (गुण) खः । (२) आवुसो ! हानं शीलवान् शीलसम्पन्न पुरुषया कल्याणकीर्ति शब्द कैले जुड । शीलवान् शीलसम्पन्न पुरुषया ध्व निगुगु आनिशंस खः । (३) आवुसो ! हानं शीलवान् शीलसम्पन्नह क्षत्री ब्राह्मण गृहपति व श्रमण परिषद्मध्ये न्यायागु परिषद् म्यं वसां विशारद ज्ञया सुक मच्चवं, छयो कोयदुकोसे च्चनिह जुड । शीलवान् शीलसम्पन्नह ध्व स्वंगुगु आनिशंस खः । (४) आवुसो ! हानं शीलवान् शीलसम्पन्नह समूढ ज्ञया मृत्यु जुड । शीलवान् शीलसम्पन्नह ध्व प्यंगुगु आनिशंस खः । (५) आवुसो ! शीलवान् शीलसम्पन्नह धुगु शरीर तोता सिक्का सुगति स्वर्गलोक्य उत्पन्न जुड । शीलवान् शीलसम्पन्नहया ध्व न्यागुगु आनिशंस खः । आवुसो ! शीलवान् शील सम्पन्न ज्ञयाया ध्व न्यागु सुपरिणाम खः ।"

(१५) "आवुसो ! वेपित (दोष) आरोप लगे याये न्यायह भिक्षु थःके न्यागु गुण स्थापित याना आरोप लगे यायेमाः इलय् धायेमाः, कुडलय् मखु, सत्य खं ल्हायेमाः, असत्य खं मखु, नायगुगु वचनं धायेमाः, छगु वचनं मखु, अर्थकामी ज्ञया धायेमाः, अनर्थकामी ज्ञया मखु, मैत्री चित्तं धायेमाः, द्वेषभाव मखु । ...

२२. (१६) "न्याता प्रधानीय अङ्ग - आवुसो ! धन भिक्षु श्रद्धालु जुड तयागतया बोधिप्रति विश्वास याड - 'वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध, ... भगवान् खः' । आवाध (रोग) रहित व आतंकरहित जुड, न अन्धः शीत न अन्धः उष्ण, मध्यम वीर्यं बढे याये योग्य तथा समान रूपं पाचन शक्ति दुम्ह जुड । (३) अशठ व अमायावी ज्ञया शास्ताया न्योने वा विज्ञ सद्ब्रह्मचारीया न्योने यथार्थतायागु खं कने फुम्ह जुड, (४) अकुशलधर्मं हटे यायेया निति कुशलधर्मं सम्पादन यायेया निति वीर्यवान् जुड, बलवान् दुद्वपराकामी जुड, कुशलधर्मया धूर तोती मखु । (५) आर्यनिर्वाधिक सम्यक् दुःख क्षय जुडगु उदय व्ययगामी प्रज्ञां युक्त प्रज्ञवान् जुड ।"

२३. (१७) "न्याता गुद्वावास - अविहा, अतप्या, सुदस्सा (सुदर्शा), सुदस्सी (सुदर्शा) व अकनिष्ठ ।"

(१८) "न्याता अनागामी - अन्तरपरिनिर्वायी, उपहन्चपरिनिर्वायी, असंखारपरिनिर्वायी, संसंखार परिनिर्वायी व उर्ध्वोत्त अकनिष्ठगामी ।"

२४. (१९) "न्याता चित्तखिल (चित्तका सारोपण) - (१) आवुसो ! धन भिक्षु शास्ताप्रति शंका विमति अनिश्चित तथा अप्रसन्न जुड । आवुसो ! गुम्ह भिक्षु शास्ताप्रति शंका ... याड वयागु चित्त वीर्यं बढे याये फड मखु । गुम्हसिया चीत वीर्यं बढे याये फड मखु - ध्व न्हापांगु चित्तखिल (क) खः । (२) ... धर्मप्रति शंका ..... (३) ... सद्भ्रप्रति शंका ..... याड ... (४) ... शिक्षाप्रति शंका ..... याड ... (५) ... सद्ब्रह्मचारीप्रति असन्तोष ज्ञया कोप याड वयागु चित्त वीर्यं बढे याये फड मखु । गुम्हसिया चित्त वीर्यं बढे याये फड मखु - ध्व न्यागुगु चित्तखिल खः ।

२५. (२०) "न्याता चित्तका विनिबन्ध - (१) आवुसो ! यन भिक्षु कामविषयं वीतरागी जुइ मखु, इच्छा हते यागु जुइ मखु, भेम हते यागु जुइ मखु, पिपासा हते यागु जुइ मखु, परिडाह हते यागु जुइ मखु, तृष्णा हते यागु जुइ मखु । गुम्ह भिक्षु कायय् अवीतरागी जुइ ... वयागु मन वीर्यं बढे यायेगुली (ध्यान यायेगुली) लगे जुइ मखु । .... ध्व न्हापागु चित्त विनिबन्ध खः । (२) .... कायय् राग हते यागु वइ मखु ..... पूर्ववत् ... । (३) .... रूपं राग हते यागु दइ मखु .... पूर्ववत् ... । (४) .... प्वाः त्यक् नया दयनी, न्ययथा सुख काइ .... । (५) आवुसो ! हानं भिक्षु "ध्व शीलद्वारा ब्रतद्वारा ब्रह्मचर्यद्वारा देवताभिमध्ये नन्यामहासां देवताभिं जुये" धका छुं देवलोकया कामना याना बहम्मचयं पालन याइ । धुकयं याइमह भिक्षुं न वीये बढे यायेगुली मनः लगे जुइ मखु । ... ध्व न्यागुगु चित्त विनिबन्ध खः ।

(२१) "न्याता इन्द्रिय - चक्षुइन्द्रिय, श्रोतइन्द्रिय, घ्राणइन्द्रिय, जिह्वाइन्द्रिय व कायइन्द्रिय ।"

(२२) "भेगु न न्याता इन्द्रिय - सुखइन्द्रिय, दुःखइन्द्रिय, सौमनस्यइन्द्रिय, दोर्मनस्यइन्द्रिय व उपेक्षाइन्द्रिय ।"

(२३) "भेगु न न्याता इन्द्रिय - श्रद्धाइन्द्रिय, वीर्यइन्द्रिय, स्मृतिइन्द्रिय, समाधिइन्द्रिय व प्रज्ञाइन्द्रिय ।"

२६. (२४) "न्याता निस्तरणीय धातु- (१) आवुसो ! धन (अशुभ ध्यान दना) काम विषयय् चित्त लगे याइ मखु, प्रसन्न जुइ मखु, उकी च्चनी मखु, लिप्त जुइ मखु, मुक्त जुइ मखु । परन्तु नैष्कम्ययात मनय् तयेवं नैष्कम्यय् चित्त लगे याइ, प्रसन्न जुइ, उकी च्चनी, लिप्त जुइ, मुक्त जुइ । वयागु चित्त भिगु लय् लागु जुइ सुभावित जूगु जुइ, उकी च्चनी, बालाक मुक्त जु, कामं विसंयुक्त जुइ । काम विषययागु कारणं गुगु आसव विघात परिडाह उत्पन्न जुइगु खः उकिं व मुक्त जुइ । वं उगु वेदना अनुभव याइ मखुत । ध्व (अशुभ ध्यान) यात काम विषय मुक्त (निःशरण) धाइगु खः ।"

"(ख) आवुसो ! हानं भिक्षुं (मैत्रीध्यानं दना) व्यापाद विषयय् चित्त लगे याइ मखु, प्रसन्न जुइ मखु, उकी च्चनी मखु, लिप्त जुइ मखु, मुक्त जुइ मखु । परन्तु अब्यापादयात मनय् तयेवं अब्यापादय् चित्त लगे याइ, प्रसन्न जुइ, उकी च्चनी, लिप्त जु, मुक्त जुइ । वयागु चित्त भिगु लय् लागु जुइ, सुभावित जूगु जुइ, उकी च्चनी, बालाक मुक्त जुइ, काम विसंयुक्त जुइ । ब्यापाद विषययागु कारणं गुगु आसव विघात परिडाह उत्पन्न जुइगु खः उकिं व मुक्त जुइ । वं उगु वेदना अनुभव याइ मखुत । ध्व (मैत्रीध्यान) व्यापाद विषयं मुक्त धाइगु खः ।"

"(ग) आवुसो ! हानं (करुणा ध्यानं दना) विहिंसा विषयय् चित्त लगे याइ मखु, प्रसन्न जुइ मखु, उकी च्चनी मखु, लिप्त जुइ मखु, मुक्त जुइ मखु । परन्तु अविहिंसायात मनय् तयेवं अविहिंसाय् चित्त लगे याइ, प्रसन्न जुइ, उकी च्चनी, लिप्त जुइ, मुक्त जुइ । वयागु चित्त भिगु लय् लागु जुइ, सुभावित जूगु जुइ, उकी च्चनी, बालाक मुक्त जुइ, विसंयुक्त जुइ । विहिंसायागु कारणं गुगु आसव विघात परिडाह उत्पन्न जुइगु खः उकिं व मुक्त जुइ । वं उगु वेदना अनुभव याइ मखुत । ध्व (करुणा ध्यान) यात विहिंसा विषयं मुक्त धाइगु खः ।"

"(घ) आवुसो ! हानं (अरूप ध्यानं दना) रूप विषयय् चित्त लगे याइ मखु, प्रसन्न जुइ मखु, उकी च्चनी मखु, लिप्त जुइ मखु, मुक्त जुइ मखु । परन्तु अरूपयात मनय् तयेवं अरूपय् चित्त लगे याइ, प्रसन्न जुइ, उकी च्चनी, लिप्त जुइ, मुक्त जुइ । वयागु चित्त भिगु लय् लागु जुइ, सुभावित जूगु जुइ, उकी च्चनी, बालाक मुक्त जुइ, विसंयुक्त जुइ । रूप विषययागु कारणं गुगु आसव विघात परिडाह उत्पन्न जुइगु खः उकिं व मुक्त जुइ । वं उगु वेदना अनुभव याइ मखुत । ध्व (अरूप ध्यान) यात रूप विषयं मुक्त धाइगु खः ।"

"(ङ) आवुसो ! हानं (फल समापत्ति दना) सत्काय विषयय् चित्त लगे याइ मखु, प्रसन्न जुइ मखु, उकी च्चनी मखु, लिप्त जुइ मखु, मुक्त जुइ मखु । परन्तु सत्काय निरोधयात मनय् तयेवं सत्काय निरोध चित्त लगे याइ, प्रसन्न जुइ, उकी च्चनी, लिप्त जुइ, मुक्त जुइ । वयागु चित्त भिगु लय् लागु जुइ, सुभावित जूगु जुइ, उकी च्चनी, बालाक मुक्त जुइ, विसंयुक्त जुइ । सत्काय विषययागु कारणं गुगु आसव विघात परिडाह उत्पन्न जुइगु खः उकिं व मुक्त जुइ । वं उगु वेदना अनुभव याइ मखुत । ध्व (सत्काय निरोध) यात सत्कायं मुक्त धाइगु खः ।"

२७. (२५) "न्याता विमुक्ति-आयतन - (क) आवुसो ! यन शास्ता (गुरु) वा भेषिं सुं हनेवहः सह ब्रह्मचारी

भिक्षुयात धर्मोपदेश याइ । गुलिगुलि शास्ता वा मेपिं सुं हनेबहःम्ह सन्नम्मचारिं भिक्षुत धर्मोपदेश याना यंकी उलि उलि हेवयात उगु धर्मया अर्थ अवबोध व धर्म अवबोध जुइ । अर्थ अवबोध व धर्म अवबोध जूम्ह प्रामोदय अनुभव याइ, प्रमुदित जुइवं प्रीति उत्पन्न जुइ । प्रीति मनः दुम्हसिया काय शरीर) प्रश्रब्धि (शान्त निश्चल) जुइ, प्रश्रब्धि जुइवं (यं शरीर) सुखानुभव याइ, सुखी जूगु चित्त समाधिष्ठ जुइ । ध्व न्हापांगु विमुक्ति-आयतन खः । आवुसो ! (२) हानं भिक्षुयात न शास्ता वा मेपिं सुं बहम्मचारिं धर्मोपदेश याःगु हे दइ बरु न्याना तःकथं विस्तारपूर्वक धर्मोपदेश याइ .... पूर्ववत् .... । (३) ... न्यानागु ब्वानागु कथं विस्तारपूर्वक धर्म सञ्जायना याइ ... पूर्ववत् ... । (४) ... न्यानागु ब्वानागु कथं मन धर्मयागु विषययात तर्केना याइ, विचार याना मनन याइ । ... पूर्ववत् .... । (५) वं मेगु समाधि निति बांलाक ग्रहण याइ, बांलाक मनय तइ, बांलाक विचार याइ, प्रज्ञाद्वारा बांलाक प्रतिविद्ध याइ । गुलि गुलि बांलाक ..... प्रतिविद्ध याना यंकी उलि उलि हे वं धर्मया अर्थ अवबोध व धर्म अवबोध याइ । अर्थ अवबोध व धर्म अवबोध याम्हं प्रामोदय अनुभव याइ, प्रमुदित जुइवं प्रीति अनुभव जुइ, प्रीति मनः दुम्हसिया काय प्रश्रब्धि जुइ, प्रश्रब्धि जुइवं कायं सुखानुभव याइ, सुखी जूगु चित्त समाधिष्ठ जुइ । ध्व न्यागुगु विमुक्ति आयतन खः ।

(२६) “न्याता विमुक्ति परिपाब्धीय संज्ञा - अनित्यसंज्ञा, अनित्यय दुःखसंज्ञा, दुःखय अनात्मसंज्ञा, प्रहाणसंज्ञा व विरागसंज्ञा ।”

“ आवुसो ! सिद्धिका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यकसम्बुद्धं बांलाक कना विज्यागु न्याता धर्मं ध्व हे खः । उकी सकलें मिले जुया सङ्गायन यायेमा; विवाद याये मज्जू थये यायेवं .... पूर्ववत् ..... देव मनुष्यपिनि नितिं अर्थ, हित व सुख जुइ ।

खुता धर्म

२०. “आवुसो ! ”सिद्धिका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यकसम्बुद्धं बांलाक कना विज्यागु खुता धर्मं दु । उकी सकलें मिले जुया सङ्गायन यायेमा; विवाद याये मज्जू । थये यायेवं .... पूर्ववत्..... देव मनुष्यपिनि नितिं हित व सुख जुइ । खुता धर्मं छु छु छु खः ।

(१) “खुता अध्यात्म-आयतन - चक्षु-आयतन, श्रोत-आयतन, घ्राण-आयतन, जिह्वा-आयतन, काय-आयतन व मन-आयतन ।”

(२) “खुता पिनेया आयतन - रूप-आयतन, शब्द-आयतन, गन्ध-आयतन, रस-आयतन, स्पर्श-आयतन व धर्म-आयतन ।”

(३) “खुता विज्ञान काय - चक्षुविज्ञान, श्रोतविज्ञान, घ्राणविज्ञान, जिह्वाविज्ञान, कायविज्ञान व मनविज्ञान ।”

(४) “खुता स्पर्श काय - चक्षुःसंस्पर्श, श्रोतःसंस्पर्श, घ्राणःसंस्पर्श, जिह्वाःसंस्पर्श, कायःसंस्पर्श व मनःसंस्पर्श ।”

(५) “खुता वेवना काय - चक्षुःसंस्पर्शज वेदना, श्रोतःसंस्पर्शज वेदना, घ्राणःसंस्पर्शज वेदना, जिह्वाःसंस्पर्शज वेदना, कायःसंस्पर्शज वेदना तथा मनःसंस्पर्शज वेदना ।”

(६) “खुता संज्ञा काय - रूपसंज्ञा, शब्दसंज्ञा, गन्धसंज्ञा, रससंज्ञा, स्पर्शसंज्ञा व धर्मसंज्ञा ।”

(७) “खुता सञ्चेतना काय - रूपसंचेतना, शब्दसंचेतना, गन्धसंचेतना, रससंचेतना, स्पर्शसंचेतना तथा धर्मसंचेतना ।”

(८) “खुता तृष्णा काय - रूपतृष्णा, शब्दतृष्णा, गन्धतृष्णा, रसतृष्णा, स्पर्शतृष्णा तथा धर्मतृष्णा ।”

२१. (१) “खुता अगीरब - (क) आवुसो ! धन भिक्षु शास्ताप्रति गौरव सत्कार मतसे च्वनी (ख) धर्मप्रति गौरव सत्कार मतसे च्वनी, (ग) सङ्घप्रति गौरव सत्कार मतसे च्वनी, (घ) शिक्षाप्रति गौरव सत्कार मतसे च्वनी, (ङ) अप्रमादप्रति गौरव सत्कार मतसे च्वनी व (च) कुशलवाताप्रति सत्कार मतसे च्वनी ।”

(१०) “खुता गौरव - आवुसो ! धन भिक्षु-शास्ताप्रति गौरव सत्कार याना च्वनी, धर्मप्रति गौरव सत्कार

याना च्वनी, सङ्घप्रति गौरव सत्कार याना च्वनी, शिक्षाप्रति गौरव सत्कार याना च्वनी, अप्रमादप्रति गौरव सत्कार याना च्वनी, व कुशलवातांप्रति गौरव सत्कार याना च्वनी ।”

(११) “**क्षुता सौमनस्य उपविचार** - (क) चक्षुं रूपं खना सौमनस्य जुडगु धास्य रूपयात विचार याइ, (ख) सोतं .... पूर्ववत् .... (ग) घ्राणं ..... पूर्ववत् ....., (घ) जिह्वां ..... पूर्ववत् ..... (ङ) कायं ..... पूर्ववत् ..... व (च) मनं धर्मं सिद्धका सौमनस्य जुडगु धास्य रूपयात विचार याइ ।”

(१२) “**क्षुता दीर्घमनस्य उपविचार** - (क) चक्षुं रूपं खना दीर्घमनस्य जुडगु धास्य रूपयात विचार याइ, (ख) सोतं .... पूर्ववत् .... (ग) घ्राणं ..... पूर्ववत् ....., (घ) जिह्वां ..... पूर्ववत् ..... (ङ) कायं ..... पूर्ववत् ..... व (च) मनं धर्मं सिद्धका दीर्घमनस्य जुडगु धास्य रूपयात विचार याइ ।”

(१३) “**क्षुता उपेक्षा उपविचार** - (क) चक्षुं रूपं खना उपेक्षा जुडगु धास्य रूपयात विचार याइ, (ख) सोतं .... पूर्ववत् .... (ग) घ्राणं ..... पूर्ववत् ....., (घ) जिह्वां ..... पूर्ववत् ..... (ङ) कायं ..... पूर्ववत् ..... व (च) मनं धर्मं सिद्धका उपेक्षा जुडगु धास्य रूपयात विचार याइ ।”

(१४) “**क्षुता सारणीय धर्म** - (क) आवुसो ! धनं सङ्घमचारिप्रति भिक्षुया मैत्री कायकर्म उपस्थित जुइ । ध्व धर्मं सारणीय प्रियंकरं गुरुधर्मं खः तथा संग्रहया नितिं अविवादाया नितिं मेलमिलापया नितिं व मेलमिलापया नितिं व एकताया नितिं जुइ ।” (ख) ..... वचनकर्म ..... पूर्ववत् ..... (ग) आवुसो ! ..... मनः कर्म ..... पूर्ववत् ..... (घ) ..... धनं भिक्षुं धार्मिकं रूपं पात्र जायेकेगु जकं लाभयात नं शीलवान् सङ्घमचारिणिं नाप साधारण रूपं इना भोग याइ ..... , (ङ) आवुसो ! धनं भिक्षुं अबण्ड ह्वमदयेक, दाग मदयेक, दोष मदयेक, परिपूर्णं, विज्रप्रससित, अपरामर्शितं तथा समाधि संवर्तनिक शीलद्वारा मेल तथा प्रकटरूपं, गुप्त रूपं सङ्घमचारिणिं नाप च्वनी ..... , (च) आवुसो ! ..... धनं भिक्षुं नैर्वाणिकं मार्गयं यकीगु सम्यक् रूपं दुख भय जुडगु दृष्टिं ज्वना अजागु दृष्टिं दुषिं नाप मेल जुया प्रकट रूपं, गुप्त रूपं सङ्घमचारिणिं नाप च्वनी । ध्व धर्मं नं सारणीय धर्मं प्रियंकरं गुरु खः तथा संग्रहया नितिं, अविवादाया नितिं, मेल मिलापया नितिं व एकताया नितिं जुइ ।”

३०. (१५) “**क्षुता विवाह मूल** - (क) आवुसो ! धनं भिक्षुं क्रोधी व वैरभाव तद्दम्ह जुइ । आवुसो ! गुम्ह भिक्षुं क्रोधी व वैरभाव तद्दम्ह जुइ ऊ शास्ताप्रति .... धर्मप्रति सङ्घप्रति अगौरव तद्दम्ह जुइ, शिक्षा नं परिपूर्णकारी जुइ मखु । आवुसो ! गुम्ह भिक्षुं शास्ताप्रति अगौरव असत्कारपूर्वकं च्वनी .... शिक्षा नं परिपूर्णकारी जुइ मखु अजाम्हासिया कारणं सङ्घय विवाद उत्पन्न जुइ फु । गुकिं याना बहुजन अहित बहुजन असुख तथा अनर्थं जुया देव मनुष्यपिनि नं अहित जुइ । आवुसो ! धुजागु विवाद मूलयात दुने वा पिने मखन धाःसा .... अजागु पापक विवाद मूलयात भविष्य उत्पन्न मजुडगु किसिमं ज्या यायेमाः । आवुसो ! यदि धुजागु पापक विवाद मूलया प्रहाण जुइ । धुकथं अजागु पापक विवाद मूल भविष्य उत्पन्न जुइ मखु । आवुसो ! (२) धनं हानं भिक्षुं मक्खी (मक्षी) मेपिनिगु गुण स्वमफडगु जुइ, पलासी ... । (३) इय्यालु जुइ मात्सरी .. । (४) सठी जुइ, मायावी ... । (५) मर्भिगु इच्छं तद्दम्ह जुइ, मिथ्यादृष्टिकं ... । (६) सान्दृष्टिपरामर्शी जुइ, जिही दृष्टिं मतोतुम्ह । आवुसो ! गुम्ह भिक्षुं सन्दृष्टिपरामर्शी जुइ, जिही दृष्टिं मतोतुम्ह जुइ उम्ह शास्ताप्रति .... धर्मप्रति ... सङ्घप्रति अगौरव तद्दम्ह जुइ, शिक्षा नं परिपूर्णकारी जुइ मखु । आवुसो ! गुम्ह भिक्षुं शास्ताप्रति अगौरव असत्कारपूर्वकं च्वनी .... पे ... शिक्षा नं परिपूर्णकारी जुइ मखु अजाम्हासिया कारणं सङ्घय विवाद उत्पन्न जुइ फु । उकिं याना बहुजनया अहित असुख व अनर्थं जुया देव मनुष्यपिनि नं अहित जुइ । आवुसो ! धुजागुविवाद मूलयात दुने वा पिने मखन धाःसा .... अजागु पापक विवाद मूलयात हटे यायेगु कोषिस यायेमाः । आवुसो ! यदि धुजागुपापक विवाद मूलयात दुने वा पिने मखन धाःसा ... अजागुपापक विवाद मूलयात भविष्य उत्पन्न मजुडगु किसिमं ज्या यायेमाः । धुकथं अजागु पापक विवाद मूल प्रहाण जुइ । धुकथं अजागु पापक विवाद मूल भविष्य उत्पन्न जुइ मखु ।

(१६) “**क्षुता धातु** - पृथ्वीधातु, आपधातु, तेजधातु, वायुधातु, आकाशधातु तथा विज्ञानधातु ।”

३१. (१७) “**क्षुता निस्सरणीय धातु** - (क) आवुसो ! धनं भिक्षुं धये धाड - जिं मैत्री चित्तविमुक्तियात भावित बहुलिकत् यानागु दु परन्तु जिगु चित्तयात व्यापाद चित्तं च्वना तःगु दु । धये धाम्हासित ‘धये धाये मते’

धका धायेमाः । 'आयुष्मान् ! धये धाये मते भगवानयात मखुगु आरोप लगे याये मते । भगवानयात मखुगु आरोप लगे यायेगु बांमला । भगवानं धये धया विज्यागु मद्दु । मैत्रीचित्त विमुक्तियात भावित बहुलिकृत ... याम्हसिया चित्तयात व्यापाद चित्तं ज्वनी धयागु खं जुइ हे फइ मखु । आवुसो ! मैत्री चित्तविमुक्ति व्यापाद चित्तया निस्सरण (विमुक्ति) खः ।"

"(ख) आवुसो ! धन भिक्षु धये धाइ - 'जि करुणाचित्त विमुक्तियात भावित बहुलिकृत ... यानागु दु परन्तु जिगु चित्तयात विहिंसा चित्तं ज्वना तःगु दु । धये धाम्हसित 'धये धाये मते' धका धायेमाः । 'आयुष्मान् ! धये धाये मते भगवानयात मखुगु आरोप लगे याये मते । भगवानयात मखुगु आरोप लगे यायेगु बांमला । भगवानं धये धया विज्यागु मद्दु । करुणा चित्त विमुक्तियात भावित बहुलिकृत ... याम्हसिया चित्तयात विहिंसा चित्तं ज्वनी धयागु खं जुइ हे फइ मखु । आवुसो ! करुणा चित्त विमुक्ति विहिंसया निस्सरण (विमुक्ति) खः ।"

"(ग) आवुसो ! धन भिक्षु धये धाइ - 'जि मुदिता चित्त विमुक्तियात भावित बहुलिकृत ... यानागु दु परन्तु जिगु चित्तयात अरति चित्तं ज्वना तःगु दु । धये धाम्हसित 'धये धाये मते' धका धायेमाः । 'आयुष्मान् ! धये धाये मते भगवानयात मखुगु आरोप लगे याये मते । भगवानयात मखुगु आरोप लगे यायेगु बांमला । भगवानं धये धया विज्यागु मद्दु । मुदिता चित्त विमुक्तियात भावित बहुलिकृत ... याम्हसिया चित्तयात अरति चित्तं ज्वनी धयागु खं जुइ हे फइ मखु । आवुसो ! मुदिता चित्तविमुक्ति अरतिया निस्सरण खः ।"

"(घ) आवुसो ! धन भिक्षु धये धाइ - 'जि उपेक्षा चित्तविमुक्तियात भावित बहुलिकृत ... यानागु दु परन्तु जिगु चित्तयात रागचित्तं ज्वना तःगु दु । धये धाम्हसित 'धये धाये मते' धका धायेमाः । 'आयुष्मान् ! धये धाये मते ... भगवानयात मखुगु आरोप लगे याये मते स भगवानयात मखुगु आरोप लगे यायेगु बांमला भगवानं धये धया विज्यागु मद्दु । उपेक्षा चित्त विमुक्तियात भावित बहुलिकृत ... याम्हसिया चित्तयात राग चित्तं ज्वनी धयागु खं जुइ हे फइ मखु । आवुसो ! उपेक्षा चित्त विमुक्ति रागया निस्सरण खः ।"

"(ङ) आवुसो ! धन भिक्षु धये धाइ - 'जि अनिमित्त चित्तविमुक्तियात भावित बहुलिकृत ... यानागु दु । परन्तु जिके निमित्तानुसारी विज्ञान दु । धये धाम्हसित 'धये धाये मते' धका धायेमाः । 'आयुष्मान् ! धये धाये मते भगवानयात मखुगु आरोप लगे याये मते । भगवानयात मखुगु आरोप लगे यायेगु बांमला । भगवानं धये धया विज्यागु मद्दु । अनिमित्त चित्त विमुक्तियात भावित बहुलिकृत ... याम्हसिया चित्तम् निति चित्त दु धयागु खं जुइ हे फइ मखु । आवुसो ! अनिमित्त चित्त विमुक्ति निमित्तया निस्सरण खः ।"

"(च) आवुसो ! धन भिक्षु धये धाइ - 'अस्मि धयागु भाव जिके मद्दु, 'ध्व जि ख' धयागु जि मखना परन्तु जित सन्देह दुगु खं ल्हाइम्व चित्तं ज्वना तःगु दु । धये धाम्हसित 'धये धाये मते' धका धायेमाः । 'आयुष्मान् ! धये धाये मते भगवानयात मखुगु आरोप लगे याये मते । भगवानयात मखुगु आरोप लगे यायेगु बांमला । भगवानं धये धया विज्यागु मद्दु । आवुसो ! अस्मिमान मद्दुगु हे संदेहसहित खं ल्हाइम्वसिया निस्सरण खः ।"

३२. (१८) "क्षुता अनुत्तरिय (जन्म) - दर्शन-अनुत्तरिय, श्रवण-अनुत्तरिय, लाभ-अनुत्तरिय, शिक्षा-अनुत्तरिय, परिचर्या-अनुत्तरिय व अनुस्मृति-अनुत्तरिय ।"

(१९) "क्षुता अनुस्मृति स्थान - बुढानुस्मृति, धर्मानुस्मृति, सङ्गानुस्मृति, शीलानुस्मृति, त्यागानुस्मृति व देवतानुस्मृति ।"

(२०) "क्षुता निव्यविहार (सततविहार) - आवुसो ! धन भिक्षु चक्षुद्वारा रूप खना न सुमन जुइ न दुर्मन जुइ स्मृतिसम्पन्न्य जुया उपेक्षी जुया च्वनी । श्रोतद्वारा शब्द न्यना ... पूर्ववत् ... । घ्राणं गन्ध नताया ... पूर्ववत् ... । घ्ये रस ताता ... पूर्ववत् ... । कायं स्पर्श ... पूर्ववत् ... । मनं धर्मं सिद्धका न सुमन जुइ न दुर्मन स्मृतिसम्पन्न्य जुया उपेक्षी जुया च्वनी ।"

(२१) "क्षुता अभिजाति (जन्म) - आवुसो ! धन सुं नीच जातिक जुया नीच (कुष्ठा) धर्म याइ, ... नीच जातिक जुया भिंगु शुक्ल (असल) धर्म याइ, ... नीच जातिक जुया अकृष्ण अशुक्ल निर्वाण प्राप्त याइ, ... भिंगु जातिक (सुक्काभिजातिक) जुया नीच शुक्ल (असल) धर्म याइ, ... भिंगु जातिक जुया भिंगु धर्म याइ याइ,

आवुसो ! धनं सुं भिं गु जातिकं जुया अकृष्यं अशुक्लं निर्वाणं प्राप्तं याइ ।”

(२२) “खुता निर्वेद्यभागीयं संज्ञा - अनित्यसंज्ञा, अनित्यमा दुःखं संज्ञा, दुःखमा अनात्मसंज्ञा, प्रहाणसंज्ञा, विरागसंज्ञा व निरोधसंज्ञा ।”

“ आवुसो ! सिद्धका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्धं बालाकं कना विज्यागु खुता धर्मं दुपिं हे खः । उकी सकलें मिले जुया सङ्गायनं यायेमाः, विवादं याये मज्जू धये यायेव ..... पूर्ववत् ..... देव मनुष्यपिनि नितिं अर्थ, हितं व सुखं जुइ ।

न्हैता धर्मं

२०. “आवुसो ! सिद्धका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्धं बालाकं कना विज्यागु खुता धर्मं दु । उकी सकलें मिले जुया सङ्गायनं यायेमाः, विवादं याये मज्जू । धये यायेवं ..... पूर्ववत् ..... देव मनुष्यपिनि नितिं हितं व सुखं जुइ । न्हैता धर्मं छु छु खः ।

(१) “न्हैता आर्यधनं - श्रद्धाधनं, शीलधनं, हीधनं, ओत्तप्प (भयं व सकोचं) धनं, श्रुतधनं, त्यागधनं व प्रज्ञाधनं ।”

(२) “न्हैता बोध्यइ - स्मृतिसम्बोध्यइ, धर्मविचयसम्बोध्यइ, वीर्यसम्बोध्यइ, प्रीतिसम्बोध्यइ, प्रश्रद्धिसम्बोध्यइ, समाधिस्म्बोध्यइ व उपेक्षास्म्बोध्यइ ।”

(३) “न्हैता समाधिपरिष्कारं - सम्यकदृष्टिं, सम्यक्सङ्कल्पं, सम्यक्वाचा, सम्यककामान्तं, सम्यक्शाजीव, सम्यक्क्यायामं व सम्यकस्मृतिं ।”

(४) “न्हैता असद्धमं - आवुसो ! धनं भिक्षुं अश्रद्धालुं जुइ, निर्लज्जीं जुइ, असंकोचीं जुइ (अनोत्तप्पी), अल्पश्रुतं जुइ, अल्हो जुइ, स्मृतिहीनं जुइ व दुष्प्रज्ञं जुइ ।”

(५) “न्हैता सद्धमं - आवुसो ! धनं भिक्षुं (क) श्रद्धालुं जुइ, (ख) लज्जालुं जुइ, (ग) संकोचीं जुइ, (घ) बहुश्रुतं जुइ, (ङ) वीर्यवान् जुइ, (च) स्मृतिवान् जुइ व (छ) प्रज्ञावान् जुइ ।”

(६) “न्हैता सत्तुरुव धर्मं - आवुसो ! धनं भिक्षुं (क) धर्मज्ञं जुइ, (ख) अर्थज्ञं जुइ, (ग) आत्मज्ञं जुइ, (घ) मावज्ञं जुइ, (ङ) कालज्ञं जुइ, (च) परिषदज्ञं जुइ व (छ) पुद्गलज्ञं जुइ ।”

३६. (७) “न्हैता निहसवस्तु - (क) आवुसो ! धनं भिक्षुं शिक्षां समादानं यायेत तीव्रं इच्छं वुम्हं जुइ, भविष्यं नं शिक्षां समादानं यायेत प्रेमं मदुम्हं जुइ मखु, (ख) धर्मं निसन्ती (विदर्सनामा) तीव्रं इच्छं जुइ ..... पूर्ववत् ..., (ग) स्मृतिं परिपाक्यं ..... पूर्ववत् ..., (घ) एकान्तं वासं च्वनेगुली ..... पूर्ववत् ..., (ङ) वीर्यं आरम्भं यायेगुली ..... पूर्ववत् ..., (च) स्मृतिं परिपाक्यं ..... पूर्ववत् ..., (ज) दृष्टिं प्रतिवेधं तीव्रं इच्छं दुम्हं जुइ भविष्यं नं दृष्टिं प्रतिवेधं प्रेमं मदुम्हं जुइ मखु ।”

(८) “न्हैता संज्ञा - अनित्यसंज्ञा, अनात्मसंज्ञा, अशुभसंज्ञा, दुष्परिणामं (आदीनव) संज्ञा, प्रहाणसंज्ञा, विरागसंज्ञा व निरोधसंज्ञा ।”

(९) “न्हैता बलं - श्रद्धाबलं, वीर्यबलं, हीबलं, ओत्तप्पबलं, स्मृतिबलं, समाधिबलं व प्रज्ञाबलं ।”

(१०) “न्हैता विज्ञानं स्थिति - आवुसो ! पुजापिं प्राणीपिं नं दु गुरिं नानाकायं व नानासंज्ञां दुपिं खः । गथेकि - मनुष्यं, गुलिं गुलिं देवपिं, गुलिं गुलिं विनिपातिकपिं । ध्वं न्हापांगुं विज्ञानया स्थितिं खः ।

“आवुसो ! पुजापिं प्राणीपिं नं दु गुरिं नानाकायं व एकत्वसंज्ञां दुपिं खः । गथेकि - प्रथमं अभिनिर्मितं ब्रह्मकायिकपिं । ध्वं निगुगुं विज्ञानया स्थितिं खः ।

“आवुसो ! पुजापिं प्राणीपिं नं दु गुरिं एकत्वकायं व नानाकायत्वसंज्ञां दुपिं खः । गथेकि - आभास्वरं देवतापिं । ध्वं स्वंगुगुं विज्ञानया स्थितिं खः ।

“आवुसो ! धुजापि प्राणीपि नं दु गुपि एकत्वकाय व एकत्वसंज्ञा दुपि खः । गयेकि - शुभकृत्स्न देवतापि । ख्व प्यंगूगु विज्ञानया स्थिति खः ।

“आवुसो ! धुजापि प्राणीपि नं दु गुपि रूपसंज्ञायात अतिक्रमण याना प्रतिघ संज्ञायात अस्तगमन याना नानात्वसंज्ञा याना मनसिकार मयासे ‘अनन्त आकाश’ घका आकाशानन्त्यायतनय् च्चिनिपि प्राणीपि खः । ख्व खुरगूगु विज्ञानया स्थिति खः ।

“आवुसो ! धुजापि प्राणीपि नं दु गुपि सर्वतो विज्ञानन्त्यायतनयात अतिक्रमण याना ‘छुं मदु’ घयागु आकिञ्चत्रायतनय् च्चिनिपि खः । ख्व न्हेगूगु विज्ञानया स्थिति खः ।

“न्हेता वक्षिणेय्य पुरगाल्पि - उभतोभागविमुक्ति, प्रज्ञाविमुक्ति, कायसोधि, दृष्टिप्राप्त, श्रद्धाविमुक्ति धर्मानुसारी व श्रद्धानुसारी ।”

(११) “न्हेता अनुशय - कामराग-अनुशय, प्रतिघ-अनुशय, दृष्टि-अनुशय, विचिकित्सा-अनुशय, मान-अनुशय, भवराग-अनुशय व अविद्या-अनुशय ।”

(१२) “न्हेता संयोजन - अनुनय-संयोजन, प्रतिघ-संयोजन, दृष्टि-संयोजन, विचिकित्सा-संयोजन, मान-संयोजन, भवराग-संयोजन व अविद्या-संयोजन ।”

(१३) “न्हेता अधिकरण शमभ (कनहशान्तिया उपाय) - (१) उत्पन्न जूगु व अधिकरण (त्वापु) शमभ (शान्त) यायेया निति सम्मुख विनय विदमा: (निखल: नं न्योने तथा त्वापु छ्चयेनेगु) (२) स्मृति-विनय विदमा: (बुडका लुमका समाधान यायेगु) (३) अमूढ (मति ध्रम जुया या:गु त्वापुयात क्षमा याचनद्वारा शान्त यायेगु) विनय विदमा:, (४) प्रतिज्ञा यायेमा: (लिपा हानं मत्वायेगु प्रतिज्ञा याकेमा) (५) येभ्यसिका (बहुमतं त्वापु छिने यायेमा:) द्वारा (शान्त) यायेमा:, (६) तस्सपापिप्यसिका (इकम्हसित दण्ड विदगु यायेमा:) व (७) तिणवत्थारक गये घाय् लायेबले समान रूपं भिने जुडगु खः अथे हे उगु त्वापुयात समान रूपं निर्णय याना शान्त यायेमा: ।”

“आवुसो ! सिद्धका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्भूदं बालाक कना विज्यागु न्हेता धर्म ख्व हे खः । उकी सकले भिले जुया सङ्गयन यायेमा: विवाद याये मज्यू धये यायेवं ..... पूर्ववत् ..... देव मनुष्यपिनि निति अर्थ, हित व सुख जुड ।

द्वितीय भाषणार स्वप्नात् ।

Dhamma Digital
च्याता धर्म

२०. “आवुसो !” सिद्धका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्भूदं बालाक कना विज्यागु खुता धर्म दु । उकी सकले भिले जुया सङ्गयन यायेमा: विवाद याये मज्यू । धये यायेवं ..... पूर्ववत् ..... देव मनुष्यपिनि निति हित व सुख जुड । च्याता धर्म छु छु खः ।”

(१) “च्याता मिध्यापन - मिध्यादृष्टि, मिध्यासङ्कल्प, मिध्यावचन, मिध्याकर्मान्त, मिध्याआजीव, मिध्याव्यायाम, मिध्यास्मृति व मिध्यासमाधि ।”

(२) “च्याता सम्यक्त्व - सम्यक्दृष्टि, सम्यक्संकल्प, सम्यक्वचन, सम्यक्कर्मान्त, सम्यक्आजीव, सम्यक्व्यायाम, सम्यक्स्मृति व सम्यक्समाधि ।”

(३) “च्याता वक्षिणेय्य व्यक्ति - शोतापन्न, शोतापत्तिफल साक्षात्कार यायेया निति तत्पर जूम्ह पुदगल, सकृदागामी, सकृदागामीफल साक्षात्कार यायेया निति तत्पर जूम्ह पुदगल, अनागामी, अनागामीफल साक्षात्कार यायेया निति तत्पर जूम्ह पुदगल, अरहत् व अरहत्फल साक्षात्कार यायेया निति तत्पर जूम्ह पुदगल ।”

(४) “च्याता आलस्य वस्तु - (क) आवुसो ! धन भिक्षुया याये मा:गु ज्या इडु । वयात धये जुड - ‘जिं ज्या याये मानी, ज्या यायेबले म्हे न्यनी उकिं देने माल’ घका देनी । अप्राप्त वस्तुया प्राप्तिया निति, अनधिगत सत्यया अधिगमनया निति व असाक्षात्कार मयानिगु सत्ययात साक्षात्कार यायेया निति वीर्य आरम्भ याइ मखु ख्व न्हापगु

आलस्य वस्तु खः ।”

“ख) आवुसो ! हानं भिक्षुं ज्या यागु जुइ । वयात थये जुइ – ‘जिं ज्या याये धुन । ज्या याना म् न्यल । उकिं देने माल घका देनी .... वीर्यं आरम्भ याय मखु । ध्व निगूगु आलस्य वस्तु खः ।”

“ग) आवुसो ! हानं भिक्षुं न्यासिं वने माःगु जुइ । वयात थये जुइ – ‘जिं न्यासिं वने मानी, न्यासिं वनेबले म् न्यली । उकिं देने माल’ घका देनी ... वीर्यं आरम्भ याइ मखु । ध्व स्वंगुगु आलस्य वस्तु खः ।”

“घ) आवुसो ! हानं भिक्षुं न्यासिं वने धुकूगु जुइ । वयात थये जुइ – ‘जिं न्यासिं वने धुन । न्यासिं वना म् न्यल । उकिं देने माल’ घका देनी ... वीर्यं आरम्भ याइ मखु । ध्व प्यंगुगु आलस्य वस्तु खः ।”

“ङ) आवुसो ! हानं भिक्षुं गामय् वा निगमय् भिक्षाटन यायेबले भिगु वा मभिगु यक्व भिक्षा लाभ जुइ मखु । उकिं वयात थये जुइ – ‘गामय् ..... लाभ मजुल । ध्व जिगु म् न्यल, सने मफुत । उकिं देने माल’ घका देनी .... वीर्यं आरम्भ याइ मखु । यो न्यागूगु आलस्य वस्तु खः ।”

“च) आवुसो ! हानं भिक्षुं गामय् वा निगमय् भिक्षाटन यायेबले भिगु वा मभिगु यक्व भिक्षा लाभ जुइ । उकिं वयात थये जुइ – ‘गामय् ... लाभ जुल । जिगु म् फ्वयातःगु भाय्थे भ्यातुसे च्वना च्वन । उकिं देने माल’ घका देनी ... वीर्यं आरम्भ याइ मखु । ध्व खुगूगु आलस्य वस्तु खः ।”

“ज) आवुसो ! हानं भिक्षुयात भचा रोग उत्पन्न जुइ । जित रोग उत्पन्न जुल घका ग्वतुले माल घका देनी ... वीर्यं आरम्भ याइ मखु । त्व न्हेगूगु आलस्य वस्तु खः ।”

“द) आवुसो ! हानं भिक्षुयात रोग नकतिनि दना वम्ह जुइ । नकतिनि रोगं लाल जिगु म् बमलानि, सने मफुनी घका देनी ... वीर्यं आरम्भ याइ मखु । ध्व च्यागूगु आलस्य वस्तु खः ।”

(५) “च्याता आरम्भवस्तु – (क) आवुसो ! घन भिक्षुयात ज्या याये माःगु जुइ । वयात थये जुइ – ‘जिं याये माःगु (यक्व) दु । ज्या याये माम्ह जिं (सदा) बुद्धशासनयात मनय् तथा तये फइ मखु । उकिं प्राप्त मजुनिगु प्राप्त यायेमा निति, अधिगमन मयानिगु अधिगमन यायेया निति, साक्षात्कार मयानिगु साक्षात्कार यायेया निति जि वीर्यारम्भ यायेमाः’ घका वीर्यं आरम्भ याइ । ध्व न्हापागु आरम्भ खः ।”

“ख) आवुसो ! हानं भिक्षुले ज्या याये धुकूगु जुइ । वयात थये जुइ – ‘जिं ज्या याये धुन । ज्या याये माम्ह जि बुद्धशासनयात मनय् तथा तये फइ मखु । उकिं ... जि वीर्यारम्भ याइ’ घका व वीर्यारम्भ याइ । ध्व निगूगु आरम्भ खः ।”

“ग) आवुसो ! हानं भिक्षुं लय् न्यासिं वनेमाम्ह जुइ । वयात थये जुइ – ‘जिं लय् न्यासिं वने मनि । लय् वने माम्ह जि बुद्धशासनयात मनय् तथा तये फइ मखु । अतः ... जिं वीर्यारम्भ यायेमाः’ घका व वीर्यारम्भ याइ । ध्व स्वंगुगु आरम्भ खः ।”

“घ) आवुसो ! हानं भिक्षुं लं न्यासिं वने धुकूम्ह जुइ । वयात थये जुइ – ‘जिं लय् न्यासिं वने धुन । लय् वनाम्ह जि बुद्धशासनयात मनय् तथा तये फइ मखु । अतः जि वीर्यारम्भ गर्नुपछे’ घका व वीर्यारम्भ याइ । ध्व प्यंगुगु आरम्भ खः ।”

“ङ) आवुसो ! हानं भिक्षु गामय् वा निगमय् भिक्षाटन यायेबले भिगु वा मभिगु यक्व भिक्षा लाभ जुइ मखु । वयात थये जुइ – ‘गामय् ..... लाभ मजुल । जिगु म् याउंसे च्वन म् सने फत । उकिं .... वीर्यारम्भ यायेमाः’ घका व वीर्यारम्भ याइ । ध्व न्यागूगु आरम्भ खः ।”

“च) आवुसो ! हानं भिक्षु गामय् वा निगमय् भिक्षाटन यायेबले भिगु वा मभिगु यक्व भिक्षा लाभ जुइ । वयात थये जुइ – ‘गामय् ..... लाभ जुल । जिगु म् बलात, सने फत । उकिं ... जिं वीर्यारम्भ यायेमाः’ घका व वीर्यारम्भ याइ । ध्व खूगूगु आरम्भ खः ।”

“(छ) आवुसो ! हानं भिक्षुयात् भवाजक रोग उत्पन्न जुइ । वयात् थये जुइ - ‘वयात् भवाजक रोग जुल । जिगु रोग बढे जुइ फु । उकिं ... जिं वीर्यारम्भ यायेमाः’ धका वं वीर्यारम्भ याइ । ध्व न्हेगुगु आरम्भ खः ।”

“(ज) आवुसो ! हानं भिक्षुयात् भवा रोग जुया लाया वनी । वयात् थये जुइ - ‘जित नकत्तिन जक रोग लाल हानं ... जुइयः । उकिं ... जिं वीर्य आरम्भ यायेमाः’ धका वं वीर्यारम्भ याइ । ध्व च्यागुगु आरम्भ खः ।”

(६) “च्याता दानवस्तु - दान काः ब्रह्मसित तुरन्त (अविलम्ब) दान विइ (आसज्ज), भयया कारणां दान विइ, दान बिल धायुकेत्त दान विइ, जित लिपा दइ धयागु विचार दान विइ, दान विइगु बांला धका दान विइ, जिं (जा) बुकेगु याना इभिस याइ मखु (जा) बुकीपिस बुभी मखुपित दान मविइगु बांमला धका दान विइ, ‘ध्व दान विइवले कल्याणकीर्ति शब्द फैले जुइ’ धका दान विइ, चित्त परिष्कारया नितिं दान विइ ।”

(७) “च्याता दान उत्पत्ति - (दानया कारणं उत्पन्न जुइगु मेगु लोक) - आवुसो ! धन गुलिं गुलिसिन् श्रमण-ब्राह्मणयात् अन्न, पान, वस्त्र, यान, माला, गन्ध, विलेपन, शय्या, वासस्थान व प्रदीप दान विइ । वं गगु दान बिल उकिया प्रतीक्षा याइ । वं क्षत्री महाशाल वा ब्राह्मणमहाशाल वा गृहस्थीमहाशाल पञ्च कामगुणं युक्तं जुया च्वगु खनी । अले वयात् थये जुइ - ‘अहो ! सिइ धुंका जि नं क्षत्री महाशाल ... पिनियाय उत्पन्न जुसा साप ज्यू ।’ वं अजागु चित्त तइ, अजागु हे अधिष्ठान याइ, व हे चित्तयात् वृद्धि याइ । वयागुउगु चित्त हीनताय आवड जुइ । च्वयया थासयया निति वृद्धि मयासे अन हे उत्पन्न जुइ । शीलवान् अथे जुइ, दुःशील जुइ मखु धका जि धया । आवुसो ! शीलवान्यागु चित्त-प्रणिधि विशुद्धया कारां सिइ (सफल) जुइ ।

“(ख) आवुसो ! हानं धन गुलिसिन् ... दान विइ । वं गगु ब्यगु खः उकियात् प्रतीक्षा याइ । वं न्यनातगु दइ - चातुर्महाराजिक देवतापिनिगु दीर्घायु, वर्णवान् व आपाल सुख दुपिं खः । अनलि वयात् थये जुइ - ‘अहो ! सिइ धुंका जि नं चातुर्महाराजिक देवतापिनियाय उत्पन्न जुइ दसा साप ज्यू । वं अजागु चित्त तइ ... अधिष्ठान याइ ... अन हे उत्पन्न जुइ । ... शीलवान्यागु चित्तप्रणिधि विशुद्धया कारणं सिइ (सफल) जुइ ।”

“(ग) आवुसो ! हानं धन गुलिसिन् ... दान विइ । वं गगु ब्यगु खः उकिया प्रतीक्षा याइ । वं न्यनातगु दइ - त्रयस्त्रिंश देवता ... यामा देवतापिं ... तुषित देवतापिं ... निर्माणरहित देवतापिं ... परनिमित्तवशवतिं देवतापि दीर्घायु वर्णवान् व आपाल सुख दुपिं जुइ । अनलि वयात् थये जुइ - ‘अहो ! सिइ धुंका जि नं ब्रह्मकायिक देवतापिनियाय उत्पन्न जुइ दसा साप ज्यू ।’ वं अजागु चित्त तइ, अजागु हे अधिष्ठान याइ, व हे चित्तयात् वृद्धि याइ । वयागु उगु चित्त हीनताय आवड जुइ । च्वयया थासयया निति वृद्धि मयासे अन हे उत्पन्न जुइ । शीलवान् अथे जुइ, दुःशील जुइ मखु धका जि धया । वीतरागी अजाम्ह जुइ सरागी जुइ मखु । वीतरागी दुपिं शीलवानयागु चित्त-प्रणिधि विशुद्धया कारणं सिइ (सफल) जुइ ।”

“च्याता परिषद् - क्षत्रिय परिषद्, ब्राह्मण परिषद्, गृहपति परिषद्, श्रमण परिषद्, चातुर्महाराजिक परिषद्, त्रयस्त्रिंश परिषद्, मार परिषद् व ब्रह्म परिषद् ।

“च्याता लोकरुधर्म - लाभ, अलाभ, यश, अयश, निन्दा, प्रशंसा, सुख व दुःख ।

“च्याता अभिभवायतन - छहसिन् (भिक्षु) तःके (आद्यात्मिक) रूपसंजी जुया पिनया बांलागु वा बांमलागु सीमित (अल्प) रूप खनी । उकियात् अभिभूत त्याकालिं ‘सिइके’, ‘खंके’ धयाम्ह संजी (होश दुम्ह) जुइ । ध्व न्हापांगु अभिभवायतन खः ।

..... थःके रूपसंजी जुया पिनया बांलागु वा बांमलागु अपरिमाण (असीमित) रूप खनी । उकियात् ... खके धयाम्ह संजी (होश दुम्ह) जुइ । ध्व निगुगु अभिभवायतन खः ।

..... थःके अरूपसंजी जुया पिनया बांलागु वा बांमलागु सीमित रूप खनी...ध्व स्वंगुगु अभिभवायतन खः ।

..... थःके अरूपसंजी जुया पिनया बांलागु वा बांमलागु असीमित रूप खनी...ध्व प्यंगुगु अभिभवायतन खः ।

थःके अरूपसंजी जुया निया वचुगु, वचुगु वर्ण, वचुगु दर्शन, वचुगु आभास रूप खनी । गथेकि -

वचुगु, वचुगु वर्णगु, वचुगु दर्शनगु, वचुगु आभास दुगु उमा पुष्य स्वां खः अथवा गये निखेरं चुलुगु वचुगु ... वचुगु आभास दुगु बनारसी वस्त्र खः । अथे हे ... आघात्मिक अरूपसंज्ञी जुया पिनेया वचुगु ... वचुगु आभास दुगु रूप खनी । उक्कियात अभिभूत याना 'सिद्धके', 'खंके' धयाम्ह संज्ञी (होश दुम्ह) जुइ । ध्व न्यागुगु अभिभवायतन खः ।

... थके अरूपसंज्ञी जुया पिनेया म्हासुगु ... म्हासुगु आभास रूप खनि । गथेकि - म्हासुगु ... कर्षिकार / म्हासुगु स्वां खः अथवा गये निखेरं चुलुगु म्हासुगु ... बनारसी वस्त्र खः । अथे हे ... म्हासुगु आभास दुगु रूप खनी । उक्कियात ... अभिभूत याना 'सिद्धके', 'खंके' धयाम्ह संज्ञी (होश दुम्ह) जुइ । ध्व खुगुगु अभिभवायतन खः ।

... थके अरूपसंज्ञी जुया पिनेया ह्याउंगु ... ह्याउंगु आभास रूप खनी । गथेकि - ह्याउंगु ... / बन्धुजीवन) ह्याउंगु स्वां खः अथवा गये निखेरं चुलुगु ह्याउंगु ... बनारसी वस्त्र खः । अथे हे ... ह्याउंगु आभास दुगु रूप खनी । उक्कियात ... अभिभूत याना 'सिद्धके', 'खंके' धयाम्ह संज्ञी (होश दुम्ह) जुइ । ध्व हेगुगु अभिभवायतन खः ।

... थके अरूपसंज्ञी जुया पिनेया त्यूगु ... त्यूगु आभास रूप खनी । गथेकि - त्यूगु ... शुक्रतारा खः अथवा गथेनिखेरं चुलुगु त्यूगु ... बनारसीवस्त्र खः । अथे हे ... अरूपसंज्ञी जुया पिनेया त्यूगु ... त्यूगु आभास दुगु रूप खनी । उक्कियात अभिभूत याना 'सिद्धके', 'खंके' धयाम्ह संज्ञी (होश दुम्ह) जुइ । ध्व च्यागुगु अभिभवायतन खः ।

(११) "च्याता विमोक्ष - रूपी (रूप दुम्हसिन) रूप खनी । ध्व न्नापागु विमोक्ष खः । थः दुने अरूपसंज्ञी जुया पिनेया रूप खनी । ध्व निगुगु विमोक्ष खः । सुभं / शुभ) हे अधिमूक्त जुइ ... ध्व स्वंगुगु विमोक्ष खः । सकतां रूप संज्ञां समतिक्रम याना प्रतिध संज्ञायात अन्त याना, नानात्व संज्ञायात मनन मयासे 'आकाश अनन्त खः' धका 'आकाशानन्त्यायतन' / समापत्ति) प्राप्त याना विहार याइ ... ध्व प्यगुगु विमोक्ष खः । फुक्ख आकाशानन्त्यायतनयात अतिक्रमण याना विज्ञान अनन्त खः धका विज्ञानन्त्यायतन प्राप्त याना विहार याइ ... ध्व न्यागुगु विमोक्ष खः । फुक्ख विज्ञानन्त्यायतनयात अतिक्रमण याना 'छुं मद्' धयागु आकिञ्चन्यायतन प्राप्त याना विहार याइ ध्व खुगुगु विमोक्ष खः । फुक्ख सकतां प्रकारं आकिञ्चन्यायतनयात अतिक्रमण याना नैवसंज्ञानासंज्ञायतन प्राप्त याना विहार याइ । ध्व नेंगुगु विमोक्ष खः । फुक्ख नैवसंज्ञानासंज्ञायतनयात अतिक्रमण याना संज्ञा वेदधितानिरोध प्राप्त याना विहार याइ । आवुसो ! ध्व हे च्यागुगु विमोक्ष खः ।

"आवुसो ! सिद्धका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्धं बालाक कना विज्यागु च्याता धमं ध्व हे खः । उक्की सकलें मिते जुया सङ्गायन यायेमाः, विवाद याये मज्जू, धये यायेवं ... पूर्ववत् ... देव मनुष्यपिनि निति अर्थ, हित व सुख जुइ ।

गुता धर्म

"आवुसो ! सिद्धका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्धं बालाक कना विज्यागु खुता धर्मं दु । उक्की सकलें मिते जुया सङ्गायन यायेमाः, विवाद याये मज्जू, धये यायेवं ... पूर्ववत् ... देव मनुष्यपिनि निति हित व सुख जुइ । गुता धर्मं छु छु खः । "

(१) "गुता आघात वस्तु - (क) जिगु अनर्थं यात धका आघात उत्पन्न याइ । (ख) जिगु अनर्थया ज्या याना च्वन ... (ग) जिगु अनर्थया निति ज्या याना च्वन , (घ) जिगु यःम्हसित अनर्थं यात , (ङ) जिगु यःम्हसित अनर्थं च्वन , (च) जिमि यःम्हसित अनर्थं याइनछु , (छ) जिमि यःम्हसित हित यात , (ज) जिगु मयःम्हसित हित याना च्वन , (झ) जिमि मयःम्हसित हित याइन धका मनय आघात उत्पन्न याइ । "

(२) "गुता आघात प्रतिविनय - जिगु अनर्थं यात धका जि नं अनर्थं यानां जित छु दइ धका वयात हटे याइ, जिगु अनर्थं याना च्वन ... जिगु अनर्थं याइन ... , जिमि यःम्हसित अनर्थं यात ... , जिमि यःम्हसित अनर्थं याना च्वन ... , जिमि यःम्हसित अनर्थं याइन ... , जिमि मयःम्हसित हित यात ... , जिमि मयःम्हसित हित याना च्वन ... जिमि मयःम्हसित हित याइन धका जि नं (वयात) अनर्थं यानां जित छु दइ धका आघातयात हटे याइ ।

(३) "गुता सत्त्वावास - आवुसो ! अजापि प्राणीपि नं दु गुपि नानाकाय व नानासंज्ञा दुपि खः । गथे मन्प्य, गुलि गुलि देवपि तथा गुलि गुलि विनिपातिकपि । ख्व न्हापांगु सत्त्वावास खः ।"

"(ख) आवुसो ! अजापि प्राणीपि नं दु गुपि नानात्वकाय व एकत्वसंज्ञा दुपि खः । गथे थम उत्पन्न ब्रह्मकायिक ।

"(ग) आवुसो ! अजापि प्राणीपि नं दु गुपि एकत्वकाय व नानात्वसंज्ञा खः । गथे -आभास्वर देवतापि । ...

"(घ) आवुसो ! अजापि प्राणीपि नं दु गुपि एकत्वकाय व एकत्वसंज्ञा खः । गथे-शुभकृत्स्न देवतापि । ... "

"(ङ) आवुसो ! अजापि प्राणीपि नं दु गुपिनि संज्ञा दइ मखु, प्रतिवेदना नं जुइ मखु । गथे-असंज्ञासत्त्व ।

"(च) आवुसो ! अजापि प्राणीपि नं दु गुपि रूपसंज्ञायात अतिक्रमण याना प्रतिघसंज्ञायात अस्तगमन याना नानात्वसंज्ञायात मनसिकार मयासे 'अनन्त आकाश' धका आकाशानन्त्यायतनयत् च्वनिपि खः ।

"(छ) आवुसो ! अजापि प्राणीपि नं दु गुपि सर्वतो आकाशानन्त्यायतनयात अतिक्रमण याना 'अनन्त विज्ञान' धका विज्ञानन्त्यायतनयत् च्वनिपि खः । .....

"(ज) आवुसो ! अजापि प्राणीपि नं दु गुपि सर्वतो विज्ञानन्त्यायतनयात अतिक्रमण याना 'छुं मदु' धयागु आकिञ्चन्यायतनयत् च्वनिपि खः ।

"(झ) आवुसो ! अजापि प्राणीपि नं दु गुपि सर्वतो आकिञ्चन्यायतनयात अतिक्रमण याना नैवसंज्ञायानासंज्ञायतनयत् च्वनिपि खः । ख्व गंगुगु सत्त्वावास खः ।"

(४) "ब्रह्मचर्यवास यायेया (अयोग्य अवस्था) - (क) आवुसो ! यन तथागत अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध लोक्य उत्पन्न जुया विज्यागु दुइ । उपसमनया निति, परिनिर्वाणया निति, सम्बोधिाया निति तथा सुगत प्रवेदिता धर्म नं देशना याना विज्यागु दुइ । थुम्ह पुरुष नरक्य उत्पन्न जुम्ह जुइ । ब्रह्मचर्यवास यायेया निति व न्हापांगु अक्षण (अयोग्य अवस्था) समय खः ।"

"(ख) आवुसो ! हानं थन तथागत उत्पन्न जुया विज्यागु नं दइ । उपसमनया निति धर्म नं देशना याना विज्यागु दइ । (तर थुजागु बखतय्) थुम्ह पुरुष तिर्यक-योनि उत्पन्न जु जइ । ख्व निगुगु अक्षण समय खः ।"

"(ग) आवुसो ! हानं प्रेत-योनि उत्पन्न जुगु जुइ । ... ख्व स्वंगुगु अक्षण समय खः ।"

"(घ) आवुसो ! हानं असुर-योनि उत्पन्न जुगु जुइ । ... ख्व प्यंगुगु अक्षण समय खः ।"

"(ङ) आवुसो ! हानं गनं दीर्घायु देवयोनि उत्पन्न जुगु जुइ । ... ख्व न्यागुगु अक्षण समय खः ।"

"(च) आवुसो ! हानं प्रत्यन्त जनपदय् अपण्डित म्नेच्छजाति उत्पन्न जुगु जुइ । गन भिक्षु भिक्षुणी, उपासक व उपासिकापिनिगु गति (वसोवास) दइ मखु । ... ख्व खुरगुगु अक्षण समय खः ।"

"(छ) आवुसो ! हानं मध्यदेशय् उत्पन्न जुगु जुइ परन्तु 'दानया छुं फल मदु, यज्ञया छुं फल मदु, हवनया छुं फल मदु सुकृत्य दुष्कृत्य कर्मया छुं फल मदु, ख्व लोक मदु, परलोक मदु, मा मदु, बी मदु, औपपातिक प्राणीपि मदु लोक्य सम्यक मार्गय् वना गुम्हसिनं ख्व लोकयात परलोकयात स्वयं ज्ञान सिद्धके फुम्ह सुं मदु' धयागु विपरीत मिथ्यादृष्टि दुम्ह जुइ । ... ख्व न्हेगुगु अक्षण समय खः ।"

"(ज) आवुसो ! हानं मध्य देशय् उत्पन्न जुगु जुइ परन्तु व कैचाथे लाटा दुष्यज जुइ, सुभाषित दुर्भाषितया अर्थ बुद्धके फुम्ह मखु । ... ख्व च्यागुगु अक्षण समय खः ।"

"(झ) आवुसो ! हानं तथागत अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध लोक्य उत्पन्न जुगु जुइ तर उपसमनया निति, परिनिर्वाणया निति, सम्बोधिाया निति तथा सुगत प्रतिवेदन धर्मदेशना याना विज्यागु दुइ मखु । थुम्ह पुरुष धाःसा मध्यदेशय् उत्पन्न जुगु दइ । व कैचाथे लाटा, दुष्यज जुइ मखु, सुभाषित व दुर्भाषितया अर्थ बुद्धके फुम्ह जुइ । ब्रह्मचर्यवासया निति ख्व गुरगुगु अक्षण (अयोग्य) खः ।"

(६) "गुता अनुपूर्व विहार - आवुसो ! धन भिक्षु अनेक प्रकारया काम विषय असग जुया अनेक प्रकारया अकुशल अलग जुया वितर्क विहार युक्त जूग विवेकजः प्रीतिसुखयुक्त प्रथमध्यान प्राप्त याना च्वनी । " द्वितीयध्यान ... तृतीयध्यान ... चतुर्थध्यान ... आकाशानन्त्यायतन (समापति) ... , ... विज्ञानन्त्यायतन (समापति) ... , ... आकिञ्चन्यायतन (समापति) ... , ... नैवसंज्ञानासंज्ञायतन (समापति) ... , ... संज्ञावेदयित निरोध (समापति) ... " ।"

(६) "गुता अनुपूर्व निरोध - (१) प्रथमध्यानय् कामसंज्ञा निरुद्ध जुइ, (२) द्वितीयध्यानय् च्महसिया वितर्क विचार निरुद्ध जुइ, (३) तृतीयध्यानमा बन्नेय प्रीति निरुद्ध जुइ, (४) चतुर्थध्यानय् च्महसिया आशवास प्रवास निरुद्ध जुइ, (५) आकाशानन्त्यायतन समाधिमा च्महसिया रूपसंज्ञा निरुद्ध जुइ, (६) विज्ञानन्त्यायतन समाधिमा च्महसिया आकाशानन्त्यायतन संज्ञा निरुद्ध जुइ, (७) आकिञ्चन्यायतन समाधिमा च्महसिया विज्ञानन्त्यायतन संज्ञा निरुद्ध जुइ, (८) नैवसंज्ञानासंज्ञायतन समाधिमा च्महसिया आकिञ्चन्यायतन संज्ञा निरुद्ध जुइ व (९) संज्ञावेदयित निरोध समाधिमा च्महसिया संज्ञा व वेदना निरुद्ध जुइ ।"

"आवुसो ! सिद्धका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध् वालाक कना विज्यागु गुता धर्म ध्व हे खः । उकी सकलें मिले जुया सङ्गायन यायेमाः, विवाद याये मज्जू थये यायेव ..... पूर्ववत् ..... देव मनुष्यपिनि निति अर्थ, हित व सुख जुइ ।

भिक्षता धर्म

"आवुसो ! "सिद्धका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध् वालाक कना विज्यागु खुता धर्म दु । उकी सकलें मिले जुया सङ्गायन यायेमाः विवाद याये मज्जू । थये यायेव ..... पूर्ववत् ..... देव मनुष्यपिनि निति हित व सुख जुइ । भिक्षता धर्म छु छु खः । "

१. "भिक्षता नाथकरण धर्म - (क) आवुसो ! धन भिक्षु शीलवान् प्रातिमोक्ष शील युक्त जुया आचारगोचर सम्पन्न जुया चिचिधंगु (अयु मत्र) दोषय् न भय खंका शिक्षापद ग्रहण याना, शिक्षापद बालाक रक्षा (पालन) याना च्वनी । आवुसो ! गुम्ह भिक्षु शीलवान् प्रातिमोक्ष शील युक्त जुया आचार गोचर सम्पन्न जुया चिचिधंगु दोषय् न भय खंका शिक्षापद ग्रहण याना, शिक्षापद बालाक रक्षा याना च्वनिगु खः । - ध्व न नाथकरण धर्म खः ।"

"(ख) आवुसो ! हानं भिक्षु बहुश्रुत, श्रुतधर व श्रुतसन्निकय जुइ । गुम्ह आदिकल्याण, मध्यकल्याण, पर्यवसानकल्याण, सार्थक सव्यञ्जन केवल परिपूर्ण परिशुद्ध ब्रह्मचर्य (जुद्ध शासन) या प्रकाश याना तःगु अजागु धर्म पालन न्यना तम्ह, धारण याना तःम्ह जुइ, मनं खंम्ह जुइ, दृष्टि सुप्रतिविद्ध याःगु जुइ । आवुसो ! गुम्ह भिक्षु बहुश्रुत जुइ - ध्व न नाथकरण धर्म खः ।"

"(ग) आवुसो ! हानं भिक्षु कल्याणमित्र व कल्याण-सहायक जुइ । कल्याणमित्रतापाखें जुइ । आवुसो ! गुम्ह भिक्षु कल्याणमित्र जुइ - ध्व न नाथकरण धर्म खः ।"

"(घ) आवुसो ! हानं सुवची जुइ, सुवचताधर्म सम्पन्न जुइ व अनुशासन प्रदक्षिणाग्राही जुइ । आवुसो ! गुम्ह भिक्षु सुवची जुइ - ध्व न नाथकरण धर्म खः ।"

"(ङ) आवुसो ! हानं भिक्षु सब्रह्मचारीप्रति याये भाःगु तःधं चिधं ज्याय् गथे गुक्कथं यायेमाः धाइम्ह जुइ अजागु ज्याय् दक्ष जुय, निशालसी जुइ, अजागली उपाय कौशल जुइ, यायेत समर्थ नं जुइ । आवुसो ! गुम्ह भिक्षु ... पूर्ववत् ..... यायेत समर्थ नं जुइ - ध्व न नाथकरण धर्म खः ।"

"(च) आवुसो ! हानं भिक्षु अभिधर्म, अभिविनयमा धर्मकामी (धर्मच्छुक्) जुइ, प्रियसमुदाहारी जुइ (मेपिसं देशता याःगु धर्मयात सम्मानपूर्वक न्वनी थःम्ह नं उपदेश याये न्यायम्ह), तःसकं प्रसन्न नं जुइ । आवुसो ! गुम्ह भिक्षु तःसकं प्रसन्न जुइ - ध्व न नाथकरण धर्म खः ।"

"(छ) आवुसो ! हानं न्यायगुं चीवर पिण्डपात्र शयनासन ग्लानप्रत्यक्षद्वारा भिक्षु सन्तुष्ट जुइ । आवुसो ! गुम्ह भिक्षु चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यक्षद्वारा सन्तुष्ट जुइ - ध्व न नाथकरण धर्म खः ।"

“(ज) आवुसो ! हानं अकूशल धर्मयात प्रहाण यायेया निति, कूशल धर्मया प्राप्तया निति आरब्ध वीर्यवान् जुया बलवान् दुबपराक्रमी जुया कूशल धर्मय उत्साह मतोतिम्ह भिक्षु जुइ । आवुसो ! गगु कूशलधर्मय उत्साह मतोतिम्ह भिक्षु जुइ - ध्व नं नायकरण धर्म खः ।”

“(फ) आवुसो ! हानं भिक्षु स्मृतिवान् जुइ, अत्यन्त स्मृतिप्रज्ञां युक्त जुइ यक्व न्हापा यानागु व धयागु खं नं स्मरण याये फु । आवुसो ! गम्ह भिक्षु ... स्मृतिवान् जुइ - ध्व नं नायकरण धर्म खः ।”

“(ज) आवुसो ! हानं भिक्षु प्रज्ञावान् जुइ, उदय व्ययगामिनि प्रज्ञां आर्यनिर्वैध भागीय सम्यक् दुःख क्षयगामिनी प्रज्ञा युक्त जुइ । आवुसो ! गम्ह भिक्षु ... प्रज्ञावान् जुइ - ध्व नं नायकरण धर्म खः ।”

(२) “**फिन्ता कसिणापत्तन** - छम्ह पुरुष च्वय, क्वय, क्वया अदय (एक मात्र) अप्रमाण पृथ्वी कसिण सिइकी, आप कसिण ..., तेज कसिण ..., वायु कसिण ..., नील कसिण ..., पीत कसिण ..., लोहित कसिण ..., ओदात कसिण ..., आकाश (तुयुगु) कसिण व विज्ञान कसिण सिइकी ।

(३) “**फिन्ता अकूशल कर्मपथ** - प्राणातिपात, अदिन्नादान, काममिध्याचार, मूषावाद, पैशुन्यवाचा, परुषवाचा, सम्प्रदाय, अभिध्या, व्यापाद व मिध्यादृष्टि ।”

(४) “**फिन्ता कूशल धर्मपथ** - प्राणातिपातं विरति, अदिन्नादानं विरति, काममिध्याचारं विरति, मूषावादं विरति, पैशुन्यवाचां विरति, परुषवाचां विरति, सम्प्रलापं विरति, अनाभिध्या, अत्रयापाद व सम्यकदृष्टि ।”

(५) “**फिन्ता आर्यवास** - (क) आवुसो ! धन भिक्षु न्याता अङ्गं प्रहीण जूगु जुइ, खूगु अङ्गं युक्त जूगुम्ह जुइ, छगु रक्षा याःम्ह जुइ, प्यता अप्रश्रयण, पणुन प्रत्येक सत्य (विभिन्न मतया आग्रहयात पूर्णतया त्याग याइम्ह), समवयसैद्धसना (बालाक माला हटे जूगु), अनाविलसंकल्प (मलिन सकल्प मदुम्ह), काय संस्कार प्रशाब्ध जूगु जुइ, सुविमुक्त चित्त जूम्ह व (ज) सुविमुक्त प्राप्ती जूम्ह जुइ ।”

आवुसो ! गुकथं भिक्षु न्याता अङ्गं प्रहीण जूम्ह जुइ ? आवुसो ! धन भिक्षु कामच्छन्द, व्यापादच्छन्द, धीनभिद, उद्वच्च कुक्कुच्च व विचिकित्सा प्रहीण जूम्ह जुइ । आवुसो ! धुकथं न्याता अङ्गं प्रहीण जूम्ह जुइ ।

आवुसो ! गुकथं भिक्षु सुता अङ्गं युक्त जूम्ह जुइ ? आवुसो ! धन भिक्षु चक्षुद्वारा रूप खना न सुमन जूम्ह जुइ न दुर्मन जूम्ह जुइ स्मृति सम्प्रजन्य जुया उपेक्षी जुया च्वनी । श्रोतद्वारा शब्द न्याना ... पूर्ववत् ... मनं धर्म सिइका न सुमन जूम्ह जुइ न दुर्मन जूम्ह जुइ - स्मृति सम्प्रजन्य जुया उपेक्षी जूम्ह जुइ । आवुसो ! धुकथं भिक्षु सुता अङ्गं युक्त जूम्ह जुइ ।

आवुसो ! गुकथं भिक्षु छता अङ्गं रक्षायाइम्ह जूम्ह जुइ ? आवुसो ! धन भिक्षु स्मृतिरक्षा दुगु चित्तं युक्त जूम्ह जुइ । आवुसो ! धुकथं धन भिक्षु छता रक्षा याइम्ह जूम्ह जुइ ।

आवुसो ! गुकथं भिक्षु प्यता अप्रश्रयण याःम्ह जूम्ह जुइ ? आवुसो ! धन भिक्षु विचार याना छता सेवन याना छता स्वीकार याइ, विचार याना छता तोति, विचार याना छतायात अलग तइ । आवुसो ! धुकथं भिक्षु प्यता अप्रश्रयण याइ ।

आवुसो ! गुकथं भिक्षु पणुन (बालाक ज्वना तःगु) प्रत्येक सत्य जुइ ? आवुसो ! धन भिक्षु गुपि अजापि पृथक् पृथक् श्रमण ब्राह्मणया पृथक् सत्य दुगु ख, व्यक्त याःगु खः अजागु फुक्वपाखें मुक्त जूम्ह जुइ । आवुसो ! धुकथं भिक्षु पणुन प्रत्येक सत्य जूम्ह जुइ ।

आवुसो ! गुकथं भिक्षु समवयसैद्धसना जूम्ह जुइ ? आवुसो ! धन भिक्षुया कामविषययागु खोजी हटे जूम्ह जुइ, भव विषययु खोजी हटे जूम्ह जुइ, ब्रह्मचर्ययागु खोजी शान्त जूम्ह जुइ । आवुसो ! धुकथं भिक्षु समवयसैद्धसना जूम्ह जुइ ।

आवुसो ! गुकथं धन भिक्षु अनाविलसंकल्पी जूम्ह जुइ ? आवुसो ! धन भिक्षुया काम संकल्प प्रहीण, व्यापाद संकल्प व विहिंसा संकल्प प्रहीण जूम्ह जुइ । आवुसो ! धुकथं भिक्षु अनाविलसंकल्पी जूम्ह जुइ ।

आवुसो ! गुकथं भिक्षुया कायसंस्कार प्रशाब्ध जूम्ह जुइ ? आवुसो ! धन भिक्षु सुखयात नं त्याग याना

दुःखायत न त्याग याना न्हापा हे सोमनस्य दौर्मनस्ययात अन्त याना सुख दुःख मदगु उपेक्षा स्मृति परिशुद्ध जूम्ह चतुर्थध्यान प्राप्त याना विहार याःम्ह जुड आवुसो ! धुकथं भिक्षुया कायसंस्कार प्रशब्ध जूम्ह जुड ।

आवुसो ! गुकथं भिक्षुया चित्त सुविमुक्त जूम्ह जुड ? आवुसो ! धन भिक्षुया चित्त रागं, द्वेषं व मोहं मुक्त जूम्ह जुड । आवुसो ! धुकथं भिक्षुया चित्त सुविमुक्त जूम्ह जुड ।

आवुसो ! गुकथं भिक्षु सुविमुक्त प्राज्ञी जूम्ह जुड ? आवुसो ! धन भिक्षु 'जिगु राग प्रहीण जुड धुंकल हाः नाप तिना छुदये धुन, ताइकः सिमाया छुयो त्वाःदथे अभाव जुड धुंकल 'आः हानं उत्पन्न जुड माःगु मते' धका सिद्धकी, जिगु द्वेष प्रहीण जुड धुंकल ..... जिगु मोह प्रहीण जुड धुंकल .... धका सिद्धकाःम्ह जूम्ह जुड । आवुसो ! धुकथं भिक्षु सुविमुक्त प्राज्ञी जूम्ह जुड ।"

(६) "फिता अशैक्ष धर्म - अशैक्ष सम्यकदृष्टि, अशैक्ष सम्यकसंकल्प, अशैक्ष सम्यकवाचा, अशैक्ष सम्यककर्मान्त, अशैक्ष सम्यकआजीव, अशैक्ष सम्यकव्यायाम, अशैक्ष सम्यकस्मृति, अशैक्ष सम्यकसमाधि, अशैक्ष सम्यकज्ञान व अशैक्ष सम्यकविमुक्ति ।"

"आवुसो ! सिद्धका विज्याम्ह, खंका विज्याम्ह वसपोल भगवान् अरहत् सम्यकसम्बुद्धं बालाक कना विज्यागु फिता धर्म थ्व हे खः । उकी सकले मित्ने जुया सङ्गायन यायेमाः, विवाद याये मज्जु थये यायेव ..... पूर्वन्त ..... देव मनुष्यपिनि मिति अयं, हित व सुख जुड ।

"अनलि भगवान् वना विज्याना आयुष्मान् सारिपुत्रयात सम्बोधन याना विज्यात - "साधु ! साधु ! सारिपुत्र ! सारिपुत्र ! तंत साधु दु, छ भिक्षुसङ्घयात मेलमिलापयागु धर्मोपदेश यात ।" आयुष्मान् सारिपुत्रं सगीति परिषयाय कगुली शास्ता सहमत जुया विज्यात । लयतापि उपि भिक्षुपिस आयुष्मान् सारिपुत्रं कना विज्यागुयात अभिनन्दन यात ।"

नदीनि सत्त क्वचान ।

तथागतया अन्तिम वचन

अनलि भगवान् आयुष्मान् आनन्दयात आज्ञा जुया विज्यात- "आनन्द ! शायद छिमित थये जुड फु - अतीत शास्ताया थ्व प्रवचन खः, (आः) भी शास्ता मत । आनन्द ! थये मती तये मते । जि गुगु धर्म व विनय देशना यानागु खः, प्रज्ञप्त यानागु खः, जि मदये धुंका व हे छिमि शास्ता जुड । आनन्द ! गये योमिगः भिक्षुपिनि थवथवय 'आवुसो' धका सत्ता च्वनिगु खः, जि मदये धुंका अथे सत्ते मते । आनन्द ! स्थविरतर । =उपसम्पदा प्रवज्या जुगुलि याकलिम्ह) भिक्षुपिस नवकत्तर (नूपि उपसम्पदाय क्वकालिपि) भिक्षुपित नामं, गोत्रं अथवा आवुसो धया सःतेगु या । नवकत्तर भिक्षुं स्थविरतरयात 'भन्ते !' अथवा 'आयुष्मान्' धया सःतेगु या । आनन्द ! इच्छा जुल धाःसा जि मदये धुंका सधं चिधिधंगु (क्षुद्र-अनुक्षुद्र) शिक्षापदयात तोते ज्यू । आनन्द ! जि मदये धुंका छन्द भिक्षुयात ब्रह्मदण्ड विद्रमान ।"

"भन्ते ! ब्रह्मदण्ड छु खः ?"

"आनन्द ! छन्द भिक्षु भिक्षुपित यःगु धाःसा भिक्षुपिस व लिसे नमवायेमाः, उपदेश मवीमा, अनुशासन मथायेमाः ।"

अनलि भगवान् भिक्षुपित आमन्त्रणा याना विज्यात- "भिक्षुपि ! वृद्ध, धर्म, संघ, मागं वा प्रतिपदाय सुं छम्ह जक भिक्षुया नं छुं शंका दुसा न्यं । भिक्षुपि ! लिपा नुगः मछिंके माली - 'शास्ता जिमि सन्मुख दुगु खः, जिमिसं भगवानया न्योनयं छुं नं न्येने मफुत्त ।" थये आज्ञा जुया विज्यायेवं इपि भिक्षुपिं नो मवासे सुम्ह च्वना च्वन । निकोगुवार नं भगवान् आज्ञा जुया विज्यात- ... पे० ... स्वकेगुवार नं भगवान् आज्ञा जुया विज्यात- "भिक्षुपि ! वृद्ध, धर्म, संघ, मागं वा प्रतिपदाय सुं छम्ह जक भिक्षुया नं छुं शंका दुसा न्यं । भिक्षुपि ! लिपा नुगः मछिंके माली - 'शास्ता जिमि सन्मुख दुगु खः, जिमिसं भगवानया न्योनयं छुं नं न्येने मफुत्त ।" थये आज्ञा जुया विज्यायेवं इपि भिक्षुपिं नो मवासे सुम्ह च्वना च्वन । भिक्षुपि ! तथागतप्रति गौरव तया नं छिमिसं छुं मन्यनागु

खःसा पासापित धया न्वं । थये आजा जुया विज्यात नं इपिं भिक्षुपिं नों भवासे सुक्क च्चना च्चन । अनलि आयुष्मान् आनन्दं भगवानयात थये विन्ती यात- “आरचयं खः, भन्ते ! अदुभूत खः भन्ते ! जिं ख्व भिक्षुसघं खना तःसकं प्रसन्नं जुया, भन्ते ! (धनं सु) भिक्षुयात नं बुद्धं, धर्मं, संघं, मार्गं अथवा प्रतिपदाया विषयय् सन्देहं (काक्षा), विमतिं मदगुं जुल ।”

“आनन्द ! छं प्रसन्नं जुया धका धाल । आनन्द ! तथागतं साक्षात् स्युं, ख्व भिक्षुसंघय् सुं छम्हं भिक्षुयात नं बुद्धं, धर्मं, संघं, मार्गं अथवा प्रतिपदाया विषयय् सन्देहं (काक्षा), विमतिं मद् । आनन्द ! ख्व न्यासः भिक्षुपिं मध्ये दकने कान्द्यम्हं भिक्षुं नं सोतापन्नं, अविनिपातं धर्मय् सम्बोधिं परायणं जूक्क खः ।”

परिनिर्वाण कथा

अनलि, भगवानं भिक्षुपित आमन्त्रणा याना विज्यात - “हन्दं दानिं, भिक्खवे, आमन्तयामि वो - वयं धम्मा सङ्खारा, अप्पमादेन सम्मादेयातिं । अयं तथागतस्स परिचमा वाचा ।” हन्दं भिक्षुपिं ! आः छिप्रित आमन्त्रणा याना - संस्कारं व्ययं धर्मां (नाशवान्) खः । अप्रमादीं जुया सम्पादनं वा । ख्व तथागतयागुं अन्तिमं वचनं खः ।

अनलि, भगवान् प्रथमं समापत्तिं ध्यानय् च्चना विज्यात । प्रथमध्यानं दना द्वितीयं समापत्तिं ध्यानय् च्चना विज्यात । द्वितीयध्यानं दना तृतीयं समापत्तिं ध्यानय् च्चना विज्यात । तृतीयध्यानं दना चतुर्थं समापत्तिं ध्यानय् च्चना विज्यात । चतुर्थध्यानं दना आकाशानन्त्यायतनं समापत्तिइं च्चना विज्यात । आकाशानन्त्यायतनं समापत्तिं दना विज्ञानानन्त्यायतनं समापत्तिइं च्चना विज्यात । विज्ञानानन्त्यायतनं समापत्तिं दना आकिञ्चन्यायतनं समापत्तिइं च्चना विज्यात । आकिञ्चन्यायतनं समापत्तिं दना नैवसंज्ञानासंज्ञायतनं समापत्तिइं च्चना विज्यात । नैवसंज्ञानासंज्ञायतनं समापत्तिं दना संज्ञावेदितनिरोधं समापत्तिं ध्यानय् च्चना विज्यात । संज्ञावेदितनिरोधं समापत्तिं दना नैवसंज्ञानासंज्ञायतनं समापत्तिइं च्चना विज्यात । नैवसंज्ञानासंज्ञायतनं दना आकिञ्चन्यायतनं समापत्तिइं च्चना विज्यात । आकिञ्चन्यायतनं समापत्तिं दना विज्ञानानन्त्यायतनं समापत्तिइं च्चना विज्यात । विज्ञानानन्त्यायतनं दना आकाशानन्त्यायतनं समापत्तिइं च्चना विज्यात । आकाशानन्त्यायतनं दना चतुर्थं समापत्तिं ध्यानय् च्चना विज्यात । चतुर्थध्यानं दना तृतीयं समापत्तिं ध्यानय् च्चना विज्यात । तृतीयध्यानं दना द्वितीयध्यानय् च्चना विज्यात । द्वितीयध्यानं दना प्रथमं समापत्तिं ध्यानय् च्चना विज्यात । (हानं) प्रथमध्यानं दना द्वितीयं समापत्तिं ध्यानय् च्चना विज्यात । द्वितीयध्यानं समापत्तिं ध्यानय् च्चना विज्यात । तृतीयध्यानं दना चतुर्थं समापत्तिं ध्यानय् च्चना विज्यात । चतुर्थध्यानं समनन्तरं (वने सार्थं) भगवान् परिनिर्वाणं जुया विज्यात । भगवान् परिनिर्वाणं जुया विज्यायेवं सहम्पतिं ब्रह्मा थुगुं गाथा धाल -

“लोकं (संसारं) यापिं सकलं प्राणिपिं (छन्दुं मखुं छन्दुं) जीवनं कुतु वनिरितिं

धुजागुं लोकय् अद्वितीयं पुरुषं बलं दुम्हं,

तथागतं शास्ता बुद्धं परिनिर्वाणं जुया विज्यात ।”

भगवान् परिनिर्वाणं जुया विज्यायेवं शकं देवेन्द्रं थुगुं गाथा धाल -

“संस्कारं वस्तुं फुक्कं निरुचयं नं अनित्यं खः,

उत्पन्नं जुहगुं व वयं (नाशां) जुहगुं स्वभावं धर्मं खः ।”

उत्पन्नं जुया नाशां जुया वनी,

उपिं संस्कारं उपशान्तं जुहगुं (धयागुं) हे सुखं (निर्वाणं) खः ।

भगवान् परिनिर्वाणं जुया विज्यायेवं आयुष्मान् अनिरुद्धं थुगुं गाथा धाल -

“स्थितं (समापत्तिं) - चित्तं व तादिं (अचलं) गुणं दुम्हं तथागतया (आः) श्वासं प्रश्वासं मंतं,

शान्तियां नितिं तुष्पारूपीं मुक्तं जुया अनेजं (निर्मलं) जूम्हं चक्षुमानं परिनिर्वाणं जुल ।

निर्लिप्तं प्रफुल्लं चित्तद्वारा वेदनायात् सहं याना विज्यात,

निर्वाणरूपीं मतं सिद्धयं बसपोलया चित्तं विमोक्षं जुल ।”

भगवान् परिनिर्वाणं जुया विज्यायेवं आयुष्मान् आनन्दं थुगुं गाथा धाल -

“गबले सर्वं श्रेष्ठं आकारं युक्तम्हं सम्बुद्धं परिनिर्वाणं जुया विज्यात,

उबले म्यानापुसे च्वन, उगु समयय् सोमान्च जुल (सिमिसं ब्वब्व दन)!"

भगवान परिनिर्वाण जुया विज्यायेवं गुपिं अवीतरागपिं भिक्षुपिं छः इपिं ब्वह ज्वना ज्वना ख्वया च्वन । गथे- त्वाःल्हाना तःगु सिमाथे ग्वारा तुला ख्वया च्वन- "भगवान गपायसकं याकनं हे परिनिर्वाण जुया विज्यात, सुगत गपायसकं याकनं हे परिनिर्वाण जुया विज्यात, चक्षुष्मान् (=बुद्ध) गपायसकं याकनं लोक्य अन्तर्धान जुया विज्यात । परन्तु गुपिं वीतरागपिं भिक्षुपिं छः इपिं स्मृति-सम्पन्नय तया सह याना च्वन- 'संस्कार अनित्य छः, (थःम्ह धयाथे) गन दइ ?'

अनलि आयुष्मान् अनुरुद्धं भिक्षुपित वथे धाल- "गात, आवुसो ! शोक याये मते, ख्वये मते । आवुसो ! भगवानं न्हापा हे आज्ञा जुया विज्यागु छः - "फुकक यपिं मनापपिं नाप वाया वने मानी, तोता वने मानी, न्यायाबलं गुबले नाप च्वने दइ ? गुलि नं उत्पन्न जात, भूत, संस्कार छः फुकक नाशवान छः । 'हाय ! न ताश मजुइमा' थये संभव मजू !" आवुसो ! देवतापिसं नं विलाप याना च्वन ।

"आवुसो आनन्द ! पृथ्वी संज्ञी देवतापिं आकाशय् सं फं फं तथा ख्वया च्वन । ल्हाः ब्वहलं तथा ख्वया च्वन । त्वाःल्हाना तःगु (सिमा) स्वतुइथे भूमी स्वतुला च्वन । ग्वारा ग्वारा तुला च्वन- गपायसकं याकनं भगवान परिनिर्वाण जुया विज्यात । गपायसकं याकनं सुगत परिनिर्वाण जुया विज्यात, गपायसकं याकनं चक्षुष्मान् (बुद्ध) लोक्य अन्तर्धान जुया विज्यात । आवुसो आनन्द ! पृथ्वी संज्ञी देवतापिं पृथ्वीस सं फं फं तथा ख्वया च्वन । ल्हाः ब्वहले तथा ख्वया च्वन । त्वाःल्हाना तःगु (सिमा) स्वतुइथे भूमी ग्वारा ग्वारा तुला च्वन- गपायसकं याकनं भगवान परिनिर्वाण जुया विज्यात । गपायसकं याकनं सुगत परिनिर्वाण जुया विज्यात, गपायसकं याकनं चक्षुष्मान् (बुद्ध) लोक्य अन्तर्धान जुया विज्यात । हानं गुपिं देवतापिं होश चेत दुपिं छः इमिसं होश चेत स्मृति-सम्पन्नय तया सह याना च्वन । संसार अनित्य छः । उकिं गनं (थःम्ह धयाथे) दइ ?" आयुष्मान् अनुरुद्धं व आयुष्मान् आनन्दं उगु चा फ्व मचातल्ये धर्मकथाद्वारा चा फ्व चायेका विज्यात ।

अनलि आयुष्मान् अनुरुद्धं आयुष्मान् आनन्दयात थये धाल- हूँ, आवुसो आनन्द ! कुसीनाराय वना कुसीनारायापिं मल्लपित धा- "वाशिष्ठपिं ! भगवान परिनिर्वाण जुया विज्याये धुंकल । आः गथे याये माल ई स्वया या ।" "हवस्, भन्ते !" धया आयुष्मान् आनन्दं आयुष्मान् अनुरुद्धयात तिसः बिया पूर्वाङ्क समयय पात्र-जीवर धारण याना भिक्षु छम्ह च्वना कुसीनाराय प्रवेश याना विज्यात । उगु समयय व हे ज्या खं (छुं ज्या) याना कुसीनारायापिं मल्लपिं संस्थागारय् मुना च्वंगु छः । अनलि आयुष्मान् आनन्द गन मल्लपिनिनु संस्थागार दु अन विज्यात । विज्याना कुसीनारायापिं मल्लपित थये धया विज्यात- "वाशिष्ठपिं ! भगवान परिनिर्वाण जुया विज्याये धुंकल । आः गथे याये माल ई स्वया या ।" आयुष्मान् आनन्दं धया विज्यागु (खं) न्यना मल्लपिं, मल्लपुत्रपिं, मल्लवन्धुपिं, मल्लभार्यापिं दुःखत, दुर्मना, दुःख समपित-चित्त जुया गुलिं गुलिसिंनं सं फं फं तथा ख्वया, ब्वह ज्वना ख्वया, त्वाःल्हाना तःगु सिमा स्वतुलथे बँय ग्वारा ग्वारा तुला च्वन- पृथ्वी संज्ञी देवतापिं आकाशय् सं फं फं तथा ख्वया याना । ल्हाः ब्वहले तथा ख्वया च्वन । त्वाःल्हाना तःगु (सिमा) स्वतुइथे भूमी स्वतुला च्वन । ग्वारा ग्वारा तुला च्वन- गपायसकं याकनं भगवान परिनिर्वाण जुया विज्यात । गपायसकं याकनं सुगत परिनिर्वाण जुया विज्यात, गपायसकं याकनं चक्षुष्मान् (बुद्ध) लोक्य अन्तर्धान जुया विज्यात ।

संगायनपाठ ब्वथाल ।

पुनः पठ

संस्कृतपाठो - अन्त्याक पिबुव् इत्यन्तो, सिन्धुं शानपुमिं क्वात्तन्विर उरसम्पन्नं अर्थं पिबन्न मयागेहं त्रिपिण्डि, १२२६

पुनः पठ

अन्त्यापिण्डो - सिन्धुं शानपुमिं (अथर्ववेदः)

अन्त्यापिण्डो - सिन्धुं शानपुमिं, अन्त्यापिण्डो विष्णुः १०१४

वीरपुत्रिय - पुत्रवन्धुव् बजाथारं, पवित्रवन्धुव् बजाथारं, अन्त्यापिण्डो बजाथारं, वीरपुत्रिय बजाथारं, वीर-पुत्रियुल्ल मयागारय, १०१४

पवित्रवन्धुव - पुत्रवन्धुव् बजाथारं, पवित्रवन्धुव् बजाथारं, अन्त्यापिण्डो बजाथारं, वीर-पुत्रियुल्ल मयागारय, १०१४

शानपुमिण्य - पुत्रवन्धुव् बजाथारं, शानपुमिण्य बजाथारं, वीरपुत्रियुल्ल मयागारय, १०१४

अन्त्यापिण्डो - पुत्रवन्धुव् बजाथारं, अन्त्यापिण्डो बजाथारं, वीरपुत्रियुल्ल मयागारय, १०१४

अन्त्यापिण्डो - पुत्रवन्धुव् बजाथारं, अन्त्यापिण्डो बजाथारं, वीरपुत्रियुल्ल मयागारय, १०१४

अन्त्यापिण्डो - अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो, अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो

अन्त्यापिण्डो - अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो

अन्त्यापिण्डो - अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो

अन्त्यापिण्डो - अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो अन्त्यापिण्डो

जिनिगु छुं प्रकाशित ग्रन्थत

द्वैतानुसंधान

युगु दीघनिकाय ग्रन्थे भगवान् बुद्धं गृह्णीयति माःगु गृह्णीयति धर्मं तथा भिक्षुपित माःगु शीलं, समाधिं व प्रज्ञायाम् उपदेशं वृत्ते विपरयना भावना यादृशं मदयुक्तं मगाःगु मुख्यं सुखं न युक्ती दुःखं जकं मखुं धर्म्या नामयुं धर्मज्ञानयुं तन्वना चर्चनियुं विस्तृत विवरणं न दु। पायासि राजज्जये जापि भीतिकवादी विचारं दुपि मनतयुं गुकं आध्यात्मिकं छुं बुद्धकेमाः धयागु भूमीगु समाजयुं दया च्छं समस्यायात समाधानं याये फहयुया अतिरिक्त स्वयं भगवान् बुद्धया अन्तिमं दच्छिं दत्ताःतिया जीवनी सम्बन्धी महत्वपूर्णं छंतं न दु।

तान्त्रिकानुसंधान

त्रिपिटकं वाङ्मययुं मग्गिमनिकाययागु स्थानं सर्वोच्चं छः। विद्वानपिसं श्वं हे छंयात कया यये नं धाः त्रिपिटकं व बौद्ध साहित्याय मेमेगु निकायं नष्टं जुया वसा मग्गिमनिकायं त्यना च्चनं धाःसा युक्तिं हे नं भूयते बुद्धयागु पवित्रं पुज्यं व्यक्तित्वं, वसपोलायगु दर्शनं व शिक्षायाम् तत्त्वतः म्हीसिकेतं याकुं मखुं। जर्मनं विद्वानं डा. डालकेजुं मुख्यं यानां श्वं हे छुं ग्रन्थया लिधंसायुं यःगु गम्भीरगु बुद्धधर्मं सम्बन्धी कृतितं रचनां यानां वीगु दु। उक्तं भगवान् बुद्धया इत्ययाम् राजनैतिकं, सामाजिकं, आर्थिकं व सांस्कृतिकं छं अध्ययनं अनुसन्धानं यादृशं साधकपितं, विद्वानपितं, विद्यार्थीपितं व सर्वसाधारणं जिज्ञासुं पाठकपितं वयुःगु प्रामाणिकगु लिधंसा जुदु।

संयुक्तानुसंधान

बुद्धं वगु वेसा नेपाःयापिसं बुद्धधर्मं अध्ययनं याये मालं धाःसा तःदं न्यो निसै वमां, भीतिका, यादृश्याण्ड आदि देशयुं वना ज्ववने माला च्छंगु परिपाटीयात युजागु ग्रन्थं प्रकाशनं लिषा यःगु हे देशयुं यःगु हे विहारं वा छुं कोषायुं च्चनं अपुं क्वने वयेकुं जुनं। युजागु छं लुम्बिनेवने युजागु ग्रन्थरत्नं प्रकाशनं यानायाम् गुलि महत्वं दु - श्वं शब्दं वर्णनं पिनेयां छं जुनं। हानं गुलि गुलि युजागु ग्रन्थरत्नया प्रकाशनं जुदु उलि उलि हे बौद्धिकं क्षेत्रयापि महानुभावपिनि निमित्तं ययःगु बौद्धिकं स्तरं यकया वनेत अवसरं प्राप्तं जुदु। नापि अभ्यासं वयुंका गुलि गुलि अध्ययनं यानां यंकलं उलि उलि हे बुद्धधर्म्या वास्तविकं स्वरूपं म्हीसिकां धने माःगु वाचित्वं नं यःपिके बडे हे जुया वदु। बौद्धं ग्रन्थं वा लेखं रचनां आदि च्चयेत लेखकं व विद्वानपिसं युजागु सागरं समानं गम्भीरं, आकाशं समानं अनन्तं साधनयात छ्यते फयुंका माःगु दु।

इतिवृत्तक

पाठकवर्गपिसं बुद्धधर्मं गुलि गम्भीरं छनी धयागु छं 'इतिवृत्तकं' सफुं व्वना स्वयेवं तिति सिषा वदु।

मिलित्ठ-प्रश्न

मिलित्ठ-प्रश्नं पासि वाङ्मययुं धर्मं, वर्णनं, इतिहासं, भूगोलं व प्राणीशास्त्रं आदि विषयं कयं ज्वः मवुगु अनुपिटकं कृतिं छः। स्पष्टं, सरलं व सरलं शैलीं छंवाहत्या कयंया न्यसः लिसःया वाङ्मययुं नं श्वया ज्वः मेगु छुं गुगु कृतिं मवु।

धर्मपत्र

भौतिक्यं भूमीगु समाजयुं बुद्धधर्म्या आधारभूतं अनित्यं, वुःखं व अनात्म्यागु ज्ञानया अभावयुं सुनातं सुयातं धर्मं परिवर्तनं याये म्वाकं यःपि हे बौद्धं जुया नं, बौद्धं धका यःपिसं गौरवं तापुका नं, विस्तारं विस्तारं स्वतः इंग्रवरवादी आत्म्यावादी आदि जुजुं परिवर्तनं जुया वना च्छंगु मयावहं प्रवाहयात अपुं बुद्धकेया नितिं युगु ग्रन्थरत्नं ज्याः व।

पुण्यलपत्राति

मनतयुं म्हीसिकेतं वा वनेतं व मनोवैज्ञानिकं जुदतं अत्यावश्यकं ग्रन्थं छः।

